www.nanafghan.com

کرزی

ليکوال ـ نيک بې مايلس

ژباړن ـ غلام ولي نوري

د حامد کرزي ناويل سوی داستان، په ډراماتيکه توګه د افغانستان ولسمشر کېدل او هغه مشکلات چي دی او هيواد يې ورسره لاس او ګرېوان دی.

کرزی

د امريکا ماته او د افغانستان لپاره مبارزه

Karzai

کرزی

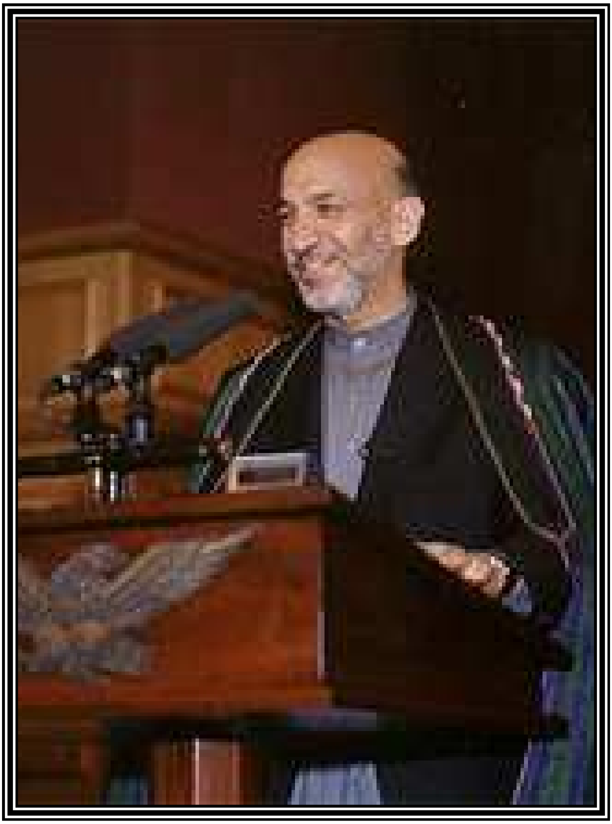

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی

کرزی

(د افغانستان د ولسمشر حامد کرزي ژوندلیک)

لیکوال

نیک بي مایلس

پښتو ژباړن

غلام ولي نوري

د چاپ حقوق په خپرندویه ټولنه اړه لري

د کتاب پېژندنه :

- د کتاب نوم :: کرزی
- لیکوال :: نیک بي مایلس
- ژباړن :: غلام ولي نوري
- خپرندوی :: وینس ملګري فرهنګي ټولنه
- کمپوز او ډیزاین :: مطیع الله روهیال
- چاپکال :: ۱۳۸۷ش – ۲۰۰۸ ع
- چاپشمېر :: ۱۰۰۰ – ټوکه
- چاپ لړ :: ۲
- د پوښتې طرح :: محمود مرهون

اړیکي

aracozia@yahoo.com

ګرځنده

۰۰۹۳(۰) ۷۰۰۳۱۸۴۹۳

بسم الله الرحمن الرحيم

ډالۍ

خپله دا ژباړه د هیواد د تکړه لیکوال

او پیژندلي څـــــیړونکي

استاد محمدمعصوم هوټک

نامه ته ډالۍ کوم

غلام ولي نوري

فهرست

۱. پیل

څو خبرې

د نړۍ ملتونه یو له بله د کلتور، دود، ژبې او ځینو نورو عنعناتو او ایډیالوژیکي مشترکاتو پر اساس سره پیژني او د روابطو په استحکام کې دغه چارې خورا مهم رول لري. دغه ډول د نورو ملتونو او اقوامو د نظریاتو او مفکورو په را انتقال کې یوازنۍ ارزښتمنه او ګټمنه لاره د ترجمې هغه ده، چې له دې لارې کېدلای سي، د بېلابېلو ملکونو له هر ډول حالاتو څخه په ژوره توګه خبر سو او د ګټې بل اړخ یې دا دئ، چې زموږ په باب د نورو نظریات او خیالات هم را نقلولای سو، چې له دې لارې به مو ګواکې د خپل ځان په اړه د بل چا تحلیل او نظر اروېدلی وي.

لکه څرنګه چې په پښتو ژبه او ادب کې له بده مرغه د ژباړې بهیر تر نورو ژبو ډېر وروسته پاتې او ټکنی دئ، نو پر همدې بنسټ زیاتره مهال د ژباړې پر اصل او ارزښت خبرې کېږي، خو زموږ په وطن کې د مختلفو بخولو او ستونزو له وجې او د نامساعدې زمینې له امله د ژبې په هیڅ اړخ کې هغونه ژباړه نه ده را منځته سوې، لکه څونه چې توقع کېږي او یا اړتیا ده. په دغه جریان کې چې څه ناڅه ترجمې سوې دي، ټولې له هره پلوه تکمیلي ګڼلای نه سو، ځکه چې یا خو په زیاتره ژباړو کې انتخاب د تأمل وړ وي او داسې اثر را ژباړل سوی وي، چې په اصطلاح په لومړیتوبونو کې نه راځي او یا هم کله-کله له کمزورو ترجمو او یا کمزورو آثارو سره مخ کېږو.

زما د معلوماتو له مخي په پښتو ژبه کې د فيصدۍ په لحاظ د داستاني ژباړو ګراف لوړ دئ، چې دا په خپل ذات کې د پښتو داستاني ادب پر کوټه يوه ښه اضافه ده، خو له بده مرغه د علمي اثارو د ژباړې شمېره بېخي ډېره ټيټه ده، چې د دې کار له ځينو عواملو څخه يو علت هم دا دئ چې موږ پښتانه لا تر اوسه د ژباړې بهير ته د زړه له اخلاصه ور ننوتلي نه يو او ارزښت ته يې په تمامه معنا قايل سوي نه يو او ځکه نو کله نا کله چې د ځينو ځوانانو له خوا ژباړې کېږي، نو بس پر دغه ځيني داستاني آثارو يې لاس صاف وي او په همدې خاطر زياتره مهال په پښتو کې له ترجمه سوو ناولونو او داستانونو سره مخ کېږو، چې دا کار خپل ارزښت له ځانه سره لري، مګر د دې تر څنګ د علمي او تحقيقي اثارو ترجمه هم د چولاوه پښتو له پاره د وني سايه او تر هغې را لاندي د اوبو غوړېونه ګڼل کېږي.

له نېکه مرغه د دې وروستيو څو بوختو سياسي – بحراني کلونو په جريان کې پښتو ته په ډېر تعداد سياسي او تحليلي آثار را ترجمه سوي دي، چې د دې ولس په ويښتيا او خبرتيا کې يې ونډه اخيستې ده، چې په دغه لړ کې دا دئ د ښاغلي غلام ولي نوري په همت او بر کت د (کرزي) تر عنوان لاندي له انګرېزي ژبي څخه يو کتاب ژباړل سوی دئ، چې د يوه دباندني ليکوال له لوري د ولسمشر حامد کرزي په اجازه او موافقه ليکل سوی، چې په هغه کې د ولسمشر کرزي پر ژوند او دوی پوري اړوند ټولو حالاتو رڼا اچول سوې او ضمناً د افغانستان د تېرو کلونو پر سياسي حالاتو هم بېلابېل بحثونه لري، چې لوستنه يې د معلوماتو پر خزانه زياتونه بلل کېږي. ښاغلی غلام ولي نوري د پښتو ژبي ځوان ژباړونکی دئ، چې له څه وخت راهيسي يې موږ په پښتو خپرونو کې له ژباړلو مضامينو سره مخ کېږو او همدا ډول يې څه وخت تر مخه د (امر

باالمعروف) په نامه یو مستقل اثر هم ژباړلی دئ، چې دا دئ په دوهم ګام کې یې موږ له (کرزي) نومي کتاب سره اشنا کېږو.

د نوموړي کتاب د ټولو پېښو او پرېکړو سپیناوي ته اصلي لیکوال پرېږدو او د ژباړې په برخه کې یې قضاوت لوستونکو ته.

موږ ښاغلي غلام ولي نوري ته د کتاب د مبارکۍ تر څنګ، ده ته د اوږده او باثمره ژوند غوښتونکي یو، چې د اسکېرلي پښتو له پاره په پراخه کچه ارزښتمن آثار را وژباړي.

په درنښت

د ویښ ملګري فرهنګي ټولني نشراتي څانګه

کندهار - افغانستان

د ژباړن خبرې

دا نصیب هم په سرې نوري کوي روان کندهار ته وم، خو خپل ځان مې په کاناډا کې وموند. دا د ۲۰۰۷ م کال د اګسټ ۱۲ مه وه، چې د کندهار ښار ته نژدې مې موټر ټکر سو. داسې ښکارېده لکه تقدیر چې د افغانستان او پاکستان په نسخو زما روغتیا نه وه نویشته کړې.

خو د غرب د عصري او پرمختللې ټکنالوژۍ څخه په مننه، چې زه یې بیرته د دې جوګه کړم چې د خپلې خوارکۍ پښتو په ننګ قلم راپورته کړم. دا ځل مې درمنله د یوه کاناډايي ډاکټر له خوا کېده. پر کټ تر کښېنستلو وروسته مې د عادت له مخې افغاني ټولې نسخې او ایکسرې ورښکاره کړې، خو افغاني ایکسرې حتی په دې کې هم پاته راغلې وه، چې زما د سر په کوپړۍ کې دروزنه ونیسي. ډاکټر هغه ایکسرې وکتلې، چې کومې نتیجې یې نه ځنې واخیسته. له همدې کبله یې زه د ایکسرې خونې ته بوتلم هلته یې د عصري ایکسرې ماشین په غېږ ورکړم. تقریبا تر ۱۵ دقیقو وروسته یې زه بیرته هغه خونې ته راوستم، چې ور څخه بیولې یې وم.

تر لږ ځنډ وروسته د اوو ډاکټرانو یوه ډله راغله راته ویې ویل، چې د وروځو له منځ څخه بیا تر نزلې پورې دې دا هډوکې دوه ځایه درز کړی دئ.

اوه زما خدایه !

دا څه اورم؟

فکر نه کوم په هغه وخت کې چې پر ما څه تېرېدل بل څوک یې حس کړي، خو د تقدیر په وړاندې به خوار انسان څه وکړي.

ما وویل نو چاره څه ده؟

دوی وویل چاره دا ده، چې موږ باید ستا سر د یوه غوږ څخه تر بله پورې عملیات کړو تر څو وکولای سو هغه هډوکې دننه تداوي او له نس

ځخه دي غوښه پریکړو د هغو وینو و مخ ته یې ور کړو، چې د هډوکو د ماتېدو پر وخت بهېدلي او د مغزو پر خوا تللي دي.

یا پاکه ربه چې ستا فضل او کرم نه وي نو زه خوار به څه وکړم. اې د کایناتو خالقه ! زه دي لکه چې د خپل هیواد ، اسلام او ژبې د چوپړ له پاره نور نه وم په کار؟ رب العالمینه بس تاسي پوهیږئ او کار مو.

له ډاکټر څخه مي وپوښتل که چیري زه عملیات ونه کړم نو څه به وسي؟ ده په جواب کي وویل چي ته په بخت ډېر بیداره یې، چي ستا د سر وینه مغزو ته نه ده رسېدلې که چیري رسېدلې وای نو تاسي به یا تر نامه لوړ یا کښته فلج سوي وای، او که چیري عملیات ونه کړې نو د پورتنیو یادو سوو مشکلاتو سره د مرګ خطر هم تړلی وي. دا چي په زړه کي مي څه تېرېدل یو الله خبر دئ. بس د الله امر ته مي غاړه ایښې وه. د کایناتو رب په خپلو کارونو ډېر ښه پوهېږي.

ما د ډاکټر څخه ۱۵ دقیقي وخت وغوښت، چي تر څو په همدي اړه د خپلو قریبانو او دوستانو سره سلا او مشوره وکړم. ټولو د عملیات کولو مشوره راکړه چي ما هم ډاکټر ته په هو سر وخوځاوه. تر ۱۷ ساعته وروسته چي پر هوښ راغلم که ګورم د جانسن په نامه یو امریکایي ډاکټر راته ولاړ و، چي تازه د خپلي فلسطیني مېرمني له کبله د اسلام په مقدس دین مشرف سوی و. ده چي زه ولیدم چي را پر سد سوم پر ځیګر یې لاس راکښېښوی راته ویې ویل Noori you will be all right Inshaullah . خو وروسته چي به ما د خپل صحت په اړه پوښتنه ځني کول ډېر به خواشینی کېده او کوښښ به یې کاوه، چي په یو چم مي له ځان څخه تېر کړي. یو وخت چي مي ډېر مجبور کړ راته ویې ویل ستا روغتیا به ډېر ډېر وخت وغواړي. ده زما سره دومره مینه کوله، چي زه ډېر ور ته حیران وم ما ته داسي ښکارېدی لکه خپل ورور.

په روغتون کي نور غیر مسلمان ډاکټران هم وه، خو د جانسن میني او اخلاص بېخي حد نه درلود. دا مینه د اسلام د هغي رڼا له کبله وه، چي زما او د ده زړه ته یې لار موندلې وه تر دې نو بل کوم ټینګ تړون کېدای سي؟

تر ده وروسته ډاکټر رټکوسکي راغلی، چې زما عملیات یې تر سره کړي وه. ده وویل چې ښه کېږې انشاالله. زما تر دوباره معاینې او ایکسرې وروسته یې راته وویل چې هر څه ډېر سم دي او تاسي کولای سئ، چې نن پر ۱۲ بجې د روغتون څخه ولاړ سئ. ایا که زه په پاکستاني او یا افغاني روغتون کي وای څو ورځي به یې ساتلی وای؟ د دوولسو بجو په شاوخوا کي زما خوږ دوست اېر هم راورسېد، چې سمدستي مو د روغتون څخه خپله کډه را بار کړه.

دا کیسه مي ځکه دونه اوږه کړه، چې یو خو لوستونکو ته وښیم، چې دا کتاب مي په څنګه وخت کي ژباړلی او بل د هغو ملګرو د ډاډ له پاره چې زما د روغتیا په اړه اندېښمن دي، خو زه اوس الحمد الله بالکل روغ رمټ یم.

تر دې دوې میاشتې وروسته د کاناډا د البرټا ولایت د مرکز ایډمنټن د لوی مارکېټ پر کتابتون وربرابر سوم. هلته مي د نورو کتابونو تر څنګ دغه کتاب هم پیدا کړ. ډېر مي خوښ سو، چې سمدستي یې د ژباړلو فکر راسره پیدا سو. د روغتیا په دغسي وضعیت کي مي د دغه کتاب ژباړه پیل کړه. د ژباړې په وخت کي به همېشه د کورنۍ د غړو له خوا د سختو نیوکو سره مخامخ کېدم، چې ویل به یې دا ستا صحت او دا کتاب ! کله ښه سې بیا به یې وژباړې خو ما د چا دا ونه منل او نه مي تر اوسه په خپل ځان دا منلې ده، چې ما دومره سخته ضربه لیدلې، خو که مي ومنل په هغه صورت کي نو رښتیا هم مریض یم. تر اوسه لا د تندي پاړسوب راسره دئ او دا چپه سترګه خو مي بېخي ډېره پړسیدلي وه، ما به خپلو ملګرو ته ویل لکه دا غربیان چې هم په کړوپ کشي کي ښه تجربه نه لري. خو اوس چې یې پاړسوب کښته سوی هر څه سم ښکاري. خو کله چې به مي دغه سرګذشت خپلو ملګرو ته وایه نژدې و، چې د زړه حمله پر راسي. خو ما الحمدالله هیڅ کمي نه ده احساس کړې او د دغه کتاب پر پښتۍ عکس مي هم تر عملیاتو وروسته اخیستی دئ.

یو څه هم د کتاب او لیکوال په اړه:

د ژباړې په وخت کي مي کوښښ کاوه، چې ژباړه یې ډېره ساده وي. د ارچیوال په نامه یوه دوست له دي کبله د کتاب د ژباړلو څخه منع کولم،

چې د مسعود صفت پکښې سوی دئ. ارچیوال ورور او د ده همنظرو ته وایم چې د مسعود له پاره همدومره بس ده، چې مړ دئ.

ښاغلی لیکوال یې د افغانانو سره خورا ډېره مینه لري او د افغانانو د کلتور او تاریخ ښه خبر دئ، چې د احساساتو یې باید درناوی وسي. په کتاب کي ځیني غلطۍ وې، چې هغه مو تر وسه او پر خپل ځاي اصلاح کړي دي. په کتاب کي د ولسمشر کرزي ډېر اړخونه را اخیستل سوي دي چې د راتلونکو تاریخ لیکوونکو له پاره تر ټولو ښه سند دئ، خو که چیري دغه کتاب د ولسمشر کرزي د خولي څخه یو تکړه افغان لیکوال لیکلی وای ډېر به خوندور وای، ځکه چي اوس هم د ولسمشر کرزي د ژوند ډېر اړخونه نه دي روښانه سوي. د هغه روښانتیا د دغسي یو بل کتاب لیکلو ته اړتیا لري.

په پای کي د ښاغلي مطیع الله روهیال څخه مننه، چي په خورا سخت وخت کي یې د دغه کتاب کمپوز په ورین تندي وکړ او ګټوري مشورې یې هم را څخه ونه سپمولې. ویښ ملګري فرهنګي ټولنه هم د هېرولو نه ده، چي د دغه کتاب په چاپ کي یې تر خپله وسه مرسته وکړه.

نور نو دا تاسو او کتاب !

په سپېڅلې مینه او ادب
غلام ولي نوري
۶/۶/ ۱۳۸۷ش

د سر خبري

په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره په ۱۹۸۷م کال د پاکستان په پېښور کي هغه وخت ولیدل کله چي ما د افغان مطبوعاتو پروژې له پاره افغان زده کونکي نیول دا د بوسټن پوهنتون د ارتباطاتو د کالج پروژه وه او زه یې ساحوي مشر وم.

د حضرت صاحب په تنظیم کي کرزی زموږ ارتباطي کس و، د ده ډله یوه له هغو ۷ ډلو څخه وه، چي په افغانستان کي د سرو لښکرو پر ضد جنګېدل.

د ځینو ډلو سره په ځانګړې توګه د بنیاد ګرو سره چي له غرب سره یې حساسیت درلود، معامله ډېره ګرانه وه، چي له هغوی څخه کسان تر لاسه سي او موږ دغه افغانان په ژورنالیزم کي ور وروزو.

د دې بر عکس بیا د حضرت صاحب ډله ډېره دوستانه وه دا ځکه چي هلته به موږ همېشه د کرزي د ګرم هر کلي سره مخامخ کېدلو او له بله پلوه ده ډېره ښه روانه انګلیسي ویل چي زه ډېر ور څخه متاثر سوی وم.

ما او کرزي دوه ځله په رسمي توګه سره ولیدل او په پېښور کي څو نور واره په غیر رسمي توګه په هغه ځایونو کي چي غربیان، افغانان او پاکستانیان به سره راغونډ سوي وو، ما د خپلي نوي دندي له پاره چي په بوسټن پوهنتون کي د ښوونکي په توګه ټاکل سوی وم د ۱۹۸۸ م اګست په اخیر کي پېښور پرېښود او تر دې ورسته مي بیا ۱۶ کاله له کرزي سره ونه لیدل، بیا مي هغه وخت ور سره ولیدل چي دی کله د لنډ مهالي اداري مشر و.

په ۲۰۰۴ کال کي مي دا موقع تر لاسه کړه، چي پسرلی په کابل کي تېر کړم هلته مي د کرزي د ویاند او د ده په مطبوعاتي دفتر کي مي د مشاور

او ژورنالیزم د ښوونکي په توګه دنده تر سره کړه. بالاخره مي هغه کابل ولید چي په اړه مي یې د خپل افغان ملګرو څخه ډېر څه اورېدلي وه چي ډېر تکان ورکوونکی و.

په اوونۍ کي مي ۶ ورځي په ارګ کي د ولسمشر د ویاند جاوید لودین له پاره کار کاوه چي دا زما له پاره یو په زړه پوري امتیاز و، کوم کسان چي موږ په پېښور کي روزلي وه له هغوی څخه ځیني اوس په کابل کي وه او له هغوی څخه دوو یې په ارګ کي کار کاوه.

حامد علمي د ولسمشر د ویاند مرستیال و او عبدالصبور د ولسمشر رسمي عکاس و، زموږ د مرکز بل فارغ اکرام شینواری و چي اوس په کابل کي د امریکا ږغ راډیو د پښتو څانګې راپورتور و.

ما دی په دغه دوبي کي ډېر ونه لیدی یو وخت دی د خپل دفتر څخه په ګل خانې ماڼۍ کي د خپل ویاند دفتر ته د هغوی پوښتني ته راغلی و موږ په هغه ورځ د پېښور د وختونو په اړه په مفصله توګه وږغېدلو او کله کله به مو په مطبوعاتي کنفرانس کي چي د ارګ په باغ کي تر ونو لاندي جوړېدی سلام سره وایه.

کله چي زه د دوبي په پای کي تللم، د ولسمشر د ویاند مرستیال ماته یو فلزي بکس راکړ، چي په لاجوردو ښکلی سوی و. دننه په بکس کي یو کارډ و چي پر هغه لیکلي وه ،د افغانستان د ولسمشر جلالتماب کرزي لخوا ډالۍ، خو لاسلیک یې نه و پر کړی.

د ۲۰۰۵م کال په پیل کي د بوسټن پوهنتون مرستیال جوسیپ میرکودیو راته وویل چي ولي ولسمشر کرزی ته زموږ په پوهنتون کي د مېلمه وینا کوونکي په توګه بلنه نه ورکوې؟

ما هم جاوید لودین ته تلیفون وکړ، هغه اوس د ولسمشر د دفتر مسئول سوی و، کله چي ما لودین ته وویل، هغه لومړی شکمن، خو بیا یې وویل ته ودرېږه زه به د ولسمشر تقسیم اوقات وګورم (دا دئ وخت سته خو زه باید په دې اړه له ولسمشر سره وږغېږم).

یوه ورځ وروسته جاوید لودین راته ټلیفون وکړ ده وویل چي ولسمشر راضي دئ، زه ډېر خوشاله سوم.

یوه شپه وړاندي چي دی زموږ پوهنتون ته راسي، کرزي ته په یخ او باراني بوستن کي د مسچوسیټ د والي میټ رومني لخوا تود هر کلی وویل سو، والي د هر کلی پوره تر تیبات د استقبال د قطعې او بجه خانې په شمول په هوایي ډګر کي ور ته نیولی وو.

په دا سبا باران نه و او پنځه ویشت زره تماشاچیانو چي په هغه کي زده کوونکي، والدین یې، کورنۍ او دوستان یې، د بوستن په پوهنتون کي کرزي ته د یو اتل په څېر ښه راغلی ووایه. کرزي زده کوونکو ته د نړۍ سره د خپل هیواد اړیکي او بیا د دغه کوچني او خوار ملت د نړیوالو لخوا هېرېدل ور په زړه کړل چي د یوولسم سپټمبر پېښي یې یو ځل بیا خلکو ته ور په یاد کړې.

تر دې وړاندي چي کرزی د بوستن څخه لیدنه وکړي ما له هیلن دیر د جنرال الکتریک مدیر جک ویلخ او مېرمن یې سوزي او د څارنوال الن ډېرشویز سره ولیدل، هیلن راته وویل چي ولي کرزي ته نه وایې چي ستاسو په اړه به کتاب ولیکم، هغه ته د دې وړاندیز وکه او خلک له دې سره ډېره مینه لري چي د کرزي له کیسو څخه خبر سي، ما هم دوې پاڼي پروپوزل ولیکی او جاوید لودین ته مي ورکړی چي ولسمشر ته یې تقدیم کړي، په بوستن پوهنتون کي تر وینا وروسته ده او ورسره پلاوي واشنګټن ته پرواز وکړ، له هغه ځایه نیبراسکا ته، چي هلته کرزي افتخاري ډګري تر لاسه کړه او بالاخره کابل ته لاړ.

تر دې وروسته مي د خپل وړاندیز په اړه یوه میاشت هیڅ وانه وریدل، وروسته لودین راته ټلیفون وکړ راته ویې ویل چي ولسمشر د کتاب په اړه راضي سوی دئ نو اوس باید څه وکړو؟.

ما له بوستن پوهنتون څخه رخصتي واخیسته او د سپټمبر په نیمایي کي مي کابل ته پرواز وکړ.

ما درې میاشتي په یوه مېلمستون کي تیري کړې چي (Chez Ana)چیز انا نومېده او زما د ژورنالیزم د یوه پخوانۍ ملګري ایدوارډ ګیراډیټ لخوا چلول کېده، ما به له کرزي سره چي کله به یې وخت درلود لیده، حتی زه به یو څو ساعته وړاندي لا نه پوهېدم چي نن ماښام به له کرزي

سره وینو که نه، یاور به ټلیفون راته کوي چي نن ماښام ښاغلی ولسمشر غواړي ستاسو سره ووینی، په کومه شپه چي به مو له ولسمشر سره لیدل یو تور روسی لاډا موټر به د چیز انا مخ ته راته او زه به یې تر ارګ پوري وړلم، تر ټولو امنیت ځایونو به تېر سوو، تر هغه چي موږ به د ارګ دننه ته ورسېدو زه به له موټره کښته سوم ، پیاده به د دېوالونو په بغل کي د ولسمشر د دفتر پر لور روان سوم، د دېوالونو بغل ته به وسله وال کسان ولاړ وو او په (Lapel Microphones) لیپل مایکروفونونو کي به یې خبري کولې، په ګل خانه کي دننه د ولسمشر دفتر ته تر رسېدو وروسته ما یو ګړی انتظار ایسته او بیا د ولسمشر دفتر ته ور ننوتلم چي هلته به مو د افغان کلتور له مخي د غیږي روغبړ او د لاس روغبړ کاوه او د ولسمشر له تود هر کلي سره به مخامخ کیدو .

اکثره وخت به موږ د ده په دفتر کي سره لیدل دا یو لوی دفتر دی چي مستریح خونه، د څرمنی قیمتي سوفا، چوکیو او د ولسمشر په مېز ښایسته سوې ده، په دغه وخت کي به یاور، مشاورین او حتی د کابینې وزیران هم حاضر وه، چي ده به هغوی ته د پاته کېدلو ویل، کرزی د نورو افغانانو په شان د کیسې ویلو خورا ښه استعداد لري چي اورېدونکي ور څخه خورا خوند اخلي، کله کله به زه او دی د ده د دفتر تر شا په جلا ځای کي تنها و، چي هلته به مو تر خپل کار وړاندي د یو څو دقیقو له پاره په تلوېزون خبرونه وکتل، په دغه ساړه مني کي به د شپې لخوا کرزي، کریمي رنګه پټو پر ځان تاو کړی و، چي دا ډول پټوان ټوله افغان نارینه پر اوږو کوي، مرکز ګرمي په نور افغانستان کي خو څه، حتی په ارګ کي لا نه وه پاته.

موږ به قهوه څښل، خو کرزي به تر قهوې چای له افغاني اوسکو، بادامو، پستې، انګور او کلچو سره خوښول چي دا هر څه به تر موږ وړاندي د ولسمشر د پخلنځي خدمتګارانو لخوا ایښودل سوي وه، کرزي به لکه یو سوداګر همېشه د افغاني تولیداتو صفت کاوه، ده به امر کاوه، دا وخوره او دا وخوره، دا انګور، بادام او اوسکي تر ټولو غوره دي، موږ به یو څو دقیقې باندېار سره وکی، پسته او انګور به مو خوړل وروسته به ما خپل ټیپ ریکارډر چالانه کی، ما به موضوع ور ته وټاکله او ده به پر هغه خبري پیل

کړې، دی یو ډېر ښه ویاند، فصیح او ډاډمن او هغه څوک دئ چې د خپلې پوهې او ځیر کتیا څخه خبر دئ، حتی یو په یو په غیر رسمي ناسته کې هم.
یوه غرمه ټلیفون راغلی چې راته ویې ویل، ولسمشر غواړي ماخستن ستاسو سره په خپل استوګنځای کې ووینې، دا ځای د ارګ په ساحه کې دوه پوړه ودانۍ ده، دې ځای ته په ورتګ سره باید سړی د څو نورو امنیتي پوستو څخه تېر سي تر څو سړی د همدې سرای اوسپنیزې دروازې ته ورسېږي، د دروازې او کور تر منځ دایره شکله لار وه، دغه دایره په اصل کې باغ و، چې د کبانو حوضونه یې هم لرل.
یو یخ نومبر چې زه ورغلم کرزي د دغه باغ پر شاوخوا پر جغلین سړک چابک قدم واهه، دننه په سرای کې زه د انتظار صالون ته رهنمایي سوم او وروسته به هغه خوني ته چې ولسمشر به مېلمانه پکښې لیدل.
کله چې ما د کرزي سره د سرای په انګړ کې ولیدل خونه د خلکو څخه ډکه وه. ده له ټولو سره په لوړ اواز روغبړ وکړ او کله چې ما مرکه پیل کړه نو ټوله به خاموش سول خو کله کله چې به د کرزي د کوم ځای نوم او یا تاریخ په یاد نه و بیا به یې یوه مېلمه ته د هغه دور په یادولو له پاره ور ږغ کړه خو کله کله به دا مباحثه تر ډېره روانه وه تر څو چې ټوله به پر هغه موافق سول، د ده په کور کې زموږ لېدني به خامخا د ماخستن ډوډۍ له ځان سره لرله.
ولسمشر به د ډوډۍ خوړلو په خونه کې د هغه اوږده مېز پر سر کښېناست او زه به یې راسته اړخ ته کښېنولم، ده به د ډوډۍ خوړلو په وخت کې راته وویل د دې خوند وګوره او دا خو بیا افغاني ځانګړې خواړه دي او اکثره وخت به یې سالن په خپله زما په غاب کې را اچاوه، پلو چې خوندور افغاني خواړه دي همېشه به د مېز پر سر له ترکارۍ، تازه کاهو، رومیانو، ملیو او افغاني وچې ډوډۍ سره پروت و، د دې تر څنګ به په کوچني بوتلانو کې اوبه او د انارو جوس هم پروت و، خو هیڅ ښځه به زموږ سره پر مېز نه وه، د افغاني کلتور له مخې ښځې باید د نامحرمه له سترګو څخه پناه وي، زما سترګې تر پایه په دغه کور کې پر یوې ښځې هم ونه لګېدې، د مېز پر سر ټوله خبرې په پښتو او په دري ژبو وې، بېله دې چې ما ته به یې یو څه په انګلیسي ویل غوښتل، تر ډوډۍ وروسته خواړه به تازه مېوه، پوډین،

چاى او يا قهوه وه، ډوډۍ به اکثره وخت پر نهه يا نهه نيمي بجې ختمېدل چې تر هغه وروسته به زه بير ته خپل هوټل ته تلم چې د خپل ټيپ په تر تيبولو به مصروف کېدم او د راتلونکي ټليفون انتظار به مي ايسته.

څه چې ما غوښتل هغه مي بالاخره پر ۸ سپټمبر تر لاسه کړل او ما خپل کور ته د کرسمس له پاره ځان را وروسوى او کوم څه چې ما په هغه ماښامونو کي له حامد کرزي څخه تر لاسه کړل اوس دا دئ ستاسو په لاسونو کي دي.

پېژندنه

په ۱۹۸۰م کلونو کې د پاکستان پېښور د مځکې پر مخ له په زړه پورې ځایونو څخه و.

د زاړه هندوستان پلازمېنه چې اوس د پاکستان شمال غربي وحشي پولي ولایت ، د لرغونو پښتنو ښار او د اوښانو د بې شمېره کاروانونو او برېمنو لښکرو تم ځای دئ، چې د افسانوي کوتل خیبر څخه تېرېږي چې له همدی ځای څخه ۲۵ مایله لېری د غرب پلو ته د افغانستان خواته پروت دئ.

په نولسمه پېړۍ کې برطانوي اردو دلته یو ګارنېزون جوړ کړ چې ور سره سم یې د هندوکوش په لوړو څوکو کې امنیتي پوستې هم واچولې. یوه له هغو پوستو څخه چیري چې ځوان وینسټن چرچل له هغه څخه د برطانیې تر رهبري لاندې د هندو سکانو او پښتنو تر منځ جګړه څارل تر اوسه د چرچل په ښار ځای مشهوره ده.

کله چې سرو لښکرو په ۱۹۸۰م کال کې پر افغانستان یرغل وکړ پېښور ور سره سم په لومړیو کې د لس ګونو وروسته د زرګونو او په پای د ملیونونو هغو افغانانو په موقتي کور بدل سو، چې د کمونیستي رژیم او مجاهدینو تر منځ د جګړو څخه به یې امان غوښت.

جهاد د مسلمانانو د هغې جګړې نوم دئ چې د سرو لښکرو په مقابل کې به جنګېدل او جنګیالیو ته به یې مجاهدین او یا سپېڅلي فرشتې ویل.

مهاجر لا د وړاندې په پېښور کې په پنډغالو کې ځای پر ځای سوي وه چې اکثرو دغه پنډغالو د ښار ګوټې بڼه لرل. افغانانو د زاړه پېښور په نریو او کږو وږو بازارونو کې ځانو ته دوکانونه جوړ کړي وه چې د کور غالۍ او زېورات یې پکښې پلورل چې په دغه زېوراتو کې د بدخشان د نامتو کانونو لال او جواهر کار سوي وه. د دې تر څنګ به یې د سرو لښکرو چکوشونه،

لورونه، نظامي نښانونه د سرو لښکرو د سر تیرو خولی چي اکثرو دغو شیانو به له ځان سره خورا خیالي کیسې هم لرلې داسي چي په څه ډول یې دغه شیان د سرو لښکرو د مړو سوو سر تیرو څخه تر لاسه کړي دي.

د ښار د بهر په دوړنه میداني کي به افغانانو د انسانانو وحشي لوبه یعني بوزکشي کول.

مهاجرینو ته په کنډکونو خیریه اداري جذب سوي وې لکه د ملګرو ملتونو خوراکي پروګرام، د سره صلیب نړیواله کمېټه او نورو دې ته ورته تجارتي کمپنیو، اکثرو دغو کمپنیو مهاجرو ته د خپل بخت د ځلېدونکي ستوري په سترګه کتل او خپل د خیرات خورجینونه به یې هغو غربیانو ته نیولي وه چي د افغانانو سره به یې خواخوږي لرل او دوی به بیا په دغه ټولو پیسو په پېښور کي د ځان له پاره په ښکلیو ودانیو کي خورا مستریح ژوند جوړ کړی و، چي خدمت ګاران، اشپزان، کالي مینځونکي او چوکیداران به یې د اند له پاسه وه.

افغان جنګیالیو د خون ګرمو غربیانو د سرې جګړې اتلان جوړ سوي وه چي په دغه ډله کي یې خپله ولسمشر رونالډ ریګن هم راتلی. ټیکساسي کنګرس مین چارلي ویلسن خو جهاد خپله شخصي جګړه بلل او د ریګن اداري مالي مرسته چي په هغه کي وسلې هم راتلې، برابرولې او تر څنګ یې CIA د افغان جنګیالیو سره پټ عملیات هم تر سره کول.

CIA خو بالاخره د اوږې څخه ویشتونکي الوتک ضد ستینګر* او میزایل هم مجاهدینو ته ورکړل له همدې کبله روسان د افغانستان پرېښودلو ته اړ سول. د سرو لښکرو د اشغال سره سم د افغانستان پوله دغربي ژورنالیستانو پر مخ وتړل سوه خو که به څوک افغانستان ته تللي نو به د مرګ جدي ګواښ ورته متوجه و، خو که به افغانستان ته دننه د مجاهدینو د وسله والو ګروپونو سره تللې هلته به هم د نیولو او ایسارولو وېره موجوده وه، چي بې شمېره دغسي کسان د افغانستان تر ټولو په بدنام او وېره

* امریکایانو هغه وخت مجاهدینو ته ستینګر او میزایل ورکړل کله چي په دې باوري سول چي نور نو روسان د مجاهدینو د مقابلې توان نه لري، (ژباړن).

وونکي د څرخي پله په زندان کي ساتل کېدل چي هلته هره لحظه د مرګ امکان موجود و په داسي حال کي نو بیا هیڅ ژورنالیست افغانستان ته د ننه د تګ زړه نه ښه کاوه.

خو ځینو بیا لکه د کریشن ساینس مونیټور ایډوارډ ګیراډیت او د نیویارک ټایمز ډوناټیلا لورچ بیا دا خطر پر ځان منلی و ځکه چي دوی کابل ته په بورقه کي ننوتل، نو ویلای سو چي د دوی دا کار د مېړاني یو ستر مثال او ژورنالیزم ته یوه نه هېرېدونکې ډالۍ ده.

دا چي پېښور د افغانسان سره نژدې او افغانستان ته دننه تګ هم خورا خطرناک و نو له همدې کبله پېښور د معلوماتو په بازار واوښت او د مقناطس بڼه یې غوره کړه چي د نړۍ له هر ګوټ څخه یې ژورنالیستان ځان ته راکش کړل.

د افغانستان د مقاومت هري لویي ډلي او ځینو کوچنیو ډلو هلته مرکزونه لرل او د دوی ویاندویان به ډېر لېوال وه چي د غربي ژورنالیستانو سره نه یوازي معلومات شریک کړي، بلکي په افواهاتو اوغلطو معلوماتو اضافه. اکثره دغه ژورنالیستان د دې ځای له ژبي، کلتور، مختلفو کورنیو، ګروپونو او ډلو تر منځ د اړیکو څخه نا خبره وه.

هري افغاني ډلي خپله خبرپاڼه لرله چي په هغه کي به په پیخر د دوی د مجاهدینو د بریالیتوب په زړه پوري داستانونه چي اکثره به یې بې اساسه او له حقیقته لیري وه، راتلل.

هغه ژورنالستان چي هلته یې ډېر وخت تېر کړی و اکثرو به د پروفیسر سید مجروح پر خبرپاڼه اعتبار کاوه. ښاغلی مجروح د کابل پوهنتون د فلسفې پخوانی استاد و، د ده د معلوماتو مرکز چي د (افغان معلوماتو مرکز) نومېده تر نورو ټولو افغانو ډلو تر معلوماتي مرکزونو د اعتبار وړ و.

ښاغلی مجروح په ۱۹۸۸ کال کي د حکمتیار ډلي د بنسټ پالو له خوا ووژل سو. پېښور یوازي دا نه چي د ژورنالیستانو څخه ډک و، بلکي ګڼ شمېر نور افغان مهاجر، قوماندانان، مجاهدین، جاسوسان، ورانکاران، ایجنټان او نیک بخته سر تیري هم پکښې اوسېدل.

ښار به اکثره وخت په ترهګریزو چاودونو لړزېدی او داسي شېې خو بیخي لږ وې چي په هغه کي دي د ماینونو ږزي نه تر غوږو کېدلې.
د پاکستان د قوي استخباراتي شبکې ISI جاسوسان چي اوس په KGB ننو تلي وه او د KGB همکاره استخباراتي اداره (خاد) امریکایي CIA او برطانوي M١٦ جاسوسان به په مشهوره زرغون هوټل کي سره راټول وه او مېزونه به د چایو څښونکو څخه ډک وه او هر یوه به خپل غوږونه د هغه بل مېز کسانو ته متوجه کړي وه تر څو پر هغه مېز د ناستو کسانو څخه چي هغوی به په پوسکي خبري کولې، یو څه واوري.
دا و هغه پېښور چي ما ورته په ١٩٨٦م کال کي د بوسټن پوهنتون د افغان میډیا پروژې له پاره زمینه پکښي برابره کړه، په لومړي سر کي مي هیله لرله چي د پاکستاني حکومت څخه به رسمي اجازه تر لاسه کړم تر څو دغه پروژه د پاکستان په خاوره کي تر سره کړم. ډېر میټېنګونه او روغبړونه مي وکړل او د چایو کوپونه مي وڅښل، خو وروسته وپوهېدم چي هیڅ پاکستانی افسر به زما پر مکتوب لاسلیک ونه کړي له همدې کبله مي تصمیم ونیوی چي بېله پاکستان له اجازې هلته خپل کار پیل کړو وروسته به ګورو چي بیا څه پېښیږي.
موږ د پېښور په یونیورسیټي ټاون کي یوه ټولګۍ پیدا کړه چیري چي اکثره د خیریه مرستو اداري میشتي وې او زموږ د پروژې د لومړۍ دورې شپږمه اوونۍ وه ،چي شاګردان مو ونیول، همدلته په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره ولیدل.
موږ د هري ډلي څخه په مساوي توګه کسان وغوښتل د کسانو د تر لاسه کولو له پاره به موږ د هري ډلي مرکز ته ور تللو او خپله پروژه به مو ورته تشریح کوله، تر څو نیم درځن کسان زموږ دغه کورس ته راولېږي.
موږ یې په انځوریزو خبرونو، تصویري ژورنالیزم او چاپي ژورنالیزم په ډګرونو کي وروزو، خو کله چي به موږ د پروفیسر مجددي د ګوند سره تماس نیوی نو زموږ تماسي کس دروند، خوشاله، د زوم په شان پاک حامد کرزی و.

په هغه وخت کې دېرش کلن ځوان و خو د سر وربښتان یې رژېدلي وه او په پاکه بږیره کې یې سپین وربښتان پیداسوي وه. اکثره غربیان به له ده سره په اړیکو نیولو ډېر خوشحاله کیدل، ځکه چي دی ډېر ځیرک، ښکلی او د درانه شخصیت خاوند و او په روانه انګلیسي ژبه رږغېدی، له همدې کبله که به له ده سره رږغېدلو، نو د هغه مشکو کې ژباړې خبره به هم حل وه.

د دې تـر څنـګ ډېـر ډیپلوماتیـک و او د سـخت دریـزو ډلـو څخـه یـې کر که لرل په ځانګړې توګه د ګلبدین حکمتیار له اسلامي ګوند څخه.

کرزی منځلاری دئ، د ښه شخصیت خاوند او فصیح و له همدې کبله نو(ANLF) ملي نجات د ده نوم د دعوت سوو کسانو پـه لېست کـې کېښود، ده به هم اکثره وخت پـه دغسي مراسمو کـي چـي پـه پېښور کـې بـه د امریکا قونسلګرۍ، د جان دوکسن په ځای کې جوړېدل، ګډون کاوه.

جـان د امریکـا د معلومـاتي خـدمتونو امریکـایي مرکـز مشـر و چـي وروسـته یـې بیـا ځـای ریچـارد هوګلنـډ ونیـوی، دغسـي غونـډې بـه د اکثـرو پاکستاني او افغاني مېلمنو د شرابو د تندي د ماتولو تـر ټولو ښـه وخت برابر کړي و خو کرزي به خپله تنده په چای او یا فانتا ماتوله.

تـر دوو دورو فـارغینو وروسـته افغـان مطبوعـاتي مرکـز تاسیس سـو او هغه کسـان پکښـي پـه دنـدو وګومـارل سـول چـي مـوږ پـه دغـو دوو دورو کـي د مختلفو ډلو څخه روزلي وه. دغه مرکز په یقیني توګه هغه کارونه وکړل چي موږ یې هیله لرل، دوی به ټوله خبري اړخونه تـر پوښـښ لانـدي نیـول چـي دا کـار د غربـي ژورنالسـتانو لـه پـاره خـورا ګـران او لـه بلـه پلـوه یـې نـړۍ تـه د افغانستان دننه حقیقي انځور وړاندي کاوه چي په رښتیا هلته څه روان دي؟

د ۱۹۸۸م کال په اګست ما پېښور پرېښود او بیا مي ۱۶ کاله د کـرزي سره ونه لیدل، په دغو کلونو کي چي له افغانستان څخه کوم خبرونه راتلل خـورا وېـره ونکـي وه. د سـرو لښـکرو ضـد جهـاد پـه کـورنۍ جګـړه واوښـت، افغانسـتان چـي څونـه د سـرو لښـکرو د اشـغال پـه وخـت کـي وران سـوی و او کـورنۍ جګـړې نـور هـم پسـي وران کـړ. کـورنۍ جګـړې د طالبـانو و مـذهبي تحریـک تـه د راتـګ زمینـه برابـره کـړه، پـه لـومړي سـر کـي یـې د افغانسـتان ځینو سیمو ته سوله راوړه چي له همدې کبله نړۍ ورته شاباسي ووایـه، دغـه

شاباسی ډېر ژر په وېره، تکانونو او کر که د طالبانود سختي واکدارۍ او اسامه او د هغه ترهګري ډلي ته په فنا ور کولو بدل سو.

وروسته د ۲۰۰۱م کال د۱۱ سپټمبر پېښه رامنځ ته سول او نړۍ هم په ګډه پرېکړه وکړل چي طالبان بايد نور له واکه لېرې او اسامه بايد له دغو کارونو څخه منع سي.

تر دغه بد امنۍ وروسته زه ډېر حيران او خوشاله وم کله چي د بون په غونډه کي زما د پېښور د وخت زوړ ملګری حامد کرزی پکښي د افغانستان د لنډ مهالي اداري مشر وټاکل سو. وروسته د لويي جرګې لخوا د افغانستان د انتقالي اداري د مشر په توګه وټاکل سو، په پايله کي د ۲۰۰۴م کال په مني کي د ازادو ټولټاکنو له لاري د افغانستان لومړنی منتخب ولسمشر وټاکل سو.

د طالبانو له ماتي څخه نيولې بيا د ولسمشری تر ټاکنو پوري خلکو د افغانستان د ښه راتلونکي له پاره خورا ښه اميدونه لرل، طالبانو چي کوم هيواد يرغمل نيولی و اوس تري ازاد سوی و، موسيقي په لوړ اواز ږغېدل، خلکو به ملي اتڼونه کول، په هوټلونو کي به يې ودونه کول چي هالونه به يې په پلاستيکي ګلانو ښايسته سوي وه دا ځکه چي په افغانستان کي تازه ګلان خورا لږ پيدا کيږي.

بازارونه له مالونو او خامي جادې له ترافيکو ډکي وې، رستورانونه پرانيستي وه، نوي کورونه، ودانۍ او دفترونه په خورا زور ليدل کېدل، د موبايل ټليفوني کمپنيو تر منځ سيالۍ زور اخيستی و او د شخصي راډيو سټېشنونو او ورځپاڼو هم همدا حال و.

کرزی بالکل د راک ستوری جوړ سوی و، د ده شنه لويه چپنه، وړينه قره قولي، د نوي افغانستان سمبول او هيله جوړ سوی و، چي کرزي د نړيوالي ټولني په مرسته د افغانستان هغه وقار چي د ترهګری له کبله داغ سوی و، بير ته پر ځای کړی او افغانستان بير ته نړۍ ته راغلی و. د افغانستان مشکلات خورا ډېر وه چي ابادي يې د ټولو ګډه هيله وه خو په مخ کي يو مايوسه او غريب افغانستان پروت و، چي هر څه يې وران سوي وه.

نژادي او قومي تربګني چي څو لسيزي خورا په زور رواني وې په يوه شپه کي نه سو حل کېدلای، يو نوی حکومت بايد له سره ودان سوی وای چي په هغه کي اجرائيه قوه، مقننه قوه او د قضائيه قوې ټولي څانګي راتلې.

په مکمله توګه زيربنا ته اړتيا وه چي په هغه کي سړکونه، د برېښنا ماشينونه، مکتبونه، د اوبو سيستم او داسي نور چي ټوله د کلونو جګړو په جريان کي وران سوي وه او يا بيخي له منځه تللي وه خو دا هر څه په بيړه نه سوای رغېدلای او دې ټولو يو امنيتي ځواک ته اړتيا لرل تر څو په افغانستان کي يې يو خوندي چاپېريال را منځ ته کړی وای.

امريکا او د ناټو غړو هيوادونو بايد دغه ځواک برابر کړی وای خو د سپټمبر د ۱۱ نېټې څخه بيا تر اوسه پوري دغه سي يو پوره ځواک چا افغانستان ته برابر نه کړ، په امريکا کي د بوش اداري تصميم ونيوی چي د افغانستان امنيت به ساتي او ولسمشر کرزي ته به د نوي افغانستان د وعدې د پوره کولو توان ورکړي. افغانستان اوس هم ژغورل کېدای سي خو نه په هغه لومړۍ بيه، طالبانو اوس په پاکستان کي خوندي پنا ځايونه موندلي دي او هلته د وران کارو کارونو له پاره تنظيم کيږي.

اسامه لا ژوندی دئ چي کېدای سي په راتلونکي کي پر امريکا او غرب باندي بريدونه وکړي

د مخدره موادو سوداګرو حکومت کمزوری او په فساد اخته کړ، حامد کرزی چي د هيواد ژغورونکی و د کابل په ارګ کي بندي پاته سو.

زه په دې باور لرم چي کرزی د افغانستان د مشرتوب له پاره تر ټولو غوره کس دئ، دی يو رښتونی افغان دئ او پر خپل افغان ملت باور لري، دی يو فاسد انسان نه دئ، د ده فصاحت، پوهه او ښه شخصيت ده ته دا ځواک ورکوي چي د هيواد د غرب او شمال تر منځ پول جوړ کړل سي چي تر اوسه دا کار هيڅ افغان ونکړ خو کرزی هم دا کار په تنهايي نه سي کولای.

که په افغانستان کي د امريکا او د هغه د ملګرو دا زړه نا زړه حالت وي افغانستان به بيا يو ځل ناکامه سي خو که چيري اوس موږ د افغانستان د کاميابی بيه ادا نه کړو نو ضرور به يې د ناکامۍ بيه ورکوو.

د افغانستان تاریخ ته لنډه کتنه

هغه سیمه چې د افغانستان په نامه سره پېژندل کېږي په دوامداره توګه د ډېرو زمانو څخه انسانان پکښې اوسېدلي دي. د لرغون پېژندنې شواهد ښيي چې افغانان د هغو لومړنيو خلکو له جملې څخه وه چې په کرهڼه او مالداري يې لاس پوري کړ. د افغانستان پخواني ښارونه د لرغوني نړۍ د لومړنيو ښاري مرکزونو څخه وه. د(Bronze) زمانه چې (۲۰۰۰-۳۰۰۰) قبل الميلاد ده د منډيګک اقتصاد چې همدا نننۍ کندهار ته نژدې دی پر غنمو، اوربشو، پسونو او بوزو ولاړ و*. په دغه زمانه کې افغانستان د (Mesopotamia) او شرق ترمنځ د مهاجرت او تجارت عمومي لار وګرځېدل. د ۲۰۰۰ قبل الميلاد په پيل کې افغانستان د اريايي قومونو کور سو، چې د دې هيواد لرغونی نوم اريانا و. همدا نوم نن هم په پراخه توګه استعمالېږي، ځکه چې د افغانستان ملي هوايي کرښه اريانا نومېږي، دا اوسنی کابل هم په هغه زمانه کې منځته راغلی دئ.

د ۴۸۶ - ۴۲۲ قبل الميلاد کلونو کې ستر فاتح داروس (Darius) د افغانستان تقريباً ټولي سيمي د پارس د امپراتورۍ برخه وګرځولې خو پارسيان لومړني خلک وه چې د بهرنيو يرغلګرو په وړاندې يې د افغانانو کرکه وپېژندل چې د دوی واکمني به همېشه د قومونو بلواو چلنج کوله. لوی سکندر دوهم يرغلګر و چې پارس يې لاندې کړ. د خپل پلار د وژني په بدل کې يې داروس وواژه، او تر دې وروسته د ده راتلونکي فتح افغانستان و، خو کله چې دی په ۳۳۰ قبل الميلاد افغانستان ته ننوتی او د ستري مقدونيې د امپراتورۍ برخه يې وګرځوي د سخت مقاومت سره مخامخ سو. دده

---

* منډيګک د کندهار د خاکرېز ولسوالۍ په جنوب کې واقع دئ، (ژباړن).

واکمني هم د بلواو سره لاس او ګرېوان وه چې تر څلور کاله جګړې وروسته یې خپل پوځ مرکزي اسیا ته روان کړ. تر هغه وروسته بیر ته افغانستان ته راوګرځېد لوی ښارونه یې فتحه کړل او تر هغه وړاندي چي پر هندوستان حمله وکړي د روخشانې په نامه د یو قومي مشر د لور سره یې واده وکړ. نوموړی په هندوستان کي ټپي او په بلوچستان کي د دوه دېرشو کلونو په عمر مړ سو. خو د یونان کوم کلتور چي ده سیمي ته د ځان سره راوړی و افغانستان یې په راتلونکو پېړیو کي تر سختي اغېزې لاندي و. د سکندر تر مړیني وروسته افغانستان د یوناني څلورو والیانو لخوا سره ووېشل سو چي دوی هم بالاخره د یونان څخه خپله آزادي واخیستل او پنځه پنځوس کاله یې واکمني وکړه. تر میلاد درې پېړۍ وړاندي بودا له هندوستان څخه په افغانستان کي معرفي سو، چي دلته یې د سوونو کلونو په اوږدو کي خورا ښه وده وکړه، چي دوې غبرګي ستري مجسمې یې په بامیان کي په څلورمه میلادي پېړۍ کي په پرښه کي جوړي سوې. دغه مجسمې پنځلس سوه کاله د بهرنیو یرغلګرو په وړاندي ولاړې وې، چي حتی هغه وخت هم ،چي چنګېزخان دغه ښار ټوله وران کړ خو طالبانو په ۲۰۰۱ م کال کي ټوټه ټوټه کړې. د عربیا څخه په اوومه میلادي پېړۍ کي اسلام افغانستان ته راغلی چي د دوه سوه کالو په اوږدو کي نژدې ټوله هیواد سوني اسلام ومانه. د دیارلسمي پېړۍ په نیمایي کي د چنګېزخان مغول ډلي د مرکزي اسیا زیاتي اسلامي سیمي فتحه کړې خو د همدې پېړۍ په پای کي مغولو پخپله اسلام قبول کړ. نن تقریباً د افغانستان ۹۹ فیصده وګړي مسلمانان دي، چي ۸۰ سلنه یې سوني او ۱۹ یې شیعه ګان دي.

د دیارلسمي او اتلسمي پېړۍ تر منځ د افغانستان خاوره او د هغه مهمه تجارتي لاري چي په هغه کي د ورېښمو لرغوني لار هم راځي د امپراتورانو د ځای ناستو، کورنیو او ټوپکسالارانو له خوا تل تر حملو لاندي راغلي دي چي واکمني پر کول یې اسان کار نه و. غزنوي کورنۍ چي په ۹۶۲ م کال کي راپورته سوه په ټینګه توګه یې اسلام په افغانستان کي حاکم کړ، چي تقریباً دوې پېړۍ یې واکمني وکړه چي د غوریانو له خوا برطرفه سول، هغوی بیا چنګېزخان له واکه لیري کړي وه چي ځان یې سره منظم او

یوه پېړۍ وروسته بیر ته رادبره سول. ګوډ تېمور څلور دېرش کاله واکمني وکړه چي د هغه ځای ناستی بهلول د هندوستان تخت لاندي کړ. ده هلته د لودي کورنۍ واکمني رامنځته کړه. او هغه وخت یې پای ومونده چي کله بابر د مغولو واکمني راوستل، او کابل یې ونیوی. د ده په وړاندي افغان آزادي بخښونکي توریالیان له روښان څخه نیولې تر خټکه، میرویس، او د ده تر زوی میر محمود پوري چي هغه نه یوازي د بهرنیو یرغلګرو په وړاندي وجنګېدل بلکي پارس یې هم لاندي کړ، تر هغه وخت پوري چي پارسي مشر نادرشاه بیر ته د پارس د مځکي تر څنګ یې د افغانستان ډېري جنوبي سیمي هم لاندي کړې. په ۱۷۴۷ م کال کي نادرشاه ووژل سو پارسیان پسې واخیستل سوه او نوی افغانستان د احمدشاه دراني په واسطه منځ ته راغی. درانیانو مغولو ته د اوسني پاکستان په سیمه کي ماته ورکړه، او له هرات څخه یې پارسیان وشړل د افغانستان واکمني یې د مرکزي اسیا څخه تر ډهلي او کشمیر څخه تر عربي سمندر پوري وغځول. تقریباً نوي کاله افغانستان د بهرنیو یرغلونو څخه خوندي و، خو کورنۍ شخړي خورا پکښې ډېري وې، چي بالاخره دوست محمد خان په دې بریالی سو چي نژدې ټوله افغانستان یې سره یو ځای کړ.

وروسته برتانویانو په ۱۸۳۹ م کال پر افغانستان یرغل وکړ چي یو غلام باچا یې پر تخت کښېناوه، چي ډېر ژر پر خپل دغه تصمیم پښېمانه سول. افغانانو د برتانویانو د واکمنۍ پر خلاف په ۱۸۴۲ م کال کي د اکبر خان په مشري پاڅون وکړ چي د کابل د ټوله برتانوي ګارنېزیون او د هغوی د ساتونکو په وژنه تمام سو. د ۴۵۰۰ سرتېرو او ۱۲۰۰۰ د کمپ له کارکوونکو څخه یې یوازي یو کس په جلال آباد کي برتانوي اډې ته ژوندۍ ورسېدی. دا د افغانانو او برتانویانو د لومړۍ جګړې پای و. دوست محمد خان چي د برتانویانو د لاسه جلا وطن و بیر ته راوګرځېد او پر تخت کښېناست. په ۱۸۷۸ م کال برتانویان بیر ته راوګرځېدل دوی په دې وپوهېدل چي افغان مقاومت ته به هیڅکله ماته ورنکړې نو د یوې لویې معاملې د لاري یې د افغانستان څخه یوه لویه سیمه جلا کړه، چي افغانانو بیا تر اوسه دغه سیمه نه ده تر لاسه کړې. د ۱۸۸۹ م کال د جولای د میوند په

مشهوره جګړه کي یوې افغاني پېغلي ملالۍ له دې کبله چې په جګړه کي هغه سر تېري چي د افغانانو بیرغ یې لېږدوی ووژل سو دې بیرغ راپورته او مخ په وړاندي یې یووړ او نه مړ کېدونکی نوم یې وګټی. کله چې برتانویان له افغانستان څخه ووتل د خپلو بهرنیو چارو د اداره کولو حق یې ځني واخیست. همدې شي د ډیورنډ کرښي رامنځته کولو ته لاره هواره کړه، چې د افغانستان او برتانوي هند پوله یې وټاکل، چې افغان قوم یې پر دوو دایمي برخو ووېشی چې هغه یوه یې اوس د اوسني پاکستان برخه ده. افغانستان همدا شان تر ۱۸۹۵ م کال وړاندي چې روسان د پولو و ټاکلو ته راضي کړې ځیني سیمي یې وبایللې.

د شلمي پېړۍ په شروع کي چي افغانستان په کراره د ترقۍ پر لور حرکت وکړ برتانویانو د دریم ځل له پاره په ۱۹۲۱ م کال کي د افغانستان د لاندي کولو هڅه وکړه، بیا یې هم ماته وخوړل. افغانستان یو ځل بیا د خپلو بهرنیو چارو واک تر لاسه کړ او امان الله خان د باچا په توګه خپل ځان غوره کړ. دی په ۱۹۲۹ م کال د یوه غاصب حبیب الله کلکاني له خوا له واکه لیري کړل سو. حبیب الله د نادرخان په واسطه ووژل سو او دی پخپله په ۱۹۳۳ م کي ترور سو. تر ده وروسته یې زوی ظاهرشاه واکمن سو، چې په ۱۹۷۳ م کال کي نوموړی د داود خان او افغان کمونیستي ډلي له خوا له واکه ګوښه سو. ظاهرشاه ایټالیا ته په رخصتۍ تللی و، چي کودتا رامنځته سوه او هلته پسې پاته سو چي په ۲۰۰۲ م کال کي ولسمشر کرزي بیرته کابل ته راوست تر څو د خپل ژوند پاته وخت د ارګ په ماڼۍ کي تېر کړي.

په ۱۹۷۸ م کال کي داود خان د کمونیستي کودتا د لاري له واکه لیري او ووژل سو. تره کی واک ته ورسېد، چې ورسره سم د شکمنو مخالفینو پراخي نیوني، شکنجې او وژني پیل سوې. مجاهدینو د کمونیستي حکومت پر ضد جهاد شروع کړ. په را وروسته کال یعني ۱۹۷۹ م کال کي تره کی ووژل سو او حفیظ الله امین ولسمشر سو. د ده د واکمنۍ په وخت کي د امریکا سفیر اډولف ډبس په کابل کي ووژل سو. څو میاشتي وروسته امین ووژل سو او روسانو ببرک کارمل د افغانستان د ولسمشر په توګه نصب کړ. په ۱۹۸۶ م کال کي د ده پر ځای ډاکټر نجیب وټاکل سو.

د مجاهدینو سر سخت ویني بهوونکي شورښ په پایله کې ۱۰ کاله وروسته په ۱۹۸۹ م کال کې روسان له افغانستان څخه ووتل. مجاهدینو د نجیب د کمونیستې حکومت په وړاندې خپلې مبارزې ته دوام ورکړ، چې بالاخره یې کابل په ۱۹۹۲ م کال کې ونیوی او د پروفیسر رباني په مشرۍ یې د مجاهدینو حکومت جوړ کړ* د مجاهدینو د خپلمنځي شخړو له کبله د دوی حکومت بریالی نه سو، چې په ۱۹۹۴ م کال کې د طالبانو غورځنګ رامنځته سو، د کابل پر لور یې حرکت وکړ، چې په ۱۹۹۶ م کال یې کابل لاندې کړ او نجیب چې د واک څخه تر لیرې کېدو وروسته د ۱۹۹۲ م کال راهیسې په کابل کې د ملګرو ملتونو په دفتر کې پناه اخیستې وه راوایستل سو او په دار کړل سو. د طالبانو حکومت د عام وژنې، شکنجو، په عام محضر کې د اعدامولو او د ښځو سره د بد سلوکۍ له کبله په نړیواله کچه وغندل سو. دوی همدا شان د سعودي اسامه په مشرۍ نړیوالې ترهګرۍ ډلې ته اجازه ورکړه چې افغانستان د خپل مرکز په توګه وکاروي. دوی تقریباً د افغانستان ټوله خاوره لاندې کړه، خو د شمال هغه سیمې چې د بختور مسعود له خوا اداره کېدې په نیولو تر پایه بریالي نه سول. د مسعود شمالي ټلواله د ۲۰۰۱ م کال پر نړیوال تجارتي مرکز او پنتاګون باندې د حملو په تعقیب چې په افغانستان کې د اسامه په روزن ځایونو کې پلان سوې وې د طالبانو په ماته کې د امریکا د اشغال پر وخت خورا مهم رول ادا کړ.

تر طالبانو وروسته لنډ مهاله اداره د حامد کرزي په مشرۍ رامنځته سوه، چې ائتلافي او نړیوال سوله ساتو ځواکونو یې امنیت ساته. بیړنۍ لویې جرګې کرزی په ۲۰۰۲ م کال کې د انتقالي ادارې د مشر په توګه وټاکی او وروسته بیا په ۲۰۰۴ م کال کې د آزادو ټاکنو له لارې د افغانستان د اسلامي جمهوریت ولسمشر سو، نوی اساسي قانون رامنځته سو او په ۲۰۰۵ م کال کې پارلماني ټاکني تر سره سوې او افغانستان سولې، ثبات او خوشبختۍ ته پر هغه اوږده او مشکله لار سفر پیل کړ.

---

* د یادونې وړ ده چې د مجاهدینو لومړی ولسمشر رباني نه بلکې پروفیسر مجددي و، (ژباړن).

﴿١﴾

حامد کرزی

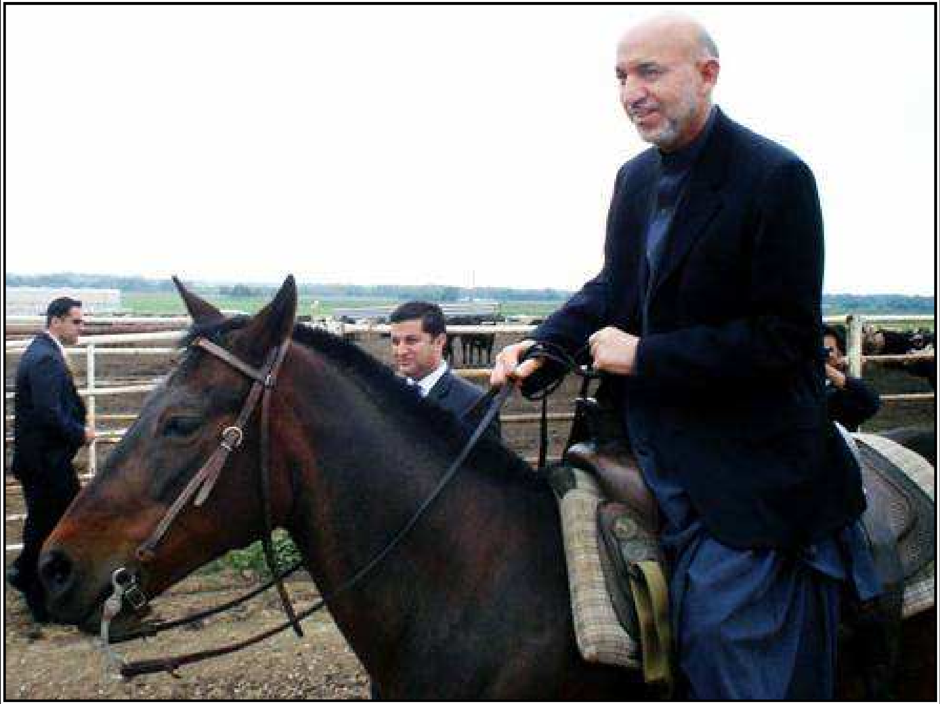

ولسمشر کرزی د آس دسپرلۍ پر مهال

په نولس سوه اتیایمو کلونو کې افغانانو سرو لښکرو ته ماتې ورکړه، خو د دوی هغه هڅې چې خپل هیواد به اداره کوي د کلونو په ورانیو او تشدد واوښتې، د اتیایمو کلونو په نیمایي کې طالبانو یو څه نظم او ثبات راوستی، مګر د هسپانیې د توندلارو عیسوي ډلو په شان زاړه پالي او زیږ رژیم ،چې له دوی سره سعودي متعصب هم ورسره و، چې همدلته یې د نړیوال تروریزم له پاره اډې هم جوړې کړې، خو د افغانانو له پاره دا کار د تحمل وړ نه و.

د ۲۰۰۱ م کال د ډسمبر پر پنځمه نېټه یعني پر نیویارک او واشنګټن باندې د القاعدې تر حملو دوې میاشتې وروسته د امریکا متحده ایالاتو او برتانیې پر افغانستان باندې د حملې تابیا وکړه. د ډسمبر پر اوومه پر افغانستان باندې د هوا له لارې حمله وسوه، خو د دواړو هیوادونو سپېشل فورس (ځانګړي پوځ) لا د وړاندې په افغانستان کې دننه د هوایي بمباریو له پاره د هدف ټاکلو او د شمالي اتحاد په راټولولو اخته وه، تر څو له دغې لارې طالبان له منځه یوسي. طالبانو پر دوی حمله په اصل کې پر اسلام حمله بلل.

د متحده ایالاتو او د هغوی ملګرو هدف یوازي دا نه و، چي د طالبانو کرغېړن حکومت لـه منځـه یوسي، چي یو وخت یې حمایـه کـاوه، بلکـي د القاعـده سـازمان د اډو او ښـوونیزو روزنځـایونو لـه منځـه وړل هـم وه، چـي د شـتمن سعودي الاصله اسامه بن لادن له خوا چلول کېدل. په همدې وخت کي بیا د جرمني په بون کي یوه بېړنۍ غونډه راوبلل سوه، تر څو تر طالبانو وروسته د یو نوي حکومت پر جوړښت سره وړغېږي.

حامد کرزی چي په همدې غونډه کي د افغانستان د لنډمهالي اداري د مشر په توګه وټاکل سو، د سپټمبر تر یوولسمي وروسته دستي افغانستان ته داخل سو، تر څو په جنوب کي پښتانه د طالبانو په وړاندي راپورته کړي. د امریکا د هوایي ځواک او سپېشل فورس په ملاتړ د حامد کرزي کوچنۍ ډلي په چټکۍ سره غټ کلي او ښارګوټي یو په بل پسې تر خپلي ولکې لاندي راوستل. د نومبر پر دوولسمه شمالي ټلواله له غرونو څخه راکښته سوه او پر کابل یې حمله وکړه او طالبان یې بېله کومي نښتي له کابل څخه وشړل. په دوهمه ورځ د شمالي ټلوالي جنګیالي کابل ته د جشن لمانځلو په موخه داخل سول او د ښار د ځېل سوو خلکو له خوا یې تود هر کلی وسو. طالبان چي پخپلو پیک اپ موټرونو کي له ښار څخه وتل، ادعا یې کوله، چي دوی پخپلـه ښـار پرېښـووی، دا مهال کـرزی او یـو شـمېر افغـان جنګیـالي د سپېشل فورس د مشاورینو سره د کندهار په شمال کي د شاه ولیکوټ په کلي کي وه. امریکایي الوتکو پر هغه کرښه بمباري کوله، له کومه ځایه چي د طالبانو یوې کوچنۍ ډلي پر یاد سوي کلي باندي ډزي کولې.

افغان جنګیالي، څو کلیوال او امریکایان د همدې کلي په څنډه کي یوې غونډۍ ته وختل تر څو هوایي حملې وڅاري. کرزی هم همدې غونډۍ ته پر لاري و، چي یو ملګري یې ور ته وویل، چي د سیمي مشران راغلي دي او هغوی غواړي ستاسي سره وویني. کـرزی بیر تـه راوګرځېدی او هغـه کـور تـه ولاړی چیـري چي د کلي مشران ناست ول. نابېره یوې درنې چاودني د سـرای کړکـۍ مـاتي کـړې، دروازې یـې والـوزولې او د کنـډو کپري ودانـۍ خـاوري خځلي پـر کـرزي او هغـه مشرانو راتـوی سوې. دا ځکـه چي یـو لـوی ۲۰۰۰ پونـډه سټلایټ رهبـري سوی بـم د امریکـایي B – ۵۲ ډولـه الـوتکي

شخصه په غلطه توګه و ناسم ځای ته رهنمايي او وغورځول سو.
په دې پېښه کي درې تنه امريکايان، يو شمېر افغان جنګيالي د ځينو ملکي کسانو په شمول ووژل سول. په همدې وخت کي يو امريکايي سرتېري او يو قومي مشر پر کرزي ځانونه واچول، دوی کرزی له هغه ځای څخه راوايستی او د يو غرګي په منځ کي يې يو سرای ته بوتلی. ياور يې سمدستي ورڅخه د وينو او خاورو په پاکولو پيل وکړ. په همدې وخت کي يې سټلايټ ټليفون ته زنګ راغلی، د کرزي ياور ټليفون راپورته کړ، خو له هغه خوا په انګليسي خبري کېدې او ورته وويل سوه چي ټليفون کرزي ته ورکړه.
دا د بي بي سي راډيو خبريالـه ليز دوسيټ وه چي له بون څخه يې ټليفون کړی و، هغې ورته وويل : تبريک دي وي تاسي د افغانستان د انتقالي ادارې د مشر په توګه ونومول سواست. تر دې وروسته بل زنګ راغلی، دا په کندهار کي د يو افغان قوماندان ټليفون و، چي ويل يې : د طالبانو يو لوړ پوړی استازی شاه وليکوټ ته پر لاري دئ، غواړي چي تاسي ته د طالبانو د تسليمی ليک وړاندي کړي.(*)
حامد کرزی د ۱۹۵۷ م کال په ډسمبر کي د افغانستان په کندهار ولايت کي دې نړۍ ته راغلی دئ. کرزی معنی دی د کرز د کلي دئ او د ده د کورنۍ نوم هم له همدې څخه سرچينه اخلي. افغانان د خپلو کوچنيانو د زېږېدلو نېټه نه ليکي، نه يې لمانځي او حتی ځيني افغانان په دې نه پوهېږي چي په کوم کال زېږېدلي دي، خو کرزی يوې تعليم يافته او مشهوري کورنۍ ته منسوب دئ.
د کرزي پلار د پوپلزيو د قبيلې مشر و، لکه څنګه چي تر ده وړاندي يې پلار هم همدا دنده لرله پوپلزي د ابدالي قبيلې يوه پښه ده، چي دوې پېړۍ يې تر هغه وخته پوري چي پاچا ظاهرشاه په ۱۹۳۷ م کال کي واک ته ورسېد افغانستان اداره کاوه. خو کله چي په ۱۹۹۹ م کال د کرزي پلار د طالبانو له خوا ترور سو، نو کرزی د خپلې قبيلې مشر سو، خو نوموړی په قومي مسايلو چندان سر نه ګرځوي، دی وايي : زه يو ساده افغان يم.
دا چي د کرزي کورنۍ د پخوانې پاچا محمدظاهرشاه سره نژدې

اړيکي لرلې، نو کله چي دی د لنډمهالي اداري د مشر په توګه ونومول سو، لومړی کار يې دا و، چي پاچا له ايټاليا څخه تر يوې اوږدې جلا وطنۍ وروسته بير ته خپل وطن ته راولي او پخپل پخواني قصر کي يې ځای پر ځای کړي، چي دوستان او د کورنۍ غړي به يې پر راټول وي.

حامد کرزی اته ورونه او يوه خور لري، خو دی د عمر له مخي منځنی دئ. ده به ويل چي موږ يوه لوستې، خو محافظه کاره او دوديزه کورنۍ يو، موږ ډېر شتمن نه وو، په کندهار کي نوري کورنۍ وې چي هغه تر موږ ډېري مړې وې.

خو دا کورنۍ د خپلي اوږدې او ښې سابقې له مخي چي د وخت د حاکمي کورنۍ سره يې لرله او په يو لوی کور کي د مستريح ژوند کولو له کبله ډېره مشهوره وه. په داسي حال کي چي د کرزي پلار يو ځواکمن خان او مور يې يوه روحاني ښځه وه، چي اکثره وخت به يې روژه وه. ده وويل چي ښه راشه درشه او د لوړ موراال لرل يې د خپلي مور څخه زده کړي دي.

کرزی د افغانستان د تاريخ د څو هغو سوله ييزو دورو څخه د هغې دورې په پای کي زېږېدلی دئ، چي د پاچا واکمنۍ قومي فيدرالي شکل درلود، داسي چي اکثريت پښتانه په جنوب، تاجک او اوزبک په شمال او رټل سوي شيعه هزاره اقليت په مرکز کي مېشت وه.

کرزي د خپل ژوند يو څو کلونه په کرز کي تېر کړل او مکتب يې هم دلته پيل کړ، خو تر لومړی ټولګي ويلو وروسته يې کورنۍ کابل ته کډه سوه، دا مهال د کرزي پلار (اروانښاد عبدالاحد کرزی) په پارلماني ټاکنو کي د ولسي جرګې غړی سو، چي ډېر افغان تاريخ پوهان دغه لسيزه د ديموکراسۍ لسيزه بولي. د ظاهرشاه حکومت يو اساسي شاهي نظام و، د پارلمان له پاره به داسي آزادي ټاکني تر سره کېدې لکه د نن ورځي آزادي ټاکني، کانديدانو به د خپل ځان او هم د خپلو همفکره کانديدانو له پاره تبليغاتي کمپاين چلاوه، ويناوي به يې کولې او خپلو مؤکلينو ته به يې مېلمستياوي جوړولې، دا مهال مشر کرزی (عبدالاحد کرزی) څلوېښت کلن و.

کابل په هغه شپوورځو کي پاک، منظم او يو نړيوال ښار و، چي د جادو

هري خوا ته يې ګڼې ونې ولاړې وې، غربي ديپلوماټانو به په کابل کې هستوګنه خورا خوښول په ځانګړې توګه د هندو کش د غرو لمنې. د کابل د هغه مهال عکسونه د دغه ښار د برم ښه نماينده ګي کوي، چې ټولو حکومتي کارکوونکو به غربي جامې اغوستې وې او د وزارتونو ودانۍ ډېري منظمې او ښايستې وې.

د افغانستان کوکنارو د اروپا په نشه يي کلتور کې ښۀ نوم درلود، خو شتمن او مالدار قاچاقبران د هغوی د هيروئينو کارخانې د لېږد د نړيوالو چينلو څخه لا څو کاله ليري وه.

کله چې افغانستان شاهي نظام او پارلمان درلود، د حکومت زيات کارونه په ولايتي او کليوالي سطحه تر سره کېدل. د افغانستان ډېر سياسي ځواک له منتخبو حکومتي چارواکو او حتي د شاهي کورنۍ سره نه و، بلکې ډېر څه د محلي خانانو په واک کې وه. په دې کې شک نسته چې په کابل کې حکومت حاکم و، بلکې اطراف محلي رواياتو اداره کول. ډېر شيان د سوونو کلونو پخوا په ډول په افغاني لارو چارو تر سره کېدل او حلېدل، چې هيڅ ليکلي اسناد به يې نه لرل. د کرزي په ياد دي چې څنګه به د ده پلار محلي ستونزي د قوم د مشر په توګه هوارولې، نه د هغه ځواک څخه په استفاده چې دی يو منتخب چارواکی و.

کرزی راته وويل، چې اکثره وخت به زما پلار د محلي ستونزو د هواري له پاره ورغوښتل کېدی، دغه شخړې به يا د مځکې، ملکيت، اوبو، واده او داسې نورو پر سر وې. دا هر څه د مسئلې په لوی والي پوري اړه درلوده، ځيني به د کوچنيو خانانو له خوا هوارېدلې او د ځينو له پاره خو به د يوې ډلې مشهورو خانانو اړتيا وه. دعوه د دواړو خواوو څخه اورېدل کېده او پرېکړې بيا په خان پوري اړه درلوده، چې تور ته تور او سپين ته سپين ووايي. هيڅ کاغذ او لاسليک ته اړتيا نه وه، بس همهغه فتوا هر څه وه. د حامد کرزي د کورنۍ ورځنی ژوند همېشه د دغسي پېښو ډک و.

افغانان په کورونو کې يو مېلمستون لري، چيري چې هلته مېلمانه د کورنۍ د مشر او د هغه د زامنو سره چای د بادامو او وڅکو سره څښي او حتی ډوډۍ هم خوري. په دې وخت کې ښځې بالکل د نظره نهامې وي، بيله دې

چې مېلمه د نږدې خپلوانو څخه وي، که داسې نه وي نو مېلمه به د مېلمستون پر ته د کور بله برخه هیڅ ونه ویني. د حامد کرزي مېلمستون په کُلي توګه د محلي سیاست له پاره ځانګړی سوی و، چې همېشه به د ستونزو حل، د خوښیو او کوزدو مراسم پکښې تر سره کېدل.

ځیني وخت به مسئله ډېره لویه وه، چې د خان لخوا به ډېر کسان پکښې دخیل وه، تر څو دواړو غاړو ته په مېلمستون کي ښه راغلي ووایي، مشر کرزي (عبدالاحد کرزي) او نورو مشرانو به د همدې مشکل د هواري له پاره هغه کلي ته سفر کاوه.

د کرزي (حامد کرزي) د مځکي پر سر یوه داسي مسئله په یاد ده، چي د هغه د حل له پاره د کندهار د ټولو بانفوذه کسانو اړتیا وه. حامد د خپل پلار سره د دغي لوبي د لیدلو له پاره د کندهار او ارزګان ولایتونو تر منځ د نېش په نامه یوه کلي ته ملګری و، شاید دا د دغه ځوان له پاره په اصل کي یو درس و، چي کله دی یو ورځ د قوم مشر سي، څنګه به د خلکو ستونزي حلوي. د کلي د خلکو له پاره دا یوه لویه لوبه وه، چي د سلو په شاوخوا کي کسان ور ته راغونډ سوي وه، چي په هغو کي به ځینو شاهدي ورکول او نورو به یوازي له مشرانو سره لیدل او د پرېکړي پایلي ته به یې انتظار ایسته، دواړو خواوو به خپل دلایل وړاندي کول، د کرزي پلار او نورو مشرانو به په خورا دقت غوږ ور ته نیولی و، وروسته به مشران پخپل منځ کي سره جرګه سول او پر مسئله به وږغېدل. کرزی (حامد کرزی) وایي چي کله به دوی موافقې ته سره ورسېدل بیا به یې دواړو غاړو ته ور ږغ کړل او فیصله به یې ور ته واورول، دواړي غاړي به له پرېکړي څخه راضي وې او تر پایه به هغه ته وفاداره وو.

د افغان کلتوري ځواک څخه چي په دغه ورځ یې ځوان کرزي توان ولید ډېر ځني اغېزمن سو او هغه هر څه یې اوس هم ښه په یاد دي، مګر دغه پېښه د یوه بل علت له کبله هم د ده په ذهم کي پاتي ده. کرزیان د کلي تر ټولو مشهوري او روحاني کورنۍ مېلمانه وه، چي د کرزي د قوله هغه کورنۍ لا تر اوسه هم په همهغه کلي کي اوسېږي،چي د خپلو ښایستو اسانو په لرلو سره هم د ډېر اعتبار څښتنه وه. افغانان د اسانو په سپرلیو کي افسانوي

شهرت لري او هغو اسانو ته زيات ارزښت ورکوي، چې ګړندي، ځواکمن او زړه ور وي.

دا هر څه د افغانانو په ملي لوبه بزکشي کې رانغښتي دي. د دې لوبې وتلي کسان د شمال څخه دي. د بزکشۍ ټکي په ټکي معنی (goat grabbing) ده،چې د دغه لوبې سوچه فورم بېله لوبډلو په آزاد میدان کې تر سره کېږي. بوزه او يا سخوندر حلال سوی او یا یې سر پرېکړل سوی وي، وروسته پر مځکه ایښوول کېږي، آس سپاره په زاړه آزاد فورم کې (۵۰) او حتی (۱۰۰) کسان وو، پایڅې یې رانغښتې، د لرګي لاس لرونکې غمچینه به یې په غاښو کې وه، چې خپل یا د بل آس غاښ ور وانه چوي، کوښښ به یې کاوه چې د مړې بوزې پر لوري مانور وکړي، چې ورسره سم یوه وحشي اله ګوله د اسانو شیشنی او کپ اچونه رامنځته سي. د دوړو او غبار په منځ کې یو سپور داسي کښته سي چې یوه پښه به یې په رکاب بله د آس تر خېټې لاندي (۷۵) پونډه سخوندر له مځکې څخه راپورته کړي او کوښښ کوي چې له هغه سره د میدانه ووزي. په داسي حال کې چې هغه نور سپاره دی تعقیبوي او هڅه کوي چې سخوندر د ده له لاسه وباسي چې په دې ډول نومرې جوړې کړي، باید سپور کس سخوندر د اس پر ملا باندي په روښانه او آزاده توګه د ټولو تعقیب کوونکو څخه یوسي.

کله کله داسي کېږي، چې دوه سپاره چې یوه یې یوه پښه نیولې او هغه بل یې بله پښه نیولې وي له میدانه وزي. زیات وختونه دا د دغو کسانو په ځواکمنتیا پوري اړه لري، چې ځیني وختونه له ډېره زوره د سخوندر څخه پښه جلا کېږي او یوه ته یوازي پښه پاته کېږي، او هغه بل د نور سخوندر سره د بري تر سرمنزله رسېږي.

په اوس وخت کې دغه لوبه د دوو لوبډلو تر منځ تر سره کېږي، چې میدان یې هم د فوټبال د لوبغالي په اندازه وي. داد تماشاچیانو له پاره یو څه خوندي بڼه لري، تر هغه چې په آزاد میدان کې به د خپل ژوند د ژغورلو له پاره په داسي حال کې ځغاستل چې د یوې لويي ګلې په پښو کې پایماله نه سي، خو هغه انفرادي آزاد شکل د دغي زړې لوبې هم له منځه ورسره ولاړی.

بزکشي رسمي بڼه لري چې په دقت سره باید سره منظمه سوې وای او

دغه لوبې ځو ورځې په بر کې نيولې واى، هغه خان چې فکر کوي چې د دې لوبې اقتصادي توان لري نوبه يې په اوونيو دغه لوبه غځوله، له همدې له پاره به يې بلنليکونه ليږل، خوراکي توکي به يې ذخيره کول، د خوب خوني به يې اماده کولې او غوره لوبغاړي به يې د لوبې د تر سره کولو له پاره ورته راغوښتل. شايد خان له يوه مهم بلونکي او يا هم له يوه ستوري لوبغاړي لخوا ونګول سي، خو که چيري دى خپلو مېلمنو ته په وړ خوړو او سرپناه کې پاتـه راسي او يا د سيالو ډلو تر منځ شخړه رامنځته سي او يا نقدي جايزې مناسبې نه وي نو هغه خان به اعتبار او ځواک دواړه له لاسه ورکړي.

د بزکشۍ د تر سره کولو فکر دي بايد تر هغو پوري په مغزو کې در ونه ګرځي، تر څو چې تاسي ډاډه نه سئ چې تاسي يې تر اوده وتلاى سئ او يا هغه صلاحيت، ځواک او نفوذ چې تاسي په افغان حکومت کې تر لاسه کړى دئ د بايللو خطر ته غاړه کښېږدى خو کله چې کرزى واک ته ورسېد تر همدې اغېز لاندي راغلى و.

حامد کرزى د نوي ديموکراتيک افغانستان د ولسمشر په صفت په ډېره ښه توګه د خپل واک له محدوديتونو څخه خبر دئ او د دې هڅه نه کوي چې هر هغه څه چې دى پوهېږي تر سره کړي. د مختلفو جنګسالارانو سره د ده ګذاره يې تر ټولو غوره بېلګه ده، نوموړى پر دې بريالى سوى دئ، چې ځيني زورواکان د خپل ځواک له مرکزونو څخه ليري کړي، د مخدره موادو د توليد د مخنيوي په ساحه کې ځکه پاتـه راغلى دئ، چې نوموړى پوهېږي چې په اوسني وخت کې د دغه کار په تر سره کولو کې بېوسه دئ.

بير ته د نېش کلي تـه ورګرځو، څنګه چې کرزي او پلار يې د کوربنو سره چاى وڅښلې، يو کس د دوى د درناوي له پاره خپل يو کورنى آس راوست، ځوان حامد پر آس د سپرلۍ پرېکړه وکړه، کـه څه هم تـر دې وړانـدي نوموړى پـر آس نـه و سپور سوى، نوموړي پـر آس پښـه واړول او حرکت ته يې چمتو کړ او په کراره يې له کلي څخه ليري بوت. ده په کړه خندا وويل چې تر دې مهاله خورا ښه و. خو کله چې مي د آس مخ د کلي پر لور راوګرځاوه نوموړي آس د برېښنا په شان په ډېره تلوسه د خپل کور پر خوا منډي کړې. همدا د ده لومړى ځل دئ چې پر آس سپرېږي نو په دې نه

پوهېدی چې په څه ډول يې ودروي، ځکه نو نوموړي د خپل قيمتي ژوند دژغورلو په هڅه کې و او اس هم سيخ سيده و خپل غوجل ته منډې وهلې. څنګه چې اس د غوجل دروازې ته په ورننوتو و، کرزي په همدې وخت کې له مغز څخه کار واخيست او د غوجل د دروازې د سر تير يې ونيوی، له همدې کبله دی لوړ د دروازې پر سر پاته سو او اس تر ده لاندي تېر سو. نوموړی هلته ځړېدلی پاته سو، چې وروسته له ژوبل کېدو پر ته مځکې ته را کښته سو.

کرزی وايي : دا حالت ډېر بېروونکی و، ټولو راوځغستل چې وګوري زه خو به نه يم خوږ سوی، د کلي يوه سپين ږيري سړي راته وويل، چې ډېر ښه ته ډېر چالاکه هلک يې ! وروسته چې دوی کلی پرېښووی يو کس له يوه ډېر ښايسته کوچني آس سره راغلی او هغه يې حامد ته د تحفې په توګه ورکړ. کرزی وايي چې ما هغه ته د نصواري روښانه رنګ او سپين ټکو له کبله د (بادام ګل) نوم ورکړ. نوموړي دغه آس ډېر کلونه د ځانه سره وساتی،او اکثره وخت به هغه پېښې ته د افغاني سيرت او عنعنې د بېلګې په توګه کتل. سره د دې چې د ده د هيواد بې رحمه تاريخ په خونخواري کې د افغانانو شهرت او د نه بخښونکي توريالیتوب سره سره کرزی د خپلو خلکو پر سخاوت او مېلمه پالنه باور لري.

په رشتيا د ټولو افغانانو په ځانګړې توګه د پښتنو ژوند خو د عزت، مېلمه پاني او کسات څخه جوړ دئ، دا د يوه افغان فريضه ده، چې پخپل کور کې د ټولو خلکو مېلمه پالنه وکړي حتی که دښمن هم وي. مګر عزت او وقار ته د هر ډول سپکاوي کسات بايد واخيستل سي، چې بل هيڅ شی نه پکښې ځايېږي. د کرزي پلار او نورو مشرانو پرېکړې کولې او قومي شخړې يې هوارولې، د پرېکړې د دواړو غاړو په عزت او حساسيتونو پوهېدل، چې په يوه معظله کې يې د راپور ته کېدو امکان وي.

په کندهار کې کرزيانو په خورا اساسي کور کې ژوند کاوه، چې باغ هم پکښې و. د کور غولی خورا لوی و، چې حامد کولای سوای پر آس سپرلي پکښې وکړي، په دغه سرای کې باغ، د کبانو حوض، ونې، ګلان او د ده پکښې ډېر الوتونکي هم په ياد دي، دی وايي چې ډېر مستريح او باډسپلينه

ژوند مو درلود. کرزی وایي چي په سلوک کي اصول ډېر سخت وه خو زما په روزنه کي یې مهم رول ولوباوه او په ژوند کي یې ښه لوري ته سوق کړم. مور دا زده کړل چي نه یوازي د خپلو والدینو احترام او اطاعت وکړو بلکی عموماً ټولو مشرانو ته په درنه سترګو وګورو. دا د افغانانو د ژوند اصلي لار ده، خو دا لاره په ځانګړې توګه په کلیوالي سیمو کي ډېره قوي ده.

کله چي کرزی ولسمشر سو، ده یوه والي ته بلنه ورکړې چي په ارګ کي د ده سره وګوري او والي خپل کوچنی زوی هم ورسره راوست، دا هلک د دوه نیمو کلونو و، کله چي پلار او زوی د ولسمشر و دفتر ته ور ننوتل، کرزي سمدستي دغه هلک واخیست په غېږ کي یې ونیوی او مچ یې کړ.

کرزي وویل چي دغه هلک هم خپله وظیفه لرل، ځکه چي همداسي روزل سوی و، چي تر سره یې کړي او سره له دې چي ما په روغبړ سره د دغه کوچني هلک هر څه ور ګډوډ کړل بیا هم ده خپله ذمه واري هېره نه کړه. دې هلک مخکي لا له خپلي کورنۍ څخه زده کړي وه، چي تر معرفت وروسته ښونه ژر چي کېدای سي باید دمشرانو لاس ور مچ کړي، خو کرزي ده ته دا موقع په لاس ور نه کړه، مګر کله چي ولسمشر دغه کوچنی ملګری کښته کړ، سمدستي یې ورته اسلام علیک ووایه، او د کرزي لاس یې ور مچ کړ. کرزی وایي چي وروسته نوموړي د دې احساس وکړ، چي اوس یې نو په سمه توګه خپله وظیفه تر سره کړې ده. په همدې ډول مور را لوی سوي یو، په افغاني عنعنوي کورنیو کي باید کوچنیانو ته ور ښوول سوي وي چي باید دمشرانو ډېر درناوی وکړي.

ځوان کرزی ډېر آرام هلک و، خو کله چي یې کورنۍ کابل ته ولاړه، یوه ډله انډیوالان یې پیدا کړل، په حقیقت کي دا دوې کوچنۍ ډلي چي یوه یې په مکتب او هغه بله په ګاونډیتوب کي. هر هغه ملګری چي باید د هغه بل کور ته ورسي باید د خپلي کورنۍ اجازه ولري، والدین تل پوهېږي چي کوچنیان یې چیري او له چا سره دي. حتی په تنکۍ ځوانۍ کي د کرزي کوچنیانو باید یو ځای ته د تللو له پاره د خپلو پلرونو څخه اجازه اخیستې وای، په ځانګړې توګه سینما ته. کرزی وایي ما د عمر د تفاوت په خاطر د خپلو وروڼو او خوندیو سره ډېره راشه درشه نه لرل، مګر کله کله به زمور

دوستان لکه د کاکا، ماما، عمه او خاله زامن او اکاګان سره راغونډېدل او سېنما ته به تللو، حامد او ملګرو یې له فوټبال سره مینه لرله او همدا شان پر بایسکل به یې د ښار چکر واهه.

د کرزي تر ټولو ښې خاطرې اکثره په استالف کي له مېلو څخه دي، دا یو کوچنی کلی دئ، چي د کابل څخه د یوه ساعت د موټر د مزل په اندازه لیري پروت دئ، او د خپلي کلالۍ له کبله خورا مشهور او زرغونتوب یې پر ښاري کورنیو خورا اغېزه ښندي، چي په مېله ور ووزي او یا د اوونۍ پای هلته تېر کړي. استالف د (۲۰۰۱ م) کال په جګړو کي سخت وران سو، خو په هغه وخت کي خورا زرغون او په زړه پوري کلی و، لکه یو رغیانه چي سیندونه، حوضونه، باغونه او ځنګلونه ولري. د همدې ځای د اکثرو کورنیو د ژوند روزګار د لاسي کلالۍ تولیدات دي، چي خورا روښانه زرغونه او په شنه ښیښه سینګار سوي وي، چي په مارکیټ کي د ښار په هره برخه کي تر لاسه کېدلای سي. په کال کي یو ځل به د کرزي ماما چي د دولتي مطابعو رئیس و* په استالف کي به یې لویه مېله جوړول، کرزی وایي چي د کورنۍ ټوله کوچنیان، ټوله زما د کاکا او ماما زامن له خپلو والدینو، نیکونو او اناګانو سره هلته درې یا څلور ورځي تېرولې، چي شاوخوا به مو ځغستل، ونو ته به ختلو او په سیندونو کي به مو لوبي کولې او دامېلې زما د کوچنیوالي تر ټولو غوره وختونه وه.

کوچنیانو ته د امتیاز په توګه ځوان کرزي هم د موقع څخه په استفاده سره ځان ښودنه کړې وه او د ده هغه توره تر اوسه په یاد ده، چي یو وخت یې په استالف کي د مېلې پر مهال کړې وه. د ده اکا یو افغان هنرمند د نتو په نامه راوستی و، چي غزلي ووایي. نتو په ټوله هیواد کي د محلي غزلو په ویلو شهرت درلود. حامد چي په هغه وخت کي به نهه یا لس کلن و د نتو تر څنګ کښېناست، او هغه ته یې غوږ ونیوی، کله چي نتو غزله ختمه کړه کرزي ور ته وویل :

---

* د کرزي ما ما اروانښاد محمد ابراهیم کندهاری و، چي د پخواني شاه اعلیحضرت محمد ظاهر د پاچهۍ په دوره کي د دولتي مطابعو رئیس و، ژباړن.

"ښاغلې !"

زاړه هنرمند کښته ورته وکتل او ورته ويې ويل :

بلې زويه !

حامد غوښتل چې ده ته په افغاني موسيقي کي خپله وړتيا وښووي، او ترې وې پوښتل : آيا تاسي کلاسيکه غزل هم ويلای سئ؟ د ده مطلب راګونه وو، لکه کلاسيک هندي راګونه، چي په افغانستان کي هم ويل کېږي. کرزی وايي دا داسي ولکه سړی چي د کليوالي هنرمند څخه وپوښتي، چي بيتون راته ووايه او له همدې کبله نتو پر ما ډېر په غوسه او قهر سو او ويې ويل ، چي له مخي مي ورک سه، او ته بيا په کلاسيکه موسيقي څه پوهېږې؟

د کرزي ياد دي چي کابل په هغه وخت کي نه يوازي پاک، خوندي، پر موډ برابر او د يوې ښې فعالي ادارې درلوونکی و، د پخواني پاچا له واک څخه تر ايسته کېدو وروسته چي کله کرزی هندوستان ته د لوړو زده کړو له پاره ولاړی، او د لومړنی ژمنی رخصتيو په جريان کي بير ته کابل ته راوګرځېدنو ډېر حيران سو، چي د پاکستان په نسبت په افغانستان کي څونه ښه اداري نظام حاکم دئ. پاکستان ته په اوښتلو سره بايد ټول مسافرين له بس څخه کښته سوي وای او د پاسپورټ له کنټرول څخه تېر سوي وای. مګر کله چي افغانستان ته راواوښتو نو ټوله مسافر په بس کي پر خپلو سيټونو ناست وه او پوليس بس ته راپورته سو، پاسپورټونه يې له مسافرو څخه ټول کړل، وبهرنيو مسافرينو ته يې بيرته بس ته پاسپورټونه راوړل، او کرزي ته يې وويل چي ستاسي پاسپورټ دلې په پوله کي راسره ساتو، چي وروسته بياتاسي کولای سئ د بهرنيو چارو له وزارت څخه يې تر لاسه کړئ. کرزی وايي په ډېر ډاډ سره چي زه يوه اوونۍ وروسته د بهرنيو چارو وزارت ته ورغلم پاسپورټ مي تيار هلته پروت و. ما د افغانستان د اداري سيستم په مؤثروالي ډېر وياړ کاوه، کله چي ځوان کرزي د بس په ذريعه د پاکستان او هندوستان سفر وکړ کابل ورته اروپايي ښار غوندي ښکارېده. تقريباً هر چا غربي جامې اغوستلې، د هغه وخت عکسونه د ده د دې ادعا تاييد کوي، که څه هم هلته ډېر موټرونه نه ول، خو ښار د برېښنايي

او ډېزلي بسونو خورا ښه ترانسپورټي سیسټم درلود، چې د ښار ټولي برخې یې تر پوښښ لاندې راوستلي وې. کابلیان ډېر جهان دیده او د غرب اغېزه له ورایه پر څر ګندېدله. کرزی وایي تاسي کولای سوای چې هر ډول عصري موسیقي واروئ، لکه د Tom Jones او Engelbert Humperdink. نوموړی به همېشه د افغان موسیقۍ مرکز په نامه د موسیقۍ دوکان ته ورتلی، چې د ده یو دوست یې خاوند و. تر دې وړاندې چې د کوم یوه د رانیولو پرېکړه وکړي دی به په یوه کوچنۍ غرفه کې کښېناست، ګوشکي به یې په غوږو کړې او هغه به یې واورېد. په همدې ډول زیات ښه رستورانتونه هم موجود وه.

د کرزي د زده کړي په وخت کې افغاني ټولګې د زده کړې او ډسپلین مرکز و. ټولګی د افغان ځوانانو د جوړښت په بڼه کې خورا مهم رول لوباوه، دی وایي چې موږ د ښوونکو خورا زیات احترام کاوه. هیڅ پروا یې نه کوله، چې ته د خپلو ملګرو سره تر ښوونځي بهر څونه بد یې خو په هغه وخت کې چې تاسي ښوونکی لیدلی وای نه یوازې ستاسې شخصي ښوونکی بلکې هر یو نو باید ځان دې سم کړی وای.

په لومړي سر کې د حامد ښوونځی خورا ډېر خوښېده، مګر دا خوښي پر ظاهرشاه تر کودتا وړاندې وه، چې وروسته هر څه کمونیزم یرغمل کړل.

کله چې په ۱۹۷۳ م کال کې ظاهرشاه د ایټالیا په سفر بوخت و، داود خان چې لومړی وزیر او د شاه اخښی او د اکا زوی و، واک پخپل لاس کې واخیست، کله چې داود خان لومړی وزیر و بیله دې چې کمونیسټ و په بهرنیو اړیکو کې روسیې ته خورا نژدې و، له همدې کبله روسانو ورسره خورا زیاتې نظامي مرستې د عصري وسلو په شمول وکړې. دلته په دننه کې داود خان پلان درلود، چې د خلق او پرچم افغان کمونیسټ ډلې شا ته پرېږدي، کوم چې د شاهي نظام سرسخت دښمنان او په اردو کې یې سختې ریښې لرلې. شوروي اتحاد په لومړي سر کې د داود خان کودتا وستایل، خو دی کمونیزم ته نژدې خورا وطن پال افغان و، چې پر یوې قوي سیاسي ډلې مرکزي حکومت او د مرکز لخوا کنټرولېدونکي اقتصادي پرمختګ یې باور درلود. هغه کمونیسټانو چې د داود خان سره یې د واک په نیولو کې

مرسته کړې وه اوس د کابل په اداره کې د نوې اعتبار تر لاسه کولو په خاطر په جامو کې نه ځایېدل او د دوی اغېزه تر ښوونځیو پورې ور رسېده. د حبیبیې لیسې په شمول چې کرزی هم همدلته زده کړې کولې چې د ښار تر ټولو لوی او غوره منځنیو ښوونځیو څخه شمېر کېده کرزی وایي چې موږ ته د کمونستې ښوونکو راتګ پیل سو او هغوی په ځانګړې توګه ځیني خلک تعقیبول.

زه نه وم خبر چې یو ښوونکی به د داسې چا خلاف وي لکه زه، زما تر اوسه د بیالوژي یو کمونیستۍ ښوونکی په یاد دئ چې زه یې ښه نه ایسېدم، ځکه چې ده فکر کاوه چې زه ډېر مستریح ژوند لرم. هغه ډېرې احمقانه نظریې لرلې، ده فکر کاوه چې زموږ په کور کې هر څه په بر بېښنا تر سره کېږي، چې مازې یو بټن ووهو نو د اشپز خانې څخه خواړه پر پټه باندې راوزي. یوه ورځ د لسم ټولګي ځوان حامد د بیالوژي ښوونکي د انسان تکاملي نظریه چلنج کړل. کرزی وایي چې دا داسې مضمون و، چې ما ډېره مطالعه پکښې لرله، د ډاروین تیوري او داسې نور او زه پوهېدم چې په همدې اړه زه تر همدې ښوونکي ډېر معلومات لرم. کله چې ما هغه چلنج کړ نژدې و، چې زه یې ټکولی وای، او همدا لومړی ځل و چې په ښوونځي کې د مشکل سره مخامخ سوم.

د ۱۹۷۳ م کال کودتا په ډېرو شیانو کې د کرزي د فامیلي ژوند په شمول تغیر راوست. د ده پلار د شاه سره د نژدې اړیکو له کبله تر فشار لاندې و، یو څو کاله وروسته خو د همدې اړیکو له امله د څرخي پله زندان ته ولېږل سو. همدې زندان ته کمونیستانو په لسګونو زره سیاسي بندیان ولېږل، چې اکثره شکنجه او ووژل سول.

کله چې کرزی له حبیبیې ښوونځي څخه فارغ سو، پرېکړه یې وکړه چې نوري زده کړې په هندوستان کې تر سره کړي. کودتا او کمونیستۍ ښوونکو کېدای سوای چې د ده پر انتخاب اغېزه کړې وای، مګر د دې په مخنیوي کې د ده ورونو ډېر رول ولوباوه. د ده دوو ورونو په متحده ایالاتو کې زده کړې کولې او هغوی ده ته وویل: چې ته باید داسې ځای ته ولاړ سې چېرې چې انګلیسي زده کولای سې. ده په دوو ژبو خبرې کولای سوای

پښتو او دري. دري ته فارسي هم ویل کېږي او دا د فارسي افغاني ډول دئ. همدا دواړي ژبي د کرزي په کور کي ویل کېدلې او دا د افغاني سیرت تر ټولو ښه نمونه ده. کابل او نور افغان ښارونه څو قومیز دي، چې د هیواد د هري برخي خلک پکښې تر ستر ګو کېږي. کرزی وایي ټوله لوستي کسان په دواړو ژبو بړغېدای سي، او دواړي په مساوي توګه دوې افغاني ژبي وې، چي هیڅ یوې تر هغه بلي امتیاز نه درلود، هیڅ‌دا فکر نه کاوه چې پښتو یوازي د پښتنو ژبه ده او فارسي د نورو ګروپونو. دوی د افغانستان ژبي وې چي دا تر ټولو غوره ټکی دئ، موږ دوه ژبیز خو یو کلتور مو دي.

کرزي د یوه کلتور داسي مثال وړاندي کړ : ده وویل چي په راوروستو کي د زابل څخه زما یو ملګری زما د لیدو له پاره راغلی. د ده ښه، چپنه، بګړۍ، کالي، کړه وړه او هغه د خبرو کولو طرز یوه ذره هم زما د یوه نژدې بدخشاني انډیوال د ښې، کړه وړو او خبرو تر طرز توپیر نه درلود. یادي سوي دواړي سیمي یو له بل څخه د زر کیلومتره په واټن لیري دي. کرزی وایي څومره ډېر چي د افغانستان تاریخ ته ورننوزې هغونه لږ توپیر به د سیمو تر منځ وویني. د کرزي پلار چي د کندهار و، قرقولي یې پر سر کوله (د کرزي له خولې) په همدې ډول یوه بل خان مهین یار له هزاره جاتو څخه او نورو هم د هیواد له هره ګوټه څخه همدا خولۍ پر سر کول او یو شان کړه وړه یې لرل.

کرزی وایي تر ټولو غوره کتاب چي پر لویه جرګه باندي وکښل سو، لیکوال یې د شمال و نه د جنوب په کوم ځای کي چي دا جرګه زېږېدلې ده. موږ ټول یو افغان یو.

ډېر افغان ځوانان په هغه وخت کي هندوستان ته د زده کړو له پاره تلل، چي په هغو کي یو د کرزي د ماما زوی و، چي هلته د طب لوستلو له پاره تللی و (په را وروسته کي هغه په متحده ایالاتو کي د سرطان یو مشهور متخصص سو). کرزی په لومړي سر کي ډهلي ته ولاړ، چي ډېر ژر ورته معلومه سوه چي د هغه ځای د وژونکي ګرمۍ توان نه لري،ځکه چي دی د سمندر له سطحي څخه په شپږ زره فوټه لوړ کابل کي رالوی سوی و، چي حتی په دوبي کي یې هم ګرمۍ سړې ته تکلیف نه ورکاوه، خو ډهلي د ده له

پاره ډېر ګرم و. د کرزي د ماما زوی ده ته وویل چي ته باید شیملا (Simla) ته ولاړ سې، هغه ځای د غونډیو پر سر آباد دئ، او د Himachal په نامه یې پوهنتون درلود.

د کرزي هغه شپې په یاد دي، چي کله د ډهلي څخه اورګاډی و شیمله ته ورداخل سو، چي خورا ډېر حیرانوونکی و، موږ د ښار ګرمي تر شا پرېښووله او اورګاډی په ښایستو کلیو کي مخ په وړاندي روان و او د غونډیو سیمو ته په ورختو و. د هغه ونو ګلان چي پټلۍ ته به نژدې ولاړي وې چي کله به اورګاډی ورسره ټکر سو نو ګلان به ډبو ته رادننه سول او وریځي به داسي کاښکابدلې لکه په یوه کړکۍ چي راننوزي او تر هغه بلي ووځي. شیملا د غونډیو پر سر آباد دئ، چي په دوبي کي به برتانوي افسران او لوړ رتبه دولتي چارواکي د خپلو کورنیو سره د ښارونو څخه له ګرمۍ ورته راتښتېدل. د برتانویانو همدا ځای ډېر خوښېده له همدې کبله یې دا ځای په اوړي کي د هندوستان مرکز وټاکه. همدې ځای له کرزي څخه زړه یووړ. کرزی وایي چي هغه ډېر په زړه پوري ځای و. حیرانوونکي منظرې یې لرلې، د غرونو سرونه به یې په واورو پوښلي وه، او موسم یې زما خوښېده. ده هغه پوهنتون ته درخواست وکړ خو هغوی د حبیبیې لېسې و ډیپلومې ته اعتبار نه ورکاوه، خو نوموړی لومړی افغان و چي هلته داخله ورکړل سوه.

لومړۍ څو میاشتي د کرزي له پاره ډېري سختي وې، ځکه چي نوموړی همدلته تنها افغان و، له کورنۍ او دوستانو څخه لیري و او درسونه یې هم ټوله په انګلیسي ژبه وه، چي د ده هم په هغه وخت کي نه وه زده. دی وایي کوم ژوند چي ما په کابل کي درلود دا تر هغه خورا سخت و. په لومړي سر کي نوموړی قصر ته ورته جورجایې مېلمستون په یوه کوچنۍ خونه کي چي په (Summer Hill) کي واقع او د ښار غربي سیمه ده اوسېده او دا هغه سیمه ده چي کله به مهاتما ګاندي له شیملا څخه لیدنه کوله دلته به پاته کېدی. وروسته همدا ځای د All India د طبي ساینس د انسټیټیوټ په مېلمستون واوښت. کرزی وایي چي دا ډېر په زړه پوري ځای و، خو دلته نه ډوډی او نه هم حتی چای ورکول کېدې، او له بله پلوه زموږ د کالج څخه د یوه ساعت پیاده تګ په اندازه لیري و. کله چي به د ټولګیو څخه وزګار

سوم بيا به په غونډيو کي يو جونګړي ته ورتلم، چي هلته د بيا رغوني څو تنه کارګر اوسېدل او ما به ډوډۍ له هغوی سره خوړل. دا خواړه ډېر ښه نه وه، چي اکثره به له رېګو څخه ډک وه. تر دغه غريبي ماښامنۍ وروسته به کرزی بير ته خپلي خوني ته راګرځېده او د پوهنځي کتابونه به يې لوستل.

کله چي دی هلته و، نو انګليسي بيا اجباري وه. دی په دې هم وپوهېده، چي په افغانستان کي تعليم دی په لابراتوار کي د ساينسي تمرينو له پاره سم نه و اماده کړی. په عمومي پوهنه، ساينسي تيوريو او نړيواله پوهنه کي ده احساسوله چي تر اکثرو هندي زده کوونکو په مايلونو مخکي دئ. دی وايي چي د رياضي، فزيک او کېميا ټولي فارمولې او عنصرونه مو په زړه کي ناست وه. موږ د امريکا تاريخ ، د ناپيليون جګړې، اوسنۍ چاري لوستي وې. ما د ميسيسيپي ، امازون او نورو شيانو په اړه خورا ډېر معلومات لرل او تر خپلو هندي ټولګيوالو زيات مخکي وم. خو کله چي به په لابراتوار کي عملي درس ته راغلو نو بيابه هغوی زما څخه خورا ډېر وړاندي وه. په تيوريو کي ځوان کرزی بېخي بلبل غوندي و. خو کله چي به لابراتوار ته ورداخل سو نو بيا به هر څه ځني ورک سول. د ده د بوټاني درسونه په لومړي سر کي ډېر سخت وه.

په شيملا کي مشکلاتو دغه تازه ځوان پر يوه جګړه واړاوی. کله چي دی ولسمشر سو، نو ډېر ځله يې په کنفرانسونو کي د دې يادونه وکړل، چي د افغان تعليمي بنسټ بايد سم سي. داسي چي د عمومي زده کړي او عملي زده کړي تر منځ بايد مناسب توازن وي.

په لومړي سر کي د کرزي له پاره د انګليسي ژبي ټولګی هم خورا مشکل و. وروسته د ده له استادانو څخه يو دې ته متوجه سو چي دی په انګليسي کي مشکل لري، البته چي دا ډېر غوره انسان و، له ده څخه يې وپوښتل چي څه ډول قاموس کاروي؟ کرزي په جواب کي ورته وويل چي فارسي – انګليسي قاموس کاروم. پروفيسر خپل سر وښکاوه او وې ويل : نه ! نه ! هغه بيا مه کاروه! له هغه قاموس څخه به ته هيڅکله انګليسي زده نه کړې، داسي قاموس کاروه چي ټوله انګليسي وي. کرزی هم يوه دوکان ته ولاړ يو لوی انګليسي قاموس چي د Random House له خوا چاپ سوی و په

۳۰ روپۍ چې د هغه وخت دوه ډالره کېدل رانیوی.

د ماخوستن تر ډوډۍ وروسته به کرزی خپلې خوني ته تلی او خپل کتابونه به یې لوستل. کله چې به له داسې یوه لغت سره مخامخ سو، چې د ده به نه و زده، نو قاموس ته به یې مراجعه کول. دی وایي چې په قاموس کې به له نورو داسې لغاتونو سره مخامخ سوم، چې زما به نه وه زده، چې هغه به مې هم ورسره وکتل. هره شپه به ده پنځه یا شپږ پاڼې له لغاتونو او د هغوی په ساده تشریح ډکولې. کرزی وایي چې همدا کار مې دوې درې میاشتې وکړ، چې زیات مشکل و. خو کله چې زه ډهلي ته د خپل استوګني د اوږدېدلو د درخواست له پاره ولاړم، او هغه افغان هلکان چې هلته ما پېژندل چې کله زه په انګلیسي ږغېدم ډېر حیران سول. البته زه دې ته نه وم متوجه خو انګلیسي مې په دوو درو میاشتو کې زده کړې وه.

کله چې کرزی بیر ته شیملا ته راوګرځېد په یوه هوټل کې یې استوګنه غوره کړه، چې د یوې کونډې او د هغې د درو لوڼو له خوا پر مخ بېول کېده. چې یوه یې د ده همزولې او هغه نوري دوې یې تر ده لږ څه مشرې وې. دی وایي چې د هغوی پلار وفات سوی و او دا یوه ډېره ښه کورنۍ وه او هلته محاورې زما د انګلیسي په قوي کولو کې ډېره مرسته راسره وکړه. په همدې ډول دی د هندي او افغاني کورنیو تر منځ په توپیرونو هم پوه سو.

افغاني کورنۍ د پرېمانۍ ژوند خوښوي، هر څه چې لري هغه را اخلي او هیڅ د سپما فکر نه لري. دوی هر شی پرېمانه را اخلي، دوی د مېز پر سر خورا زیاته ډوډۍ ایږدي، دوی پیسې مصرفوي او حتی که دوی کالي هم و نه لري چې دا د افغانانو یو جلا کردار دي.

پوهنتون په کرزي له یوه لیول څخه بل ته پورته کاوه، خو تر اوسه لا هغوی د حبیبي لیسې ډیپلومه نه منل او نه یې کرزي ته ویل چې څوم نومره دئ. خو کله چې یې د لیسانس دوره پای ته ورسول د ماسټرۍ پروګرام ته ور داخل سو، وروسته نو پوهنتون د ده د لېسې ډیپلومه ومنل او د تېرو درو کلونو نومرې یې هم ورته وویلې. وروسته دی وپوهېدی چې یوازې د لومړۍ دورې د انګلیسي په مضمون کې ناکامه سوی دئ او په نورو مضمونونو کې

بريالی سوی دئ، له همدې کبله به نومو‌ړي ته اجازه ورکول کېده چې د يوه لېول تر ختمولو وروسته په لوړ لېول کې زده کړي ته دوام ورکړي.

په ۱۹۷۸ م کال کرزی کابل تـه د ژمي د يوې بلې رخصتۍ تېرولو له پاره کور ته راغلی. دی په کابل کې و هغه کس چې شاه يې له واکه ليرې کړی او شاهي نظام يې ختم کړی يعنې داودخان پخپله په يوه وينې بهېدونکي کودتا کې د کمونيستانو له خوا له واکه ګوښه او ووژل سو. کرزی په هغه ګړي و ارګ تـه نژدې د خپل يوه ملګري په کور کې و چې د داود خان مخالفينو ارګ محاصره کړ.

کله چې داود خان د افغان کمونيستې ډلو په ملاتړ شاه له واکه ګوښه کړ، دی په تدريجي توګه و ښي خوا ته وګرځېد او زيات کمونيستانو يې له خپل حکومت څخه وشړل. ده همدا شان هڅه وکړه افغانستان چې يوازي اقتصادي او نظامي تکيه يې پر شوروي اتحاد ده له اتکا څخه يې خلا کړي، په جنـوب کـې هندوسـتان او پـه غـرب کـې ايـران او عربي هيوادونـو تـه وروګرځېده. همدې شي په ماسکو کې ډېر تشويشونه راولاړ کړل، چې افغانستان تـه يې په غربي اسيا کې د روسيې د نفوذ د خپرولو او د چين د تېري په وړاندي د کيلي په سترګه کتل او د هند ګرمو اوبو تـه يې د روسيې تر ټولو لنډه لار بلل. روسان په پټه لګيا وه چې د افغانستان په اردو کې خپل جاسوسان اختراغ کړي چې د اړتيا په وخت کې استفاده ځني وکړي.

داود خان د پښتونستان په موضوع کې په نرمښت ښوولو د خپل ټبر پښتنو ملاتړ هم له لاسه ورکړ دا د پښتنو سيمه ده چې په ۱۸۹۳ م کال کې انګرېزانو په خودسرانه توګه د ډيورنډ د کرښي په توګه ورڅخه جلا کړه. د هندوستان د تجزيې پـه وخـت کـې د هندوسـتان پښتونستان پاکستان تـه پاته سو. داود خان په اول سر کې د واحد پښتونستان شعار ورکاوه، چې د پاکستان قهر يې راولاړ کړ، خو په ۱۹۷۸ م کال کې بير تـه د خپلي خبري څخه پر شا سو او د اسلام اباد سره د ښو اړيکو په لټه کې سو.

د ۱۹۷۸ م کال د اپريل پر ۲۷ مه د شورويانو په ملاتړ خلق او پرچم په نيمګړي ائتلاف سره پر ارګ حمله وکړل، داود خان او د هغه تقريباً ټوله کورنۍ يې ووژل. کرزی وايي چې داود خان د کمونيستانو په مقابل کې د

اتل په څېر ودرېد. داسي ویل کېږي چي کله داود خان له کمونیستانو سره مخامخ سو، د افغانستان بیرغ يې په لاس کي و. هغه ځای چي داود خان پر وژل سوی دئ، په ګلخانه کي دننه د لوي دروازې سره نژدې دئ. د عصل رنګه ډبرو څخه جوړه د هغه ودانۍ سره چیري چي حامد کرزی د هیواد د ولسمشر په توګه هره ورځ د خپل هیواد چاري پر مخ پکښي بیايي. کرزی چي هره ورځ خپل د کار دفتر ته ځي پر هغه ځای تېرېږي او چي کله ورته راورسېږي د دېوالونو تر شا او درانه امنیت لاندي چابک چابک قدمونه پورته کوي. که څه هم هلته د هغه وژني اوس هیڅ فزیکي نخښه نه ده پاته، مګر هغه ځای ولسمشر کرزي ته یو ډېر ښه ور یادونکی دئ، چي ډېرو لږو افغان مشرانو له دې دفتر سره په ژوندوني مخه ښه کړې ده.

د ۱۹۷۸ م کال کودتا په اصل کي د افغانستان په یوه لویه غمیزه واوښتل. نوي کمونیستي مشرانو د افغانستان د پېړیو د عنعناتو او ژوند په بدلولو پیل وکړ. دوی پر ټولو کسانو چي زړو اصولو ته به ژمن، پر تعلیم یافته اوروحاني قشرونو، قومي مشرانو او د مځکي پر څښتنانو باندي تېری او ظلم وکړ. دوی د هر هغه چا په وړاندي ډېر له تشدده ډک چلن کوي چي مازي به د دوی د مخالف شک پر کېده، او ډېر داسي کسان چي هیڅ شکمن به نه وه. په لسګونو زره کسان ووژل سول، خو کمونیستانو د هغو په اړه لا پي وهلې. دوی پر یوه ودانۍ باندي د هغو وژل سوو کسانو یو لیسټ راځوړند او علان کړ، چي ۱۲ زره کسانو ته رسېده. همدې شي د افغانستان د ورانۍ بنسټ کېښېښود.

۲

د جهاد پیل

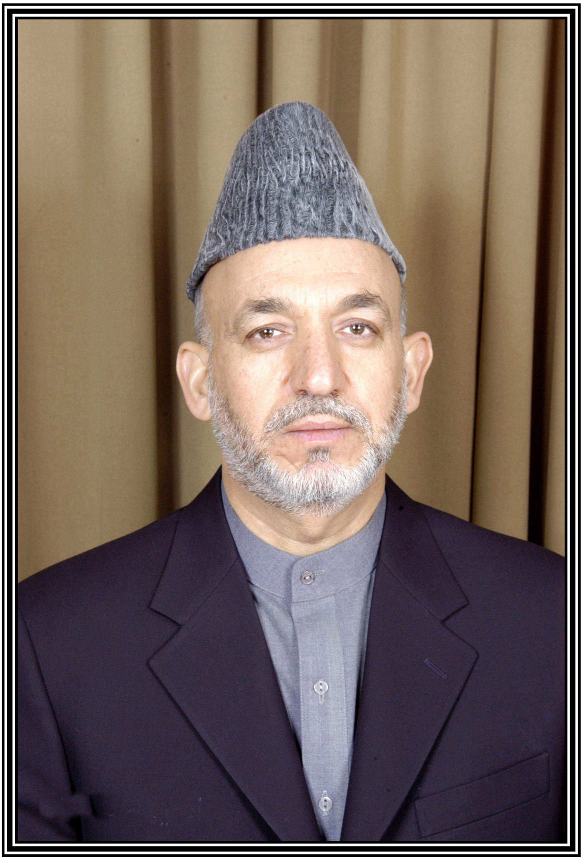

ولسمشر حامد کرزی

حامد کرزی د شاهي کورنۍ سره د خپل فامیل د نژدې اړیکو او د پلار

د سیاسي بوختیاوو له کبله به همېشه د سیاسي چارو څخه خبر و. د کرزي په کوچنیوالي کې مشر کرزی لومړی ولسوال او بیا په کندهار کې د تجارت د خونې رئیس و. د حامد په تنکۍ ځوانۍ کې په طبعي توګه د دوی کور د سیاسي بحثونو مرکز و. دی وایي چې هیڅکله یې د خپل پلار سره په دې اړه بحث نه دئ کړی. په راوروستو کې د سرو لښکرو ضد جهاد په دوران کې او تر هغه وروسته کرزیانو او د هغوی سیاسي محور بې شمېره سیاسي بحثونه کړي دي، چې په هغوی کې به د ډلي د غړو سره تصمیمونه هم شامل وه.

دی وایي چې ما ته خپل ځان سرزوری سیاسي او داسې څوک ښکاره سو، چې بېړنی عمل مې غوښت. زه ټینګه عقیده لرم او همېشه مې عمل په همدې رڼا کې وي که کوم شی صحیح راته ښکاره سي، د هغه له پاره جګړه کوم. کرزی فکر کوي چې د ده د شخصیت همدا برخه یو څه ورته له خپله پلاره په میراث پاته ده، خو زیاته یې له خپلې مور څخه بولي، چې ډېره قوي روحیه او عقیده یې لرل. د حامد کرزي سیاسي عقیدې هغه ته دا توان ورکړ چې خپل ژوند اداره کړي.

د ۱۹۷۸ م کال تر کودتا وروسته چې کله کرزي افغانستان پرېښود او په شیمله کې خپل پوهنتون ته راوګرځېد په کابل کې یې د خپلې کورنۍ سره اړیکې وشلېدې. دا کشمکش لا په افغانستان کې جاري و، وروسته نوموړی ته خبر ورسېد چې پلار یې د کمونیستي حکومت له خوا چې په رأس کې یې نورمحمد تره کی و زندان ته لېږل سوی دئ. مشر کرزی او د حامد له یوه اکا سره د څرخي پله په بدنام زندان کې بندیان وه.

کرزی وایي چې دا یوازې د خدای په فضل او چانس سره و چې هغه ژوندی پاته سو. ډېر افغانان چې دغه زندان ته لېږل سوي وه بیا ژوندي راونه وتل. دا د ځوان کرزي له پاره خورا سخت وخت و، چې خبر یې تر لاسه کړ، چې پلار او تره یې په دغه بدنام زندان کې زنداني سوي دي او له بله پلوه د خپلې کورنۍ سره د تماس نیولو هیڅ امکان نه و. ده کوښښ کاوه چې د افغانستان چارې تعقیب کړي او د وضعیت د ښه والي هیله یې لرل، خو هر څه ورځ تر بلې بدترېدل.

څو میاشتي وروسته چي تره کي د داود خان څخه واک تر لاسه کړ په خپله ووژل سو. د تره کي د قاتل او ځای ناستی حفیظ الله امین دوره لږ څه اوږده وه. دی هم په یوه بله کودتا کي یو کال وروسته د کریسمس په ورځ ووژل سو. دې کودتا د افغانستان تاریخ په ژوره توګه بدل کړ او د نړۍ سیاسي ډګر ته یې تکان ورکړ.

کرزی په هغه وخت کي په شیمله کي د لیسانس د کچي شاګرد و او په (Political science) کي د ماسټر ډیګرۍ د تر لاسه کولو په هڅه کي و او د همدې دورې وروستی سمسټر یې و چي د ده سره یو ځای د میلیونونو افغانانو ژوند چپه سو. د ۱۹۷۹ م کال د ډسمبر په وروستیو کي ده د پوهنتون په انګړ کي قدم واهه، چي دوې نجوني یې ولېدې چي ډېري احساساتي ږغېدلې او له هغوی څخه یې د افغانستان نوم واورېد او له موضوع څخه خبر سوم. کرزی وایي څه چي ما هلته واورېدل په کامله توګه یې زما ژوند تغیر کړ، دا د ۱۹۷۹ م کال د کریسمس ورځ وه، چي روسانو پر افغانستان یرغل وکړ. حفیظ الله امین یې وواژه د واک واګي یې په لاس کي ونیولې او د دوی ګوډاګی ببرک کارمل یې د نوي افغان مشر په توګه نصب کړ. د روسانو یرغل سره جګړه خپل اوج ته ورسول، داسي چي د امریکا ولسمشر جیمي کارټر یې په جواب کي د پاکستان سره خپلې اړیکي پیاوړي کړې او د ۱۹۸۰ م کال د ماسکو د المپیک له لوبو څخه یې خپل لوبغاړي ور وغوښتل.

د همدې خبر په اورېدلو سره کرزي په لومړي سر کي پرېکړه وکړه چي زده کړي پرېږدي او د افغان مقاومت سره یو ځای سي، تر څو خپله خاوره بیرته تر لاسه کړي. دی وایي چي تر ډېر فکر او سوچ وهلو وروسته زه دې پایلي ته ورسېدم چي دا به زما د هیواد له پاره ډېر په ګټه وي چي زه په هندوستان کي پاته سم او خپلي زده کړي پای ته ورسوم.

د هغه ډراماتیکو پېښو سلسله چي په ۱۹۷۳ م کال کي د شاهي نظام په ړنګېدلو سره پیل سوې وه، د یوه ښورښي غورځنګ راپورته کولو ته لاره هواره کړه، چي وروسته مجاهدین او په سپېڅلو فرشتو مشهور سول. دا داسي غورځنګ و، چي په ژوره توګه د اسلامي توندلارو او عنعنوي منځلارو

تر منځ سره وېشلی و. خو هدف یو هغه داسي چي یوه هم د روسیې مداخلې ته اجازه نه ورکول، د پېښو دغه سلسله چي د ظاهرشاه د واکه د لیري کولو څخه راپیل سوې وه داسي ښکارېدل چي یوه یې تر هغه بلي خورا خطرناکه ده. د تره کي د کمونیستې وحشي ځانګکي زیږ او ناروا چلن ډېر افغانان د خپل هیواد پرېښوولو ته اړ ایستل او پاکستان او اېران ته مهاجر سول، چي هلته بیا په مجاهدینو بدل سول. کله چي امین واک تر لاسه کړ وحشت یې تر تره کي څو چنده سو، چي دې د یاغیانو په قوي کولو کي ډېره مرسته وکړه. دا کار روسانو ته د زنګ د خطر په معنی و، چي په زیاته پیمانه یې په افغانستان کي سرمایه ګذاري کړې وه او غوښتل یې چي پېښي همدلته کنټرول کړي. روسانو د اسلامي بنسټپالني د راپور ته کېدلو څخه بېره لرل چي کېدای سوای د شوروي اتحاد د جنوبي پولي په اسلامي هیوادونو کي لکه تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان او په قرغزستان کي په پراخه پیمانه خپور سي. په همدې خاطر دوی لاس په کار سول چي امین له واکه لیري کړي او پر ځای یې منځلاري او نرم ببرک کارمل نصب کړي، کوم چي تره کي له دې کبله چي د کابله یې ورک کړي چکسولواکیا ته د سفیر په توګه لیږلی و.

د ۱۹۷۹ م کال په فبروري کي په افغانستان کي د امریکا سفیر اډولف ډبس (Aduloph Dubs) چي د شوروي چارو یو تکړه کارپوه و، په کابل کي و خپل دفتر ته پر لاري د ځینو کسانو لخوا چي د افغاني پولیسو لباس یې اغوستی و یرغمل ونیول سو. نوموړی د کابل هوټل ته یووړل سو او هلته یې یرغمل کوونکو د ځینو بندیانو د خوشي کولو غوښتنه وکړه. امریکایي مرکچیان په خبرو لګیا وه تر څو افغان حکومت په دې راضي کړي چي د هوټل پر خوني یرغل ور نه وړي چي ډزي پیل سوې. ډبس ووژل سو او هغه درې نور یرغمل کوونکي ژوندي پاته سول. امریکا چي په هغه وخت کي یې افغانستان ته محدودي مرستي ورکولې تر دغي پېښي وروسته یې په کلي توګه بندي کړې. د ډبس په مرګ کي د روسیې پر لاس لرو شک کېږي، خو تر اوسه یې په دقیقه توګه پخلی نه دئ سوی.

تر دې لس میاشتي وروسته د روسانو د پلان نتیجه د ۱۹۷۹ م کال د

ډسمبر د ۲۵ مي پرغل راووت.
په پاکستان کي د کمونیسټ رژیم مخالفینو ډېر ژر وده وکړه، او په پرله پسې توګه يې و حکومت ته سرایت وکړ. په لومړي سر کي په لسګونه زره بیا په سلګونه زره او د شوروي تر اشغال وروسته په میلیونونو افغانانو خپل هیواد پرېښود. د افغان او شوروي د جګړې د اوج په وخت کي د افغاني مهاجرينو شمېر چي پاکستان، ایران او نورو ځایونو ته مهاجر سوي وه څلورو میلیونو ته رسېده، چي دا د نړۍ په تاریخ کي د مهاجرو تر ټولو لویه شمېره ده. د حامد کرزي له دې فکره څخه چي زده کړي پرېږدي د مقاومت سره يو ځای سي د تشدد اندازه له ورایه معلومولای سي.
د شوروي تر اشغال وروسته هغه ځوان افغان چي په هندوستان کي يې زده کړي کولې د امريکا د حکومت له خوا ورته وړانديز وسو، چي امريکا ته ولاړ سي، ځکه چي د ده ځيني ورونه لا د وړاندي په امريکا کي په زده کړو بوخت وه. نوموړي په ډهلي کي د امريکا سفارت ته ورغلی او اړين فارمونه يې ډک کړل. ده ته وويل سول چي دخپلي کورنۍ له کبله ته ډېر قوي کېس لرې، چي بېله کوم مشکله به امريکا ته د تګ اجازه درکول سي. خو کرزي د هغه په مخالفت پرېکړه وکړه. دی وايي ما فکر کاوه که زه هلته ولاړ سم نو د هندوستان په پر تله به زه هلته د افغانستان د پېښو له جريان څخه لیري يم له همدې کبله مي پرېکړه وکړه چي د ۱۹۸۰ م کال په پسرلي کي په پاکستان کي د مهاجرو د کمپونو څخه لیدنه وکړم.
دی او د اکا زوی يې لومړی د پېښور او وروسته له هغه ځای څخه کوټې ته ولاړل او يوه میاشت يې د افغان مهاجرو سره وليدل او هغه وضعيت يې وليدی، چي دوی ژوند پکښې کاوه. تر دې وروسته نوموړی بیر ته شیمله ته راوګرځېدی چي خپله ډګري واخلي او ډېر ژر د مقاومت د ليکو سره يو ځای سي.
د کرزي زده کړي مفتي نه وې، ځکه چي په همدې وخت کي يې پلار په زندان کي او کورنۍ يې په ګډوډ حالت کي په افغانسان کي تر شا پرې ایښې وه. خو له ده سره د کورنۍ يوه بل غړي مرسته کوله. کرزی وايي چي زه د خپل ورور چي په شیکاګو کي يې په هوټل کي د خدمتي ويټر په توګه

کار کاوه ډېر پوروړی یم. هغه ډېري پیسې نه ګټلې خو په میاشت کي به یې د سلو ډالرو د چک سره یو لیک رالېږی، تر څو د پوهنتون مصارف په تر سره کړم. هغه وروسته خپل یو شخصي رستورانت پرانیست او وروسته نور چې خورا ښه ګټه وټه یې لرل د شوروي تر اشغال وروسته د ببرک کارمل نوي غلام حکومت ډېر هغه سیاسي بندیان چې تره کي او امین زنداني کړي وه د ښه نیت په توګه آزاد کړل. د کرزي پلار او اکا هم په همدې جمله کي وه، خو په لومړي سر کي نه وه. دوی له دې کبله چې د شاهي نظام سره یې تودې اړیکي لرلې باید یو څو اوونۍ نور هم د څرخي پله په زندان کي پاته سوي وای. کله چې دوی خوشي سول مشر کرزی سیده له افغانستان څخه مکې مکرمې ته د حج د ادا کولو له پاره ولاړ. له هغه ځایه د پاکستان کوټې ته ولاړ.

د کورنۍ نور غړي به د افغانستان څخه یو یو یا دوه کسان پر وخت وتل، چې ځیني به امریکا ته تلل او ځیني به بیا په پاکستان کي پاته کېدل.

حامد د فراغت په ډګري سره په ۱۹۸۲ م کال کي ونازول سو. دی وایي چې په پوهنتون کي یې وخت ډېر ښه تېر سو. خو اوس زه دې ته اماده وم چې په مقاومت کي د خپل پلار او نورو افغاني وروڼو سره یوځای سم او په هغه جګړه کي برخه واخلم چې افغانستان د خپلو افغانانو له پاره ګټي.

د ۱۹۸۳ م کال په پیل کي کرزي شیمله پرېښوول، د کوټې پر لور روان سو. دی وایي چې د دغه ۴۸ ساعته سفر په جریان کي چې د بس او اورګاډي په اقتصادي کلاسونو کي و،په لومړي ځل له دې څخه خبر سوم، چې د سرو لښکرو په وړاندي مبارزه کي څونه اختلافونه موجود دي له کوم شي سره چې دی مخامخ سو هغه اسلامي توندلاریتوب و.

د یوې پښې په دې سفر کي کرزی په همدې اورګاډي کي د ځینو ځوانو افغانانو چې د ده همزولي وه خبري واورېدې، چې د سرو لښکرو په وړاندي د جهاد په اړه یې کولې. دا د اسلامي حزب کسان وه، چې په افغان مقاومت کي تر ټولو ډلو راډیکاله ډله وه. کله چې دوی خبري سره کولې کرزی په دې پوه سو، چې د افغانانو مبارزې ته یوه بله ناروغي ورپېچکاري سوې ده، چې همدې شي دی ډېر ناآرامه کړ.

ده وویل زه د هغو سیاسي او ایډیالوژیستي غورځنګونو څخه خبر سوم، چي غوښتل یې افغاني عنعنات، ارزښتونه او د هغوی د ژوند کولو طریقه یو مخ بدله کړي. داسي چي د حکومت ټوله فورمونه باید په یوه بنسټ پاله مذهبي حکومت بدل سي او ټولي چاري د قرآن څخه د دوی د خپل ډول توندلاري ژباړي په رڼا کي تر سره سي. کرزی وایي چي دغو ځوانانو په اورګاډي کي دا هم ویل، چي د دوی لار تر ټولو غوره ده، او په افغان مقاومت کي نور عناصر او د هیواد نور ټوله خلک بې معنی دي. د دوی دا نظریه د هغه وطن پالي روحیې سره په ټکر کي راتلل، چي د کرزي ژوند ته یې لار موندلې وه. په اورګاډي کي باندې د راډیکال اسلام په اړه د ده لومړی بحث و، نه وروستی.

کرزی وایي د میاشتو او کلونو په تېرېدو سره زه وپوهېدم چي دغه راډیکال غورځنګونه ډېر پلرونه لري. هر یوه د هغوی په قوي کولو کي لاس درلود، لکه غرب، ګاونډیانو او هر یوه ،چي بالاخره په افغانستان، متحده ایالاتو او ټوله نړۍ کي د وراني سبب سو.

کله چي ولسمشر کرزی د ګاونډیانو په اړه رغېږي، نو اشاره یې یوازي یوه ګاونډي ته وي چي هغه پاکستان دئ. له ده سره په خبرو کي به څو ځله د ګاونډیانو خبره رامنځ ته شول چي ور سره سم به یې د خواشینۍ څپې پر مخ راماتي سوي ، چي ویل به یې چي وګوري یو مسلمان ورور هیواد دده هیواد څونه له دربدري سره مخامخ کړي دي.

په همدې میاشتو کي ده په ډېره آزاده توګه پر پاکستان او د هغه پر نظامي مشر جنرال پروېز مشرف باندي له دې کبله انتقادونه کوله چي افغانستان ته د طالب او القاعده جنګیالیو د را اوښتلو په مخنیوي کي پاتي راغلي دي. دا هغه څه وه چي د امریکایې قوماندانانو او په ایساف کي د ناټو د قوماندانانو په خبرو کي هم څر ګندېدل.

په ۱۹۸۳ م کال کي د کرزي منزل کوټه د بلوچستان محافظه کاره ښار و. دا د پاکستان شمال غربي قبایلي ولایت دئ او د هیواد تر ټولو سیمو عنعنوي سیمه ده. بلوچستان یوه لویه سیمه ده، چي د افغانستان د جنوبي پولي څخه بیا تر عربي سمندر پوري غځېدلی دئ. دا ولایت همهغسي پاته

دئ لکـه څرنګـه چـې د بر تـانوي هنـد سـر حدي سـيمه وه او د پښتونسـتان د نظريې له پاره مهمه کيلي ده، چې تـر اوسه د عمل تـر بريده نه ده رسېدلې، که چيري د عمل جامه ور واغوستل سي نو دواړه افغانستان او پاکستان بايد ډېري سيمي د لاسـه ورکـړي. برتانويـان تـر هغـه وروسـته چـي پـه دې ونـه توانېدل چي پښتانه د زور د لاري مهار کړي. بالاخره يې پـه سـيمه کـې د خپل حيثيت ساتلو له کبله سياسي وېشني رامنځ تـه کـړي ، چـي تـر اوسـه لا هغـه وېش پـر خپـل ځـاي پاتـه دي او بلوچستان پـه قبايلي سيمو کـي راځـي چيري چي اسلام اباد محدود واک لري*.

پـه ۱۸۹۳ م کـال دظاهرشـاه نيکـه عبـدالرحمن خـان د برتـانيې لخـوا د هندوسـتان د ګـورنر مـور تيمـور ډيورنـډ سـره يـو قـرارداد لاسـليک کـړ. د ډيورنډ کرښه د افغانستان او هندوستان تـر منځ پوله سوه او پښتانه يې پـه دوو هيوادونو سره ووېشل . دغه کرښه له پيل څخه وغندل سوه او هيڅکله د پښتنو له خوا په رسميت ونه پېژندل سوه، کوم چي له هغه پيل څخـه يې د قوم د يووالي له پاره مبارزه پيل کړه. دغه يووالی تر سره نه سو او پـه ۱۹۴۸ م کال کي د هندوستان د ويني بهېدونکي تجزيه کېدو وروسـته چـي کلـه يـو نـوی هيـواد د پاکسـتان پـه نامـه وزېږېـدی او د هنـد د ډيورنـډ کرښـي ټـولي سيمي پاکستان ته په ميراث پاته سوې او افغانستان خپله خاوره تر لاسه نه کړه، نور هم مشکل سو.

هغه تړون چي ډيورنډ کرښه رامنځته کـړه تـر يـوې پېړۍ وروسـته پـه ۱۹۹۳ م کال کي پای ته ورسېد، چي بايد پاکستان همدا سيمي افغانستان تـه حوالـه کـړي وای، خـو پاکسـتان هغـه تـر اوسـه لا ورسـره سـاتلي دي. دغـه پوله په سيمه کي ژوره اغېزه لـري پـه ځـانګړې توګـه خـو د امريکا او ناټو لـه پاره يو زبېښاک جوړ سوی دئ. د کله چي دوی په ۲۰۰۱ م کال کي طالبان له

---

* د ليکوال له معلوماتو څخه ښکاري لکه د پاکستان دروا غجن جادو چي پر ده هم اغېزه کړي وي چي هر وخت يې په همدي پلمه غرب غولولي دي. دا څنګه امکان لري چي بلوچستان دي د پاکستان د اټومي ازمايښتونو مرکز وي او بيا دي هلته د دوي واک محدود وي. ژباړن.

واکه ګوښه کړل. دا ټولو منلې ده چې طالبان او القاعده د پولي د دواړو غاړو ته آزاد تګ راتګ کوي، خو امریکایې او ناټو ځواکونه بیا په دې اړ دي چې دغه کړښه مراعت کړي او له بله پلوه پاکستان هم د قبایلي سیمو په ساتلو کي پاتـه راغلی دئ. کوټه او پېښور د طالبانو د غورځنګ او القاعدې له پاره خوندي ځایونه دي او طالبان او القاعده چې په هغه سیمو کي نن هم خپل آزاد مرکزونه لري خورا خوند ځني اخلي.

کله چې کرزی د ۱۹۸۳ م کال په جنوري کي کوټې ته راغلی نو هیڅ ورته حیران نه سو، ځکه چې دا ځای داسي و لکه افغانستان، داسي چې ټوله خلک، کلتور او موسیقي یې یوه وه. کرزی وایي چې ډېر په دغه دوکانونو کي افغاني موسیقي اورېدل کېدل او همدا شی نن هم حقیقت لري. د محلي خلکو لخوا د افغان مهاجرو خورا تود هرکلی وسو، داسي ښکارېدل لکه دغه قوم، چې د ډیورنډ کرښي د پاکستان خوا تـه سره یو سوې وي. په لویه پیمانه د ایران او پاکستان لخوا د مهاجرو قبلول د دې ښکارندوی دي چې د روسانو ضد جګړې ښه ملاتړ درلود او دا د کرزي تر ټولو خوښ شی و. دی د همدې شي په لیدلو خوښ ښکارېده، خو د شیمله څخه د سفر پر مهال چې د اسلامي توندلاري څخه خبر سو خفه و، ځکه چې هغوی د کوټې په ټولنه کي ځالي جوړې کړې وې.

مشر کرزی د پروفیسر مجددي په ملي نجات حزب کي د کوټې د دفتر مشر و، او حامد کرزی هم هلته ورغی چې کار ورسره وکړي او د خپل پلار سره په یوه کور کي اوسېده.

صبغت الله مجددي منل سوی اسلامي عالم دئ، په پراخه توګه یې سفرونه کړي دي، په ۱۹۷۳ م کال د داود خان تر کودتا وروسته تر ممکنه نیوني او یا وژني د بېري له کبله له هیواد څخه جلا وطن سو، په اوسلو او کوپنهاګن کي یې د اسلامي زده کړو مرکزونه جوړ کړل، او د منځلاري سیاسي نظریې خاوند دئ. له وړاندي یې په افغانستان کي د کمونیستیانو د زېږېدلو سره مخالفت درلود او په کابل کي له ۱۹۵۹ م څخه تر ۱۹۶۴ م کال پوري په دې تور بندي سو، چې په هغه ځای کي د هغو ځوانانو سره ملګری و کوم چې د روسیې د لومړي وزیر د وژلو پلان یې درلود. ده ملي نجات په

۱۹۷۹ م کال کې جوړ کړ، تر څو د افغانستان د آزادۍ له پاره جګړه وکړي.
ملي نجات یوه له هغو اوو لویو ډلو څخه وه، چې په افغانستان کې یې د کمونیسټ حکومت او روسانو د اشغال پر ضد جګړه کوله. دوی ټولو په کوټه او پېښور کې دفترونه لرل، چې د خیبر د افسانوي کوتل څخه یو څو میله لیري موقعیت لري او دغه سیمه د پاکستاني حکومت تر کنټرول لاندي ده. ځوان افغانان په دواړو ښارونو کې د جهاد له پاره د نوم لیکنې له پاره ورمات وه.
دغه مقاومت کوونکې ډلې هري یوې ځان ته خپله ایډیالوژي لرلې د اسلامي حزب د ګلبدین حکمتیار د زهرجنې توندلاري نظریې څخه نیولې بیا تر منځلاري ملي نجات پوري چې د کرزي غوندي روایتي او پاچا غوښتونکي یې تر اغیزې لاندي راغلي و. حکمتیار چې وروسته یې کابل په کنډواله بدل کړ، په نولس سوه اویایمو کلونو کې چې کله دی د تیاره مسلمانانو وروښو د ډلې مشر و، هغه وخت په متعصب مسلمان مشهور سو، چې ویل کېږي د کابل په پوهنتون کې به یې پر لڅ مخو ښځو تېزاب پاشل.
خو هدف یو و، هغه دا چې ټولو په افغانستان کې د روسانو ماته غوښتل، خو مقاومت کوونکو ډلو د مبارزې له پاره هیڅ ګډه ستراتیژي نه لرل. هر چا جهاد کاوه، په انفرادي شکل د کوچنیو ډلو په سطحه، د قومونو، کلیو او ولایتونو په سطحه. کرزی وایي چې دا یوه ملي مبارزه وه، خونه هماهنګه او متحده. مجاهدینو د کوچنیو او لویو ډلو په واسطه په ګوریلایي شکل نظامي عملیات تر سره کول، د عملیاتو جزئیات ،چې څه وخت او چیري باید حمله تر سره سي او څنګه باید هدف ته ورسېږي په ساحه کې قوماندانانو ته پرېښودل سوي وه.
دا د امریکا د ویتنام ځوروونکې جګړې ته ورته جګړه وه، په افغانستان کې شخړه د نظامي لحاظه داسې وه، چې یو منظم اردو د جګړې یوې خواته او یو خپل سری ګوریلایي ځواک بلې خوا ته و. ځواکمن سور لښکر پر افغانستان په درانه ټانکونو او مځکنې ځواکونو چې هغه په هوا کې د (MIG) او (Sukhoi) جنګي بم غورځوونکو الوتکو او ښه مجهز او بېروونکو (Hind) څرخکو له خوا حمایه کېدل. مجاهدین لکه ویتنامیان په سپکه

توګه په روسي جوړ کلاشینکوفونو سمبال وه او د جنګ ډګر ته به اکثره وخت چې په واورو پوښلي کوتلونو اخوا به وه ورځې او اوونۍ په چپلانو کې سفر کاوه تر څو یوه هدف ته ورسیږي. روسانو په ځایي ژبه خبري چې پښتو او دري وې خبري نه سوای کولای چې د همدې له پاره به یې تکیه پر افغان ژباړونکو وه، چې هغوی به اکثر وخت دوه طرفه اجنټان وه. مجاهدینو کولای سوای چې سرپناه، ډوډۍ، اوبه او استخباراتي معلومات په هر کلي کې تر لاسه کړي. په لومړي سر کې زیاتو څارونکو په افغانانو کې داسې کوم څرک نه لیدی چې روسانو ته دې ماته ورکړي، ما ته په همدې اړه د جهاد د لومړي سر د یوه امریکایي او افغان تر منځ د بحث وویل سوه.

دغه امریکایي تازه د افغانستان څخه راستون سوی و، ویل یې چې روسان ډېر قوي دي افغانان هیڅکله هم هغوی ته نه سي تکیه کېدای. هغه پیاده رو ته اشاره وکړه او وې ویل چې زه نه غواړم داسې ووایم چې اخیر به دوی تاسې د دغه پیاده رو په شان له مځکې سره برابر کړي. افغان ور ته وویل چې بلې ! کانګریټ کلک ښکاري خو هغه درځ ته وګوره چې وابښه سر تري را ایستلی دئ. موږ همداسې شان یو. اوس د ټولو لرغونو ښارونو او نظامي کلاګانو په اړه فکر وکړه، چې یو وخت ټوله ابدي ښکارېدل خو اوس هغوی ټول په کنډواله بدل سوي دي. موږ او روسان هم همداسې یو چې په اخیر کې به یې موږ وګټو.

همداسې د طالبانو په خبرو کې هم ښکارېدل، چې د امریکا ملګرو ځواکونو ته چې طالبان یې له واکه لیري کړل ویل چې که امریکایان ساعتان لري موږ بیا وخت لرو.

کرزی وایي چې موږ همېشه خوشبین و او زه فکر کوم چې په همدې اړه هیڅ موږ ته د هیلي تمه نه لرل. خو موږ ټوله په دې پوهېدلو، چې موږ به بالاخره بری تر لاسه کړو او اشغالګر به له خپله هیواد څخه وشړو.
په کوټه او پېښور کې د ملي نجات په مرکزونو کې کرزیانو او د نورو ډلو مشرانو تقریباً په لویه سطحه مجاهدینو ته سیاسي، دیپلوماتیکي او لوژستیکي ملاتړ برابروي. کرزی وایي چې هره ورځ به موږ کوښښ کاوه چې دا ډاډه کړو چې جنګیالي، وسلې، مرمۍ ، کالي، خواړه، طبي اسانتیاوي

او نور هغه اړين توکي لري چي د دوی په عملياتو کي په کار راځي. کله چي د مقاومت اغېزه راڅرګنده سول خورا زيات نړيواله توجه حضور او ملاتړ يې راجلب کړ. په دغه ملاتړ کي وسلې، پيسې او د هيوادونو سره ملاقاتونه او روابط ټينګول چي په هغه کي پاکستان، سعودي عربستان، متحده ايالات، برطانيه، فرانسه او نور شامل وو. د وخت په تېرېدلو سره حامد کرزي په زياته دغه نماينده ګي پر غاړه لرل. د ډلي اداره لويه سول او يو مغلق تشکيل يې رامنځته کړ. چي پر مختلفو رياستونو او کمېټو وېشلی و، لکه نظامي، سياسي او عملياتي.

د روسانو اشغال نړۍ په دوو علتونو د افغانستان دروازې ته راوستل. لومړی علت بشري و، مهاجر د سېلاب غوندي له هيواد څخه د پاکستان او اېران تر پولو ور اوښتل. غربي مرسته کوونکو ادارو ته په لويه کچه په اېران کي ښه راغلی ونه ويل سو له همدې کبله يې په لوی تعداد پام د پاکستان شمال شرق سرحدي سيمو ته واړاوه، چي له پاکستان سره د مهاجرو د دغه ناڅاپي څپې په اړه مرسته وکړي او د ښووني او روغتيا په ډګرونو کي ورسره په پراخه پيمانه اساسي او د تجهيزاتو مرسته وکړي. په ځانګړې توګه د هغو افغان زخميانو سره چي خپلي پښې يې د کمونيستې ځواکونو په ښخو سوو پرسونل ضد ماينونو کي له لاسه ورکړي وې. دغه ماينونه شوپرک نومېدل، چي په لسګونو زره د روسي الوتکو له خوا غورځول سوي وه. د دغو کوچنيو پلاستيکي وزرونه د هغوی په پراخه اندازه خپرېدل ډاډمنوي کله چي د څو زره فوټه لوړي څخه وغورځول سي. او د دوی خام زرغون رنګ دوی ته دا زمينه برابروي، چي په سيمه کي خپاره سي او د دوی اندازه او شکل پر کوچنيانو اغېزه ښندي چي کله دغه اله راپورته کړي نو لاسونه او کله کله خو سترګي له لاسه ورکوي. اکثره دغه خيريه ټولني د پاکستان په خوا کي پاته سوې او په کوټه او پېښور کي يې خپلو هڅو ته دوام ورکاوه. بې پولي ډاکټران او دوو نورو فرانسوي طبي ټولنو افغانستان ته دننه ولاړې او د دوی ډاکټرانو او کار کوونکو ژوبل مجاهدينو ته د خپل ژوند په بيه طبي مرستي برابرولې. د بې پولي ډاکټرانو يوې ډاکټري (Laurance Laumonier) سلګونه مايله د شمالي افغانستان په غرونو کي پر پښو مزل

وکړ، تر څو د احمدشاه مسعود ټېپانو ته چې په دوامداره توګه به د سرو لښکرو او افغان کمونیستي ځواکونو تر حملو لاندې راتله طبي مرستې برابرې کړي.

له افغانانو سره د نړیوالو خیریه مرسته دویمه درجه علت سیاسي و. کله چې روسانو افغانستان اشغال کړ امریکا یې په وړاندې سمدستي عکس العمل ونښود. په ضرب د یوې شپې کې پاکستان د سرې جګړې په لومړۍ کرښې واوښت او د دوی اړیکې چې یې د متحده ایالاتو سره بېخي د پرېکون په حال کې وې بیرته جوړې سوې وې. ولسمشر کارټر هغه وخت پر پاکستان خپلې مرستې بندې کړې کله چې د پاکستان قوي نظامي مشر ضیاء الحق په اپریل کې د خپل هستوي پروګرام له بندولو څخه انکار وکړ. په نومبر کې پاکستاني پارېدلو کسانو د امریکا پر سفارت حمله وکړه هغه یې وسوځاوه او یو امریکایي سمندري سرتېرى یې مړ کړ. مګر د روسانو اشغال دې ته زمینه برابره کړه چې پاکستان او امریکا دا هر څه یو طرف ته کړي او امریکا ته په پاکستان کې دا زمینه برابره سي چې د افغان مقاومت کوونکو سره پټې مرستې وکړي، که وکولای سي چې دا ځای ور ته په ویټنام بدل کړي.

کرزی وایي زه فکر کوم چې د نړۍ له پاره دا ډېره ګرانه وه چې په دې پوه سي چې افغانان دي د نړۍ له دوو زبر ځواکونو څخه یوه ته ماته ورکړي، خو وروسته په تدریجي توګه به موږ د روسانو د افغانستان اشغال د امریکا د ویټنام د تجاربو د مقایسې خبرې اورېدې، روسان په یوه داسې جګړه کې موښتي وه چې نه یې د برې څرک ښکارېده او نه یې پای درلود.

ستره لوبه په غربي اسیا کې دبرتانوي امپراتورۍ او تزاري روسیې تر منځ د یو بل د لاندې کولو د هڅو نښان و. سړه جګړه تر دویمې نړیوالې جګړې وروسته د امریکا او شوروي اتحاد تر منځ ونښتل. خو اوس د نولس سوه اتیایمو کلونو په جریان کې سړه جګړه په توده جګړه بدله سوه، چې د سترې لوبې یو اضافه دور و او افغانستان یو ځل بیا د لوبې ډګر ګرځېدلی و.

(۳)

زبرځواک ته ماته ورکول

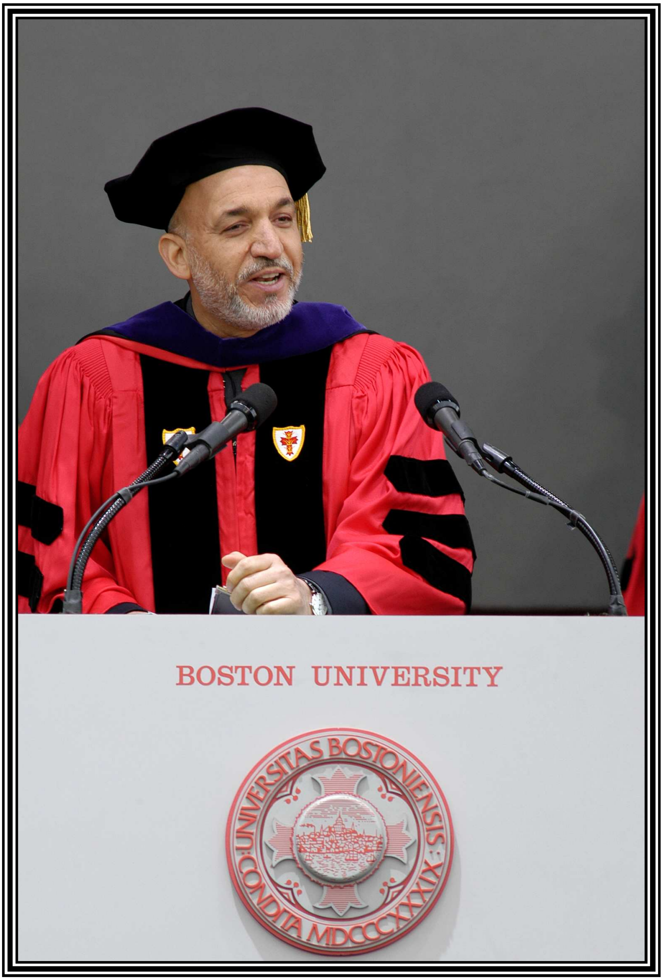

د افغانستا ولسمشر حامد کرزی په بوسټون پوهنتون کي د وینا پر مهال

حامد کرزي افغانستان هغه وخت پرېښود، چې د لېسې شاګرد و، خو کوټې ته په داسې حال کې راورسېدی چې لوستی ځوان و. دا مهال د افغانستان په جهاد کې د شمولیت له پاره تیار و، مګر په بل ډول. دی وايي چې زه په دې وپوهېدم چې تر ټولو لوی جهاد زده کړه ده، هغه څه چې ما ته کوم چا رازده کړل د بهرنیانو تر هغه ښکاره مداخلو کم نه وه چې د افغاني جهاد د عملي کولو له پاره يې کولې. دا هغه هڅې وې چې وروسته يې افغانستان د اور په لمبو کې وسوځاوه.

"ګاونډيان همدلته په کار بوخت وه"

پر افغانستان د سرو لښکرو يرغل د سهېل لوېديزې اسيا سياسي نقشه په يوه شېبه کې رامنځته کړل. تر روسي يرغل لاندي د سيمې نورو هيوادونو ته تيوريکي ګواښ و. په تاريخي توګه روسانو پلان درلود چې ګرمو اوبو ته ځان ورسوي او دا يوازې د پاکستان او اېران د لاندي کېدو په صورت کې کېدای سوای. ځکه چې ناټو يې مديترانې ته ټولي ممکنه لاري بندي کړي وې. د امريکا او پاکستان اړيکي چې د امريکا د سفارت تر سوځلو وروسته

خېږي پړي سوي وې په بېړه بير ته سره ورغول سوې. د پاکستان د اردو ځواکمن کس ضياء الحق پر افغانستان د سرو لښکرو په تېري کي په سيمه کي د خپل نفوذ د زياتولو له پاره يوه موقع وليده. نېکپال ضياء په تمامه معنى د ساړه جنګ محاسبه کړې وه او په دې پوهېده چي تر څو د رېګن اداره دې ته ژمنه وي چي روسان به راپرځوي نو پاکستان ته به د مرستو سېلاب ورمات سي او جنرال ضياء به دا پرېکړه کوي چي دا مرستي په څه ډول مصرف کړي او چا ته يې ورکړي.

ضياء د هغه خطر چي شورويانو د ده هيواد ته متوجه کړی و پروا ونه کړه، ده يو داسي افغانستان غوښت چي د دواړو هيوادونو پاکستان او شوروي اتحاد دوست وي. عنعنوي افغان پښتانه په زياته چي بيا يې له پاچا سره خواخوږي لرل او د يوه متحد پښتونستان خوبونه يې ليدل د ضياپه زړه کي کوم ځای نه درلود. ده له بنيادګرو سره د خپلي استخباراتي اداري ISI په واسطه اړيکي بسته کړې له همدې کبله نو د امريکا مرستي يوازي تر دغو ګروپونو پوري رسېدې.

د اوو لويو جهادي ډلو څخه درې يې منځلاري وې، چي جهاد يې د افغاني ارزښتونو سره سم کاوه، په دغه کي د کرزيانو مشر پروفيسر مجددي، پير سيداحمد ګيلاني چي د اسلامي محاز مشر و او محمدنبي محمدي د اسلامي حرکت مشر شامل وه، چي په راوروسته کي د مجاهدينو د حکومت مرستيال ولسمشر سو.

کرزی همدا شان د همدغو منځلارو په ډله کي برهان الدين رباني هم راولي (چي بيا وروسته د مجاهدينو په حکومت کي ولسمشر سو) او د اسلامي جمعيت مشر و خو نورو ډېر تفاوت درلود. رباني د حکمتيار سره په ګډه په نونس سوه شپېتمو کلونو کي د تشددي او راډيکالو مسلمانانو وروڼو سازمان رامنځته کړ. د دغو منځ لارو ډلو پلويان نيشنليسټ او ملت پال وه، چي د افغاني ارزښتونو او عنعناتو له پاره يې جګړه کول. د دوی تر منځ خورا لږ سياسي اجنډاوي، پټې معاملې او يا يې بهرني ملګري لرل. په همدې حساب نو دوی د پيسو او هغه پټو نظامي مرستو د وېش د ليست په پای کي راتلل. هغه نورو درو لويو ډلو ته کرزی توندلاري وايي، چي د عربو

تر نفوذ لاندې راغلي وې، او هغوی مالي مرستې ورسره کولې، تر څو پر افغانستان د راډیکال اسلام ایډیالوژي مسلطه کړي. په دوی کې د حکمتیار اسلامي ګوند، یونس خالص چې د اسلامي ګوند د یوې بلې څانګې مشر و او عبدالرب رسول سیاف د اسلامي اتحاد مشر و. سیاف اسلامي زده کړې کړې دي او د اسلامي ورونو (اخوان المسلمین) سازمان غړی و او د جهاد په دوران کې د سعودي عربستان له خوا خورا ډېرې مالي مرستې ورسره کېدې او د اسامه بن لادن نژدې ملګری و. د ۹/۱۱ کمېسیون په راپور کې د ده نوم د خالد شیخ محمد د ښوونکي په توګه راغلی و کوم چې د ۹/۱۱ د حملو طراح و. په راپور کې دا هم راغلي وه، چې د ۲۰۰۱ م کال د سېټمبر پر ۹ چې په کومه حمله کې د شمالي ټلوالې قوماندان احمدشاه مسعود ووژل سو د مرکې زمینه یې ده برابره کړې وه.

کرزی وایي دغو توندلاور د ټولې نړۍ د غرب په شمول د مرستو زیاته برخه تر لاسه کوله. چې په پایله کې یې منځ لاري په کُلي توګه هېر سول او څنډې ته سوي وه. دا رشتیا وه چې توندلارو د غرب تقریباً ټولې مرستې تر لاسه کولې دا ځکه چې غرب دا هېره کړې وه چې هغه مرستې چې دوی د افغان جهاد له پاره کوي د کومو مارانو په روزلو مصرفېږي، ځکه چې جهاد لا د وړاندې د پاکستان له خوا یرغمل سوی و.

د غرب د دغو مرستو تر ټولو وړ کرشمه حکمتیار و، نوموړی د توند لاري اسلامي نظریې څښتن و او په مکمله توګه یې ددې زغم نه درلود، چې د خپلو نژدې شیطانانو سره معامله وکړي او بیله دربغه یې پر هغه چا حمله کوله چې د ده په مخ کې به یې ځان اچاوه.

د جهاد په جریان کې حکمتیار په منظمه توګه په افغانستان کې دننه پر خپلو رقیبو افغان ډلو ګزارونه کول، په ځانګړې توګه په هغو سیمو کې چې ده به غوښتل خپل ځواکونه د سرو لښکرو سره مخامخ کړي. البته دا خبره تر همدې ځایه نه خلاصه کېدل نوموړي همدا کار په پاکستاني خاوره کې هم کاوه او هلته به یې منځ لاري او هوښیار مشران هدف ګرځول. نوموړی په افغانستان کې دننه د غربي ژورنالیستانو په وژنه هم ګرم دئ، تر څو د ده افغان رقیبان لکه احمدشاه مسعود له شهر ته څخه لیرې وساتي، د

حکمتیار د افغانستان د ورانۍ هڅي د ودان افغانستان لـه وخـت څخـه پیلیږي د شوروي تـر جګړې وروسته کلونه تـر همـدې ورځـي پوري دوام کوي، چي په پټه د عربي القاعده غورځنګ ملاتړی کوي.

د پروفیسر مجددي په تنظیم کي د حامد کرزي وظیفه د عملیاتو پـه څانګه کي وه، چي مجاهدینو تـه د وسلو اکمالات وکړي او افغانستان تـه د تګ چاري یې منظمي کړي. همدې ډلي د مهاجرو په ټولو چارو کي مرستي کولې، تر هغه ځایه چي په توان کي به یې وه. د دې ټولو سره په هند کي لوستي کرزي د مهاجرو افغانانو لـه پاره د انګلیسي ژبي زده کړي یـو مرکز جوړ کړ. کـرزی وایـي هـر څـه چي مـا پـه دغـه جریـان کـي تـر سره کړل د انګلیسي ژبي زده کړي دغه مرکز مي تر ټولو لوی خدمت و. دا ډېر لوی او ستر کار و، ډېرو افغانانو چي پـه دغـه مرکز کي یې انګلیسي زده کړل خپلو زده کـړو تـه پسې ادامـه ورکـړه، ځیني خـو بـې تـر لـوړي سـطحي پـوري ورسېدل. زما هغه افغانان پـه یاد دي او کله چي مي راپـه زړه سي چي مـا لـه دوی سره د دوی په ښوونه کي مرسته کړې ده ډېر خوشحاله سم.

دغه جهادي ډلو منځ لارو او توندلارو پـه منظمـه توګـه پـه دغـو وختونو کي غونډې تر سره کولې تر ۱۹۸۵ م کال پوري لا هیڅ ډلي رسمي اتحاد نـه درلـود. کـرزی د ګیلانـي د اسـلامي محـاذ، د ربـاني د جمعیـت او د مولـوي یونس خالص د اسلامي ګوند د خپلي څانګي د مشر سره پـه ښـه اړیکو لرلو سره خوند اخیست. کـرزی وایـي چـي مـا خـورا لـږ یعنـي بیخـي لـږ تمـاس د حکمتیار او سیاف د اسلامي اتحاد سره درلود، دا تـر هغـه وخت پوري چي دی ولسمشر سو، خو کلـه چي یې د سیاف سره ولیـدل او پـه دغـه لیـدنو کي سیاف له خپلي توندلاري تاریخچې سره پـر کـرزي اغېـزه وکـړه. پـه دا تېـرو درو کلونو کي د بون د غونډې څخـه نیـولې او د اساسي قانون څخـه د ملاتـړ راهیسي سیاف د افغانستان د دولت د پیاوړتیا لـه پاره کار کړی دئ، او بلـه لا دا چي هغه اوس د پارلمان غړی هم دئ.

کـرزی وایـي چـي همېشـه مـوږ پـه خپـل منځـو کـي پـر توپیرونـو سـره رږغېدلو، موږ منځلارو بـه تل د لويي جرګې او شاه د بیرته راوستلو ننګه کوله او توندلارو به زموږ وړاندیزونـه بـه یـې ردول خـو متأسفانه دوی پیسې لرلې

چي زموږ وړاندیزونه به یې شا ته کړل. کله چي مجددي، ګیلاني او محمد منځ لاري توب خوښاوه او د یوه ازاد افغانستان په لټه وه نو بلیونونه ډالر دغو راډیکالو ګروپونو ته ور پمپ سول کوم چي د افغانستان دمسخه کېدو په لټه کي وه. دوی غوښتل چي افغانان د پېړیو د عنعناتو څخه بې برخي کړي، خپله توند لاري نظریه پر وتپي او د ملت په چارو کي بهرني نفوذ ته په ستره پیمانه لاره اواره کړي. کرزی وایي د دوی همدا کار په ژوره توګه زموږ پر روحیاتو تاثیر کاوه خو موږ پوهېدلو چي دا غلطه لار ده او همداسي هم سول او د همدې شي تر ټولو لوی بار افغانانو پر اوږو پورته کړل.

منځلارو په اصل کي دوې جګړې پر مخ بېولې: یوه د سرو لښکرو د هیواد څخه د شړلو جګړه او بله افغانستان هغسي ساتل لکه څرنګه چي منځلارو پېژانده، داسي هیواد چي منظم حکومت به لري په سر کي به یې شاه وي، ټوله عنعنوي ارزښتونه به یې ساتلي وي او داسي افغانستان چي په افغانانو پوري اړه ولري. دا د هغي دسیسې په وړاندي مبارزه وه چي د افغانستان په وړاندي عملي سوې وه. داسي چي تجزیه یې کړه او حکومت پر وکړه. دغه شخړه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته خورا وغوړېده او تر هغه ډېر کلونه یې دوام وکړ، چي کله د سرو لښکرو اخیري ټانک د امو له سیند څخه واوښت. دا هغه رود دئ، چي شوروي اتحاد او افغانستان سره بېلوي، خو داهر څه لا خورا لیري وه.

د شوروي د اشغال په سبب څو میلونو افغانانو خپل کورونه پرېښوول، اکثرو یې په ایران او پاکستان کي په بې شمېره کمپونو کي واړول او کرزی به اکثره وخت د بهرنیو مرسته کوونکو پلاوو سره د ژباړن په توګه له دغه کمپونو څخه لیدنه کول. ده یو وخت د ستر اغا خان سره د ژباړن په توګه هم کار کړی دئ. شهزاده صدرالدین اغا خان هغه څوک دئ چي په راوروسته کي د ملګرو ملتونو د مهاجرینو د عالي کمیشنری UNHCR مشر و. اغا خان د شیعه فرقې د اسماعیلیه څانګي روحاني مشر دئ، چي په ۱۱ مه پېړۍ کي منځته راغله. زیات شمېر اسماعیلیه په شمالي پاکستان او یو کم شمېر هزاره اسماعیلیه په افغانستان کي ژوند کوي. تر طالبانو وروسته د نوي رژیم په راتګ سره اغاخان د افغانستان د بیا رغوني له پاره پنځه اویا

میلیونه ډالره مرسته وکړه. د ځینو مهاجرینو له پاره په کمپونو کې ژوند داسې و، لکه په افغانستان کې د دوی ژوند. د مهاجرینو ځینو کمپونو خو بېخي د دایمي کلو بڼه غوره کړل، چې منظم کورونه، ښوونځي او مسجدونه به یې لرل. ځیني داسي پېښې خو هم لیدل سوي وې چې د کلي ټولو خلکو د خپلو مشرانو سره یو ځای د سرو لښکرو تر اشغال وروسته پاکستان ته رامهاجر سوي وه. په ځینو ځایونو کې خو د خلکو ژوند عادي بېله کومه تغیره روان و. خواړه، کالي، اوبه، سرپناه، روغتیایي خدمتونه او داسي نور اړین توکي ورته د نړیوالي ټولني له خوا برابرېدل. ډېرو غیر حکومتي ټولنو NGOs مهاجرو ته ډېري مرستي او هر ډول د ښووني او روزني چاري برابرولې.

د سرو لښکرو تر اشغال وروسته شوروي اتحاد په سوونو میلیونه ډالره مرسته د افغانستان سره وکړه، کله چې غربي هیوادونو پر کمونیستي رژیم خپلي ټولي مرستي ودرولې او پر ځای یې د پولي هغه بلي غاړي پاکستان کې د افغاني مهاجرو سره پیل کړې. انجوګانو روغتیایي کلینیکونه، ښوونځي او د حرفوي زده کړو مرکزونه جوړ کړل او د ملګرو ملتونو د خوراک نړیوال سازمان په زرونو ټنه خوراکي توکي برابرول.

کرزی په دې باور دئ، چې د مهاجرت یو تر ټولو مثبت اړخ دا دئ، چې افغانان سره ګډ سول، د افغانستان د مختلفو برخو خلکو سره وپېژندل چې دا په بل صورت کې له امکان څخه لیري وه. کرزی وایي چې د مثال په توګه د افغانستان د شمال ځیني ازبکان کوټې ته راغلل، چې البته دا د جنوب د پښتنو سیمه وه، هلته یې په زړه پوري د ازبکانو بازار (ازبک بازار) جوړ کړ او موږ په دې ډېر خوشحاله و، چې دوی زموږ سره هلته اوسېدل. ټولو کسانو په دغه کمپونو کې خواخوږي سره لرل او ټوله ځپل سوي وه او موږ په دغه غم کې ټوله سره یو ځای وو. د مهاجرت یو بل ښه اړخ دا دئ چې افغانان د پراخي نړۍ سره آشنا سول چې خورا لږو یې دغه پېژندګلوي لرل.

په پېښور او کوټه کې به دوی پاکستانی ټلوېزیون کاته او بي بي سي راډیو چې په پښتو او دري یې خپروني لرلې غوږ نیوی. هندي فلمونه به یې

په سينما کې کتل او د هاليوډ جنګي فلمونه به يې په ويډيو کې کتل* همدا شان مهاجرو د مختلفو غربيانو سره وپېژندل، د اروپايي او امريکايي خيريه ادارو له کارکوونکو سره او کولای يې سول چې په مفت ډول انګليسي ژبه زده کړي همداسي دوی ته د ښوونې موقع برابره سول، او ښه روغتيايي مرستي ورته برابري سوې، چې پخوا تر دې هيڅکله نه وي ورته برابري سوي. دا چې مهاجرو زيات وخت له هيواد څخه ليري تېر کړ، خو کله چې دوی خپل هيواد ته راستانه سول نو دوی د هغه ډول تعليمي او روغتيايي خدمتونو هيله لرله، لکه دوی چې له هيواد څخه بهر ليدلي وه. خو دا د کرزي د حکومت له پاره ډېره ګرانه وه، چې هغسي شرايط ورته برابر کړي.

کرزی د هغو افسانوي جنګياليو په ليکه کې نه و، لکه احمدشاه مسعود، عبدالحق، جلال الدين حقاني او جنرال عبدالرحيم وردګ. په پېښور کې نوموړی د هغو غربيانو په منځ کې و چې په خيريه ادارو کې يې کار کاوه په (Best-dressed Afghan) غوړ پړ افغان سره مشهور و. د نوموړي رول د ده د زده کړو، د ژبې د مهارت او د کرزي د کورني اعتبار له کبله په سياسي او ډيپلوماتيکو چارو کې خورا د هوښيار توب و. چې همېشه به يې سروکار د نورو افغاني ډلو د استازو پاکستاني او بهرني حکومتونو له چارواکو سره و. د بله پلوه په جهاد کې د مجاهد په صفت ګډون کول فرض او په يو ډول د ده د اعتبار له پاره ډېر ضروري و، چې د مقاومت کوونکو سره يو ځای سي. له همدې کبله په ځانګړې توګه د جنګ په وروستيو يعني په ۱۹۸۷ – ۱۹۸۸ م کلونو کې د ځينو کوچنيو او لويو ګروپونو سره افغانستان ته دننه ورتلی، چې هلته د سرو لښکرو په وړاندي په وسله واله مبارزه کې برخه واخلي. کرزی وايي چې زه بېخي په دې پوهېدم چې د دغي مبارزې جګړېزه اړخ ثونه ستونزمن و، روسان او د هغوی افغان ملګري په اورنۍ جګړه کې خورا ګټور و.

دوی مځکه په ټانکونو، هوا په خپلو (Hind) هيلوکوپټرونو او (Sukhoi) جنګي الوتکو کنټرولول او همدا شان يې درنه توپچي لرل. کله چې به

---

*په پاکستان کي هندي فلمونو ته په سينما کي د ايښوولو اجازه نسته، (ژباړن).

مجاهدینو ته د مختلفو هیوادونو له خوا په پټه وسلې رسېدلې هغه به هم د پاکستان د لاسه موږ ته راوتلې، چې اکثره به سپکې وسلې وې، چې هغه افغانستان ته د مجاهدینو پر اوږو او د قچرو، اسانو او اوښانو پر شا وړل کېدلې.

دا د مجاهدینو د جنګ ډول و: د جنګیالیو یوه کوچنۍ ګروپ به سپکي وسلې او یو څو د (RPG) راکټونه او یا هوان افغانستان ته دننه د یوه خاص هدف له پاره د ځان سره وړل، چې هغه ته رسېدل به څو ورځې وخت په بر کي ونیو. کله چې به دوی د هدف ځای ته راورسېدل دا به یا د افغان اردو اډه یا به د سرو لښکرو پوسته او یا به د غرونو په منځ کې پر غزېدلې لار د کمین سیمه وه. دوی به هلت ځای پر ځای حمله به یې وکړه، څونه مرګ ژوبله چې به یې اړولای سول وابه یې ړول، بیر ته به په غرونو کې پر همهغه لار خپلې فناه ځای پاکستان ته واوښتل. نور وختونه به ګوریلایي ګروپونه په یوه ځای کې تر څو ورځو پوري پاته سول او هلته به یې ډېر هدفونه په نښه کړل.

د مجاهدینو اکثره جنګي عملیات په غرونو کې پر پښو تر سره کول، چې دغه غرونه به په کال کې څو میاشتې په واورو پوښلي وه. کرزی وایي چې زیات وخت به جنګیالیو د سړک پر ځای د موټرونو له پاره د سیندونو د نس او یا د اسانو او اوښانو له لارو څخه کار اخیست چې هغه یې هم یوازي د شپې لخوا بېله بتیو کارولای سول، زه تر اوسه ډېر حیران یم چې دغه ټویوټا،نیشان اومیتوبیشي وسایطو څنګه پر دغسي لارو تګ کاوه.

په افغانستان کې د پخو سړکانو څخه اخوا په موټرو کې سفر کول کوږ ووږ او ډاروونکی دئ. ځیني وختونه خو سړک داسي ښکاري لکه هیڅ لاره چې نه وي هغه وخت خو بیا ډېر خطرناک وي، چې د کړنګ سر ته په ورختو وي. د یوه ګړي په جریان کې کېدای سي،چې موټر په سوونو فوټه لاندي شوه سي، چې زیاتره دغه د اوښانو لرغوني لاري د هوا څخه په نصواري منظرو کې خو داسي ښکاري لکه یو چا چې په لرګي کرښه ایستلې وي. دغه فرعي لاري د موټر له پاره مناسبي دي خو لویي لویي ډبري پر پرتې دي، تر دې وړاندي چې پر هغه دي موټر تېر سي نو ډبري یې باید په لاس ورڅخه

ليري سي.

د جهاد په ورځو کي د دې سخت خطر هم و چي په ناڅاپي توګه د يوې ځو کي څخه روسي څرخکي راښکاره سي او د موټرو، اوښانو او قچرو پرهغه کاروانونو حمله وکړي چي د متحده ايالاتو مرسته سوي وسلې به يې مجاهدينو ته وړلې.

کرزی د همداسي يوه سفر يادونه داسي کوي : يو کوچنی کاروان په پاکستان کي بسته او د لوړو غرونو د لاري افغانستان ته ننوت. دوی څو ساعته پر ډېره خرابه لار سفر وکړ. دی وايي چي موږ تر يوې درې واوښتو چي هلته بيا رود ته ور داخل سو او په رېګستان کي تېر سوو چي هلته واوره اورېدلې وه، چي سړی يې تصور هم نه سي کولای. ما خپل سر د موټر تر کړکۍ دباندي را ايستلی و، چي زکام سوم. همدې ګروپ ټوله شپه سفر وکړ، چي بالاخره د شپې درې بجې يو ځای تم سول. دی وايي چي کله څو ساعته وروسته زه راکښېنستم زما په شاوخوا کي د افغانستان د غرونو ښکلا حيران کړم، تر غرمې وروسته لمر موږ ګرم کړو، او يوه شپه مخکي چي زکام سوی وم ورسره ښه سوم.

کله چي دوی هلته ولاړ وه، له دوی څخه يوه کس د خپلي وسلې يو ټک پر واورين غره باندي وکړ، چي ورسره سم د چي ورسره سم د يخو او پاکو اوبو رابهېدل پيل سول. يوه کس يو نلکه ورسره واخيسته په سوري کي يې ور ووهل چي ورسره سم د غره څخه د اوبو رابهېدل پيل سول، چي البته ده دغه کار بل وخت هم تر سره کړی و.

دا په هغه ګروپ اړه لري چي د روسي ځواکونو څخه څنګه ځان چپوي او کومه لار اخلي. دغو موټري سفرونو به په ښه ورځ کي ۱۲ ساعته سفر کاوه خو که به کوم مشکل پيښ سو تر دې به هم اوږدېده، کله چي به دوی خپل منزل ته ورسېدل هلته به پنځلس يا شل ورځي پاته کېدل د حمله وکه او وځغله عمليات به يې تر سره کول او په کليوالو سيمو کي به اوسېدل. استراحت، خوراک به يې کاوه او د محلي خلکو سره به يې کتل. کرزی وايي دا له دې کبله و، چي مجاهدينو دننه په هيواد کي د پوره ملاتړ څخه برخمن وه او هر چيري چي به موږ تللو دوی به موږ ته اوبه، ډوډۍ او نور هغه

څه راکول، چې د دوی به په توان کې وه. همدا ډول محلي خلکو به موږ ته استخباراتي معلومات هم برابرول پر وخت به یې د کمونستي ځواکونو له حرکت څخه خبرولو. خو همېشه د دې خطر و داسې نه چې په دغه کلي کې کمونستانو کوم جاسوس ونه لري له همدې کبله نو مجاهدینو هیڅکله په پوره توګه استراحت نه دی کړی. موږ همېشه هڅه کوله چې ځان پټ وساتو خو بیا به هم له دې څخه بېرېدلو چې په کمین کې ونه خېژو.

یوه شپه کرزی د یوه ګروپ جنګیالیو سره د کندهار ښار هغې سیمې ته ولاړ، چې دی پکښې بلد و. دوی تر نیمې شپې وروسته هغه ځای ته په خیر ورسېدل او ور ته د محلي خلکو له خوا شلومبې ورکړل سوې، کرزی وایي چې زما هغه عملیات یو څه د هغه خلکو د سخاوت له کبله په یاد دي، او یو څه له دې وجې چې زه تر اوسه په دې پوه نه سوم، چې ولې هغه موږ تر سره کړي. ده له ځانه سره د (RPG-۷) راکټ ګولۍ وړلې او د جنګیالیو ګروپ تر ۵ – ٦ ساعته پیاده تګ وروسته د شپې پر یوه بجه کندهار ته راورسېدل. د چای او شلومبو تر نوشجان کولو وروسته مو یوه کوچنۍ حمله تر سره کړه، چې یو څو دقیقې یې دوام وکړ، چې وروسته په ځغستا بیر ته د خپلو مرکزونو پر لور وخوځېدو.

دی فکر کوي چې دا ډول عملیات په کلیوالي سیمو کې ګټور وه، خو په ښارونو کې بې ګټې وه. ځکه چې غیر ضروري تلفات به یې د لږ څه په بدل کې اړول. کرزی وایي چې زه تر اوسه هغه ته زموږ د غورځنګ د غیر تاکتیکي عمل د نمونې په توګه ګورم.

کله ناکله به مجاهدینو د سرو لښکرو سر تېري او هغه افغانان ونیول چې د کمونستانو سره به یو ځای سوي وه.

کله چې کرزی په لومړي ځل د کمونیستي اردو د افغان نیول سوي سر تېري سره مخامخ سو، د هغه څه له امله چې هغه بندیانو ور ته وویل ډېر حیران سو. دوی فکر کاوه چې موږ یعني مجاهدین د افغانستان سره خیانت کوو، ځکه چې موږ له هیواد څخه بهر په یوه بهرني هیواد کې ژوند کاوه او دوی همدلته وه، چې د هغه څه له پاره جنګېدل چې فکر یې کاوه صحي دئ.

کله چې به کمونیستي سر تېري ونیول سول، که به افغان او یا روسی و

نو ژوند به یې خورا لنډېده. ځیني وختونه روسي عسکر د مجاهدینو د یو قوماندان د تبادلې له پاره ساتل کېدی، خو په ټولیز ډول په افغانستان کي دننه ګوریلا یانو پر پښنو عملیات تر سره کول چي په داسي صورت کي نو د بندیانو سره د معاملې هیڅ ځای نه پاته کېدی. د کرزي د ګروپ پالیسي دا وه ،چي یا بندیان پاکستان ته ورسره بوزي او یا یې د(ICRC) دفتر ته ور تسلیم کړي. کرزی د دغسي یوې پېښي یادونه کوي، چي په یوه ډېر یخ غره کي د چای څښلو له پاره په یوه جونګړه کي تم سو. په هغه وخت کي له بندیانو څخه یو تن چي افغان کمونیست‌ و کرزی ته راغلی ور ته وې ویل : لطفاً ما پاکستان ته مه وړه. دلې مي ووژنه، پرېږده چي په دا خپل وطن کي مړ سم.

کرزي په جواب کي ور ته وویل : ولي دا فکر کوې چي موږ به تا پاکستان ته تا په لاس ور کړو؟ هیڅ فکر مه خرابوه، موږ به هیڅکله داسي ونه کړو. کله چي دغه ګروپ پاکستان ته ورسېد دوی بندیان (ICRC) ته ور حواله کړل او کرزي له (ICRC) څخه وغوښتل هغه نفر چي د دې خواست یې کړی و، چي په خپل وطن کي دي ووژل سي بیر ته خپل وطن ته بوزي او په خوندي توګه یې د کابل او کندهار پر لویه لار آزاد کړي. کرزی وایي چي هغه کس تر اوسه ژوندی دئ. زه هغه پېژنم ځکه چي هغه ما ته راغلی او راته وې ویل چي هغه پېښه مي په یاد ده، او زه اوس وپوهېدم چي تاسي یو رښتیني وطن پال یاست او زه له دې کبله چي د کمونیستانو د پوځ سره ولاړ وم پر غلطه وم. هغه څه چي د سرو لښکرو سره د جنګ په ډګر کي یې تغیر راوست امریکایي ستېنګر توغندی وې، چي د CIA له خوا پټې مجاهدینو ته ور کړل سوې. دغه قوي د اوږې څخه ویشتونکي توغندی د(Raytheon) کمپنۍ له خوا جوړي سوي وې چي په مقناطیسي بر برېښنایي پلټونکي الې سمبال او خورا مغلق چلېدونکی سیستم لري.

دغه توغندی ډېري سپکي وې، چي د مجاهدینو پر اوږه افغانستان ته ولېږدول سي. د یوه ښه تربیه سوي ویشتونکي په لاس هغوی د روسي حمله کوونکو څرخکو او الوتکو په مقابل کي خورا اغېزمن و. CIA په سوونو ستېنګر توغندی مجاهدینو ته ور کړې او داسي ویل کېږي چي له

کبلـه یـې درې سـوه الـوتکي راغور ځـول سـوي دي. لـه دې کبلـه چـې د مجاهدینو هر ګروپ ستېنګر د ځان سره لرل د جنګ بڼه بدله کړل ځکه چې روسي الوتکو به په لوړه فضا کي پروازونه کوله چې له همدې کبله به پر مځکه د جنګیالیو په مقابل کي بې اغېزې وې.

د مجاهـدینو پـه لاس کـي ددغـو توغنـدیو ایښـوول د روسـانو هـوایي بهتري ته د پای ټکی کښېښود. او د زیاتو الوتکو او پیلوټانو د بایللو له کبله یې جګړه ډېره لنډه کړه، کرزی وایي چي د نړۍ له پاره دا ډېره ګرانه وه، چې په دې باور وکړي چې افغانان به د نړۍ د دوو سترو ځواکونو څخه یوه ته ماته ورکوي. پـه تـدریجي توګـه موږ د روسانو د افغانستان د اشغال او د امریکا د ویتنام د تجربو د مقایسه کولو اوریدل پیل سول. عیني هغه څه چي امریکا په ویتنام کي لیدلي و داسي چي روسان د یوه ښورښ سره مخامخ و داسي جګړه چي د پای او ګټلو هیڅ څرک یې نه ښکاري. د سیاست په ډګر کي تـر ټولو لوی تغیر ورکوونکی ټکی دا و، چي کله میخایل ګورباچوف واک ته ورسېد او د کمونیستې ګوند کانګریس ته په وینا کي یې وویل چي افغانستان شوروي اتحاد ته د یوه ویني بهېدونکي ټپ په توګه اووښتی دئ.

کرزی وایي کله چي د شوروي اتحاد د مشر څخه داسي خبري اورېدل کېدې، دا د دې نښه وه چي هغه غواړي د افغانستان څخه پر شا سي. موږ پـه دې پوهېدو چي د روسانو وتـل حتمـي دي، او پـه نظامي ډګر کي هغوی لا د وړاندي ماتې خوړلې وه.

د نونس سوه اتیایمو کلونو په وروستیو کي روسي ځواکونه د کلیوالي سیمو څخه ورټول سول چي هلتـه خورا بې اغېزې وه او ښارونوته راغونډ سول تـر څو د هغوی څخـه د وروستي کرښي پـه توګـه دفاع وکړي. تـر دې وروسـتـه د هغـوی سـره یـوازي د ښـارونو او لویـو لارو کنټـرول پاتـه و. کـرزی وایي چي افغان ولس د هغوی سرسختی دښمن و. هیڅ یرغلګر ځواک نه سي کولای چي په افغانستان کي پاته سي. چي تـر اوسه هیڅوک پر دې نه دي توانېدلي او نه به وتـوانېږي. لـه همـدې کبلـه نو موږ لـه هغـه لومړي سره پوهېدو، چي روسان به وزي. څه چي موږ یې پـه اړه وړاندوینـه نـه سو کـولای هغه ورسره راوروسته غمېزه وه.

د کرزي په ۱۹۸۷ م کال کې د یوه ځوان امریکایي ژورنالیست سره خبري کول په یاد دي، دا هغه وخت و چې ما تازه د ملي نجات د معلوماتو څانګه جوړه کړې وه او د یوه ژورنالیست سره مې لومړی سلسله یې مرکه وه. هغه زما څخه وپوښتل چې روسان به ووزي؟ ما ورته وویل چې بلې ! هغوی به ووزي. تر هغه وروسته موږ د روسانو سره تر وروستۍ مورچې پورې جنګ وکړ.

د ۱۹۸۸ م کال په اپریل کې پاکستان او افغانستان او متحده ایالات او روسیه د ضمانت کوونکو په توګه یو قرارداد لاسلیک کړ، چې د ۱۹۸۹ م کال تر فبرورې پورې د ټولو روسي سرتېرو د وتلو غوښتنه پکښې سوې وه.

دا چې د روسي لښکرو تر وتلو وروسته به څه پېښېږي کرزی یې په اړه هیڅ نه پوهېده، خو نورو بیا دا هر څه لیدلای سوای. په ۱۹۸۵ م کال کې دی فرانسې ته د ژورنالیزم په یوه کورس کې د ګډون له پاره ولاړ، چې د فرانسوي حکومت له خوا افغان معلوماتي افسرانو ته اماده سوی او دا په ملي نجات کې د ده وظیفه وه. د اوو تنظیمونو د هر یوه څخه دوه دوه تنه ولاړل. کرزی وایي چې زما په یاد دي، چې د پاریس په یوه جاده کې مې د اسلامي حزب د یوه ملګري سره قدم واهه، چې هغه هم د همدې کورس ګډونوال و، په همدې وخت کې د فرانسې پر ښایست او ترقي بړغېدو، چې دا څونه په زړه پورې ځای دئ. ما خپل ملګري ته وویل کله چې سرې لښکري له افغانستان څخه ووزي افغانستان به په داسې سوله کې وي لکه فرانسه. په همدې شان مترقي او خوشبخته به وي، زما ملګري راسره مخالفت وکړ، چې نه دلته نور ځواکونه په کار لګیا دي.

د اسلامي حزب همدې غړي ده ته وویل چې د سرو لښکرو تر وتلو وروسته به د راډیکالو ډلو تر منځ د افغانستان د کنټرول پر سر په کلونو جګړه روانه وي. کرزي په هغه اعتبار نه کاوه. دی وایي چې ما ورته وویل، چې ستا په خبرو باور کول راته ګران دي. کرزی یوازې په جنوبي او جنوب غربي افغانستان کې جګړه کړې وه، په ځانګړې توګه په کندهار کې چې د ده سیمه وه، چې د راډیکالو پر ځای یې خپل قومیان پکښې واکمن وه. دی په دې نه پوهېده چې د هیواد په نورو سیمو کې توندلارو څونه نفوذ کړی

دئ.

خوالبته په خواشيني سره هغه څه پېښ سول، لکه زما ملګري چي ويلي وه.

﴿۴﴾

د سولې له منځه تلل

کله چې نړۍ افغانستان هیر کړ

د څلورو ډلو تړون چې له افغانستان څخه د شوروي ځواکونو وتلو ته لاره برابره کړې په جنیوا کې د افغانستان د کمونیستي حکومت، پاکستان، امریکا او روسیې چې دا وروستیو دو هیوادونو د ضمانت کوونکو رول لوبوی تر منځ سره سو. د نړیوالي غلطي ډیپلوماسۍ په پایله کې چې په افغانستان کې یې پر مخ بېول مجاهدینو هیڅ قانوني ارزښت نه درلود. په رسمي توګه خو افغان کمونیستي حکومت روسان افغانستان ته وروبلل. پاکستان چې افغان مقاومت ته یې مهاجر برابرول په رسمي توګه هغه هیواد و، چې پر خپل ګاونډي یې د سرو لښکرو یرغل خپه کړی و. امریکا چې په هغه وخت کې یې مقاومت ته د پاکستان له لاري پټې مرستي ور کولې او روسانو چې په کابل کې د رژیم سره نظامي مرستي کولې د دوی په زړه پوري ډلي وې او دوی یې ضمانت کوونکي و.

د مجاهدینو ډلي په دې باندي چې په رسمي تړون کي نه وه شامل سوي ډېر خوابدي وه، ځکه چې هغوی فکر کاوه چې همدا اوس یې د نړۍ یو زبر ځواک پر ګونډو کړ. د پر دې شا ته هم د مجاهدینو او نجیب الله د حکومت تر منځ خبري رواني وې، چې ځیني پټې او ځیني ښکاره وې چې د حامد کرزي له نظره چې دا تر روسانو وروسته افغانستان په وضعیت پوري اړه درلوده، په جنیوا کې د کابل او مقاومت کوونکو ډلو تر منځ غیر رسمي

تماسونه هم نيول سوي وه او داسي پلان هم و، چې مجاهدين د هغه څه څخه خبر کړي څه چې د څلورو ډلو تر منځ په خبرو کې وويل سول.

روسانو موافقه وکړه چې د ۱۹۸۹ م کال د جنوري پر ۱۵ نېټه به خپل ټول ځواکونه له افغانستان څخه باسي. د دې موافقې تر ټولو منفي ټکی دا و، چې روسان او امريکايان پر دې سلا سول، چې په افغانستان کې دخيلو ډلو ته به وسلې نه ورکوي او د افغانستان په چارو کې به لاسوهنه نه کوي، خو دې بېله تشريفاتي چارو بل کوم څه د ځان سره نه لرل.

کرزی وايي چې د مقاومت هغو ډلو چې د دغه تړون سره يې نظريات ډېر په ټکر کې راتلل او ځينو نورو ډلو چې عملاً د جګړې په ډګر کې وه دغه تړون له دې کبله رد کړ چې مجاهدينو ته ګډون نه و پکښې ورکړل سوی. خو په عمومي توګه د مجاهدينو د مقاومت ډلو نظر ورته مثبت و. مقاومت وګټل او روسان له افغانستان څخه ووتل، د اوو ډلو ائتلاف اماده ګي نيول تر څو د روسانو تر وتلو وروسته خلا ډکه کړي خو دغه ائتلاف د روسانو تر اشغال وروسته د مقاومت په جريان کې خورا ډېر سره وېشل سوی و. په دوی کې درې منځلاري ډلي او څلور توندلاري ډلي وې. په منځلارو کې د پروفيسر صبغت الله مجدد اسلامي نجات، اسلامي حرکت او اسلامي محاز شامل وو. څلور توندلاري عبارت وه له جمعيت اسلامي، اسلامي اتحاد، د حکمتيار اسلامي حزب او د خالص اسلامي حزب. کرزی وايي چې په دغه توندلارو کې بيا هم ځيني نرم هم وه لکه رباني او خالص چې د هغه درو منځ لارو ډلو ائتلاف ته نژدې وه او په زياتو غونډو کې به يې ګډون کاوه.

په اسلامي نجات کې د حامد کرزي رول د هغه د کورنۍ پس منظر، تعليم، د ژبي ځواک او طبيعي اغېزمنتيا له کبله ډېر سوی و. دغه ډله پر ده ولاړه وه په ځانګړې توګه د غربي هيوادونو سره د نماينده په توګه ځکه چې ده د امريکا د متحده ايالاتو د چارواکو او نورو عربي ډيپلوماټانو سره ښه اړيکي جوړې کړي وې، په دغه اړيکو کې بېله شکه هغه د CIA سره ښه اړيکي لرل او هغه اړيکو او ملګرتيا چې کرزي د جهاد په دوران کې جوړ کړې وه دی يې د يو ايډيال په توګه پرېښود کـه چيري افغانستان تر کلونو وروسته يو رهبر ته اړتيا ولري لکه تر طالبانو وروسته نو دی به وي.

ملي نجات تر ټولو د شاه خوښوونکې ډله وه، چي رهبري يې همېشه د پاچا سره چي په ايټاليا کي اوسېدی په تماس کي وه. حامد کرزی د ډلي نماينده و. کرزی وايي چي په ۱۹۸۸ م کال کي ما ايټاليا ته په منظمه توګه سفرونه پيل کړل، چي د کاله به يو يا دوه ځلي هلته تللم تر څو د عليحضرت سره ووينم، همدا ليدني خو د طالبانو په وخت کي خورا ډېري سوې. کرزی وايي چي زه وپوهېدم چي باچا څونه د افغانستان په چارو بوخت دئ، چي همېشه به خوشبين او د درک وړ يو افغان و. په ايټاليا کي به ده کرزي ته هغه څه ويل چي په عين شکل به هغه څه ده له قومي مشرانو او مذهبي رهبرانو څخه د افغانستان په دننه کي اورېدل. اعليحضرت به همېشه هغه پوښتنې مخ ته راته ايښودلي لکه څنګه چي به زما پلار راڅخه کولي داسي چي ته د امريکا ملاتړ د ځان سره لرې؟ نو کله چي به ما په هو جواب ورکړ نو ده به ويل ډېر ښه. اوس موږ دغه کار کولای سو. معنی دا چي شاه په دې باور و، چي په آخر کي به مقاومت کمونيستي حکومت رانسکوروي او افغانستان ته به آزادي ګټي او د افغانستان خلکو ته به يو نظام رامنځته کړي که چيري امريکا د دوی تر شا ودرېږي لکه څرنګه چي د جهاد تر شاه ودرېد د وسلو او تجهيزاتو مرسته يې ورسره وکړه. کرزی وايي هغه ډېر واقعيت بينه او په غوره توګه د مشکلاتو حلوونکی و.

کرزی وايي چي زما د ژوند يوه تر ټولو غوره کاميابي او خوشحالي دا وه چي زه پر دې بريالی سوم چي د ۲۰۰۲ م کال په اپريل کي روم ته ولاړ سم، او اعليحضرت بير ته خپل ګران افغانستان ته راولم، په ځانګړې توګه هغه قصر ته چي ده په هغه کي بادشاهي کړې او ۳۰ کاله ورڅخه مسافر و.

کله چي روسان د وتلو په حال کي وه امريکا او پاکستان او (سعودي عربستان په افغانستان کي د توندلاري اسلامي حکومت په راوستلو کي دلچسپي لرل او اېرانيان د شيعه) د درو سوو په شاوخوا کي افغان قومي مشران په اسلام اباد کي سره، راغونډ سول تر څو په جلا وطني کي يو حکومت رامنځته کړي. کرزی وايي چي ځينو مهمو قومي مشرانو په هغه کي د ګډون کولو څخه ډډه وکړل ځکه چي يو خو دا غونډه د افغانستان په خاوره کي نه وه، بل دا چي دا د بهرنيانو لخوا رامنځته سوې وه. سره له دې

بیا هم ټاکني وسوې، پروفیسر مجددي د ولسمشر او پروفیسر سیاف د لومړي وزیر په توګه وټاکل سول. هیڅ هیواد د دغسي یوه جلا وطنه حکومت د رسمیت پېژندلو سره دلچسپي نه لرل. خو موږ د دې شي کومه پروا نه کوله، ځکه چي موږ د دغه حکومت په جوړولو کي د مخ په وړاندي تګ یو څر ک ولید دغه شي مقاومت کوونکي پر یوه مېز سره کښېنول ځکه چي تر دې وړاندي هیچا داسي نه وه سره لیدلي. که څه هم د یووالي خوند مو نه و. حکمتیار چي په هغه حکومت کي د بهرنیو چارو وزیر ټاکل سوی و، ډېر ژر له حکومت څخه جلا سو او پر ځای یې پروفیسر رباني وټاکل سو. د نظامي کارپوهانو په نظر د حکمتیار کسان چي د جهاد په دوران کي عادي جنګیالي وه تر روسانو او طالبانو وروسته په تر ټولو ورانوونکو او تجزیه کوونکو توپکسالارانو واوښتل.

کله چي روسان له افغانستان څخه ووتل تر شا یې یو غلام حکومت د ډاکټر نجیب په مشري پرېښود او نجیب هغه څوک دئ چي په ۱۹۸٦ م کال کي د ببرک کارمل ځای ناستی سو. نجیب په خټه پښتون دئ خو د زده کړو په جریان کي کمونیستې سو. په ۱۹۷۹ م کال کي چي کله روسانو افغانستان اشغال کړ، دی یې د خاد د مشر په توګه نصب کړ. خاد د روسانو د KGB معادل دئ. پر همدې چوکۍ نوموړی په خورا وژونکي او ډاروونکي انسان واوښت چي ډېر ژر یې د قصاب لقب وګاټه.

د مقاومت ډلو، عربي حکومتونو او په پېښور کي د غربي مرستو ټولني فکر کاوه چي مجاهدین به ډېر ژر په کابل ورننوزي او د نجیب حکومت به د هغوی په مخ کي د بوس په شان وي. کرزی وایي چي موږ یعني مقاومت کوونکو فکر کاوه چي د نجیب حکومت به ډېر ژر اخیري سلګۍ ووهي. خو موږ غلط فکر کاوه. روسانو افغان کمونیستې اردو تر هغه ډېر ښه روزلی، منظم کړی، تجهیز کړی او په یو جنګي ماشین بدل کړی و تر هغه چي موږ یعني مقاومت کوونکو یې فکر کاوه.

کرزی وایي چي موږ په دغه شي تر یوه ډېر سخت درس اخیستلو وروسته ډېر ژر پوه سوو، چي په ۱۹۹۰ م کال کي د موقت حکومت تر جوړولو وروسته مو پر جلال آباد حمله وکړه. جلال آباد د کابل او پېښور په

منځ کې پروت دئ او د خیبر کوتل ته تر ټولو نږدې افغان ښار دئ. د افغانستان او پاکستان تر منځ لویه لار هم له همدې ځایه تېرېږي او د کابل شرقي دروازه ده. کرزی وایي چې موږ هلته سخته ماته وخوړل او دا د مجاهدینو له پاره یوه غمیزه وه. اطراف او کلي د هغوی د واک څخه بهر و خو لوی ښارونه تر هغه وخت پوري د دوی په واک کې وه تر څو چې ټوله حکومت په وروستي ځل تسلیم سو. د نجیب حکومت تر درو کالو پوري بېله د روسانو د مستقیم نظامي ملاتړ څخه ژوند وکړ.

مجاهدینو نور حیرانوونکي شیان لرل. نه یوازي دا چې کمونیستې حکومت تر روسانو وروسته دونه قوي راووت چې فکر یې نه کېدی. بلکي افغانستان په خپله نور هغه ځای نه و لکه څنګه چې مهاجرو د جنګونو په کلونو کي پرېښي و. کرزی وایي روسانو د اشغال په دوران کي د افغانانو اروا بدله سوې وه. موږ یعني مقاومت کوونکي اوس بهرنیان سوي و او هغه افغانان چې د جنګونو په جریان کي په افغانستان کي پاته سوي وه داخلیان وه.

البته ډېر مجاهدین چې په کلونو د روسانو په مقابل کي جنګېدلي وه بېله دې چې وسلې پر مځکه کښېږدي، خپلو کورونو ته راستانه سي او په خپلو مځکو کي کار وکړي نور هیڅ نه غوښتل. دوی احساس کاوه چې د څه له پاره چې دغه مقاومت راپورته سوی و هغه یې تر سره کړ، چې هغه له هیواد څخه د سرو لښکرو ایستل وه. د دوی له پاره جګړه نوره ختمه وه او هدف تر سره سوی و. کرزی وایي چې زه په دغه شي د روسانو تر وتلو وروسته ډېر ژر وپوهېدم. دی وایي چې زه د کندهار ښار جنوب پلو ته په یوه کلي کي وم چې د یوه ښه مجاهد سره مي ولیده، دا شین کالی ملنګ و، ما له هغه څخه وپوښتل چې اوس په څه لګیا یې ده راته وویل چې د روسانو تر وتلو وروسته مي نه غوښتل چې د افغانانو سره جګړه وکړم له همدې کبله مي جنګ بس کړ اوس بزګري کوم.

په همدې شیان ډېری مجاهدین وه چې خپلې وسلې یې پر مځکه کښېښوولې او د کرزي له نظره همدا دوی تر ټولو ښه مجاهدین وه. خو د مقاومت لویي برخي په پاکستان کي د خپلو مرکزونو څخه د کمونیستې

حکومت په وړاندې جګړو ته ادامه ورکړه، او د مهاجرو یوه لویه برخه یې چې په پاکستان، ایران او نورو ځایونو کې اوسېدل هم افغانستان ته راونه ګرځېدل. معنی دا چې د روسانو تر وتلو وروسته ډېر لږ تغیرات راغلل. کرزی وایي موږ د روسانو د اشغال د دوران قصابي د نجیب د حکومت سره تړل او فکر مو کاوه چې جهاد ته باید تر پایه ادامه ورکړل سي.

د مهاجرو لویه برخه د نولس سوه نیویمو کلونو په اوږدو کي او بیا د ۲۰۰۱ م کال د طالبانو تر سقوط پوري چې په افغانستان کي څه ورانی روان و لیري پاته سول. کله چې طالبان د کابل څخه لیري سول او د حامد کرزي په مشري لنډ مهاله اداره رامنځته سوه وروسته په لوی شمېر مهاجر افغانستان ته رامات سول. په دوی کي زیاتو خپل کورونه د تېرو شلو کلونو راهیسي نه وه لیدلي او په همدې جلا وطني کي یې یو نوی افغان نسل زېږولی و. چي په هغوی کي ډېرو یې د خپل لس کلني او شل کلني ژوند په جریان کي پښه په خپل هیـواد کـي نـه وه ایښې چې زیـاتو یـې د ځـان سـره نـوي ارزښتونه او توقعات راوړل.

د نجیـب الله سـره د درې کلنـي جګـړې پـه جـریـان کـي یـو بـل مشـکل راپورتـه سو، چي حتـی د روسانو تـر وتلو وړانـدي لا د مقاومت کوونکو ډلو لخـوا د واک د تـر لاسـه کولـو لـه پـاره جګـړه پیـل سـوه. د روسـانو تـر وتلـو وروسته دا جګړه نوره هم سخته سوه. کله چې مختلفو ډلو د واک د تر لاسه کولو له پاره په مانورو لاس پوري کړ او نجیب په ۱۹۹۲ م کال کي په داسي حال کـي مجاهـدینو تـه واک وسپاره چې د هغوی تـر منځ سختـه بې نظمي رامنځته سوې وه. د حکمتیار ځواکونه چې د پاکستان د ISI د چینل د لاري امریکا حمایه او شتمن عربي اسامه بن لادن تکویه کـول پـه پراخـه توګـه د شمال د افسانوي قوماندان احمدشاه معسود سره نښتل، چي هغـه هـم پـه پراخه پیمانه د امریکا له مرستو څخه برخمن و.

دغو دوو مسلطو ځواکونو د دې له پاره مانورونه کول تر څو په کابل کي داسي ځایونو تـه ځان ورسوي چي پـه پای کي نجیب واک وسپاري. دوی کابل تر لاسه کړ. د نجیب رژیم وروستۍ سلګۍ وهلې چي پر دېوالونو به داسي شعارونه ورتـه لیکل سوي وه چي یـوازي یـو لـه بل سره د خپـل ځان

ساتلو له پاره جګړه وکړئ. ځواکمن ازبک توپکسالار * چې په شمال کې د نجیب قوي متحد و د ۱۹۹۲ م کال په جنوري کې د خپلو ملېشو سره دنجیب څخه بېل سو او د مسعود سره ملګری سو. د نجیب څخه د دوستم جلا کېدنه د هغه د حکومت د پای شېبې خورا لنډې کړې. په جنیوا کې د ملګرو ملتونو تر نظارت لاندې خبرو پر دې موافقه وکړل چې نجیب دې د مجاهدینو د ډلو پر ځای (یوې بې طرفي اداري) ته په تدریجي توګه واک وسپاري. کرزی وایي چې دا نو هغه وخت و، چې د نجیب حکومت وروستۍ سلګۍ وهلې او موږ یعني مقاومت کوونکو د تغیر راوستلو له پاره اماده ګي نیول.

کله چې د نجیب په حکومت کې درزونه پیدا سول، تر دې حده چې په خپله ونړېږي، حکومتي ګارنېزیونونه خپلې خواوې بدلې کړې او مقاومت ته د ښار ګوټو تسلیمول پیل شول خو هر څه مځکې لا پر غلطه لار خوځېدلي وه چې د کابل لار د مجاهدینو د نورو وینو او وحشت سره تړل سوې وه.

لوموړي ښار ګوټي چې مجاهدینو ته په لاس ورغلي هغه د ارزوګان ولایت مرکز ترینکوټ و. د کرزي هغه یاد دي وایي چې کله موږ د ښار پر لور حرکت کاوه یوه قوماندان ما ته را ږغ کړل چې ژر کوه ښار د سقوط په حال کې دئ. ما هغه ته وویل چې ته ژر مخکې ولاړ سه او زه هلته دوې ورځې وروسته ورسېدم. کله چې هلته ورسېدم او څه چې مې ولیدل تکان مې وخوړ. تیاره یوه قصابي وه چې هر چیري د انسانانو جسدونه تر سترګو کېدل چې دا ټوله افغانان وه. کرزی وایي ما فکر کاوه چې ولې دا خلک ووژل سول؟ چا ووژل؟ زه د هغه وخت راهیسي د هغه سوالونو په جواب پسې ګرځم خو تر اوسه مې لا جواب نه دي ورته موندلي. زه اوس په دې باور یم چې هغه وژني او وحشت زموږ له پاره یوه ښه نښه وه، خو موږ دونه هوښیاران نه وو، چې په هغه په خپل وخت کې وپوهېږو. د ترهګرو تاکتیکونه یوه نوې پدیده وه، چې بېله شکه ورته د مقاومت په جریان کې د داسي کسانو لخوا

---

* لیکوال دوستم په غلطۍ سره تاجک کړي و.

لکه حکمتیار ورپیچکاري سوې وه، چې د هغه د قدرت تندي هیڅ حدود نه پېژندل او د هغه سخت دریځه بنسټپالنه د هغه د سعودي او ISI ملاتړ و لخوا هڅول کېدل.

کرزی وایي څنګه چې مجاهدین پر مخ تلل او ښارګوټي یې نیول د بهرنیانو د نفوذ نښانې راڅرګندې سوې هر شي وحشي بڼه غوره کړل او افغانان پخپله دونه ظالم او شدید سول چې یو د بل په وینو نه اوبېدل. کرزی وایي کله چې کابل موږ ته تسلیم سو، وژني رواني وې خو دوه کاله وروسته کله چې مجاهدین یو د بل په وړاندي جنګېدل دا هر څه خورا په وحشي بڼه او خلاص مټ تر سره کېدل، چې تر هغه وروسته مو په پوره او ربښتینې توګه د افغاني دولت ټوټه ټوټه کېدل ولیدل.

په همدې وخت کي یو بل دولت هم پر نړېدو و، له افغانستان څخه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته کمونیستي زبر ځواک هم رانسکور سو. د برلین دېوال ونړېد، اوسپنیزه پرده ماته سوه او د نورو خپلواک سوو هیوادونو له کبله د شرقي اروپا په نقشه کي تغیر راغی. سړه جګړه پای ته ورسېده او غربیانو وګټل. دا نړۍ د پېښو سلسلې سره ښوروونکې هغه زلزلې چې شوروي اتحاد یې نسکور کړ او ځینو نورو تکانونو یې د افغانستان له پاره روښانه او خواشینوونکې لړۍ لرل. د حامد کرزي په پلرنې ټاټوبي کي د غربي نړۍ دلچسپي پر یوه اصول ولاړه وه. په جنوبي اسیا کي د روسانو مخه ډب کول او سرې لښکري په داسي یو جنجال اخته کول او بې کفایته کول چې ښورښ ته ماته ورکړي لکه څنګه چې متحده ایالاتو په ویټنام کي ماته وخوړل. کله چې سرې لښکري ووتلې هغه هدف هم ورسره سم دستي سر ته ورسېد.

په ۱۹۹۲ م کال کي د مقاومت کوونکو ځواک پر دوو اصلي ځواکونو ووېشل سو، ملېشه هم ور اضافه او د ګلبدین حکمتیار ځواکونه چې د جنوب لخوا یې پر مختګ کاوه د افغان پلازمینه د دوو ځواکونو د زامو تر منځ راګیر و خو دا وخت دا زامي یو د بل په مقابل او د نجیب د پاته شونو ځواکونو په وړاندي کار کاوه. مسعود لومړی په حمله لاس پوري کړ د افغاني اردو د پاته شونو څخه یې د هوایي ډګر په شمول د ښار لویې ودانۍ

ونیولې. حکمتیار په خوب بیده و چي له امله یې ځواکونه د ښار په څنډو کې پاتې سول.

کرزی هغه روښانه پیښه بولي. دی وایي چي په ۱۹۹۲ م کال کې زه د مجاهدینو په هغه لومړۍ ډله کي وم چي کله نجیب د واک د سپارلو اعلان وکړ کابل ته ننوتل. ما د پروفیسر مجددي سره سفر کاوه ځکه چي هغه اوس د افغانستان ولسمشر و او هغه ډېره ترخه تجربه وه. کرزی د ۱۹۷۸ م کال راهیسي د کابل ښار نه و لیدلی په ځانګړې توګه پر داود خان تر خونړۍ کودتا وروسته چي ده هیواد پرېښاوه. په اپریل کي چي د مسعود ځواکونو په لویه پیمانه د ښار په شرقي دروازې یرغل ور وړ کرزی په پېښور کي د جلا وطني حکومت په غونډه کي و او ناکامي هڅي یې کولې، تر څو مسعود او حکمتیار وهڅوي چي ځواکونه سره یو کړي. خو حکمتیار هغه رد کړ. کابل ته د مجاهدینو په بریالۍ او منظمه توګه راتګ د کرزي یاد دي. موږ په یوه کاروان کي سفر کاوه. چي په سلګونو کسانو د ټولو مقاومت ډلو استازیتوب کاوه خو حکمتیار زموږ سره نه و، ځکه چي دغه کاروان د مسعود لخوا چي په یوه ټانک کي سپور و رهنمایي کېدی، موږ د پېښور څخه جلال آباد او بیا کابل ته ولاړو. په دا سبا چي کابل ته ننوزو شپه مو د څرخي پله او نظامي اکاډیمۍ سره نژدې تېره کړه. ما په هغه شپه خپله خونه له جنرال نوروز سره شریکه کړه، چي زما انډیوال او په لنډ مهالې اداره کي لوی درستیز ټاکل سوی و، چي یو خورا باډسپلینه او مسلکي عسکر و. هغه شپه ډېره یخه وه. په دا سبا افغان اردو همهلته و چي مجاهدین د کابل ښار ته بدرګه کړي.

کرزی وایي چي کله مي هلته راغونډ سوی نظامي ځواک ولید ښایست او مسلکیتوب یې ډېر حیران کړم او دا زما لومړۍ ځل و چي روسي روزل سوی اردو له دونه نژدې څخه وینم، چي مجاهدینو په کلونو ورسره جګړه وکړه. د هغوی لباس خورا منظم، او وسلې او وسایط یې خورا پاک او اخلاق یې د باډسپلینه سرتېرو و. د اردو مشران د ولسمشر مجددي سره یوې خوني ته ننوتل چي ورسره د تسلیمۍ پر شرایطو وږغېږي، وروسته موږ موټرانو ته وختلو او د کابل پر لور روان سولو.

د ښار اوسېدونکي کله چې مقاومت کوونکي د ښار ځنډو ته ورسېدل د جګړو سره ډېر اشنا سوي وه چې هیڅ د وار خطایی احساس یې نه کاوه خو د همدې بري له کبله یو ډول محتاط و. خو کله چې موږ ښار ته ننوتو په خلکو کې مې یو ډول ببره ولیده. کله چې موږ د روسي جوړ لوی اپار تمانونو یعنې مکروریانو څخه تېرېدو د اپار تمانونو پر کړکیو پردې کش سوي وې او خلکو د کړکیو تر شا موږ ته کتل.

دغو مشرانو په موقتي توګه په یوه ماڼۍ کې واړول چې وروسته د متحده عربي اماراتو سفارت سو. کرزي خپل پلرني ښار ته په حیرانوونکي احساس ستر ګي ور واړولې. کرزی وایي چې کابل لا تر همدې وخت پوري روغ و خو را وروسته ونړېد. د روسانو سره د جګړې کولو وروسته د نجیب سره د جنګ په دوران کې کابل لا تر دي مهاله هغسي روغ رمټ، پاک ستره او منظم ښار و لکه کرزي چې په ځواني کې پرې ایښی و. د ښار لويي وداني د وزارتونو په شمول، مسجدونه او د دارالامان پر تمینه ماڼۍ چې د شاه امان الله خان له پاره په نونس سوه شلمو کلونو کې جوړه سوې وه تر اوسه ولاړه وه. خو بالاخره دا هر څه د راوروسته کلونو په جریان کې ونړېدل. زه چې هلته وم ډېر احساساتي وم خو هغه وخت خوشحالي په دې کې وه چې موږ بری لمانځه خو په دې نه و خبر، چې دا د تراتیژیدیو پیل دئ. مجاهدینو د همدې بري د لمانځني په خاطر په زرګونو د توپکو ګولۍ په هوا کې فیر کړې چې بیر ته مځکې ته راتګ یې په درځنونو بېګناه انسانان او یوه شپه دمخه د کرزي د خوني ملګری جنرال نوروز د ورور په شمول یې ووژل.

په جادو کې د ډزو ږغونه اورېدل کېدل، ځکه چې د نجیب د اردو ځینو پاته شونو مقاومت وکړ خو نور اکثره ډزي د خوشحالۍ وې، خو د مسعود او حکمتیار د زرګونو جنګیالیو سره ګډېدل ډېر ژر یوې بلې چاودني ته زمینه برابره کړه او دا د بلي افغاني جګړې پیل و.

نوي حکومت په پېښور کي د مقاومت کوونکو تر منځ د خبرو په ترڅ او د څلورم لاربښود د واک د سپارلو د موافقې په رڼا کې منځته راغلی. داسي چې پروفیسر مجددي به دوې میاشتي د ولسمشر په توګه وظیفه تر سره

کوي. وروسته به رباني څلور میاشتي او تر هغه وروسته به واک د مجاهدینو د رهبرانو شورا ته سپارل کېږي. تر هغه وروسته به لویه جرګه د افغانستان حکومت ټاکي چي پر همدې لار به ملت مخ په وړاندي درومي. کرزی وایي چي هیڅ شی د پلان مطابق تر سره نه سو. کله چي مجاهدینو واک تر لاسه کړ خپله په دوی کي د ځینو ډلو تر منځ جګړه نوره هم بنسټیز سوه.

په حقیقت کي د واک د رسمي سپارلو څو ساعته وروسته د مسعود او حکمتیار تر منځ جګړه پیل سوه، چي یو د بل ځواکونو کابل ودانۍ په ودانۍ او بلاک په بلاک په کنډواله بدل کړ. کرزی په دې باور دئ چي د دغه ورانوونکي جګړې تخم په ډېره ښه توګه د واک سپارلو وړاندي کرل سوی و چي کله د مجاهدینو ځینو مشرانو او د بهرنیانو د ګټو ساتونکي کابل ته د نجیب د حکومت سره د خبرو کولو له پاره پر خپل سر راغلل. د پردې تر شا خورا ډېر کسان وه چي د هري ډلي په وړاندي به یې دسیسې جوړولې. هر هیواد کوښښ کاوه چي د پلازمېني یا هیواد یوه برخه ونیسي تر څو دوی پر واکمن وي.

د مجاهدینو تر بري وروسته کرزی د بهرنیو چارو وزارت ته ولاړ تر څو همدلته د بهرنیو چارو د وزیر د مرستیال په توګه خپل یو پوسټ اشغال کړي. خو د هغې ورځي وروسته په افغانستان کي هر څه پر بد مخ واوښتل. دی وایي چي دا یوه بدمرغي وه. د ملي یووالي ټولي هڅي په اوبو لاهو سوې. اردو او وسلې یې سره ووېشل سوې، هري ډلي چي په کومه وسله، ټانک یا الوتکي نیولي وې خپل دډلي نوم به یې پر لیکلی و. د کرزي د اټکل له مخي د دوو درو کلونو په جریان کي ډېر ښه افغان هوایي ځواک چي څلور سوه روغي الوتکي او سل څرخي الوتکي یې لرلې او په سوونو ښه روزل سوي پیلوټان یې په ډېره اساني سره له منځه ولاړل. کابل د درو څلورو ډلو تر منځ ووېشل سو. چي نور افغان ښارونه هم همداسي در واخله. کندهار چي د کرزي پلرنی کور دئ، قومي وفادارو د ډلو ځای ونیو او ښار د درو څلورو قومونو تر منځ سره ووېشل سو. یوازینی ځای چي د یوه کس په واک کي و هغه غربي ولایت هرات و چي د اېران سره پر پوله پروت دئ. کرزی وایي چي د اسمعیل خان تر قوي رهبرۍ لاندي هرات جوړ پاته سو او ژوند هم

پکښې ډېر ښه و، چې وروسته بیا کرزي هغه کابل ته راوست. هر چیري د ښارونو په شمول د ډلو تر منځ خپل منځي جګړه پیل سوه. ځورونه د هري ورځي کار وګرځېد. دی هغه ته د افغانستان د ودانیو، ملکیتونو، میراثونو، قانونیت او په لویه توګه د خلکو د ژونداساسي بربادي وایي. ما تاسي ته د اساسي ورانۍ وویل دا ځکه چي زه په دې باور یم چي دا د دغو ډلو هدف و چي د افغانانو ژوند ور وران کړي او هیواد د بېوسۍ منګولو ته ور ټېل وهي. پر روسانو باندي زمونږ برۍ په غمیزه او ماته بدل سو.

پروفیسر مجددي یوازي تر خپل ټاکلي وخت پوري چي دوې میاشتي و واک په لاس کي درلود، چي وروسته یې رهبري شورا ته واک وسپاره او هغوی د افغاني لنډ مهالي ادارې مطابق چي په پېښور کي ټاکل سوی و رباني د ولسمشر په توګه وټاکی. خو د کرزي په نظر اصلي مشکل وروسته رادبره سو. حکمتیار همدا پروسه رد کړه او پر کابل یې راکټونه و اورول، چي په زرونو خلک یې ووژل او بې شمېره ودانۍ یې وراني کړې. د مسعود ځواکونو په جواب کي د حکمتیار پر مرکزونو حمله وکړه چي په همدې ترځ کي نور ګروپونه هم په جګړه کي ورګډ سول. کرزی وایي چي ځیني ورځي خو به له کورونو څخه نه سو وتلای او کله کله خو به راکټونه زمونږ په کورونو کي هم ولګېدل. دی وایي چي زما په شخصي کور کي دوه ځله راکټونه ولګېدل. مونږ کوښښ کاوه چي حکومت همداسي فعاله وساتو، خو ناممکن و. لنډه مهاله اداره په خپله تر دې وروسته په خورا بېوسه توګه وېشل سوې وه. کرزی وایي چي یوه ورځ د بهرنیو چارو په وزارت کي زما دفتر ته یو پولیس راغی ماته یې وویل چي مونږ دوه کسه پاکستانیان نیولي دي چي هغوی د نورو دو کسانو سره لیدل سوي وه، چي د لومړي وزیر له دفتر څخه راروان وه. کرزي وایې ما وویل چي دا څنګه امکان لري چي مونږ دي همداشي بهرنۍ نړۍ او افغانانو ته تشریح کړو چي د ولسمشر کسان دي له دې کبله یو څوک توقیف کړي چي د لومړي وزیر له کسانو سره قدم وهي. دا داسي یوه نړۍ وه چي هر څه پر خپل سر پکي روان و، چي په مکمله توګه د عادي او نورمال حالت اصول پکي له منځه تللي وه، چي دا شي هر چا ته څرګند و.

د بهرنیو چارو د وزیر په توګه د ده د رول له مخې کرزی په بار بار د ملګرو ملتونو او په غرب کې د خپلو زړو ملګرو څخه مرسته وغوښتله خو هیچا یې پر خبره غوږ ونه نیوی. کرزی وایي چې دا اوس ډېره روښانه وه چې د شوروي اتحاد تر ماتېدلو وروسته افغانستان غربیانو پرېښود خو حتی موږ د غرب د پرېښوولو دا نښې په ۱۹۸۹ م کال کې د روسانو تر وتلو وروسته لا نه لیدی ځکه چې وسلې د جنبوا د تړون پر خلاف را رواني وې. تر هغه وخت پورې چې کله موږ په پېښور کې و د غرب ډیپلوماټیکه ټولنه زموږ سره په چارو کې دخله وه خو چې کله مجاهدینو په کابل کې واک تر لاسه کړ غرب ولاړ.

امریکا خو د CIA د افغان عملیاتو تر بندولو څو میاشتې وړاندې کډه بار کړه. د برطانیې سفارت چې د روسانو د ټوله اشغال او د کمونیستي حکومت په جریان کې پرانیستی و وتړل سو. کرزی وایي چې ما هغوی ته په خورا ټینګه وویل چې دا کار مه کوئ، خو هغوی وکړ. د امریکا سفارت خو څو کاله وړاندې لا افغانستان پرې ایښی و، حال دا چې د امریکا حکومت د روسانو ضد جګړه کې د افغان مقاومت ملاتړ کاوه. خو اوس د ۱۹۹۲ م کال په پسرلي کې دا دخالت پای ته رسېدلی و. افغانستان د یوه بې ارزښته دولت حیثیت خپل کړی و. کرزی وایي چې د دغو غمیزو د لړلي تر شا دغه سببونه وه چې موږ افغانان یې په کلونو د اور په لمبو کې وسوځولو چې وروسته یې په ۱۱/ ۹ کې امریکا او ټوله نړۍ په غېږ کې راونغاړل.

د غرب د ملاتړ پرته افغانستان د نورو د اغېزو په مخنیوي کې ناتوانه و او دا دغرب دښمني ایډیالوژۍ وې چې غرب د دغه خطر په پېژندلو کې پاته راغلی و. د سعودي شتمن اسامه بن لادن چې وروسته پر غرب د حملو له کبله د نړۍ تر ټولو ستر غوښتونکی جنایتکار سو د جهاد تر پردې لاندې یې په خورا ارامه توګه خپل فعالیتونه کوله چې د نولسوه اتیایمو کلونو په جریان کې د پېښور په شاوخوا کې لیدل کېدی. هغه په سعودي کې بسپنه راغونډول تر څو توندلاري ډلې په حمایه کړي، لکه حکمتیار او سیاف او ځوان سعودیان به یې په افغانستان کې د جګړې له پاره استخدامول. د ۱۹۸۸ م کال په شاوخوا کې یې یوه ډله جوړه کړه، چې په القاعده سره

وپېژندل سول. چې ورته (Matia costa nostra) وايي چې ساده مفهوم يې بنسټ کېداى سي. د شاهي کورنۍ سره د ده د تقريري مخالفت په پايله کي هغوى دي په ۱۹۹۱ م کال کي له هيواد څخه وشړى او ده خپل ټول پام په افغانستان او افريقا کي د راډيکال اسلامي غورځنګونو و ملاتړ ته واړوى، په سوډان کي يې يو کور رانيوى چې له هغه ځايه به يې په يمن او افريکا کي امريکايي هدفونه په نښه کول.

کرزى د مجاهدينو دوره د نورو ځواکونو له پاره د لويو مداخلو وخت بولي چې البته دا مثبتي مداخلې نه وې. دى وايي چې هيواد په نابېره توګه د ټولو ګاونډيانو د پلانونو له پاره پرانيستل سو. که چيري دوى غوښتل چې وران يې کړي کولاى يې سواى. که يې زړه سوى واى چې يوه ډله د هغه بلي په وړاندي وجنګوي ورته مشکل نه وه. که يې غوښتي واى چې وژني و کړي په مخ کي ورته کوم خنډ نه و. ځينو مصلح کسانو غوښتل چې د افغانستان په اړه خپل اواز پورته کړي خو هغه چا نه اورېده. افغانسان خپل اواز له لاسه ورکړى و، او دا چي غربيان له افغانستان څخه پر شا سول د کرزي په وينا په لوى لاس د افغانستان ټولواکي کمزورې سوه.

کرزي بالاخره په ۱۹۹۹ م کال کي کابل پرېښود ځکه چې نور هلته د ده له پاره ژوند کول ناممکن و. دى وايي چې د ولسمشر رباني او بهرنيو چارو د وزير سياف سره يې ښې اړيکي لرلې خو په کابل کي حالت ورځ تر بلي خرابېدى. د بې نظمۍ په دغه دوران کي به کرزي هره ورځ وزارت ته د کار راپور ورکاوه، ماسوا له هغو ورځو څخه چې راکټې حملې به خورا ډېري وې او مور به له کوره نه سواى وتلاى. وروسته يوه ورځ يو افغان چې ده نه پېژندى د ده دفتر ته راغلى ورته وې ويل چې ولسمشر رباني غواړي ستا سره ووينې. دى وايي چې زه يو څه شکمن سوم ځکه چې دا هغه عادي لار نه وه چې زه به ولسمشر ورغوښتم سره له دې بيا هم ما ورته وويل چې داسي ده نو درځه. هغه ناآشنا کس کرزى يوې ودانۍ ته بوتلى چې دى ډېر ښه پوهېدى چې دلته رباني د چا سره نه ګوري او لوړ منزل ته يې رهنمايي کړ، چې هغه ځاى د تحقيقاتو د دفتر غونډي ښکارېدى. مور کښېنستو چې يو بل نابلده کس هم راغى او زما څخه يې پوښتني پيل کړې داسي چې څوک د

ملي نجات پر طرف و؟ مختلفو کسانو د چا خوا ونیول؟ دا دغو کسانو خورا ناوړه پوښتنې وې چې زه هیڅ نه پوهېدم چې دا څوک دي چې زما څخه پوښتنې کوي. د کرزي ژوند شاید په خطر کې لوېدلی وای ځکه چې دی په غیر خوندي ځای کې د ناپېژندلو کسانو سره په یوه وژونکې او ډاروونکې ښار کې و. خو کله چې به اوس ده جواب ورکاوه او یا به یې د تشریح له پاره غوښتنه ځنې کول، راکټ د همدې ودانۍ پر سر ولګېد، خاورې، ډبرې او د ښیښو ماتې ټوټې پر دوی راشوه سوې. کرزی له ودانۍ څخه وتښتېد او وزارت ته راغلی هلته یې ویني او هغه دوړې و خاورې له ځان څخه پرېولې او د بهرنیو چارو وزیر یې پیدا کړ او له پېښې څخه یې خبر کړ. هغه ډېر حیران سو چې داسې پېښه څنګه امکان لري چې تر سره دي سي، چې دا زما او ستا دواړو له پاره یوه اشاره ده چې نور حالات د کنټرول څخه بهر دي. وروسته ما ده ته وویل چې نور دا ځای زما څخه پاته دئ. کرزي موټر کرایه کړ له هغه ځایه پېښور او بیا کوټې ته ولاړ. رباني دغه پېښه په سختو ټکو وغندل او هغه خلک چې له ده څخه یې پوښتنې کړې وې د افغانستان دښمنان وبلل خو په هغه وخت کې د ده خبرو چنداني ارزښت نه درلود.

د هغه وخت کیسې ویل د ځورونې، ورانې، هیواد پلورنې او د افغانستان د خلکو د غمیزې او غربت پارونه ده. داسې ډېرې کیسې سته چې هغه کسان چې خپل هیواد ته راستانه سول، څنګه بیر ته پاکستان او ایران او نورو هیوادونو ته وتښتېدل. کرزی وایي چې د ډېرو داسې دسیسو کیسې سته چې د بهرنیانو لخوا پر لار اچول سوي وې تر څو د افغانستان روح ور ووژني.

هغه دا و چې طالبان صحنې ته راوړاندې سول او د افغانانو اکثریت د حامد کرزي په شمول د هغوی خوا ته ور مات سول.

۵

د طالبانو راپورته کېدل

طالبان چي په لومړي سر کي د مجاهدينو له پخوانيو ډلو څخه جوړ وه

راپورته سول، څکه يې طالبان بلل، چې د مذهبي ښوونځيو څخه راوتلي وه. طالب په اصل کې مذهبي عالم ته ويل کېږي. دغو ښوونځيو ته مدرسې هم وايي چې د پاکستان په خاوره کې موقعيت لري او زده کوونکي يې هغه افغان ځوانان دي چې کورنۍ يې د روسانو د اشغال په وخت کې پاکستان ته مهاجري سوي وې.

مدرسې د اسلام ډېر زيږ اوسختګيره شکل تدريسوي، چې تر جګړې وړاندي افغانانو هغه هيڅ نه پېژانده. ډېرو افغانانو د سوني اسلام په حنفي ښوونځيو کې زده کړې کړې دي چې د قرآن تر ټولو د زغمه ډکه ترجمه ده. په پاکستان کې مدرسې وهابيزم تدريسوي چې په لويه پيمانه د سعوديانو لخوا راوړل سو، چې غوښتل يې د روسانو له خوا د اشغال سوي افغانستان په مذهبي او سياسي چارو کې نفوذ وکړي.

د ځوانو افغانانو جذبېدنه او د دغه ايسار سوي ديني زده کړو په اړه د دوی د نه پوهي له کبله مدرسو دغه متعصب ځوانان سره راغونډ کړل، تر څو د طالبانو تر سپين بيرغ لاندي د مذهب په نامه مارچ وکړي.

په ۱۹۹۴ م کال کې رواني کورنۍ جګړې هيواد ټوټه ټوټه او په يوه بې قانونه دولت او د سيمې د ټوپکسالارانو او بدمعاشانو په خوندي ځای يې بدل کړ. افغانانو سولې، نظم او ثبات ته ډېره اړتيا لرله او دوی طالبان خپل ژغورونکي وليدل، په نولس سوه نويمو کلونو کې طالبان د يو ځواک په توګه د راپورته کېدو په حال کې وه، چې د ۱۹۹۴ م کال په پسرلي کې تر يوې پېښې وروسته په پرهېزګارو سره مشهوره سول. کرزی هغه کيسه داسې کوي، چې په کندهار کې يو ټوپکسالار له خپلي حريفي ډلي څخه دوې نجونې وتښتولې چې وروسته د هغه ټوپکسالار په مرکز کې ورسره ډله ييز جنسي تېری وسو، د طالبانو يوې کوچنۍ ډلي پر هغه مرکز حمله وکړه، نجونې يې آزادي کړې او هغه خلک يې په دار وځړول. د دغې ډراماتيکې ژغورني خبر خورا ژر په پراخه کچه خپور سو. پاکستانيانو دا يوه موقع وګڼل او د طالبانو سره يې د وسلو، وسايطو او نظامي مشاورينو مرسته پيل کړه. پاکستان د هغې ستري تجارتي لاري چې مرکزي اسيا ته غزېدلې دئ، چې د افغانستان له جنوب څخه تېرېږي په اړه ډېر تشويش درلود، دغه

لار د حکمتیار د ځواکونو لخوا کنټرولېده، د دې مخالفت یې وکړ چې دغه پاکستاني بار سوي موټران دې افغانستان ته نه را اوړي، او هلته دې پر پوله په افغاني موټرانو کې خالي سي. حتی تر دې وروسته هم لاره ډېره ډارووونکې وه او اکثره به دغه موټران د وسلوالو داړه مارانو لخوا تښتول کېدل. کله چې طالبانو سرحدي ښار ګوټی سپین بولدک د اسلامي حزب له ځواکونو څخه ونیوی، پاکستان دوی دې ته وهڅول چې هغه تښتول سوی کاروان راخوشي کړي چې البته دوی هم همدا کار وکړ. په همدې اوونۍ کې طالبانو کندهار ونیوی او د کابل پر لور په حرکت کې سول.

کرزی وایي د کندهار هر سړی پخپله طالبانو ته تسلیم سو، ځکه وژني، لوټماري او ورانۍ لا رواني وې د کله چې د مجاهدینو ډلو یو د بل په وړاندي جګړه پیل کړې وه. د مجاهدینو ځینو ډلو د طالبانو سره جګړه وکړه خو ډېر ژر یې له دې کبله ماته وخوړه چې طالبانو په پراخه اندازه ملاتړ تر لاسه کړی و او مجاهدینو هم د زړه له کومي جنګ نه کاوه. کرزی وایي چې موږ د دغه غورځنګ په اړه خورا لوړې هیلې لرلې، موږ هیله لرل چې طالبان به سوله راولي او افغانستان به بیر ته افغانانو ته په لاس ورکړي. ولسمشر رباني، ما او نورو ګروپونو د دوی حمایت وکړ.

طالبانو د شمال پر خوا مخ پر کابل روان سول، او په غرب کې د هرات پر خوا چې د اسماعیل خان له خوا اداره کېدی، د ده ځواکونو د څو اوونیو له پاره مقاومت وکړ خو بالاخره د ۱۹۹۵ م کال د سپټمبر په میاشت کې هرات د طالبانو لاس ته ولوېدی. اسماعیل خان اېران ته مهاجر سو، طالبان په همدې کال د کابل تر څنډو پوري ورسېدل، د لاري په اوږدو کې به یې د حکمتیار ځواکونه خالي سلاح او ماته ورکول خو د احمدشاه مسعود د ځواکونو له خوا چې د کابل د ساتلو هڅه یې کول مخه ونیول سوه. بالاخره طالبانو چې په پراخه اندازه د پاکستان او سعودیانو لخوا اکمال سوي وه د ۱۹۹۶ م کال د اګست په وروستیو کې یې جلال آباد چې د مرکز شرقي دروازه وه ونیوی او تر هغه یوه میاشت وروسته یې کابل پخپله ولکه کې کړ . برطرفه سوی کمونیسټ ولسمشر نجیب الله چې د ۱۹۹۲ م کال راهیسي یې د ملګرو ملتونو په دفتر کې پناه اخیستې وه له هغه ځایه راوایست او د

ولسمشر ماڼۍ ته نژدې یې په دار وځړاوه. طالبانو دوه کاله په شمال کې د مزار شریف د نیولو له پاره چې د دوستم ټینګ مرکز و د د ډېرو تلفاتو په ورکولو سره جګړه وکړه خو دغه چاره ډېر ژر په پاکستاني مدرسو کې د طالبانو په استخدامولو او د وسلو او موټرو په اکمال سره تر سره سوه. د ۱۹۹۸ م کال په مني کې طالبانو د افغانستان پر ۹۰ فیصده خاوره کنټرول درلود. هغه نوره ۱۰ فیصده خاوره چې د شمال غرنۍ سیمه وه د احمدشاه مسعود او د تاجکو، ازبکو او هزاره وو د شمالي اتحاد تر یوه بیرغ لاندې اداره کېده. طالبان په دې ونه توانېدل، چې د شمال دغه سیمې تر خپل واک لاندې راولي خو په نور ټول افغانستان کې یو زیږ قانون حاکم کړ. په تدریجي توګه هیواد د بهرنیانو لخوا یرغمل سو چې داسې اسلام یې ورته راوړ چې نړۍ یې سره ولړزول.

کرزی وایي چې افغانانو په لومړي سر کې ځکه طالبانو ته ښه راغلی ووایه چې قانون او نظم یې رامنځته کړ چې تر دې وړاندې بې قانوني، وژني او ورانی روان و. هر ځای چې به طالبانو نیوی هلته به سوله راتله. خو هلته به ډېر فشار او خورا ډېر ټینګار و. دوی هیواد شا ته بوتلی او ټوله هغه منځلاري شیان یې بند کړل چې په پراخه توګه منل سوي دي.

د ساعتیري پر ټوله فورمو، د کاغذباد الوزولو په شمول بندیز لګېدلی و. دوی خلک دې ته اړ ایستل چې راډیوګاني او تلوېزیونونه مات کړي او د هر ډول موسیقۍ پر اورېدلو بندیز و. نارینه له ږیري خریلو څخه بند سوي وه. د ورځې پنځه وخته لمونځ چې د افغانانو عادت ګرځېدلی دئ چې په هر ځای کې یې وخت راورسېد تر سره کړي اوس باید په مسجد کې ادا سوی وای، خو پر ښځو د بندیز له کبله بیا طالبان د بهرنۍ نړۍ د ډېري غندني سره مخامخ وه. هیڅ ښځې نه سوای کولای چې بې له محرم کس څخه چې هغه به هم بالغ وي تر کور بهر ووزي، خو دا بیا د هغو ښځو له پاره خورا لوی مشکل و، چې مړونه به یې په جګړه کې وژل سوي وه. حتی که به یو څوک هم ورسره و نو بورقه یې باید اغوستې وای. ښځو ته د کار او زده کړي اجازه نه وه خو دوی وعده کړې وه چې کله پر ټول شر او فساد بریالي سي بیا به د نجونو ښوونځي پرانیزي او کرزی وایي چې دوی لا خپل هغه شکنجو، د لاس

و پښو پرېکولو او د اعدامولو قانون ته زور وکړی و. خو غرب ته تر ټولو تکان ورکوونکی شي د کوچنیو خطاوو له کبله په جادو کې د خلکو وهل، په لوبغالو کې د سرونو پرې کول او په ډېرو ویشتل چې خلکو به هغه ته په ډېره خاموشي سره کتل.

طالبانو د خبرو نه کولو او هیڅ معاملې تر سره کولو قانون هم وضع کړ. کرزی وایي کله چې طالبانو کابل ولکه کړ دوی له دې څخه انکار وکړ چې د مجاهدینو د هغه ډلو سره قدرت شریک کړي چې له دوی سره یې د کابل په نیولو کې مرسته کړې وه او زیات دغه ناراضه مجاهدین د طالبانو پر ضد سول. کرزی له همدې غورځنګ څخه په لومړي سر کې بېل سو. د طالبانو په اړه چې په لومړي ځل په بدو شیانو وپوهېدم هغه په ۱۹۹۴ م کال کې د اعتراض په شکل کرزي په کابل کې د مجاهدینو د غیر فعال حکومت ته استعفی ورکړل، کابل یې پرېښود او کوټې ته راغلی چې هلته تر اوسه لا د پروفیسر مجددي مرکز موقعیت درلود. د طالبانو یو غړی چې یو ملا و کرزي د سرو لښکرو سره د جګړې راهیسي پېژنده د ده لیدلو ته راغلی. دغه ملا د افغانستان څخه راغلی او یو ناروغ یې راوستی او له کرزي څخه یې وغوښتل چې داسي زمینه ورته برابره کړي چې دغه مریض جرمني ته او یا بل غربي هیواد ته د تداوي له پاره ولېږي. کله چې مو د ناروغ کس په اړه خبري پای ته ورسولې د افغانستان په اړه بحث شروع سو. ده وویل ښاغلې کرزیه ! د طالبانو دغه غورځنګ مخ په وړاندي ځي خو زه غواړم تاسي ته یو شی ووایم، زموږ تر منځ مېز و او دغه ملا خپل لاس لوېشت کړ او پر مېز یې کېښېښود او ویې ویل : بهرنیان چې زموږ هره لوېشت خاوره نیسي د زرګونو افغانانو ویني به وبهوي. دوی به د دې له پاره زموږ په زرګونو خلک ووژني. دوی به هیڅ رحم ونه کړي. دا د طالبانو د غورځنګ دریمه میاشت وه، چې زه په دغه لومړي خطر وپوهېدم چې هر څه سم نه دي.

راتلونکي خبر یو بل ملا چې ملا یارمحمد نومېده ورته راوړ. یوه ورځ هغه په کوټه کې د کرزي دفتر ته ورغی او ورته ویې ویل چې په دغه تحریک کې داسي کسان سته، چې موږ یې نه پېژنو. دوی په ناڅاپي توګه زموږ په هیواد کې راښکاره سول. دا څوک دي؟ موږ هغوی نه پېژنو. خو تر

اوسه لا خورا مجهز او خورا ښه وسلې لري. دا څه روان دي؟ ولي موږ افغانان دونه مسکینان یو چي دغه بهرنیان بیا خورا په غوره کي دي.

همدا رازونه همداسي پسې ښکاره کېدل، کله چي طالپان د کابل پر لور روان وه داسي چي سیمي به بېله د افغانانو د ښکاره دخالت څخه ورته تسلیمېدلې. په داسي حال کي چي د طالبانو مهم مشران او قوماندانان په کندهار کي وه او ځایونه به ورته تسلیمېدل. کرزی وایي دا چا کول؟ د رازونو افشا کېدل په همدې شان روان وه او زه وپوهېدم چي د طالبانو غورځنګ څونه تر اغېزې لاندي دئ.

په غورځنګ کي یوه بله نښانه هم راد بره سوه : په ۱۹۹۵ م کال کي هیڅ افغان طالب د کرزي سره تماس نه درلود. زه په دې وپوهېدم چي دوی زما سره په تماس نیولو کي مایوسه سوي دي او په کوټه کي زموږ کور ته راسي چي ما او زما پلار د پروفیسور مجددي په اداره کي کار کاوه او په دې هڅه کي و تر څو غربي هیوادونه افغانستان ته د مرستي له پاره رامات کړو. طالبانو به له کرزي سره د یوه مخالف کس په توګه کتل. چي البته دوی صحي هم وه. د ۱۹۹۵ م کال په نیمایي کي دی په دې وپوهېدی چي ځیني شیان خورا بد پر خرابېدو دي، ځکه چي طالبانو افغان کریکټر بایله او غورځنګ یرغمل سوی و. د چا له خوا؟ کرزی وایي چي یوه ورځ د څرخي الوتکي یوه پیلوټ چي ماله ډېره وخته راهیسي پېژانده زما د لیدلو له پاره څو واره زموږ کور ته راغی خو د دریم او که د څلورم مجلس په جریان کي یې ما ته وویل چي ما د طالبانو له پاره یوه وظیفه تر سره کړل. ما ته وویل سول چي یو لوی ډېري عرب سړي د څو نظامي افسرانو سره د شرقي ولایتونو له یوې سیمي څخه کندهار ته راوړه. دی وایي چي دغه عرب د پیسو دوه ډک بکسونه د ځان سره لرل او دی د طالبانو مرکز ته ورغلی چي د ملا عمر او ملا رباني سره وګوري.

د دغه پیلوټ د کیسې تر اورېدلو وروسته کرزی په دې خبر سو چي د عربي هیوادونو ډېر کسان د نورو بهرنیانو سره د کندهار د هوایي ډګر شاوخوا سیمي ته راغلي دي.

په همدې شان ډېري همدا ډول کیسې کرزي ته د هغو پخوانیو

مجاهدینو لخوا ویل کېدې چې د جهاد له وخت راهیسي یې ورسره پېژندل او پـه افغانسـتان کـې دننـه د روان بحـران څخـه خبـر وه. وروسـته نومـوړی وپوهېده چې طالبانو پر هغه بندیزونه لګولي دي. یوه کس ده ته وویل چې په کندهار کې د بهرني استخباراتي شبکې یوه افسر راته وویل چې د کـرزي څخـه لیـرې ګـرځـه. وروسـته چـې کلـه امریکـایي ځواکونـو پـه هغـه پسـې د سوالونو د جوابولو له پاره کتل موږ د هغه د تسلیمي چارې منظمې کړې خو هغه پاکستان ته وتښتېد هلته د پاکستانیانو له خوا ونیول سو او امریکایانو ته یې په لاسه ورکړ چې هغوی بیا ګونتنامو تـه ولېږه. د همدې تېښتې لـه کبله ده خپل ځان مشکوک مجرم ثابت کړ. یو بل وخت چې طالبانو کابل ولکه کړ او په شمال کې د احمدشاه مسعود د ځواکونو سره په جګړه لګیا وه یو ځوان طالب په کوټه کې زموږ کور ته راغلی او زما د لیدلو له پاره یې هلته څو ورځې تېرې کړې وې. بالاخره یوه کس وویل چې دغه نفر د یوې هفتې راهیسي انتظار کوي که چیرې وخت لرې له هغه سره وګورئ. د هغه سره مې د ماخستن تر ډوډۍ وروسته وخت وټاکه کله چې ډوډۍ وخوړله سوه، هغه مې په لوړ منزل کې خپل د مجلس خوني ته راوغوښت، چې موږ به هلته کار کاوه. ما ترې وپوښتل چې تاسې څوک یاست؟ ده کـرزي تـه خپل نوم ووایـه او هغـه نفـر پـه مرکـزي افغانسـتان کـې د ارزګـان ولایـت څخـه و. ده کرزي ته وویل چې زه د پروان په ولایت کې وم، چې دا ځای د کابل شمال پلو ته دئ او هلته مې یو ډېر نابلده شی ولید. ده وویل چې زه د طالبانو د هغه ۱۵۰ کسیزې ډلې غـړی وم چـې مـوږ تـه وظیفـه راکـړل سوه، چـې د پـروان ولایت د غوربند د سیمې کنټرول په لاس کې واخلو. خو کله چې موږ د هغه ولسوالۍ کلي ته ورسېدو چې نور ځواکونه بیا د وړاندې لا هلتـه رسېدلي وه او ډېر خلک یې وژلي وه. موږ هغه څوک و چې باید پر دغه ځای مو حمله کړې وای. دغه ځوان کرزي ته وویل چې په دا سبا سهار موږ د څلورو پنځو SUVموټرانو کـاروان ولیـدی، چـې تـوري سیښې یـې وې لـه دوی څخـه تېـر سول. دی وایي چې کله دوی تېر سول موږ زموږ قوماندان سره راغونډ کړو او راته ویې ویل چې دا یو راز دئ، چې دا خلک څوک وه او څوک هلتـه تـر موږ مخکې ورسېدل. موږ د چا له پاره جګړه کوو؟ ما فکـر کـاوه چـې مـوږ د

افغانستان له پاره جنګېږو، د ښه حکومت له پاره جګړه کوو خو دلته اوس نور کسان دي. دغه قوماندان ولاړی چې د همدې شیانو په اړه ښه فکر وکړي، چې وروسته یې بیر ته موږ سره راټول کړو. ده خپلو جنګیالیو ته وویل چې زه نور په دغه جګړه باور نه لرم. دا زموږ جنګ نه دئ. دا افغاني شی نه دئ، په تاسي کي چې هر څوک غواړي ولاړ سي کولای سي ځکه چې دغه کسان به سزا ونهویني.

دغه ځوان طالب کرزي ته وویل چې وروسته ما خپل ګروپ پرېښووی خپل کلي ته راغلم او هلته مي دا کیسه خپل پلار ته وکړه، هغه راته وویل چې کوټې ته ولاړ سه هلته همدا کیسه حامد کرزي ته وکه. دا د دغه ځوان داستان و، چې تر هغه وروسته د کرزي د کور څخه ولاړ او بیا یې تر اوسه نه دئ لیدلی.

کرزی وایي چې دغه پېښې زه په دوو شیانو باوري کړم، یو دا چې د افغانستان په ورانولو کي د بهرنیانو لاس و بل دا چې زه یې په سهېل ختیځ کي د طالبانو په مخالف مرکز بدل کړم. ما نه دغه طالب پېژانده او نه هم د هغه پلار، خو بیا هم هغه خپل زوی سیده ما ته راولېږه.

د کرزي په باور چې یو څرګند لاس او هڅې په طالبانو کي لیدل کېدې، چې افغانستان بې حرمته کړي. نژادي نفرت راولاړ کړي. د افغان ټولني سپکاوی وکړي، زړه ور توب یې ور مسخه کړي او په خپلو کولمو یې نس ور وګنډي. دوی غوښتل چې افغانان بې عزته کړي. د خپل پېژند څخه یې محروم، غیرانساني او بې کلتوره یې کړي. د بېلګې په توګه چې ښځه د خپل خاوند په مخ کي وهل او یا مېړه یې د خپلي ښځي په وړاندي له دي کبله په بازار کي وهل او سپکول چې مېرمني یې غلط رنګ بوټونه په پښو کړي دي. کرزي ته په همدې اړه د ملګرو ملتونو د یوه کار کوونکي لخوا چې د بنګله دیش هیواد اوسیدونکي و د هغو تاکتیکونو په اړه وویل چې کله ده په افغانستان کي د کار کولو پر وخت لیدلي و. ده ماته وویل چې زه په افغانستان کي د بنګله دیش په شان د توهینونکو پېښو شاهد یم او کله چې ما هغه ولیدي سمدستي وپوهېدم چې خورا اساسي هڅي رواني دي تر څو د افغانانو څخه خپل تهذیب واخلي، اروا یې ور ووژني، او په مذهبي تونـد

لاریتـوب یـې وربدلـه کـړي. اسـلام؟ طالبـانو هـیڅ اسـلام نـه عملـي کـاوه، برعکس دوی اسلام ته د ماتي ورکولو اله وه چي د همدي له پاره راوتلي و چي اسلام او افغانستان یو ځای سره وران کړي. هر څه چي دوی تـر سره کـړل هغـه د اسـلام پـر ضـد وه. د ښځو سپکاوی اسلام نـه دئ، کوچنیـان د ښوونځیو څخه محرومول اسلام نه دئ، د ژوند اخیستل د اسلام پر ضد دي او خپل هیواد خرڅول د اسلام پر ضد کار دئ.

کرزی په دې باور دئ، چي طالبان د بهرنیو ځواکونو اجنټان سول، تر څـو افغانسـتان د زرګونـو کلونـو د تـاریخ او کلتـور څخـه بـې برخـي کـړي اوافغانان هغه وخت په دې وپوهېدل چي د افغاني مشرانو اساسي وژني پیـل سوې، چي په هغو کي د کرزي خپل پلار، او بل لوی قوماندان عبدالحق وژل او د بامیـانو د بتـانو ورانول شامل وه. د بودا دغه جوړه مجسمې چي یوه یې ۱۷۵ فوټه لوړه په بامیانو کي په یوه پرښه کي ۱۸ سوه کاله په افغانستان کي تر اسلام وړاندي جوړه سوې وه، دا یوه تاریخي خزانه وه، خو طالبانو هغه د ۲۰۰۱ م کال په اپریل کي په چاودېدونکو توکو او توپونو ونړول او ذره ذره یې کړل. چي په نړۍ کي یې په پراخه توګه پر ضد مظاهرې وسوې. کـرزی وایي چي افغانانو دا کار غلط باله، خو په هغه وخت کي دوی د همدې شي د مخنیوي له پاره توان نه درلود. په هزاره بامیانو کي د طالبانو څخه نفرت کېده، هزاره ګانو د شمالي ټلوالي په ملاتړ په مزارشریف کي جګړه وکړه خو د طالبانو له خوا په اساسي توګه د کسات اخیستلو له کبله ووژل سول. د بامیانو اوسني اوسېدونکي وایي چي دوی د دې شاهدان دي چي دغه بتان د پاکستان د نظامي مشاورینو لخوا ونړول سول.

کـه څـه هـم کرزی او پلار یې پـه افغانسـتان کي نه وه، خو دوی د هغو پخوانیو مجاهدینو له کبله چي په پخواکي یې ورسره ملګري وه او اوس د طالبـانو د غورځنګ غـړي وه پـه واسطه پـه افغانسـتان کـي معلومـاتو تـه پـه پراخـه کچـه لاس رسـی درلـود. دغـه معلومـات کـرزیـانو تـه پـر هغـه سـربېره راتلل چي د کرزي سره د تماس نه نیولو اخطارونه ورکول کېدل. کله چي د داسي کیسو اورېدل ډېر سول چي د طالبانو په غورځنګ کي د افغانانو واک ورځ تـر بلي لږېږي کـرزی پـه دې فکـر کـي سو چـي د طالبانو پـه وړانـدي یـو

مقاومت سره منظم کړي. کرزی وايي تر دې وړاندي چي موږ دغه مرحلې ته ورسېږو موږ کوښښ کاوه چي له دوی سره خبري وکړو. موږ د ۱۹۹۵ م کال په پيل کي يو لوړ رتبه پلاوی کندهار ته د ملا عمر سره د ليدلو له پاره ورولېږی خو ده له موږ سره د ليدلو څخه انکار وکړ او خپل مرستيال دوهم لمبر کس ملا رباني يې د هيئت سره د ليدلو له پاره ور ولېږی. د کرزي پلاوي دوی ته وړانديز وکړ، چي طالبان دي د افغان کارپوهانو څخه مرسته وغواړي لکه اقتصاد پوهان، انجنيران او تيکنوکراتان چي هيواد پر پښو ودروي. خو طالبانو دغه وړانديزونه رد کړل. کله چي طالبانو په ۱۹۹٦ م کال کي کابل ونيوی دوی حامد کرزی په ملګرو ملتونو کي د خپل استازي په توګه وټاکی، خو ده دغه وظيفه د ځينو ښکاره لاملو له کبله رد کړه. دی وايي چي ما به د افغانستان نماينده ګي نه کولای بلکي د بل چا استازی به وای. په ۱۹۹۸ م کال د طالبانو د بهرنيو چارو وزير چي تر اوسه لا د کرزي نږدې ملګری و، ورڅخه وغوښتل سول چي د امريکا د شاردافير سره وګوري. چي طالبانو وروسته دغه پېښه په رسمي توګه پر کرزي تړل. امريکايي شاردافير وويل چي امريکا داسي معلومات تر لاسه کړي دي چي د خوست په ولايت کي د ترهګرو روزنيز مرکزونه دي کوم چي د افغانتسان سهېل ختيځ کي د پاکستان پر پوله پروت دئ. د بهرنيو چارو وزير وويل ډېر ښه که تاسي زما څخه په دې اړه پوښتنه کوئ زه خو په داسي هيڅ شي نه يم خبر او نه موږ هلته کومي اډې لرو، شاردافير وويل چي موږ شواهد لرو. وزير وويل که تاسي د دغو شيانو په اړه معلومات لرئ نو په دې به هم پوهېږئ چي دغه اډې چيري دي، د هغوی اکمالاتي لاري در ته معلومي دي او تاسي بايد په دې هم خبر ياست چي چا جوړي کړي دي او د دغو فعاليتونو اصلي مرکزونه چيري دي. نو په دغه قضيه کي تاسي د اصلي سړي سره خبري نه کوئ. د کرزي په قول چي د درو مياشتو په جريان هغه وزير د خپلي دندي څخه ليري سو. د تروريستانو د روزنيزو مرکزونو مسئله د طالبانو تر وس تېر کار و.

د ۱۹۹۵ م کال په پای کي کرزي په آزاده توګه د طالبانو مخالفت پيل کړ او په ۱۹۹٦ م کال کي په فعاله توګه يې د دوی د مخالفينو په راغونډولو

لاس پوري کړ. دا د ملي نجات د رهبري سره د بحث کولو څخه راپیل سو او د نورو منځلارو افغانانو سره چې په کوټه کې اوسېدل او له هغه ځایه پاشل سوي وه. په اسلام آباد کې د غرب د مختلفو هیوادونو د سفارتونو سره په ملاقاتونو کې به کرزي د طالبانو په وړاندي خبري کولې او غربیان به یې په غورځنګ کې د راپورته کېدونکي خطر له نښو څخه خبرول. مګر په یوه سفارت کې د ملاقات پر وخت یوه غربي ډیپلوماټ ده ته وویل چې تا د طالبانو پر ضد خورا خپله خوله پرانیستې ده. سړیه له ځان سره پام کوه هغوی به دي کوکي موکي کړي. خو کرزی وایي ښونه چې به زه په افغانستان کې له حالاتو خبرېدم هغونه به زه د طالبانو مخالف واقع کېدم.

ده په اسلام آباد کې غونډې تر سره کړې او بله یې په استانبول کې د افغان ګروپونو سره ملاقاتونه وو. دغه پروسه ډېره لویه سوه چې په ۱۹۹۸ م کال کې په فرانکفورټ کې یې لویه غونډه راوبلل چې ورپسې څلوېښت مخور افغان مشران په روم کې سره جرګه سول کرزی وایي چې تر هغه وروسته د طالبانو ضد دغه غورځنګ ډېر ژر وغوړېدی، او هر یوه لکه رباني، ملي نجات، احمدشاه مسعود او مورږ ټولو برخه پکښې اخیسته. د دغو خبرو نتیجه دا سول چې دا ټوله د افغانانو حل و او هغوی د لویې جرګې د رابللو پرېکړه وکړه. د طالبانو ضد دغه ټلوالي اعلامیه خپره کړه چې د نړۍ مطبوعاتو هم ورته توجه وکړل. مورږ همدا شان دا اعلامیه طالبانو ته ولېږل او هغوی ته مو په لویه جرګه کې د ګډون بلنه ورکړه خو دا هر څه یې رد کړل.

کرزي په دوامداره توګه د نړیوالي ټولني سره په تماس کې و او په هفته واره توګه به یې په اسلام آباد کې د امریکا، برطانیې، فرانسې، جرمني او ایټالیا له سفارتونو څخه لیدني کولې. کرزي په منظمه توګه روم ته شاه ته د حالاتو په اړه د راپور ورکولو له پاره سفرونه کول او ده د طالبانو د نسکورولو له پاره یوه پلان هم جوړ کړي و چې د لوي جرګي جوړول هم پکي شامل و.

کرزي څو واره واشنګټن ته سفرونه وکړل د سنا د بهرنیو اړیکو کمېټې ته یې وینا وکړه او د بهرنیو چارو د وزارت د مامورینو سره یې د سنا او پارلمان په ډېرو غونډو کې ګډون وکړ. دی وایي چې دې کار بیله دې چې سیاسي

ملاتړ تر لاسه کړم نور کومي خاصي پايلي نه لرلې. په افغانستان کي د نظامي عملياتو له پاره هيڅ ملاتړ نه و موجود. شايد افغانستان دونه مهم نه و او د افغانستان غميزه او د افغانانو وژنه د دغوهيوادونو له پاره کوم د انديښنې وړ شي نه و. موږ يو غريب هيواد و په تجارتي لحاظ مو دوی ته څه نه سوای ور کولای. کرزی وايي چي غربي حکومتونو د افغانستان مسئلې ته د غرب په عينکو کي کتل. زه اوس پوهيږم چي دوی به شايد غوښتل چي زموږ ملاتړ د اصولو له مخي وکړي او دوی زموږ په زړونو او روح کي د دې توان نه ليده چي موږ دي طالبان راوپرزوو. دوی يوازي پر ټانکونو او توپونو حساب کاوه. دوی د دغه ځواکمن ملت د زړه اواز نه اورېده چي دا هر څه تر سره کولای سي، خو نه دا چي په افغانستان کي رواني غميزي ته د پای ټکی کښېږدي.

د قومي مشرانو څخه نيولې د ناراضه طالبانو په شمول او ژورنالستان په کوټه کي د کرزي کور ته راتلل او د بي بي سي، امريکا ږغ او آزادی راډيو له پاره به يې مرکې ورسره کولې. د ده ږغ وزن درلود چي دی په هغه وخت کي نه و په خبر، خو د بي بي سي دري او پښتو څانګو به افغانانو ته معلومات رسول چي حتی طالبانو د دغسي پروګرامونو پر اورېدلو بنديز لګولی و خو ډېرو افغانانو به په پټه غوږ ورته نيوی. کرزی وايي چي په يوه مرکه کي ما پر طالبانو ږغ وکړ، چي د بهرنيانو څخه خپل ځانونه جلا کړي، ما وويل چي پروګرام ستاسي سره يعني د افغاني طالبانو سره نه دئ دا بهرني طالبان دي چي هيواد يې يرغمل کړی دئ. دغه نشراتو خورا زياتي اغېزې لرلې، تر دې وروسته افغاني طالبان تر ډېر فشار لاندي راغلل ځکه چي پر دوی باندي نور هغو بهرنيانو چي غورځنګ يې کنټرولوی اعتبار د لاسه ورکړی و.

د طالبانو او د هغوی د پلويانو له پاره د کرزيانو فعاليتونه د يوه زنګ په معنی وه او حامد د دوی يو ښکاره او ژبور مخالف راڅرګند سو. لومړی دوی هڅه وکړه چي دی راضي کړي. يو ځل دوی ده ته قومي مشران ور واستول چي ته څه غواړې؟ راسه زموږ سره يو ځای سه که غواړي چي د بهرنيو چارو وزير سې موږ به دي همدا اوس وټاکو. په جواب کي کرزي ملا عمر ته يو ليک وليکه، چي په هغه کي راغلي وه، چي افغانانو ستا څخه ډېري هيلي

لرلې خو تا دوی ته غم او مايوسي راوړل. داسي چي افغان کوچنيان دي له ښووني ځخه محروم کړل. په هيواد کي آزادي نسته او همدا شان داخلي جنګونه. ما ده ته وويل چي يوازينۍ لار چي هيواد له دغه غميزي راوباسي هغه د لويي جرګې رابلل دي، چي بله هيڅ لاره نسته. بېله دې چي فنا کېږي. ملا عمر په جواب کي وويل چي زه ستا د ځينو غوښتنو سره موافق يم خو نه د لويي جرګې سره.

طالبانو همدا شان کرزي ته د ده د سر کښو فعاليتونو او د طالبانو پر ضد د وينا له کبله اخطار هم ورکړ، چي په پايله کي يې په ۱۹۹۹ م کال کي پلار ور مړ کړ. دی وايي چي شايد دوی به په ما پسې وه دا چي دوی زه نه سوم پيدا کولای نو زما پر ځای يې زما پلار وواژه. خو ما پر خپل ځان چاپېر هيڅ ځوک نه لرل چي ما دي وژغوري، حامد او پلار يې ځو واره د ممکنه ترور په اړه سره بړغېدلي و خو مشر کرزي به ويل دوی په ما هيڅ هم نه کوي ځکه چي زه سپين بږيری يم او له بله پلوه دوی پوهېږي، چي دا ټولي چاري ته تر سره کوې. له ځان سره دي پام کوه. حتی يوه ورځ تر هغه وړاندي چي د ده پلار ووژل سي د کرزي په ياد دي چي په کوټه کي هغه زما کور ته چي دده د کور په مخامخ کوځه کي و راغلی او زموږ ځينو کسانو هغه احاطه کړی او بدرګه کاوه. ده ورته وويل چي دا تاسي هلکان ځه کوئ؟ دوی به په ما هيڅ هم ونه کړي بلکي د ده پر شاوخوا راټول سئ يعني د حامد امنيت وساتئ. خو په دا سبا مشر کرزی وويشتل سو او مړ سو.

د کرزي د پلار دا هيله وه، چي په خپل کلي کي دي ښخ سي. د ده د همدې هيلي د پوره کولو په خاطر حامد کرزی د خپلو ملګرو افغانانو د درناوي له پاره همدا کار وکړ. دی وايي چي ما يې جسد له کوټي ځخه د افغانستان کندهار ته انتقال کړ. په سلګونو کسان به په مراسمو کي د ګډون له پاره راتلل خو طالبانو هيڅ مزاحمت ونه کړ.

د ده د پلار تر وژلو وروسته په پاکستان کي د امريکا سفير ده ته وويل چي بايد نور دا ځای پرېږدې ځکه چي کېدای سي هغوی تا هم ووژني، کرزي په جواب کي ورته وويل زه به هيڅ کله ولاړ نه سم، ددې پر ځای چي ما ته د دې ځای د پرېښوولو ووايي زما سره مرسته وکه. طالبانو په وار وار

هڅه وکړه چې دی ووژني خو تر هغه وروسته د ده امنیت خورا ټینګ ساتل کېده. دی وایي چې خدای موږ وساتلو.

د ۲۰۰۰ م کال په جون کې کرزی د افغانستان کندهار ته (د شپې لیکونه واستول) چې هلته په پټه وویشل سي چې په هغه کې یې د خلکو څخه غوښتي وه چې د طالبانو په وړاندي مقاومت وکړي او دغه رژیم ته خاتمه ورکړي. په لیک کې دا هم ویل سوي وه چې هیواد پر بهرنیو خرڅ سوی دئ او په خپله یې د افغانانو تر منځ مشکلات راپورته کړي دي. کرزی وای چې موږ یو ۱۵ کلن کوچنی پر بایسکله د شپې ناوخته د کندهار شاوخوا ته ولیږی او هغه د دغه لیک دوولس سوه کاپۍ توزیع کړې. طالبان وارخطا سول، او په زیاته اندازه ځواکونه یې ښار ته ور داخل کړل، سړکونه یې وتړل او په ټوله ښار کې یې مورچلونه ونیول.

د ۲۰۰۱ م کال وروسته چې کله طالبان له واکه ګوښه سول، دوی هم همدا د شپې د لیکونو خپرول په کلیو کې پیل کړل، په هغو کې به یې خلک ګواښل چې که د ناټو او ائتلافي ځواکونو سره همکاري وکړي نو د وهلو، شکنجه کولو او د مرګ د سزا سره به مخامخ سي.

د دې ټولو سره کرزي د هر چا سره چې غوږ به یې نیوی خبري کول جاري وساتل او د طالبانو په وړاندي کار یې همداسي جاري روان و.، چې دقیقه په دقیقه په افغانستان کې دننه خلکو ته ټلیفونونه کول هغوی به یې په کوټه کې منل او له هغوی څخه به یې معلومات تر لاسه کول او ورته ویل به یې چې په افغانستان کې څه روان دي او کوښښ به یې کاوه چې د هغوی مورال ور لوړ کړي. کرزی وایي کله چې نړۍ زموږ مرستي ته راغله او موږ منظم سولو سبب یې دا و چې موږ دغه بې شانه ملاتړ مخکې تر لاسه کړی او منظم کړی و. د هغه پیلوټ کیسه چې څو میاشتي وړاندي یې د یوه بړیره ور او جګ عرب په اړه ویلې وه چې د پیسو دوه ډک بکسونه ورسره وه و کرزي ته خبرداری و، چې د پاکستان تر څنګ نور خارجي عناصر هم په افغانستان کې د نفوذ غځولو په هڅه کې دي. دغه جګ عرب بېله شکه اسامه بن لادن و. کله چې ده د نولس سوه اتیایمو کلونو د جهاد په جریان کې خپل ځان په افغاني چارو کې ور داخل کړ، نو ده د منځلاري پروفیسور مجددي د ملي

نجات سره هیڅ اړیکي نه ساتل د هغه پر ځای یې دې ته ترجیح ورکول چې خپلې پیسې او ایډیالوژي چې په توندلارو اسلامي ډلو کې نفوذ وکړي په ځانګړې توګه د حکمتیار او سیاف سره.

په هر صورت هر یو زموږ په شمول د دې مسئولیت لري اوباید وغندل سي چې داسي کسانو ته یې د راتګ اجازه ورکول، مګر غرب او راډیکال توندلارو مسلمانانو یو ځای کار سره کاوه، هیڅوک نه سي کولای غرب ددغه مسئولیت څخه خلاص کړي چې د دوی د مرستو څخه څه کوچ راووتل. په دا خورا نژدې وخت کي چي په افغانستان کي مذهبي توندلاري توب غوړیدلي و ملت یې سپک کړ او افغانانو ته یې لویه غمیزه راوړل. اسامه په آزاده توګه کولای سوای چي په کندهار او د هیواد په نورو برخو کي خپل د روزني مرکزونه جوړ کړي له همدې امله نو نړیوالي ترهګرۍ په یوه داسي هیواد کي چي فعاله هوایي ډګرونه، الوتکي او په پراخه پیمانه وسلې یې لرلې خپل وزرونه وغوړول.

په ۱۹۹۸ م کال کي چي کله د طالبانو د بهرنیو چارو وزیر امریکایي شاردافیر ته ویل چي دوی په خوست کي د ترهګرو د اډو په اړه هیڅ معلومات نه لري په همدې وخت کي په شرقي امریکا کي نایروبي او دارالسلام کي القاعدې د امریکا پر سفارتونو بمي بریدونه وکړل. د اګست پر اوومه په یوه وخت کي دغه موټرو چاودنو ۲۵۰ کسان ووژل اوپه سلګونو نور یې ټپیان کړل. امریکا په مستقیمه توګه بن لادن په دغو حملو کي په لاس لرلو تورن کړ. د اګست پر ۲۰ مه ولسمشر کلنټن د افغانستان په خوست کي د اسامه بن لادن ښوونیز مرکزونه او په سوډان کي یوه فابریکه چي د اسامه بن لادن ملکیت و او د امریکا د استخباراتو د راپورونو له مخي چي دا ځای اټومي وسلو بڼې ده په کورز توغندیو وویشتل.

کرزی نن پوښتي چي ایا ولسمشر کلنټن په هغه وخت کي تر دې نور څه نه سوای کولای؟ که په هغه وخت کي نړۍ تر هغه ډېر څه کړي وای د نیویارک غبرګولي ټاورونه به نن ولاړ وای. دغه قوي درس مخکي لا هېر سوی و مشکل بیا راپیدا سو، او افغانستان یو ځل بیا ژغورلو ته اړ تیا لرل.

(٦)

د ۲۰۰۱ کال د سپتمبر ۱۱ مه

په افغانستان کې د تروریزم پر ضد د جګړې پیل

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر پر نهمه دوه عرب د ژورنالستانو په بڼه یوه ویډیو کیمره عیار کړل او د افسانوي قوماندان احمدشاه مسعود چې د پنجشېر د زمري لقب یې ګټلی و پخپله پلرنی غرنۍ ښایسته دره کې چې په بریالۍ توګه د هغه په دفاع توانېدلی و د مرګ امادګي ونیول. مسعود د روسانو سره د جګړې په اوږدو کلونو کې ژوندی پاته سو، چې هغوی په وار وار هڅه وکړه، چې مځکه په بمباریو، ټانکونو او توپونو پر هغه باندي سور تنور وګرځوي. ده او د ده تاجک، ازبک او ترکمن اردو په دوامداره توګه روسانو ته سرخوږی جوړ سو او د شمال غرونه یې د جګړو په ټول جریان کي وساتل.

کله چي په ۱۹۹۲ م کال کي کمونیسټ حکومت رانسکور سو، مسعود د مجاهدینو د بې اتفاقه حکومت د دفاع وزیر سو. کله چي په ۱۹۹٦ م کال کي طالبانو کابل ونیو دی غرونو ته پر شا سو او هلته یې په تکرار سره د

طالبانو حملې د روسانو په شان پر شا کړې. چې د هغوی نظامي افسرانو د مجاهدينو په ټولو نظامي قوماندانانو کې ده ته د هوښيار قوماندان په توګه قايل وه. روسانو وروسته دی د طالبانو په وړاندې په جګړه کې حمايه کاوه. ښايسته، جادوګر، هوښيار او توريالي مسعود خورا لږ غرونه پرېښوول خو د هغو ژورناليستانو سره به يې په ازاده توګه مرکې کولې چې پنجشېر ته به ور تلل او د افغان لانجې په وخت کې يو نړيوال اتل سو. ده د طالبانو سره وسله واله مبارزه کوله او په څو څو واره يې د امريکا او غربي هيوادونو څخه وغوښتل چې له ده سره د افغانستان څخه د طالبانو او د هغوی د عرب ملګرو په شړلو کې مرسته وکړي.

همدې شي دی نه يوازې د طالبانو او د هغوی د مشر ملا محمدعمر په دښمن بدل کړ، بلکې د اسامه دښمني هم ور تر غاړې سوه، چې په يو ترهګر سره پېژندل کېده او په ۱۹۹۸ م کال کې په افريقا کې د امريکا پر سفارتونو د حملو طراح و.

مسعود د هغې کېمرې مخ ته کښېناست چې هغه عرب عيار کړې وه، تر څنګ يې پخوانی ملګری مسعود خليلي ناست و، چې اوس د مسعود په اداره کې په هندوستان کې سفير و. او د اسلامي وحدت سره يې تړاو درلود. خليلي د انګليسي په شمول په څو ژبو بړغېدلای سي، چې په دغو عربو کې د يوه يې هم انګليسي زده وه.

يوه عرب کېمره روښانه کړه، چې سمدستي ورسره چاودنه رامنځته سوه. يو ډېر زوره ور بم په هغه کې ځای پر ځای سوی و او د مسعود کسانو د هغه په چيک کولو کې غفلت کړی و. مسعود ډېر شديد زخمي سو. يو عرب ځای پر ځای مړ سو او هغه بل چې کله د تښتې هڅه کوله د مسعود د ساتونکو لخوا ووژل سو. مسعود خليلي او فهيم دشتي چې پر مسعود يې مستند فلم جوړاوه هم سخت ژوبل سول.

مسعود ګاونډې تاجکستان ته په څرخکه کې واستول سو، چې هلته يې ملګرو خورا زيات کوښښ وکړ، چې هغه وژغوري خو وې نه سوای کولای، خو ځيني څارونکي بيا وايي چې مسعود په هغه چاودنه کې سمدستي مړ سو.

دا حمله د القاعده کار و، خو دا چې دغه وژنې د ۱۱ سپټمبر له پېښې سره تړاو درلود که نه لاتر اوسه نه ده روښانه. خو دا هم سر سره لګوي چې بن لادن غوښتل چې مسعود تر ۱۱ سپټمبر تر پېښې وړاندې له مخې لیرې کړي او ځواکونه یې سره بې نظمه کړي، ځکه چې دی پوهېده چې امریکا به په امریکا کې تر حملو وروسته په طالبانو پسې راځي، خو حامد کرزی په دې نه دئ خبر چې د دغو پېښو تر منځ تړاو و که نه. سړی نه پوهېږي چې د دغو دوو پېښو تر منځ ته تړاو و او که په تصادفي توګه یې وختونه سره برابر سول. دا هغه څه دي چې شاید موږ هیڅکله په خبر نه سو. په څه چې موږ پوهېږو هغه دا چې یو لوی افغان توریالی مو د لاسه ورکړ.

په ژوند کې مسعود اتل و خو په مړینې یې د پیر مقام تر لاسه کړ. ده ته د ملي اتل لقب ورکړل سو او د هغه تصویرونه به د دوکانونو پر دېوالونو او په کورونو کې ځړېدل او یو رنګه تصویر یې چې څو منزله لوړ دئ د کابل په ترمینل کې د کرزي د کوچني عکس تر څنګ مښتی دئ. کاشکي مسعود ژوندی وای چې خپله شمالي ټلواله یې لیدلې وای چې طالبان له کابل څخه باسي او د ولسمشرۍ له پاره یو ځواکمن کاندید و.

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر پر ۱۱ مه کرزی په اسلام آباد کې و او د سفارتونو دوره یې کوله چې پر مسعود د حملې یې واورېدل خو په هغه وخت کې لا دا څرګنده نه وه چې د پنجشېر زمری وژل سوی دئ. کرزی تر ۱۱ سپټمبر یوه میاشت مخکې له مسعود سره لیدلې وه او د طالبانو په وړاندې پر روان کمپاین سره بړغېدلي وه او پر دې موافقې ته سره نژدې سوي وه چې دغه بړغیز مخالفت به په وسله وال شورش اړوي. په اسلام آباد کې د ورځې تر ملاقاتونو وروسته کرزی د ماښام د ډوډۍ دمخه قدم وهلو ته ولاړ، دا په اسلام آباد کې د ورځې پای خو په متحده ایالاتو کې د نه هېرېدونکې ورځې پیل و.

کرزی وایي چې زما موبایل ټلیفون ته زنګ راغی. دا زما د ورور بړغ و، چې ویل یې یوه الوتکه د نیویارک په ښار کې د نړیوال تجارتي مرکز له یوه ټاوره سره ولګېده، کله چې مې دا واورېدل زه دستي وپوهېدم چې دا اشتباه نه ده، کله چې یوه بله الوتکه د نړیوال تجارتي مرکز د هغه بل ټاور سره

ولګېدل زه پوه سوم چي دا یوه تروریستي حمله ده.

د ورور تر ټیلیفون وروسته کرزی د سبا ورځي له پاره په سفارتونو کي خپلي غونډي وځنډولې. دی وایي چي تر دې وروسته به نو د دوی هغه ټول څه ور په زړه سوي وي چي ما په دا تېرو شپږو کلونو کي ورته ویل. کرزي غرب ته د خطرناکه تونډلاري غورځنګ په اړه خبرداری ورکړ، چي د طالبانو تر واکمنۍ لاندي یې په افغانستان کي خوندي ځایونه پیدا کړي وه. ده کوټې ته د تګ تیاری ونیو، او په دې پوهېده چي نور د خبرو وخت تېر دئ او هغه وخت رارسېدلی دئ چي افغانستان ته دننه ولاړ سم او طالبان له واکه لیري کړم.

یوه ورځ وروسته کرزی کوټې ته راورسېد په سلګونو کسان له ټولو سیمو څخه و ښار ته راغلي او دوی په دې باور وه چي اوس نو باید یو څه تر سره سي. کرزی د طالبانو په وړاندي پېژندل سوی مشر و او افغانانو هغه ته د لارښووني له پاره کتل. د طالبانو تر واکمنۍ لاندي افغانستان په یوه تیاره هیواد بدل سوی و، چي یوازي پاکستان، سعودي عربستان او متحده عربي اماراتو په رسمیت پېژانده. اوس پر متحده ایالاتو باندي ترهګرو بریدونه کړي وه چي هغوی په افغانستان کي تربیه سوي وه او د اسامه بن لادن له خوا هلته د ځانمرګي عملیاتو له پاره لېږل سوي وه، نو له همدې کبله افغانانو په عکس العمل کي د امریکا او د ملګرو د یوې لویې حملې تمه لرل. کېدای سوای چي افغانستان بیر ته افغانانو ته حواله سوی وای.

کرزی وایي چي زموږ د کور پر شاوخوا خورا لویه ګڼه ګوڼه وه او نور هم پسې را روان وه. په راتلونکو څو ورځو کي مي په پټه افغانستان ته د تګ تابیا وکړل. چي زه لا د وړاندي دې کار ته چمتو وم. کرزی په تېر مارچ کي د هرات د ځواکمن قوماندان اسمعیل خان سره ولیدل، چي اوس په اېران کي د طالبانو له کبله مهاجر سوی دئ، چي چاري سره همغاړي کړي. تر دې وړاندي شمال ته د مسعود د لیدلو له پاره تللی و. نو نور څه هغه دا چي پاکستان د کرزي د وېزې د اوږدولو څخه انکار وکړ، چي شاید دا به د طالبانو ضد فعالیتونو له امله و. دی وایې چي زما له پاره نور څه نه وه پاته چي تر سره یې کړم. زما له پاره یوازینۍ لار دا وه چي یا به تسلیمېدلای او یا

به افغانستان ته دننه تللای، تر څو حمایت تر لاسه او جګړه وکړم.
تر دې څو ورځې وړاندې چې کرزی کوټه پرېږدي ده خپل ورور ته وویل چې د ده له پاره پیسې پیدا کړي او ورور ته یې وویل چې زه افغانستان ته ځم. هغه ډېر حیران سو او ما ته یې وویل چې خپل له دې پرېکړې څخه تېر سم، خو ما ورته وویل چې نه زه به خامخا ځم. د دا سبا ورځې د ماپښین پر پنځه بجې کرزي خپلي مېرمني ته وویل چې زه سرحد ته د یوه ملګري وفاتحې ته ځم چې زما یو څو جوړې کالي، د غاښو برس او کریم سره تیار کړي. دې وویل چې نو بیا دې شیانو ته څه اړتیا ده. ته کولای سې چې په یوه ګړي کې ولاړ سې او بیر ته راسې. ما ورته وویل چې خبره داسې نه ده که زه په دوو ورځو کې نه راغلم او یا مې ټلیفون نه راوکړ، نو ما هېر کړئ. د کرزي مېرمن ډېره حیرانه سوه، خو تر دې چې هغه نور څه ووایي کرزي دروازه بنده کړه او ووت. کرزی وایي چې ما نه غوښتل چې هر چا ته دا موقع ورکړم چې ما دي له خپلي پرېکړې څخه واړوي.
په کوټه کې د هغو ورځو په جریان کې چې دی لا افغانستان ته نه و تللی له ډېرو خلکو سره چې په هغه کې د امریکا نامعلوم چارواکي هم شامل وه ولیدل، او هغوی له ده سره ژمنه وکړه چې کله ته افغانستان ته ننوزې نو ستاسي مرسته به کوو. خو دی په دې نه پوهېدی، چې څونه ژر او په څومره پیمانه به امریکا په افغانستان کې د نظامي لحاظه مشغوله سي. له ده سره د نظامي ملاتړ وعده وسوه، خو په دې ډاډه نه و چې معنی هوایي ملاتړ دئ که مځکنی. ځواکونه دي او که یوازي وسلې او مهمات دي. کله چې کیسه ښکاره سوه ده دا هر څه او تر دې زیات لرل.
د ۱۱ سپټمبر تر پېښې وروسته د بوش اداري توجه د ساعتونو او ورځو په جریان کې افغانستان او اسامه ته راواوښتل. واشنګټن له پاکستان څخه ځیني غوښتني وکړې چې په هغه کې د پاکستان هوايي اډې او خاوره د امریکایي نظامي عملیاتو د مرکز په توګه کارول و، خو په دغو شیانو کې ځیني شیان د پروېز مشرف له پاره د سیاسي نګاه څخه ډېر ګران وه، چې ورسره موافق سي. د دې ټولو سره پاکستان په افغانستان کې د طالبانو حکومت په رسمیت پېژانده او استخباراتي اداره ISI یې د دغه غورځنګ په

چارو کې ډېره داخله وه.

د بوش ادارې د دې غوښتنه هم وکړه چې طالبان دې اسامه ونیسي او دوی ته دې وسپاري، په اسلام آباد کې د طالبانو استازي وویل چې دوی اسامه ته د افغانستان پرېښوول وویل، خو د هغه په وړاندې به اقدام ونه کړو.

په افغانستان کې د اسامه د ترهګرو د روزلو کمپونو تر ۱۱ سپټمبر وروسته خورا ژر خالي سول او د امریکا د حملو د بېرې له کبله په غرونو کې سمڅو ته وتښتېدل، چې د امریکایي بم غورځوونکو الوتکو له پاره یې هیڅ مهم هدف پرې نه ښود. امریکایي نظامي پلان جوړونکو د بمبار له پاره په کابل کې ځیني هدفونه تر لاسه کړل چې کولای یې سوای د طالبانو پښې ور سستې کړي، خو په کورني جګړه کې د هیواد زیربنا نړېدلې وه. دوی تر ټولو ښه لار دا ګڼل چې افغانستان ته کمانډو واستول سي، هلته د ترهګرو روزنیز مرکزونه او پټن ځایونه له منځه یوسي او د شمالي ټلوالي په مرسته چې اوس یې مشري د احمدشاه مسعود د مشر نظامي قوماندان محمدقسیم فهیم پر غاړه ده پر کابل او نورو ځایونو حمله وکړي او د اړتیا په وخت کې د امریکا د هوایي ځواک څخه کومک وغواړي. امریکایي چارواکو د شمالي اتحاد او پښتنو له مشرانو سره چې په هغه کې حامد کرزي او وتلي جهادي قوماندان عبدالحق او حتی په روم کې له ظاهرشاه سره خبرې پیل کړې. باچا وویل چې دی غواړي د یوه سمبول په توګه د افغانانو خدمت وکړي او دوی بیر ته سره راټول کړي او ده زیاته کړه چې هیڅکله به بیا تخت قبول نه کړي. متحده ایالات همدا شان د ائتلاف جوړولو په هڅه کې وه چې په هغه کې برتانیه هم د نظامي ملګري په توګه ورسره وه.

دابېره وار په وار پر ډېرېدو وه، چې د امریکا حمله به طالبان بې نظمه کړي. داسي راپورونه هم وه چې طالب سرتېري اماده دي چې شمالي اتحاد ته تاوان ور واړوي، ملا عمر چې مرکز یې په کندهار کې و او له هغه ځایه یې افغانستان اداره کاوه د خپل دفتر څخه ووت په غرونو کې پټ سو، له ده سره دا بېره وه چې کېدای سي ځیني کسان د ده خوا پرېږدي او حامد کرزی یې پر ځان راټول کړي.

کله چې کرزي کوټه پرېښووله شپه یې د افغانستان او پاکستان پر پوله د خپل یوه ملګري سره تېره کړه. سهار وختي یې هغه کور پرېښود او د سهار ناری یې د خپل یو بل ملګري کور ته ورسوی، هلته یې د خپلو درو ملګرو سره ولیدل چې د ده د طالبانو ضد غورځنګ غړي و. ده ووېل موږ پر موټرسایکلانو سپاره بګړۍ مو وتړلې پولي ته پر عمومي لاره ور روان سولو. دغه وخت بېغمي وه او پر سړک چندان موټران نه وه. همدارنګه پر پوله نه ډېر پاکستاني عسکر او نه هم ډېر طالبان وه چې له همدې کبله موږ تر سرحد بېله کوم مشکله څخه واوښتو. دا چې د امریکا د خورا درنې هوایي بمبارۍ تمه کېده نو پر موټرسایکل سپرو کسانو ته د چا توجه نه ور اوښتل. کله چې دغه کوچنۍ ډله د کندهار هوايي ډګر ته راورسېدل، ډېر طالبان یې ولیدل چې د پاکستان څخه راتلونکي او تلونکو موټرانو تلاشي یې اخیستل. کرزی وایي چې زما یوه ملګري راڅخه وپوښتل چې اوس باید څه وکړو؟ ما جواب ورکړ چې هسې باندي درځه که یې ودرولو ویې درولو او که یې نه ودرولو ځني تېرېږو به. همدې شي کار وکړ ځکه چې طالبان د لویو موټرانو په چیکولو مصروف وه او موږ ته یې هیڅ پام نه سو. موږ له دوی څخه تېر او خدای موږ وساتلو.

دغه کسان د کندهار ولایت یوه کلي ته ولاړل، هلته ډېره آرامي وه هیڅوک شاوخوانه تر سترګو کېدل، دوی د کرزي د اکا د زوی کور ته ورغلل خو چې هر څه یې دروازه وټکول چا جواب ور نه کړ. کرزی وایي چې بالاخره زما یو ملګری راغی موږ یې خپل کور ته بوتلو زموږ یې ښه عزت وکړ، د ماخستن ډوډۍ یې راکړه او د خوب له پاره یې ښه ځای. تر دې ټولو وروسته دا هغه سیمه وه چې کرزی پکښې لوی سوی، ډېر قریبان او انډیوالان یې دلته اوسېدل، او د ده کورنۍ دلته د ښه نامه څښتنه وه. اوس چې ده مرستې ته اړتیا لرل دوی بېله پوهېدلو ورسره وکړه. په دا سبا سهار کوربه دوی ته راغلی او ورته ویې ویل کومه وظیفه چې تاسي پر غاړه اخیستې ده خورا درنه ده. بیر ته کوټې ته ولاړ سئ ناحقه خپل ځانونه مه وژنئ. کرزي له ده څخه مننه وکړه او ورته ویې ویل چې نه. د همدې ملګري په کومک دوی د ورځې په نیمايي کي یې دغه کور پرېښود او د یوه بل د تره

زوی کره ورغلل. د اکا زوی دوی ته د غرمې ډوډۍ ورکړه هغه ډېر بېرېده
چې حتی خپله د دوو کالو لور یې هم مېلمستون ته نه پرېښوول، چیرې چې
دوی ناست وه. په همدې شپه د امریکا بمبارۍ پیل سوې.

امریکایي الوتکو به له هندي سمندر څخه د الوتکو لېږدوونکي بېړۍ
څخه پروازونه کول او حتی د امریکا په متحده ایالاتو کي له اډو څخه به یې
پروازونه کول او په افغانستان کي به یې هدفونه ویشتل، په امریکایي او
برتانوي کورز توغندیو به په افغانستان کي د طالبانو نظامي اډې نوري
مشکوکي قرارګاوي د ترهګرو روزنیز مرکزونه او د وسلو ډیپوګان ویشتل
کېدل. د کابل په شمال کي د شمالي ټلوالي سرتېري د لومړۍ لیکي پر لور
وخوځېدل او د مرکز څخه د یوې حملې په اندازه لیري وه.

په کندهار کي بمونه د طالبانو پر لویو وسله تونونو ولګېدل، او راکټونه
هري خوا ته په ښار کي موښتل. کرزی وایي چې موږ بهر راووتلو ډېر خلک
مو پر سړ کونو ولیدل، چې د چاودنو څخه تښتېدل. موږ بل داسي ځای هم نه
درلود چې ورسو نو له همدې کبله په همدې هیله چې راکټونه به راباندي ونه
لګېږي همدلته پاته سوو.

په دا سبا د کرزي د ډلي سره د طالبانو مخالف ډلي یو بل ګروف یو
ځای سو، چې هغوی لا د وړاندي د کندهار شمال ارزګان ته لېږل سوي وه،
دغه ډلي پر دې خبري سره وکړې چې په کندهار کي پاته سي او که
ترینکوټ ته ولاړ سي، چې د ارزګان ولایت مرکز دئ، او له کندهار څخه
۷۰ مایله لیري دشمال خوا ته دئ. کرزی وایي چې فیصله پر دې باندي
وسوه چې ترینکوټ ته ولاړ سو، یو ټکسي موټر مو راوغوښت، چې زموږ یوه
ملګري چلوی او د ترینکوټ پر خوا روان سولو. موږ د شپې تر اتو بجو پوري
سفر وکړ چې یو داسي ځای ته راورسېدو چې هلته د طالبانو ډېر ځواکونه
پراته وه او د شپې پر اته بجې به ګرځ بندیز لګېده چې له همدې ځای څخه
هیچا ته د تېرېدو اجازه نه ورکول کېده. یوه طالب پیره دار دغه کسان
ودرول او موټر یې تلاښي کړ. هغه یو شی پیدا کړ چې کېدای سوای دوی
ټوله یې په مشکل اخته کړي وای چې هغه سټلایټ ټلیفون و.

په افغانستان کي د سرو لښکرو تر وتلو وروسته په کورنۍ جګړه کي

د ټلیفون سیسټم وران سوی و. د مجاهدینو قوماندانان د جهاد په دوران کي په دې عادت سوي وه چي خپلي ټولي چاري او نظامي عملیات د لاسي مخابره له لاري سمبال کړي. موبایل ټلیفونونه چي تر طالبانو وروسته په افغانستان کي د نړیوالو اړیکو برقراره کوونکي سول، بندیز پر لګېدلی و خو د اوږدې فاصلې د تماس نیولو له پاره یوازي سټلایټ ټلیفونونه وه.

پیره دار ټلیفون راپورته کړ او ویې پوښتل چي دا څه شي دئ؟ د کرزي یوه نفر جواب ورکړ چي دا مازي یو بکس دئ، هغه وویل چي د مازي بکس څخه دي مطلب څه شي دئ؟ طالب وویل چي زه پوهېږم دا بکس نه دئ. هغه یو افغان طالب و د کرزي په نظر چي هغه خورا زورور افغاني احساس درلود. د امریکا په بمباریو سره ډېر طالبان په دې فکر کي وه چي له کوم طرف سره ودرېږي، کرزي نه غوښتل چي وپېژندل سي، ځکه چي یوه بله ډله یوې غونډې ته ور وختل تر څو هلته د طالبانو قوماندان راضي کړي، چي دوی پرېږدي. د طالبانو قوماندان وویل پروا نه لري تاسي کولای سئ چي ولاړ سئ.

کرزی وایي چي کله یې ایله کړو ټکسي مو دونه تېز کړ چي په توان کي یې و، چي یوه رود ته ورسېدو او هلته ځني راکښته سوو. تر رود واوښتو بیا پر پښو روان سولو، چي د شپې پر یوولس بجې د ترینکوټ څنډې ته د یوه ملګري کور ته راورسېدل او شپه یې همدلته تېره کړه.

په دا بله ورځ دغه ډلي د دغه ملګري کور د لمر لوېدو پر مهال پرېښود او د ترینکوټ هغه بلي خوا ته د یوه محافظه کاره ملا کور ته ورغلل چي کرزي له ډېر پخوا څخه پېژنده او اوس یې ورور د ارزګان په ولایتي اداره کي قاضي و. تر دې وړاندي چي موږ هلته ورسېږو ما هغه ملا ته پیغام ولېږه چي قومي مشران راغونډه کړي، کله چي موږ هلته ورسېدو نو هغه قومي مشرانو هلته انتظار کاوه. کرزی وایي چي تقریباً د شپې پر نهه بجې ما په افغانستان کي دننه د طالبانو پر ضد خپل لومړی مجلس تر سره کړ. په دغه غونډه کي زما دوه ملګري ملا او څلور قومي مشران حاضر وه.

تر دې وړاندي چي کرزی څه ووایي یوه قومي مشر کرزي ته وویل چي موږ په دې پوهېږو چي ته د څه له پاره راغلی یې ایا امریکا ستا ملګرې

ده؟ کرزي ورته په هو جواب ورکړ او ویې ویل چې حتی تر یوولس سپتمبر وړاندي زه نه یوازي د امریکا سره په تماس کي وم بلکي د فرانسې، ایټالیا، برتانیې او نورو سره مي اړیکي لرلې، چې هغوی زما سره د مرستي ژمنه کړې ده. ما تر دې وړاندي چې افغانستان ته راسم له واشنګټن، روم څخه مي پیغامونه تر لاسه کړل او په کوټه کي مي د امریکایې چارواکو سره ولیدل. کرزی وایي په څه چې زه نه پوهېدم هغه دا و چې دوی به راسي او که به یوازي وسلې راولېږي، وروسته ملا وویل چې ستا سره خوسټلایټ ټلیفون درسره دئ امریکایانو ته ټلیفون وکه چې راسي په ترینکوټ کي دطالبانو د قوماندې پر مرکزونو بمباري وکړي.

کرزي ورته نه وویل او زیاته یې کړه چې دی به داسي کار ونه کړي. دی وایې ما وویل چې دا زما ضمیر نه قبلوي چې امریکایانو ته ووایم چې زما خلک او هیواد رابمبار کړي. ملا وویل چې داسي ده نو بیا خو ته ډېر یو وطن پال انسان یې. کرزی هم په هوجواب ورکړ. ملا وویل په داسي حال کي به نو ته ګټونکی نه بلکي بایلونکی یې.

کرزي په قار جواب ورکړ، چې ستا مطلب څه دئ؟ وروسته ملا وویل ښه نو چې داسي ده نو ولس ستا سره دئ، او موږ به تاتر وروستۍ سلګۍ پوري وساتو. خو دغه کسان چې موږ یې په وړاندي درېږو ډېر ظالمان دي او له هیواد څخه بهر پراخ ملاتړ لري، چې پر موږ به هیڅ رحم ونه کړي. دوی به موږ بمباري کړي، کورونه به مو په راکټونو راوولي او د ښځو او کوچنیانو غوښي به مو په درختو پوري وځړوي. ایا ته همدا غواړې؟ کرزي وویل چې نه زه دا نه غواړم . ملا وویل چې نو بیله امریکایانو موږ نه سو بریالي کېدلای. که ته دوی ته د بم غورځولو له پاره نه وایې دا نو ورته ووایه چې یو څه وسلې راته راوغورځوي چې کرزی هم ورسره موافق سو.

کرزی د همدې ملا په کور کي څو ورځي تېري کړې او د ملا قاضي ورور به هر ماپښین د چای څښلو له پاره ورته راتلی. ده کرزي ته وویل چې ته به دا جګړه ونه ګټې، خو زه به ستا په اړه خبر ور نه کړم. په هر صورت طالبان په ښه توګه په افغانستان کي د کرزي د حضور څخه خبر و او دوی له وضعیت څخه ډېر په ډار کي وه او په دې هڅه کي وه چې د کرزي ملګري

پیدا کړي.

کرزی وایي چي دلته تقریباً تر لسو ورځو تېرولو وروسته زه بیر ته هغه کور ته راستون سوم چي ما په ارزګان کي لومړۍ شپه پکښې تېره کړې وه، او هلته مي د طالبانو د یو لوړ پوړي پلاوي سره وکتل. دوی راته وویل که چیري امریکا درسره ملګرې ده نو سمه ده خو که نه وي پام کوه چي یوه کوچنۍ هڅه هم ونه کړې. مه خپل ځان وژنه مه تاریخ خرابوه او مه د دې سیمي خلک تباه کوه.

دا طالبانو ته څرګنده ده، چي ډېر افغانان اوس کرزي ته د خپل مشر په سترګه ګوري او هغه څوک دئ چي کېدای سي د افغانانو څخه هغه ظالم قانون لیري کړي چي طالبانو پر ایښی دئ. یوه شپه کرزي ته پیغام ورسېد چي ملا عمر د ارزګان والي ته ټلیفون وکړ چي ویل یې کرزی ستا په ولایت کي دئ، چي ولي ستاسي ځواکونو لا هغه نه دئ نیولی؟ والي په جواب کي ورته وویل چي زه پوره ځواکونه نه لرم، چي هغه ونیسم. ملا عمر په جواب کي ورته وویل چي د ځواکونو د نه لرلو څه دي مطلب څه دئ، کرزی یوازی د لسو کسانو سره هلته دئ. والي جواب ورکړ چي ولس د هغه تر شا دئ او خلک ټوله د هغه پر خوا دي. موږ دوه ځله کوښښ وکړ چي هغه ونیسو خو د کلیوالو له خوا به زموږ مخنیوی وسو او زموږ له ورتګ څخه یې دی خبر کړی و. ملا عمر وویل چي داسي ده نو دی به یې له کندهار غم وخوري او دوې ورځي وروسته د زرو نفرو په اندازه یو ځواک راورسېد تر څو کرزی ونیسي یا یې مړ کړي. بیا هم ده ته د خلکو لخوا خبر ورکړل سو چي وتښتي.

کرزی وایي طالب ځواکونو فیصله وکړه چي په همدې شپه چي دوی راورسېدل په موږ پسې راسي خود سیمي خلکو موږ ته خبر راوړ او د طالبانو له پلان څخه یې خبر کړو. ده او ملګرو یې دغه ځای پرېښود او دوه ساعته یې پیاده مزل وکړ چي د یوه بل قومي مشر کور ته راغلل هلته یې شپه تېره کړه چي البته د دغه قومي مشر دوه زلمي زامن د طالبانو قوماندان وه. دوی په همدې شپه په کور کي وه خو د کرزي په وړاندي یې هیڅ اقدام ونه کړ. سهار وختي موږ دغه ځای پرېښود او د ترینکوټ شمالي غرونو ته روان

سولو، چې هلته به طالبان نه سي رارسېدلای او وسلې به هم راته راوغورځول سي.
دی په داسي ځای پسې ګرځېده چې د کلیو څخه لیري وي که چیري جنګ مښلي ملکي خلکو ته خطر نه وي ، د طالبانو او د هغوی له پیکپ موټرانو څخه لیري وي، که چیري وسلې ورته راوغورځي داسي نه چې تر دوی وړاندي طالبان ورته راورسېږي.
ده خپل سټلایټ ټلیفون راوکیښ او په اسلام آباد کي یې د امریکا سفارت د خپل پلان څخه خبر کړ، چې وروسته د غرونو پر لور رهي سو. د ده ډله اوس پنځوس کسیزه سوې وه.
کرزی وایي چې د شپې پر اته بجې مو مزل پیل کړ او د شپې پر یوه نیمه بجه د غره یوې څوکي ته ورسېدو، چې البته دا د غره تر ټولو لوړه څوکه نه وه، خو بیا هم په دغه سیمه کي تر ټولو لوړ ځای و، چې خورا ټینګ یخ و، چې زما په ګمان هغه مي د ژوند تر ټولو سړه شپه وه. ده د دوبي کالي اغوستي وه چې حتی د اکتوبر په نیمایي کي پر اواره مځکه هوا ګرمه وي خو کله چې دوی له اواري مځکي څخه پورته سول هوا یو دم یخه سول. کرزی وایي چې غره ته ختلو زه ډېر ګرم کړم خو کله چې موږ ودرېدو نو ټوله بدن مي خوله و. موږ ټوله بیده سوو خو تر شلو دېرشو دقیقو وروسته بیرته راپاڅېدو، خو د یخي له کبله داسي رېږدېدو چې هیڅ مو ځان نه سو کنټرولولای. کرزي خپل زنګنونه په سینه پوري ونیول خو بیا یې هم لړزه نه کړه راکابو. هغه نورو کسانو څومره چې په توان کي یې وه هغونه لرګي راغونډ کړل او اور یې بل کړ خو بیا هم دوی سم نه سول تاوده. تر دې وروسته یې بیا حرکت وکړ چې د سهار پر نهه نیمو بجو یو ښایسته درې ته ورسېدل، چې غرونه پرې چاپېره وه او هلته یوې کورنۍ ژوند کاوه. کرزی وایي چې موږ له هغه سړي څخه چای وغوښتې او ده هم یو لوی چایبر چای پر اور راجوش کړې. ده یوازي شپږ ګیلاسونه لرل چې موږ به هر یوه یو ګیلاس وڅښنه هغه بل ته به یې ورکړ، چې په همدې سره ټولو تودې چای نوشیجان کړې. په همدې وخت کي یې زموږ له پاره کډو راپوخ کړ. کرزی او ملګرو یې هلته دوې ورځي استراحت وکړ او دغه بزګر به هم چې څنګه

يې توان و هغسي به يې دوی مړول، خو هغه د دې تياري نه لرل چې پنځوس کسه دي هره ورځ ماړه کړي. د همدې له پاره کرزي څو کسه نژدې بازار ته ولېږل چې خوراکي توکي رانيسي. خو دغه اکمالات هيڅکله تر کرزي پوري ونه رسېدل، ځکه چې طالبانو د غرونو ټولي لاري تړلي وې.

کرزي تر دې وړاندي چې طالبان يې ونيسي لاس په کار سو، په خپل سټلايټ ټليفون يې په اسلام آباد کي د امريکا د سفارت سره تماس ونيوی چې وسلې ور ته راوغورځوي.

هغوی وپوښتل چې تاسي چيري ياست؟ کرزي وويل چې موږ په ارزګان کي په يوه سيمه کي يو. همدلته نوموړي ته د امريکايي ټکنالوژۍ د غوره والي څرک ولګېد. امريکايانو ورڅخه وپوښتل چې تاسي د ترينکوټ څخه پر کومه خوا راغلاست او ده هم په هغه اړه معلومات ورکړل چې پر کومه لار راغلي او څونه ليري تللي دي. امريکايانو ور ته وويل چې د سلو مترو په اندازه د اور مربع جوړه کړئ او په دا سبا بيا موږ ته ټليفون وکه.

دوی بوټي راغونډ او په هغه شانيې يې اور بل کړ، چې څنګه امريکايانو ور ته ويلي وه، په همدې شپه دوی د هيڅ الوتکي بړغ وانهورېد، چې د دوی پر سر الوزي خو په دا سبا چې کرزي امريکايانو ته ټليفون وکړ هغوی ور ته وويل چې موږ ستاسي اور وليد. اوس موږ ته ستاسي موقعيت رامعلوم دئ. په همدې شان سبا شپه هم اور ولګوئ چې د شپې پر اته بجې به موږ تاسي ته وسلې در وغورځوو. دوی بيا اور بل کړ خو هيڅ الوتکه رانغله. کرزی وايي چې ما امريکايانو ته ټليفون وکړ، او ورڅخه ومي پوښتل چې څه پېښ سول دوی په جواب کي وويل چې په هغه شپه الوتکه له جرمني څخه راتلل خو پر وخت راونه رسېدل خو سبا به يې در ته ولېږو.

په دا سبا شپه دوی بيا اور ولګوی او انتظار يې کاوه، دی ډېر ستړی و چې په نيمه شپه کي بيده سوی و، چې وروسته د شپې پر يوه نيمه بجه يوه کس ناري کړې چې الوتکي !

موږ الوتکي نه ليدې ځکه چې بتۍ يې نه لګېدې، خو بړغ مو يې اورېده خو چې کله يې پراشوټونه مځکي ته راخوشي کړل او د مځکي پر لور را راوان وه ليدل مو. دوه درې پر هغه نښاني سوي مځکه ولګېدل خو هغه نور

په نورو سیمو کې راښوه سول. دوی نژدې ښکارېدل چې کرزي څو نفره ورسره روان کړل چې هغه راوړي، دوی په غره کې درې ساعته سخت مزل وکړ، تر څو هغه ځای ته ورسېدل چې پر اشوټونه راښوه سوي وه. کله چې کرزي او کسانو یې د وسلو او مهماتو کریټونه پیدا کړل. نو ور ته څرګنده سوه چې دا ډېر درانه دي او دوی نه سي کولای چې ورسره یو یې سي. په همدې وخت کې سهار سوی و او د ده له کسانو څخه څو نفره ولاړل چې اوښان راولي. دوی اوښان پیدا کړل او د مالک څخه یې د یوې ورځې له پاره کرایه کړل، وسلې په دا سبا پر اوښانو د کرزي ځای ته راورسېدې، خو اوس د ده د کسانو شمېر ۱۵۰ ته رسېدلی و. اوازې په ټوله ولایت کې خپرې سوې او د ولایت د مختلفو برخو څخه به کسان راتلل د کرزي سره به یو ځای کېدل. په دغه وسلو کې (RPG–۷) راکټونه، توپکونه او مهمات شامل وه، کرزی وایي چې وسلې په خورا ښه وخت کې راورسېدې ځکه چې طالبانو ته زموږ ځای معلوم سوی و او په دا سبا شپه یې پر موږ حمله وکړه.

د غره پر هغه بلې خوا د کلي ملا د سهار پر درې بجې د لمانځه له پاره اماده ګي نیول چې د خلکو حرکت یې ولید هغه سمدستي د کرزي پر لور روان سو او دی یې خبر کړ د سهار تر لمانځه لږ مخکې د ټوپک ډزې واورېدل سوې چې دا د حملې خبرداری و. له ده سره سټلایټ ټلیفون و خو د ده کسان چې پر څو کوچنیو ګروپنو وېشل سوي وه هیڅ د ارتباط نیولو اله یا مخابره نه لرل. له همدې کبله نو یو ګروپ د هغه بل د حال څخه نه و خبر، چې څه ورپېښېږي. د ټوپکو دا جګړه د ماپښین تر څلورو بجو پوري روانه وه، کرزي هغه قومي مشرانو ته چې د ده سره ورسره وه، وویل راځئ چې خپل ځانونه څرګند کړو. راځئ چې د لویې جرګې بږغ وکړو. وروسته که موږ ووژل سو دغه اواز به ژوندی وي. د لویې جرګې بږغ به د دې زمینه برابره کړي چې ټوله ولس د طالبانو پر ضد راپورته سي. د هغو غرونو څخه کرزي د بي بي سي راډیو ته ټلیفون وکړ.

په لومړي سر کې یوه کس د ده سره د خبرو کولو څخه انکار وکړ. کرزی وایي چې ده وویل که موږ ستا بږغ خپور کړو نو تاسي به ټول په هغه غرونو کې ووژل سئ. ما ور ته وویل چې ته دا د ټوپکو ډزې نه اورې؟ ایا دغه

ټکان نه اوري؟ زما په اړه د تشویش کولو اوس خورا ډېر ناوخته دئ. موږ غواړو چې زموږ همدا ټیلیفون دي خپور سي. لطفاً دغه شېبه د افغانستان له پاره مه وژنه. بالاخره هغه نفر راضي سو او کرزی ټیلیفون خپل ویاند ته ورکړ. (دا چې ولي کرزي دغه مهم وخت خپل ویاند ته ورکړ ده یې په اړه څه ونه ویل) ویاند وویل چې زه د کرزي په استازیتوب خبري کوم. موږ د طالبانو پر ضد لویه جرګه رابولو. دا د طالبانو په وړاندي یو ملي پاڅون دئ. د هغه وینا بي بي سي په افغانستان کي نشر کړه. کرزی وایي چې دا زموږ اخیري ټیلیفون و، چې و مو کړای سو ځکه چې د ټیلیفون بطرۍ ختمي سوې.

تر همدې ټیلیفون وروسته قومي مشرانو کرزي ته وویل چې نور خپل کسان له دې ځای څخه وباسي ځکه چې کېدای سي ډېر ژر زموږ شمېر کم او یا محاصره سو، چې بیا به موږ ته د رارسېدو څوک نه وي. ما ورسره خوښه کړه او ومي ویل چې راځئ. مشرانو لومړی حرکت وکړ ځکه دوی سوکه وه او د غره څخه مخ پر کښته روان سول، کله چې موږ حرکت کاوه زموږ یو کس چې پر هغه بله تپه و راغلی ویل یې چې تاسي چیري ځئ؟ موږ بری تر لاسه کړ. طالبانو ما ته وخوړه او هغوی ولاړل.

طالبانو شاید ما ته خوړلې وي خو دوی خپلو قوماندانانو ته د دې اجازه ورنه کړه. دوی اوازه خپره کړه چې کرزی یې وواژه. له همدې وخت راهیسي په بهرنۍ نړۍ کي هیڅوک په دې نه و خبر چې دی چیري و. دی هم پدې نه و خبر چې په نور هیواد کي څه روان دي او نور یې د خپل سټلایټ ټیلیفون څخه ټیلیفونونه هم نه سو کولای. دی وایي چې پر موږ د طالبانو حملې هر څه بدل کړل او زما د مرګ اوازه خپرول یې تر ټولو لویه غلطي وه، ځکه چې دې د ترینکوټ خلک په دې اړ کړل چې ځانونه سره منظم او خپل مرکز بیر ته تر لاسه کړي.

د طالبانو د ځواکونو تر ماتي وروسته چې په غرونو کي یې د کرزي پر ګروپ حمله وکړه دوی کولای سول، چې هلته استراحت وکړي او راتلونکي حرکت پلان کړي خو سپین بږیري قومي مشران لا د وړاندي درې ته شوه سوي وه، دا ښکاره وه چې قومي مشران او نور کسان په غوسه وه او دا د دوی له پاره ډېر مشکل کار و، چې په غرونو کي دي بیر ته د کرزي و ځای

ته راوګرځي. له همدې کبله ده خپلو کسانو ته امر وکړ، چې په قومي مشرانو پسې کښته سي او تعقیب یې کړي، خو د پښو د دې اوږده سفر تر ټولو مهمه برخه لا نه وه را رسېدلې.

﴿٧﴾

د طالبانو نسکوریدل

د افغانستان نوی پیل

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د کندهار ولایت په شاه ولیکوټ ولسوالۍ کې
د امریکايي سپیشل فورس په منځ کې

د کرزي کوچنی اردو پر درو ډلو ووېشل سو او په غرونو کي يې هغه

ځای پرېښود چې له طالبانو سره یې جګړه پکښې وکړه او په دره کې هغه ځای ته راکښته سول چې الوتکې ورته شیان راغورځولي وه. د کرزي ګروپ چې ټوله یوولس کسان وه د چارچینو د ولسوالۍ پر خوا روان سول، چې هلته د کرزي د پخواني ملګري کور و. کرزی وایي چې موږ په ساعتونو ساعتونو په ډېر اندېښمن حالت کې چې ډېر یخ هم و په ښایسته منظرو کې مزل وکړ. کرزی وایي چې موږ پر یوه طبیعي تونل وربرابر سوو، چې لاندي درې ته شوه سوی و او هلته مو یو ځای پیدا کړ، چې د اوبو صفا چینه د یوې غونډۍ څخه راوتلې وه. دوی هلته د اوبو څښلو او لږ استراحت کولو له پاره ودرېدل، چې په همدې وخت کې کرزي د سټلایټ ټلیفون د بطرۍ په چیکولو مصروف سو. ټوله بطرۍ ختمي سوي وې، چې شاید له هري یوې څخه یو یو ټلیفون سوی وای، چې شاید بیله سخت بېړني حالت څخه یې له ټلیفون څخه استفاده نه وای کړې. زموږ اړیکي په مکمله توګه له نړۍ سره شلېدلي وې. هیڅوک نه پوهېده چې موږ چیري یو او حتی موږ لا تر اوسه ژوندي یو که نه؟

د امریکا او برتانیې د هوایي بمباریو کمپاین په افغانستان کي د اکتوبر پر ۷ پیل سو، چې کرزي ته په کندهار کي ورمعلوم هم سو. امریکایي او برتانوي کمانډو د CIA د ځینو افسرانو سره په افغانستان کي څو ځایونو ته رسېدلي وه تر څو محلي مقاومت او شمالي ټلواله سره منظمه کړي، چې پر کابل او مزار شریف حملي ته یې چمتو کړي. کله چې کرزی په غرونو کي و په شمال کي سخته جګړه روانه وه. اوس د نومبر په نیمایي کي طالبان د تېښتي په حال کي وه او مخالفانو یې نیم هیواد ځني ولکه کړی و. تر افغانستان بهر هڅي رواني وې چې د ملګرو ملتونو تر نظارت لاندي د ځانګړي استازي لخدر ابراهیمي په مشري او د افغان مقاومت د څلورو ډلو په ګډون د جرمني په بن کي یو کنفرانس دایر کړي کله چې دا هر څه د تر سره کېدو په درشل کي وه، حامد کرزي د افغانستان په غرونو کي د خپل تقدیر پر لور قدم واهه او د افغانستان دا نوی پیل ډېر نژدې و چې د ده د ژوند پای سي.

کرزی وایي چې موږ خپل مزل ته داسي ادامه ورکول چې په یوې غټې

درې ننوتلو چې غرونو احاطه کړې وه او د درې په پای کې مو یوه زراعتي مځکه ولیده. کله چې هلته راورسېدلو دبزګر کوډله مو پیدا کړه چې ډېره کوچنۍ وه او دروازه یې تر سینې پورې لوړه وه چې یو کس تری راووت او زموږ سره یې روغبړ وکړ. بزګر دوی دننه رهنمایي کړل چې دکرزي په فکر هلته یې د شپږو یا اوو په شاوخوا کې کوچنیان هم وه، چې دوی ته یې د شنو چایو چایبرونه او ډوډۍ راوړه. کله چې موږ چای وڅښلې هغه نفر ولاړ، چې زموږ له پاره خواړه تیار کړي خو دې ته ډېر حیران یم چې دغه خلک څنګه له کلیو څخه لیري د محصولاتو د کوټې ساتنه کوي، چې په همدې وخت کې یې ډېري ښه بینډۍ او څو لوی افغاني ډوډۍ چې پر تبخي پخېږي راوړې. ډوډۍ او بېنډۍ مو نوشیجان کړلې او د لږ وخت له پاره مو هلته دمه جوړه کړه چې د ماپښین پر دوو بجو بیر ته د چارچینو خوا ته روان سولو.

دغه ډله یو ځای ته راورسېدل چې د کوچیانو کیږدۍ ښکارېدلې چې ورڅخه یو کس راووت او له دوی څخه یې وپوښتل چې چیري ځي؟ کرزي د سیمي څخه یو رهنما چې په غرونو کې بلد و د ځان سره واخیست چې ډېر هوښیار او په غرونو کې پر پښو ډېر چابک و. رهنما وویل چې دوی واده ته تلل خو هغوی راڅخه ولاړل. مګر هغه نابلده کس د دوی تر مخه ډېر چابک یوازي روان و، چې دغه ډله نه سو پسې رسېدلای، چې رهنما پر دغه شکمن سو او ویې ویل راځئ چې پر فرعي لار ولاړ سو. له همدې کبله دوی پر بله خوا پر یوه بل غره روان سول، چې هلته د دوړو داسي توپان و چې دوی تر یوه متره لیري آخوا څه نه لیدل. کله چې دوی د شپې پر اته بجې د چارچینو ولسوالۍ ته راورسېدل هغه رود چې دوی باید پر پوري وتلی وای ټوله د طالبانو د پیکپ موټرونو ډک و، چې بتۍ یې روښانه او په دوی پسې ګرځېدل. هغه کس چې په خیمه کې و بېله شکه د طالبانو جاسوس و. کرزی وایي موږ بېله دې چې کشف سو تر رود واوښتو او په کلي کې ورک سولو، خو هغه کس چې موږ یې لیدلو ته راغلي و په کور کې نه و. شکر خدایه ! که چیري موږ هلته پاته سوي وای نو په هغه شپه به طالبانو له منځه وړي وای. طالبان په هغه کلي کې کور په کور په حامد کرزي او د هغه په جنګیالیو پسې ګرځېدل. دغه ډله د کلي بهر د کرزي د ویاند د خور کور ته

ورغلل. د هغه اخبني ورته وويل چې د دې هیڅ امکان نسته چې تاسي دلته پاته سئ ځکه چې طالبان خبر دي چې تاسي دلته راځئ.

ده دوی ته بادام او انار ورکړل، او کرزي ته یې وویل چې د خپل امنیت په خاطر بیرته غرونو ته وخېژه. بیرته غرونو ته وخېژه ! کرزی وایي موږ ډېر خواشیني سوو ځکه چې فکر مو کاوه که موږ نور مزل وکړو نو مړه به سو، نو بله مو کومه چاره لرل؟ که چیري موږ په کلي کي پاته سو وبه نیول سو او وبه وژل سو. بیرته په ډېره ستوماني سره د هغه ځای پر لور روان سول په کوم ځای کي چې دوی ته وسلې راوغورځول سوې، مګر پر بله لار چې دا د دوی د مبارزې بر خلیک ټاکونکی ټکی و.

تر نیمي شپې پوري تر څلور ساعته مزل وروسته کرزی او ملګري یې د دمي جوړولو له پاره ودرېدل، یو کس چې دا کښېناست بیا له وخته خوب په منګولو کي اخیستی و. ده خرهار پیل کړ، کرار کرار پسې په زوره کېده تر دې چې سپي غپا شروع کړل. کرزی وایي موږ فکر وکړ چې شاید هلته به کلی او یا د کوچیانو کیږدۍ وي. دوی نه غوښتل چې څوک یې ووینې له همدې کبله د سهار پر څلور بجې راپورته سول چې تر اوسه لا تاریکه وه په حرکت یې پیل وکړ چې د غه رهنما نابېره ودرېد او کرزي ته راغی چې آرام سي بږغ مه لرئ. ټوله کښېناستل ده شپېلکی وکړ. کرزي ورڅخه وپوښتل چې څه پېښه ده؟ ده وویل چې ما یو کاروان ولید. دوی ټولو وکتل خو بېله تاریکې څخه نور څه یې نه لیدل. رهنما وویل چې تاسي انتظار وکړئ. تاسي به یې ووینئ، پروت وکړئ.

دوی هلته پروت وکړ، چې تر پنځلس دقیقو انتظار وروسته د زنګولې بږغ واوریدل سو . په افغانستان کي خلک زنګولې د اوښانو په غاړه تړي، کرزی وایي چې دا ډېر ښایسته آواز و، چې له ډېري لیري څخه راتلی. جنګیالي آرام پرېوتل چې کله کاروان دونه لیري سو چې نور یې د زنګولې بږغ نه راته رهنما وویل چې اوس نو د حرکت له پاره خطر نسته.

دوی سهار تر پنځو بجو پوري مزل وکړ، چې مرګوني ستړي وه، چې تقریباً ۳۵ ساعته یې مسلسل مزل کړی و دوي بیا د هغه بزګر کوډلي ته راغلل چې دوی ته یې ډوډۍ او چای ورکړي وې. هغه یو ځل بیا دوی ته ښه

راغلې وويل او دننه يې بوتلل او ورته ويې ويل چې بيده سي. کرزی وايي چې اوس هغه شکمن و، چې موږ ساده مسافر نه يو او دا چې موږ به بيا د ده جونګړي ته راځو خو ده هيڅ ونه ويل. تر يوه ساعت آرام وروسته بزګر دوی ته چای، ډوډۍ، بادام او آنار ورکړل. دا منی و چې په سيمه کي د بادامو او انارو سېزن وي. بزګر کرزي ته مشوره ورکړه چې غرونو ته د شپنو پر لار ولاړ سي او د نورو لارو څخه ډډه وکړي، ده وويل چې اوس ما ته دا څرګنده ده چې تاسي غواړي د يو چا مخه ونيسئ. دوی روان سول او د ورځي په نيمايي کي تم سول او پر ډېرو د خوب له پاره بيده سول چې لمر هم تاوده کړل بيا يې تر نيمي شپې د کوچيانو د پسونو د دوبي تر څو ځايونو چې هلته دوی د خوب له پاره سمڅي جوړي کړي وې مزل وکړ، ځکه رهنما فکر کاوه چې هلته تاسي بېله خطره خوب کولای سئ دوی هلته تر سهاره پوري خوب وکړ.

کرزی وايي موږ په غرونو کي خورا ليري تللي و، په داسي حال کي چې نه مو خواړه او اوبه لرل او نه مو د چا سره تماس نيولای سوای. دوو کسانو درې ساعته مزل وکړ تر څو اوبه پيدا کړي داسي ښکارېدل چې زموږ عمليات (ميشن) پر هيڅ لور حرکت نه کوي او نه کوم پلان او هدف لري.

بالاخره د کرزي ملګري حفيظ الله خان په قار سره کرزی له هغه نورو څخه جلا کړ. ورڅخه وې پوښتل ته څه غواړې؟ ته غواړې چې دلته په غرونو کي مړ سې؟ د لوږي د لاسه هغه هم ناکامه؟ او که غواړي چې بريالی سې؟

کرزی وايي چې البته ما غوښتل چې بريالی سم. حفيظ الله خان وويل چې داسي ده نو دا يې د ګټلو لار نه ده. کرزي يې په جواب کي وويل چې بلې همدا يې د ګټلو لار ده. موږ به ډېر ژر د کليو سره تماس ونيسو او بيا به ګورو چې څه وکړو.

حفيظ الله خان وويل چې داسي نه ده تاسي پر غلطه ياست. طالبانو بايد دا ټوله سيمه محاصره کړې وي. نه موږ کليو ته رسېدای سو او نه کلي موږ ته. نور موږ خپل توان د لاسه ورکړی دئ. په ورځو مو څه نه دي خوړلي. نو څنګه به ژوندي پاته سو؟ کرزي وويل نو ته څه غواړې چې ويې

کړې؟ده وویل د امریکا په سفارت کې دې خپلو ملګرو ته ټلیفون وکړه هغو ته ووایه چې راسې موږ پورته کړي.

کرزي وویل ته کې خو به نه کوې؟ هغوی به هیڅکله زما له پاره دا کار ونه کړي، څنګه به هغوی موږ له دغه غرونو څخه پورته کړي. ده وویل ته خو ټلیفون ور وکه بیا به ګورو چې څه کیږي.

کرزي د ټوله ټیم نظر وغوښت. هغوی ورته وویل چې حفیظ الله خان سم وایي موږ باید د دغه ځای څخه د وتلو یوه لار پیدا کړو. دوی وویل چې دا د بري لار نه ده. جنګیالیو وویل د دوی لویه غلطي دا وه چې هغه مرکز یې پرېښود چې طالبانو ته یې ماته پکې ورکړل او بل دا چې ګروپ سره ووېشل سو. اوس دوی د خپلو ټولو ملګرو کلیوالو څخه لیري وه او په دې نه پوهېدل چې طالبانو دوی ته چیري کمینونه نیولي دي. دوی کرزي ته وویل په هغه شپه چې تر رود پوري وتو ډېر بختور و. اوس نو ته ټلیفون لرې د دې ځای څخه د وتلو یو د حل لار پیدا که.

کرزي وویل که ستاسي فتوا همدا وي زه به هم کوښښ وکړم. خو فکر نه کوم چې بطرۍ دي دونه چارج ولري، چې یو ټلیفون په وکړم. د ورځي په ګرم وخت کي ده بطرۍ راوکښلې او لمر ته یې کښېښوولې چې که لمر یو څه چارج کړې خو دی شي هم کار ونه کړ. کرزي یوه بطرۍ ټلیفون ته ور واچول او ورور ته یې ټلیفون وکړ، چې زه ژوندی یم. ورور یې وویل شکر خدایه ! نو ولي دي موږ ته مخکې ټلیفون نه کاوه؟ کرزي وویل چې مابطرۍ د سخت وخت له پاره ساتلي وې خو دا چې کرزي نور څه ویل بطرۍ ختمه سوه. وضعیت توپاني ښکارېده. که ټوله بطرۍ په همدې شان کمزوري وای نو د دې امکان نه و چې امریکایانو ته دي هیڅ وویلای سي. حتی چې مازې یې خپل موقعیت ورښوولی وای. کرزی وایي چې ما د بطریو په چیکولو پیل وکړ چې یوه داسي بطرۍ پیدا کړم چې د یوې یا دوو دقیقو له پاره خبرو کولو چارج ولري. خو یو ناڅاپه مي بخت رابیدرا سو. ما یوه بطرۍ چیک کړل چې پول نوې وه او پوره چارج وه، دا څنګه راڅخه پاته سوې وه؟

په همدې چارج بطرۍ سره کرزي په اسلام آباد کي د امریکا له سفارت،د روم او خپل ورور سره بیا خبري وکړې. ده ټولو ته وویل چې زه

ژوندی یم او په غرونو کې یم او له هغه ځایه د راوتلو له پاره مرستې ته اړتیا لرم. امریکایانو بیا هغه تکراري پوښتنه وکړل چې تاسې چیرې یاست؟ کرزي بیا دوی ته وویل چې چې دي او ملګرې یې څونه لیرې دي او پر کومه خوا راغلي دي. هغوی بیا ورته د مربعي اور د بلولو وویل چې وروسته به مو موږ پیدا کړو. په دغه شپه دوی په غرونو کې یو اوار ځای پیدا کړ او اور یې پر بل کړ. په دا سبا کرزي بیا ټلیفون ور وکړ او ورته ویې ویل چې شاید دا زما وروستی ټلیفون وي ځکه چې دا نوې بطرۍ هم مخ پر ختمېدو ده. امریکایي تماس نیوونکي ورته وویل چې موږ ستاسې اور ولید او سبا ماښام پر اته بجې به موږ درسو.

دوی بیر ته د کوچیانو د پسو سمڅو ته راغلل او هلته بیده سول. او په دا سبا ماښام کې بیر ته غره ته وختل او اور یې ولګوی. کرزی وایي چې څلورو خواوو ته د وسلو سره کښېناستو ځکه چې کېدای سو طالبان هم زموږ اور وويني. اتو بجو ته لا پنځه دقیقې پاته وې چې ناڅاپه یې د څرخکو بږغ واورېد. دوی د غرونو تر څوکو کښته پرواز کاوه چې شاوخوا ګرځېدې. دوی نه لیده ځکه چې څراغونه یې نه وه روښانه خو یوازې به یې بږغ تعقیبوی چې نابېره یوه بله څرخکه راغله او هلته کښېناستل چیرې چې کرزی او ملګرو یې انتظار کاوه، چې بله سمدستي په پسې وه. کرزي وویل چې څونه په زړه پورې صحنه وه. یو کس چې د شپې دوربین یې پر سترګو و د لومړۍ څرخکي څخه راکښته سو په زوره یې ناره کړل : ښاغلی کرزیه ! دا تاسې یاست؟

دغه ډلې د څلورو خواوو څخه د اور ځای ته راوځغستل او څرخکو ته وختل خو چې کله یې پرواز کاوه کرزی وپوهېد چې یو نفر کم دئ. دا حفیظ الله خان و چې پر ده په غوسه سوی و او ورته ویلي یې وه چې مرسته وغواړه. دی له څرخکي څخه راکښته سو او پسې کتل یې. نارې یې ور ووهلې له یوه اور څخه تر بله به یې منډې وهلې او پسې کتل به یې چې بالاخره یې په داسې حال کې پیدا کړ چې ټینګ یې په پټو کې ځان پیچلی و. کرزي پر بږغ کړه چې دا څه کوې؟ هلیکوپټر راغلی دئ حفیظ الله خان وویل فکر کوم چې ما یو څه واورېدل، خو ډېرې دوړې وې له همدې کبله مې ځان ټینګ

وپېچئ.

ځرخکي دوه ساعته پرواز وکړ، چي بالاخره په هلمند کي يو ځای راکښته سوه، چي هلته يو تعداد د کرزي ملاتړو انتظار کاوه. اوس د پښو شل سوی کوچني اردو پنځه ځرخکي او خورا مجهز امريکايي ځانګړي ځواکونه (سپېشل فورس) د ځان سره لرل. دوی هلته څو ورځي تېري کړي چي کرزی په دې وتوانېده د خپل ټليفون بطری چارج کړي او څو ټليفونونه وکړي. هلته دی په دې بريالی سو چي د حاجي بدر سره تماس ونيسي حاجي بدر د ده د هغو قوماندانانو څخه و، چي د غرونو په جګړه کي يې د ده سره اړيکي پرې سوي وې چي البته ده هم سټلايټ ټليفون درلود.

کرزي کماندو ته وويل چي دی غواړي هغه کلي ته ولاړ سي، چيري چي حاجي بدر دئ خو بدر نه سو کولای چي سم لوری ور وښووي. دوی کرزي ته وويل چي ورته ووايه چي هغسي اور بل کړي لکه څنګه چي يې په غره کي بل کړی و. امريکايي کماندو و کرزي ته وويل موږ هم ستا سره ځو او هلته درسره پاتېږو. اوس د هغو اړيکو په مننه چي کرزي په پاکستان او نورو ځايونو کي د متحده اياالاتو سره د استازي په توګه ساتلي چي اوس کرزی تر طالبانو وروسته افغانستان کي د امريکا له پاره تر ټولو غوره مشر ښکاره سوی و او غوښتل يې چي وې ساتي.

يوه شپه تر هغه وروسته چي بدر اور ولګوی امريکايان، کرزی او ملګري يې د هغه پر خوا الوتنه وکړه تر څو له هغه سره يو ځای سي. څلور ځرخکي په خوندي توګه راکښته سوې خو هغه پنځمه دانه چي څلور امريکايي ځانګړي ځواکونه پکښې سپاره وه تر اصلي ګروپ څخه يو يا يونيم مايل ليري کښته سوه، ځکه چي مخکنيو ځرخکو دوړي او باد جوړ کړی د پيلوټ له پاره يې مشکلات جوړ کړل ده دغه څلور کماندو همدلته شوه کړل او ځني ولاړی. کرزي د حاجي بدر څخه وپوښتل چي دا څه ډول اراضي وه چي ځرخکه پکښې کښېناستل وروسته ده امريکايي قوماندان او خپل کسان ورسره واخيستل او په تاريکه کي د هغه ځای پر خوا ور روان سول.

کرزی وايي چي موږ بيا غره ته په ختو سوو او زه ختلو ډېر ګرم کړم

چي وروسته باد بیر ته یخ کړم. یوه امریکایي راته د وړیو جاکټ راکړ، چي دې هم یو څه مرسته راسره وکړه. وروسته د شپې پر دوولس نیمي بجې موږ خلک ولیدل چي په یو څه فاصله کي زموږ پر خوا د لاسي او لانټرین څراغانو سره راروان وه. کرزی وایي موږ نه پوهېدو، چي دا دوستان کلیوال دي او که طالبان؟ کله چي هغوی موږ ته نژدې راغلل او موږ یې ولیدو نارې یې کړې چي تاسي څوک یاست؟ کرزی نه پوهېده چي څه جواب ورکړي، چي وروسته یې په مخابره کي پر حاجي بدر بړغ وکړ، هغه ورته وویل چي ورته ووایه چي موږ د ده ملګري یو. ما هم همداسي ورته وویل. خو دوی وویل چي موږ باید څنګه پوه سو چي تاسي د ده ملګري یاست؟ ما ورته وویل چي راسي خپله له ده سره خبري وکړئ. دوی خبري ورسره وکړې او وروسته یې وویل چي داسي ده او تاسي طالبان نه یاست. موږ تاسي ته څلور امریکایي سرتېري راوستي دي.

سرتېري ټوله روغ رمټ وه او هغه کسان بیر ته د غرونو اخوا د خپل کلي پر خوا ور روان سول. دا چي اراضي ډېر خراب و نو یوه امریکایي سرباز خپله بجلکه ماته کړې وه او نورو اوږه ورکړې وه او کرار کرار را روان وه. د شپې پر دوې بجې دوی د غره اواري سیمي ته راووتل چي هلته د کلي څخه د حاجي بدر لخوا موټران ورته رالېږل سوي وه او دوی ته انتظار وه، چي وروسته ټولو ټوله لار په موټر کي سفر وکړ.

کرزی وایي چي اوس نو روژه رانوې سوې وه او ما پېشلمی وکړ چي وروسته بیده سوم. کله چي دی راویښ سو د سپېشل فورس عسکرو شاوخوا د کلیو د کوچنیانو سره لوبي کولې چي د امریکایانو د لیدلو له پاره راغلي وه. یوه ماشوم یو امریکایي سرتېری ولید چي سپینه خولۍ یې پر سر کړې وه ورته ویې ویل چي القاعده ! دا خولۍ هیسته کړه. د طالبانو او القاعدې ملګرو به سپیني بګړۍ د سپېڅلتوب د سمبول په توګه تړلې او هغه هلک هر هغه چاته چي سپین شی به یې پر سر و د هغوی په سترګه کتل چي وروسته ده خپله خولۍ و هغه سرتېري ته ورکړه.

کرزي د حاجي بدر په کلي کي دوې ورځي تېري کړې چي هلته ورته د امریکایانو له خوا نوري وسلې راورسېدې. په دغو ورځو کي د دوی شمېر

څو چنده سو، ځکه چې خلک به د هر ځای څخه راتلل او د طالبانو ضد دغه ځواک سره به یو ځای کېدل. دا لومړی ځل و، چې کرزي په افغانستان کې دننه په خپل واک د یوه نظامي قوماندان په توګه کلیوال منل. په دغو راتلونکو کې یو سپین ږیری او یو هلک چې پر خره یې یو څه را بار کړي وه. د کرزي د راتګ په شپه چې کله هغه یوه څرخکه د حاجي بدر د کلي څخه د یوه او یا یو نیم مایل په اندازه لیرې کښېناستو ته اړه سوې وه او هغه څلور سپیشل فورس سرتېري یې هلته خوشې کړي وه هغوی تر خاشو لاندې ځنې سامانونه پټ کړي وه او کله چې کلیوال د هغوی د ژغورلو له پاره ورغلل دوی په تاریکه کې ونه توانېدل چې هغه بیر ته پیدا کړي. دغه زاړه سړي کرزي ته وویل چې موږ دغه سامانونه تر خاشو لاندې پیدا کړل چې فکر مو وکړ چې شاید دا به د امریکایانو وي. موږ فکر وکړ چې شاید دوی به ورته اړتیا لري نو ځکه مو دلته درته راوړل.

په کلي کې د کرزي په دوهمه ورځ یو شپانه تېرېده چې یو څه ګنه ګونه یې ولیده. ده وپوښتل چې دا څه روان دي؟ ده ته وویل سول چې کرزی دلې دئ. شپانه وویل کرزي ته وواياست چې ترینکوټ سقوط وکړ او خلک په تا پسې ګرځي. په همدې اړه یې په تا پسې هرې خوا ته خلک ولېږل.

کله چې کرزي ته دا وویل سول ده پر خپل ګروپ ږغ وکړ، چې سره راټول سي. هغو مشرانو چې د ده سره په غرونو کې وه او نورو ده ته وویل چې د ده په خبرو باور مه کوه. شاید دا یوه دسیسه وي. یو ځل هلته یو څوک ولېږه چې دا خبره کره کړي. کرزي یو ځوان پر موټرسایکل ترینکوټ ته پټ ولېږه چې د دې خبرې جاج واخلي او هغه نفر بیر ته د نوي خبر سره راوګرځېد داسې چې ترینکوټ په رښتیا سره سقوط کړی و. ده وویل چې د افغانستان ملي تور، سور او زرغون بیرغ هلته د طالبانو د بیرغ پر ځای رپېدی. دی د محلي مشرانو هغه جرګې ته ورغلی چې تازه جوړه سوې وه او ورته ویلي وه چې زه د کرزي له خوا راغلی یم. د شورا غړو ویلي وه چې هغه چیرې دئ؟ ځوان ورته ویلي وه چې کرزي په خپلې کلي ورجان کې دئ.

کرزی وایي په دا سبا مو د پنځلسو یا شلو موټرو کاروان ولید، چې د

کلي پر خوا را روان وو. دا د ترینکوټ د مشرانو شورا وه چې ما ته را روان وه او راته وې ویل چې دوی ښار د طالبانو څخه واخیست او په تاسي پسې مو هره خوا ته پیغام رسوونکي ولېږل، خو موږ نه و خبر چې ته یوازې درې ساعته د موټر د مزل په واټن زموږ څخه لیري په غرونو کي سر ګردانه ګرځې.

کرزی ډېر ژر دې ته چمتو سو، چې خپل عملیات و ترینکوټ ته ولېږدوي چې په مخ کي یې پر کنډو او کپر سړک شپږ اووه ساعته سفر پروت. د ټکسیو او پیکپ موټرانو دغه کاروان هلته د شپې پر لس بجې ورسېد، چې کرزی سیخ سیده د ولایت مقام ته ولاړی. ترینکوټ د افغانستان په جنوب غرب کي لومړی ځای و، چې سقوط یې وکړ.

دی وایي چې د طالبانو په شمول خورا ډېر کسان د ده د لیدلو له پاره راغلل. موږ ته اوس خورا ښه جنراتورونه او نور سامانونه د امریکایانو له خوا اکمال سوي وه او د نړۍ سره مو ښه ثابتي اړیکي لرلې. زه اوس په ناڅاپي توګه د نړۍ سره وصل سوم.

په ترینکوټ کي د کرزي په دوهمه ورځ یو طالب ده ته راغی او ورته ویې ویل که ته ما ته خط راکړې زه به خپل دوه موټران او وسلې دلته ترینکوټ ته راوړم او تاسي ته به یې تسلیم کړم.

کرزي ترې وپوښتل چې ته ولي زما لیک ته اړتیا لرې؟ کندهار، زابل او نوري هغه سیمي ټولي د طالبانو تر واک لاندي دي. نو ته ولي زما لیک ته ضرورت لرې؟ دا سړي وویل چې ښاغلې پر لویو لارو زه کوم مشکل نه لرم خو مشکل په کلیو کي دئ. داسي نه چې موږ په کلیو کي تېرېږو کلیوال موږ ودروي. کرزی همدا خبره د خپلو ملګرو سره شریکه کړه چې تاسي په دې اړه څه نظر لرئ؟ دوی وویل ده ته لیک ورکړه وبه ګورو چې څه پېښېږي؟

کرزي و هغه طالب ته لیک ورکړ، چې د ده د خوندیتوب هیله پکښې سوې وه، چې دوې ورځې وروسته هغه د خپلو موټرانو او وسلو سره راغی او کرزي ته یې وسپارل. دا هغه نښه وه چې کرزي باید نور خپلواک غځولی وای، ځکه چې دا هر څه د حیثیت له کبله وه، ولي چې کرزی کوم رښتونی

ځواک نه درلود. خو په افغانانو کې د حیثیت ځواک خورا ارزښت لري. خورا ډېر کسان ده ته راتلل او د لیکونو غوښتنه یې ځني کول ده هم وېشل چې هغوی هم کار کاوه. کرزی وایي زه په ترينکوټ کې په یوه درې خوني کور کې ناست وم هلته به مي قومي مشران منل، خلکو ته به مي لیکونه ورکول تر هغه ځایه چې به یې کار ورکاوه.

کله چې کرزي د طالبانو وروسته جنوبي افغانستان کې خپله ولکه ټينګول دا مریکا په مشري د هوایي بمباریو کمپاین د طالبانو د ځواکونو د پاته شونو د منځه وړلو پر ضد روان و. ترينکوټ ته د کرزي تر راتګ شل پنځلس ورځې وړاندې امریکایانو د طالبانو په شک په غلطي سره د ارزګان ولایت په لیري پرتو سیمو کې د توري په کلي کې پر یوه کور بم وغورځوي چې د بېګناه ملکي خلکو ډک و او زیات قربیانیان یې کوچنیان وه ووژل. بم غورځوونکي الوتکي له همدې ځای څخه د یو نیم کیلومتر په اندازه لیري د طالبانو پر معلومي قرارګاه بمبار کاوه، چې یو بم غلط سو که پیلوټ په خطا سره دا ځای په نښه کړ.

د هغو کوچنیانو نیکه چې په توري کې وژل سوي و، ترينکوټ ته د کرزي د لیدلو له پاره راغی او کرزي ته یې د ماختسن ډوډۍ راوړل څکه چې کرزی د هغه مېلمه و او دا میلمستیا د عجبي پیښي ډکه و. ما دغه کس امریکایي سپېشل فورس سرتېرو ته ورمعرفي کړ او ورته ومي ویل چې امریکایي بم د ده ټوله کورنۍ ور ووژل. دغه کس وروسته خورا په زړه پوري خبره وکړل چې په هغه کې د داسي شي څرک تر سترګو کېدی چې افغانان څونه د آزادۍ آرمان لري. ده امریکایانو ته وویل د هغه بم د لوېدو له کبله مي خپل اووه کوچنیان له لاسه ورکړل، خو که زه ټوله کورنۍ هم د لاسه ورکړم پروا نه کوي خو تاسي افغانستان آزاد کړئ.

خطا بمونو په دوامداره توګه په افغانستان کې د بېګناه ملکیانو د وژلو وسیله ګرځېدلې وه حتی د طالبانو د حکومت تر ړنګېدلو وروسته چې کله به ائتلافي ځواکونو د القاعدې او بیا منظم سوو طالب ښورښیانو پر ضد جګړه کول. خو ټوله پاته سوي کسان د توري د نیکه په شان بخښونکي نه وه.

د نومبر پر اووه ویشتمه پر افغانستان باندي د ملګرو ملتونو خبري د ملګرو ملتونو د استازي لخدر ابراهیمي په مشرۍ پرانیستل سوې. د افغان مقاومت څلور لویو ډلو په کنفرانس کي ګډون درلود. چي په هغه کي شمالي ټلواله، پاکستان مېشت پېښوري ائتلاف، اېران مېشت سایپرس ګروپ او د روم ډله چي د پخواني شاه استازیتوب یې کاوه. کرزی هم د همدې کنفرانس ګډون وال و، چي د ترانسپورټ د نشتوالي له کبله یې نه شو کولای چي هلته ولاړ سي او بل دا چي د ده له پاره دا ډېره مهمه وه چي د بن پر ځای په افغانستان کي وي. خو ګډونوالو له ده څخه وغوښتل چي له هغه ځایه دوی ته په سټلایټ ټلیفون خپله وینا واوروي. کرزی وایي کله چي کنفرانس پیل سو، زه په ترینکوټ کي په یوه خاورین کور کي د پراشوټ پر یوه ډېره کوچنۍ ټوټه په ډېره یخه خونه کي ناست وم. له بله پلوه زه ډېر سخت زکام وم خو بیا هم زما ټلیفون په بن کي د کنفرانس سره وصل سو او ما استازو ته وینا واورول. ده په پښتو او دري خبري وکړې او ویې ویل چي موږ ټوله افغانان یو او د دې هیواد کامیابي باید ډاډمنه کړو.

وروسته چي کله دی د سیمي د مشرانو سره په غونډه کي و د طالبانو په وخت کي د مجاهدینو د حکومت ولسمشر برهان الدین رباني ورته د کابل څخه ټلیفون وکړ او ورته ویې ویل چي زه غواړم ته واک په لاس کي واخلې. زه غواړم چي قدرت تاسي ته وسپارم.

کرزی وایي ما ورته وویل ښه ښاغلې ولسمشره خو اوس زه هیڅ نه پوهېږم چي تاسي ته څه ووایم. دی د یوه کوچني کور په یوه خاورینه خونه کي په داسي حال کي ناست و، چي ډېر ستړی او د نه خوراک او څښاک له لاسه یې د بدن سېک ختلی و. زه هیڅ نه پوهېدم چي دا نړۍ د څه له پاره ده او همداسي نه پوهېدم چي په دې نړۍ کي څه روان دي. تر ټلیفون وروسته ده مشرانو ته وویل چي تاسي په دې اړه څه فکر کوئ؟ دوی وویل چي ستاسي مطلب د فکر کولو څخه څه دئ؟ ته باید همدا کار وکړې.

خو کرزي ته دا اړینه برېښېدل چي دا خبره د ټولو مشرانو سره شریکه کړي چي په دا سبا شپه یې د ټولو مشرانو غونډه راوبلل. دوی پر مسایلو خبري وکړې او ټوله په دې راضي وه چي ته باید همدا کار وکړې.

په هغه ورځ چي د بن کنفرانس داير سو د عبدالحق د مرګ خبر خپور سو، نوموړی د سرو لښکرو په وړاندي خورا مشهور قوماندان و او د طالبانو سرسخت مخالف و. عبدالحق د کرزي په شان پښتون او د مولوي خالص د حزب قوماندان و. په جګړه کي زړه ور او هوښيار پښتون چي د احمدشاه مسعود برابر و. د کرزي په شان په انګليسي ډېر ښه رغېدلای سوای. ده د نړۍ له ډېرو مشرانو د امريکا دولسمشر رونالډريګن سره ليدلي وه، چي هغه يې د يو اتل په شان هر کلی وکړ او د برطانيې له لومړي وزير Margaret Thatcher)) سره .ده په ۱۹۹۲ م کال د مجاهدينو په حکومت کي د کابل د امنيه قوماندان په توګه خدمت وکړ، خو کورنۍ جګړې زړه توری کړ چي تر هغه وروسته يې په لندن او ډوبۍ کي آزاد تجارت پيل کړ. د طالبانو د واک ته رسېدلو وروسته ده ډېر ژر دوی د کرزي په شان وغندل او د کرزي په شان يې د همدې مخالفت خورا لويه بيه ورکړل. په پېښور کي د ده مېرمن او ځوان زوی په ۱۹۹۹ م کال کي ووژل سول چي په همدې کال د طالبانو له خوا د کرزي پلار هم ووژل سو.

تر ۱۱/ ۹ وروسته عبدالحق متحده ايالاتو ته ووېل، چي پر افغانستان حمله مه کوئ، ځکه چي دی په دې باور و، چي شمالي ټلواله او د هغوی پښتون سياله ډله به وکولای سي چي د طالبانو د پوځ د مشرانو په وژلو سره به په خورا لږ ويني بهولو سره د طالپانو څخه واک تر لاسه کړي. د کرزي په شان دی هم خورا ژر افغانستان ته ننوت خو حق په لومه کي ونښت، طالبانو ونيوی چي وروسته يې اعدام کړ. د پاکستان استخباراتي شبکه د هغه سره په خيانت کولو تورنه ده. که نوموړي ژوندی وای تر طالبانو وروسته افغانستان کي به يو ځواکمن او د درناوي وړ کس وای.

په بن کنفرانس کي تر وينا وروسته کرزی د کندهار پر لور د حرکت په حال کي سو. ده ووېل موږ د لاري په اوږدو کي هيڅ جګړه ونه کړه، ځکه چي موږ له يوې ولسوالۍ څخه بلي ته تللو، نو خلکو به زموږ تر ورسېدو وړاندي لا واک د طالبانو څخه اخيستی و. وروسته د کندهار په شمال کي د شاه وليکوټ ولسوالۍ ته ورسېدو، چي دلته لوبي بل رنګ واخيست. خدای هلته يو ځل بيا زما سره مرسته وکړه.

کله چې کرزی شاه ولیکوټ ته راورسېد، یوه مجاهد ده ته ټلیفون وکړ، چې د طالبانو رهبري غواړي هلته درسي، او واک در ته تسلیم کړي. سبا ورځ د غونډې تر سره کولو له پاره وټاکل سوه. کله چې کرزی په دا سبا راکښېناست ډېر ساړه یې کېدل، له همدې کبله یې پرېکړه وکړه چې په کلي کې یوې کوچنۍ رېګني غونډۍ ته وخېژي او تر هغه وخته پوري چې طالبان راځي پیتاوی وکړي. کرزی وایي چې دا د روژې میاشت وه دا چې سړی د ورځې خوراک او څښاک نه کوي نو یخ یې کېږي. په همدې شپه ډېره امریکایي مرسته راورسېده. چې په هغه کي نور سرتېري، دوا او خواړه شامل وه، ځکه چې د بن په کنفرانس کي د افغانستان د موقتي ادارې د مشر په توګه د کرزي د احتمالي ټاکلو له کبله امریکایانو ډېره پاملرنه د ده خوا ته کړې وه.

په دغه سهار ډېر کسان د کوچنیانو او زما د کسانو په شمول پر هغه غونډۍ ښکارېدل، کله چې زه هغه غونډۍ ته ور روان سوم، یو کس په ما پسې راغږ کړ او ویل یې چې یو ګروپ مشران راغلي غواړي چې ستا سره ووینې. زه بیرته راوګرځېدم او په هغه خونه کې د مشرانو سره یو ځای سوم، چې ما به لیدونکي پکښې منل. کرزی کښېناست او دوی په خبرو پیل وکړ. د خبرو تر پیل څو دقیقې وروسته خونه وچاودل. د خوني کړکۍ او دروازه وغورځېدل او پر مشرانو خاوري او ټوټې راشوه سوې. دی بهر راووت چې جسدونه، کنډوکپر موټرونه او کلی یې په بده ورانې کې ولید. یو ۲۰۰۰ پونډه بم د (B-۵۲) ډوله لوړ ارتفاع لرونکي امریکایي الوتکي څخه پر هغه غونډۍ شوه سو چې یو تعداد خلک پر راغونډ سوي وه او چې کېدای سو کرزي به هم هلته ولاړ وای. ده وویل که چیري دغه خلک زما د لیدلو له پاره نه وای راغلی او په دغه مهمه شېبه کې ما ته د دوی د لیدلو نه وای ویل سوي زه به پر هغه ځای ولاړ وای چې بم پر ولګېد او په ایرو به بدل سوی وای.

په دغه بم کې ده خپل پنځه غوره ملګري، درې امریکایي کمانډو بایلول چې البته په وژل سوو کسانو کې کلیوال د کوچنیانو په ګډون هم شامل وه. د نولسو امریکایانو په شمول خورا زیات نور ژوبل سوي هم وه.

دا د ډسمبر ۵ مه وه او د بن غونډې د پای ورځ وه، چې تر یوې اوونۍ زیات یې په افغان موقته اداره کې د واک وېشلو پر سر خورا سخته مناقشه وکړه. تر چاودنې وروسته په وینو ککړ کرزی خورا ژر د بم له ځای څخه لرې کړل سو او نژدې په یوه ځای کې د بل بم د راپرېوتلو له وېرې د پرښو په منځ کې ځای پر ځای کړل سو. کله چې د ده یاور له ده څخه د وینو په پاکولو لګیا و، د ده سټلایټ ټلیفون ته د بن څخه د بي بي سي د لیز دوسیټ زنګ راغی او دا زېری یې وکړ، چې دی د افغانستان د موقتې ادارې د مشر په توګه وټاکل سو. د بن په غونډه کې کرزی د زورواکو سره تر خورا سختو مناقشو وروسته وټاکل سو، چې یو بل ته د غونډې د پرېښوولو ګواښ یې وکړ. کرزی د امریکایانو ملاتړ د ځان سره درلود چې د ده پر خوا یې د توازن په برابرولو کې مرسته کول او له بله پلوه د مسعود او عبدالحق تر مړینې وروسته کرزی تر ټولو قوي کاندید و. له بله اړخه کرزي د خپلې کورنۍ پسمنظر، د شاه سره د ښو اړیکو او د خپلې نړیوالې اوږدې ډیپلوماسۍ له کبله خورا منطقي انتخاب و.

کرزی وایي چې زه په وینو لړلی د شاه ولیکوټ تر کلي دباندې په پرښو کې ناست وم، چې راته وویل سول تاسې د افغان ملت د مشر په توګه غوره سوي یاست. تر دې ډېر ژر د بن څخه د لخدر ابراهیمي رسمي ټلیفون راغی او د لیز دوسیټ خبري یې تایېدولې. کله چې ده همدا خبر هضموی او دده ملګرو او امریکایانو مړي او ټپیان د پېښې له ځای څخه ایسته کول د تسلیمۍ له پاره د طالبانو پلاوی راورسېد.

کرزی وایي چې موږ د کلي په ښوونځي کې یوې خونې ته ولاړو، او هلته د تسلیمۍ له پاره د خبرو کولو له پاره کښېناستو. طالبانو خورا قوي پلاوی رالېږلی و، چې په هغه کې د طالبانو د دفاع وزیر، د کورنیو چارو وزیر، د ملا عمر شخصي سکرټر او نور شامل وه. دوی هم هلته وروستل سول او کرزي ته یې وویل چې موږ غواړو تاسې ته د افغانستان د نوي قانوني مشر په توګه قدرت تسلیم کړو.

ما ورته وویل مننه خو تاسې باید د تسلیمۍ رسمي لیک راوړی وای، دوی ولاړل او په دا ماپښین بیر ته د لیک او ثوبندیانو سره بیر ته

راوګرځېدل، چې په هغو کې يو د کرزي نږدې ملګری و، چې وروسته د ارزګان والي سو کرزي ته تسليم کړل . دا يوه بېله شرطه تسليمېدنه وه.

د طالبانو تر تسليمۍ دوې ورځې وروسته کندهار ته راغی او د ملا عمر په کور کې يې واړول، چې په بمباريو کې خورابد زيانمن سوی و. دا وخت ملا عمر الونيا سوی و. کرزی وايي کله چې موږ کندهار ته راغلو خورا ډېر خلک موږ ته د روغبړ له پاره راغلل. بهرنۍ ميډيا هم راغلل چې اوس هغوی ما ته د نږدې لاس رسی درلود.

د کرزي د کابل د تګ له پاره تياری ونيول سو. او پرېکړه يې وکړه چې کابل ته به يوازي ننوزي. چې هيڅ ځواک حتی يو باډيګارډ به نه وي ورسره. ده د قومي مشرانو او نورو مخورو کسانو غونډه راوبلل او د خپل پلان څخه يې خبر کړل. د ده د همدې پرېکړې سره ځينو مخالفت وکړ. دوی ويل ته بايد کابل ته د درو څلورو زرو کسانو سره خورا په درب ننوزې. خو اکثريت زما ملګري سول. هغوی وويل يوازي ولاړ سه ځکه چې هر افغان يو افغان دئ که چيري يو کندهاری ستاسي ساتنه کولای سي نو ولي يو کابلی او نور ستا ساتنه نه سي کولای. زما پرېکړه ومنل سوه چې البته دا تر ټولو ښه پرېکړه وه.

کرزی د کابل پر لور په امريکايي نظامي الوتکه کې د خپل ورور، اکا او د کورنۍ د يوه نږدې ملګري سره والوت. کرزی وايي بس همداسي مو وکړل. د باګرام هوايي اډې ته زموږ سره د ليدلو له پاره خورا ډېر کسان راغلي وه او ګڼ شمېر موټران يې ورسره راوستلي وه، ځکه چې دوی د خوراډېرو کسانو د راتګ له پاره تياری نيولی و. خو چې کله موږ د الوتکي څخه کښته سوو موږ يوازي څلور کسان وو. شپه ناوخته وه او د شمالي ټلوالي جنګياليو د کابل په تياره جادو کې ګزمې کولې. کرزی ارګ ته بوتلل سو، چې په دا سبا د کابل د هري خوا څخه خلک راغلل او د ماڼۍ دروازه يې په پلاسټيکي ګلونو وپوښل چې خپل نوی مشر ته ښه راغلی ووايي. د افغانستان نوي مشر د ارګ ماڼۍ خپل نوی کور وليد چې د يوې لسيزي جګړې ته په کتو سره يې وضعيت خورا ښه و. دا ماڼۍ پر ۱۸ ايکړه مځکه باندې د کابل په شمال ختيځه برخه کې په اتلس سوه اتيايمو کلونو

کي جوړه سوې ده، چي د هر افغان واکمن کور و، خو حفيظ الله امين پکښې ووژل سو. د مرميو سوري يې پر بهرني دېوال هر چيري ښکاري او د همدې ستري ماڼۍ برج رالوېدلی چي د تشناب کار ځني اخيستل کېده، خو دننه په ماڼۍ کي وراني ډېره لږ سوېده. ګلخانه چي د ولسمشر د کار د دفتر ودانۍ ده او مسجد جوړ او روغ و او همدا شان د استوګني سيمه چي دوهمه درجه لويه دفتري ودانۍ ده. دلکشاه ماڼۍ چي د شاه رسمي د اوسېدو ځای دئ او د کله چي باچا ظاهرشاه له واک څخه په ۱۹۷۳ م* کال کي ليري کړل سو نه ده اشغال سوې دلکشاه اوس بير ته رغول سوې او د درنو خلکو له پاره مېلمستون دئ. په دې ماڼۍ کي د باختري دورې دوه زره کلن زاړه تاريخي آثار کله چي په (۱۹۷۸ م) کال کي پيدا سول سمدستي پټ کړل سوي وه. ډېر کلونه دغه خزانه چي شل زره طلايي توکي، لکه د پيل غاښونه، او غمي يې لرل پټه سوې وه. داسي بېره وه چي د جګړې په جريان کي دغه اثار ورک سوي وې او يا به د ټوپکسالارانو له خوا ويلي کړل سوي وي. خو يوازي څو کسانو ته دا حقيقت څرګند و او کله چي کرزی ولسمشر سو، د دغه لوی راز ښخوونکو فيصله وکړه چي دغه خزانه بايد نوره راڅرګنده سي. دغه توکي اوس کيتلاک سوي دي او په ۲۰۰٦ م کال کي يې سل په پاريس کي ننداري ته وړاندي سول. کله چي کرزی په ارګ کي ځای پر ځای سو، نو د ولسمشر رباني او نورو سره د غونډو لړۍ پيل سوې، وروسته يې روم ته پرواز وکړ چي د باچا ظاهرشاه دعا وغواړي. کرزی وايي چي ده ما ته قرآن کريم او خپله چپنۍ راکړل. بير ته کابل ته راوګرځېد او د واک تبديلي يې په رسمي توګه تر سره کړه. په اپريل کي کرزی بيا روم ته ولاړ چي دا وار يې پاچا د ځان سره راوست. کور ته د شاه ظاهرشاه راتګ بايد يوه مياشت مخکي په مارچ کي تر سره سوی وای خو امنيتي ځواکونو يوه دسيسه کشف کړه چي په هغه کي د شاه او کرزي د مرګ پلان جوړ سوی و.

هغه مراسم چي کرزي او نورو مليونونو افغانانو يې په خورا لېوالتيا تياری نيولی و وځنډېدل. خو ټولو افغانانو د شاهي نظام د بير ته فعاله کېدو هر کلی

---

* په اصل کي ليکوال د شا د ليري کېدو کال ۱۹۳۳ بللی دئ(؟)

ونه کړ، مګر په جنوري کې د افغانستان په شرقي ښار خوست کې په زرګونو پاچا پلوه قبايلو لاريون وکړ چې ويل يې امريکا د شاه ضد شمالي ټلوالي چې د تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده پلوي کوي چې البته ياد سو قومونو خورا ډېر وخت د پښتنو تر واکمنۍ لاندي تېر کړي دي.

د ۲۰۰۲ م کال د اپريل پر ۱۸ شاه ته د کابل په نړيوال هوايي ډګر کې خورا تود هر کلی وويل سو، خو مراسم يې خورا ټينګ کنټرول سوي وه. کله چې د ايټاليا هغه نظامي الوتکه چې شاه پکښې سپور و، د کابل بم ښرو ونکي هوايي ډګر ته راورسېدل امنيت خورا سخت کړل سوی و چې يوازي يو څو ځانګړو قومي مشرانو شا ته د نژدې ورتګ اجازه لرل. امنيتي چارواکي هغه وخت د خورا مشکل سره مخامخ سول، چې کله قومي مشرانو د شاه د لاس مچولو له پاره کوښښ کاوه. دا مهال شاه ۸۷ کلن و، چې کله له الوتکي څخه را روان سو نو خورا کمزوری ښکارېده، چې کرزی ورسره کومک کاوه. د افغان ملي جامو پر ځای ده د توري نرمي ځرمني کوټ اغوستی و. يعني هغه جامه چې اوس کرزی په مشهوره دئ لکه دقره قول خولۍ او اوږده زرغونه چپنه.

ظاهرشاه اوس په هغه ماڼۍ کې اوسېږي چې يو وخت ده پکښې واکمني کول، چې کورنۍ او دوستان يې پر راګرځېدلي دي*. په بن کنفرانس کې د افغانستان د حکومت له پاره ټوله وزيران ټاکل سوي وه، چې اوس يو فعاله اداره پر ځای و. کرزی وايي د موقتي اداري د مشر په توګه ما بېله غونډو او بحثونو څخه بل کوم جلا کار نه دئ کړی. ما به خورا ډېر د محلي خلکو سره ليدل. په دې ټولو کي زما ښه اصول همهغه و : کار له افغانستان له پاره ډېر ساده. دطالبانو تر نسکورېدلو وروسته په افغانستان کې خورا ډېر تغيرات راغلي دي، خو کرزی د هغه د کريډيټ اخيستلو څخه ډډه کوي. دی وايي دا تغيرات خپله افغانانو راوستل، ځکه چې دوی تغير غوښت او دوی بالاخره د همدې کار د تر سره کولو له پاره آزاد وه.

---

* د کتاب دليکلو پر مهال د افغانستان پخوانی شاه محمدظاهر ژوندی و.

﴿۸﴾

د نوي افغانستان جوړول

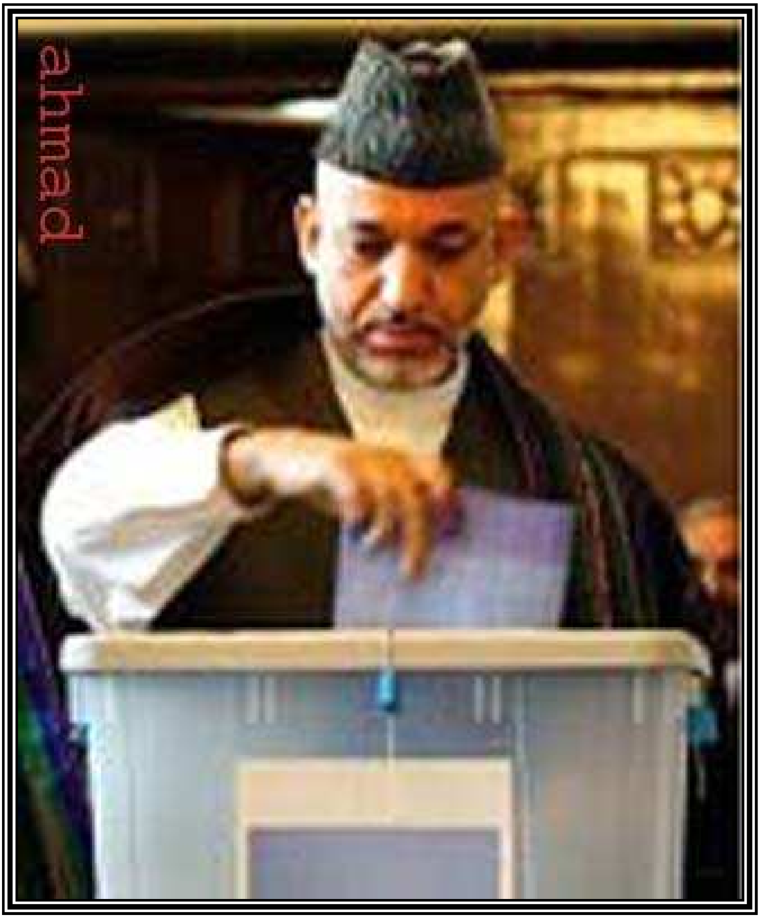

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د رایي ورکولو پر مهال

د بن غونډي دافغانستان دموقتي ادار ې پر وزیرانو چي په سر کي يې حامد کرزی و موافقه وکړه. همدې موافقې د هیواد له پاره یو دایمي حکومتي چوکاټ رامنځته کړ او په شپږو میاشتو کي دننه يې د بېړني لويي جرګې جوړول وغوښتل. د بېړنۍ لويي جرګې وظيفه دا وه چي د دوو کالو له پاره د افغانستان د انتقالي ادارې مشر وټاكي. د يو آزاد کمېسیون یوویشت غړو چي مشهور اقتصاد پوهان، اداره چیان او مذهبي مشران وټاکل سول، چي د لويي جرګې چاري منظمي کړي. د جرګې تر سره کېدو څو میاشتي وړاندي په ټوله هیواد کي د ډلو تر منځ د استازو د ټاکلو له پاره غونډي تر سره سوې. دغه استازو د ولایت په سطحه غونډي تر سره کړې چي خپل نماینده ګان و لويي جرګې ته وټاكي چي البته دغه ټاکني ښکاره وې. کله چي د زرو استازو ټاکنه په همدې شان تر سره سوه پنځه سوه نور بيا د آزاد کمېسیون له خوا وټاكل سول.

کمېسیون خورا سخته لار په مخ کي لرل، په ځانګړې توګه چي کله

به يې غړو د انصاف په اړه د ټوټه سوي افغان ولس په سوونو شکايتونه اوریدل. داسي تورونه هم وه چي رايي رانيول سوي دي خو د کمېسيون له پاره دا ناممکن کار و، چي د پروسې څارنه وکړي، نو ځکه دوی پر محلي شوراوو تکيه وکړه چي محلي شخړي حل کړي تر جرګې پوري يوه دوامداره موضوع دا وه چي جرګه او که به ولسمشر کابينه ټاکي.

د پخواني پاچا پر رول هم بحثونه روان وه. کله چي شاه په اپريل کي بير ته افغانستان ته راوګرځېد ملاتړ يې زياتېده تر څو د دولت د مشر په توګه يې رول بير ته برقرار سي. له بحثونو څخه خورا اساسي شکلونه راووتل چي په هغو کي دا سناريو هم شامله وه، چي شاه ته دي د ملت د پلار لقب ورکړل سي، خو کومه رښتوني حکومتي واک دي نه لري او بله دا وه چي شاه دي د ولسمشر او دولت د مشر په توګه وټاکل سي، چي لومړی وزير به لري او هغه به د حکومت روزمره چاري پر مخ بيايي.

کله چي د لويي جرګې نېټه راورسېده، دا ښکاره سوه، چي د جرګې د غړو شمېر ۲۰۰۰ زرو ته رسېدلی په داسي حال کي چي ۱۵۰۰ سيټونه په نظر کي ور ته نيول سوي وه. د لويي جرګې کمېسيون جرګه يوه ورځ وځنډول تر څو پرېکړه وکړي چي څوک بايد له جرګې څخه منع سي، چي په پای کي ۱٦۵۰ غړو ته په جرګه کي د ګډون له پاره اجازه ورکړل سوه.

نړيوالي ټولني د لويي جرګې په جوړولو او منظمولو کي خورا ډېر کومک وکړ. د جرمني حکومت يوه خورا لويه خېمه د کابل پوهنتون په انګړ کي د لويي جرګې د تر سره کولو له پاره ودرول. د کرزي په قول د افغانستان له پاره د ملګرو ملتونو خاص استازي لخدر ابراهيمي د جرګې په دايرولو، د مختلفو ډلو سره د خبرو کولو او هغوی ته د مشورې ورکولو سره خورا ستر خدمت تر سره کړ. کرزی وايي د افغان اصله امريکايي زلمي خليلزاد حضور چي د ولسمشر بوش مرستيال چي وروسته بيا په افغانستان کي د امريکا سفير سو رول هم خورا مهم و، ځکه هغه په ځايي ژبه پوهېده او د افغانانو په منځ کي د درناوي وړ و.

د خليلزاد حضور به ګټور و خو جنجالي هم و. دی افغانستان ته د جګړې په جريان کي راورسېد، او د شمالي ټلوالي سره يې د طالبانو په له

منځه وړلو کې د خورا نژدې سره کار وکړ. دی او کرزی نژدې ملګري دي او د کرزي سره یې د حکومت په جوړولو کې مرسته او مشورې ورکړې دي. ځینو غړو په جرګه کې هغه د اصلي ځواک په توګه ولید، چې د پردې تر شا به یې د امریکا د نفوذ څخه په ګټه اخیستنه به یې د کرزي ټاکل ډاډمنول. د افغانستان په داخلي چارو کې د خلیلزاد د رول پر سر شخړو تر هغه روانه وه چې کله نوموړی دولسمشر بوش له خوا عراق ته د ۲۰۰۵ م کال د اپریل په میاشت کې د سفیر په توګه ولېږل سو.

د ۲۰۰۲ م کال د جون پر ۱۰ مه لویه جرګه په رسمي توګه پرانیستل سوه. شاه شورا ته یوه اطلاعیه ولېږل چې په هغه کې راغلي وه، چې دی په پخله د دولت د مشر توب له پاره د کاندیدۍ څخه تېرېږي او ولسمشرۍ ته د حامد کرزي ملاتړ کوي. کرزي ولسمشرۍ ته د کاندید په توګه په جرګه کې سیټ نه درلود خو د انتقالي ادارې د مشر په توګه یې شورا ته وینا واورول.

کرزی وایي چې ما یې د پرانیستلو په مراسمو کې ګډون درلود او د څو غړو سره مي ولیدل چې تر هغه وروسته مي خپل ځان لیري ځني ساتی. د ولسمشرۍ چوکۍ له پاره خورا ډېر کاندیدان وه، چې په هغو کې د مسعوده جلال په نامه یوه ښځه هم وه، چې وروسته بیا د ښځو چارو وزیره سوه. پخواني ولسمشر رباني هم په کاندیدانو کې و چې د شورا په دوهمه ورځ د خپلي کاندیداتورۍ څخه تېر سو او د کرزي څخه یې خپل ملاتړ وښود، چې ویل یې دا کار یې د ملي یووالي په خاطر تر سره کړی دئ.

د جون پر ۱۳ مه استازو د ولسمشرۍ له پاره پټي رایي واچولې چې دا په لویه جرګه کې لومړی ځل و. ملګرو ملتونو رایي شمار کړې او اعلان یې وکړ چې له ۱۵۵۵ رایو څخه ۱۲۹۵ رایي کرزي وړې دي.

کرزي وویل چې اوس نو زه د انتقالي ادارې مشر وم. ما و استازو ته په خپله وینا کې وویل، چې دا څونه د ویاړ ځای چې یو ځل بیا ټوله افغانان تر یوې خېمې لاندي سره راټول سوي دي. ما د سولې، ثبات او امنیت پر اړتیا خبري وکړې. ما تر دغې خېمې لاندي د افغانانو هغه ستر ارمان حیسوي چې د خپل هیواد ملکیت بیر ته د افغانانو لاس ته ورسي.

د کرزي تر ټاکلو وروسته لويي جرګې د نوي اساسي قانون پر موضوعاتو باندي بحث پيل کړ. د بن په غونډه کي د افغانستان د اساسي قانون د مسودې د جوړولو له پاره يو ځانګړی کمېسيون ټاکل سوی و خو لويي جرګې پرېکړه وکړه چي د اساسي قانون د تصويب له پاره دي په اتلسو مياشتو کي بله جرګه راوبلل سي. د لويي جرګې ناسته يوه اوونۍ وغځېدل، چي خيمي دننه او د کابل په جادو کي خورا کشمکش روان و. څو واره داسي پېښه سوه چي ځيني خوابدي استازي به د اعتراض په توګه له خېمې څخه ووتل او ځينو نورو بيا چي ويل يې دلته بهرنۍ مداخله روانه ده يوه ورځ له جرګې څخه بايکاټ وکړ. د کابل په جادو کي د ايساف سر تېرو د احمدشاه مسعود د ورور ولي مسعود د وسله والو کسانو سره چي په برتانيه کي د افغانستان سفير دئ، برخورد وکړ، خو په ټوليزه توګه د ايساف عسکرو په مرکز کي ثبات ساتلی و. هغه ورځ چي فکر کېده جرګه به پای ته ورسېږي برتانوي تورن جنرال چي په افغانستان کي يې سوله ساتي ځواکونه ځای پر ځای کړل، په مډال ونازول سو او د استازو له خوا ورته د اوږده عمر او برياليتوب دعا وسوه.

د جرګې په اخره ورځ استازي د کابينې پر ټاکلو کومي موافقې ته ونه رسېدل، او منتخب ولسمشر کرزي استازو ته وويل چي د جرګې وخت پوره سوی دئ چي زه بايد خپله کابينه په خپله وټاکم.

همدې شي خورا ډېر اعتراضونه راوپارول، او کرزي د استازو څخه وغوښتل چي جرګه دوې ورځي نوره هم وغځوي. د جون پر ۱۹ مه کرزي خپله کابينه اعلان کړه، چي په هغه کي د مسعود د اردو پخواني قوماندان جنرال قسيم فهيم د دفاع وزير په توګه او يو له خپلو دريو معاونينو څخه وټاکی. يو بل مرستيال ولسمشر حاجي عبدالقدير تر دې يوه مياشت څه کم په کابل کي ووژل سو.

تر بېړنۍ لويي جرګې وروسته کرزي او د ده کابينه د خورا سختي دندي سره مخامخ وه. چي بالاخره د کنډ او کپر افغانستان څخه يو نوی ملت جوړ کړي، چي په هغه کي د يوه فعاله حکومت جوړول هم راځي او په هيواد کي بې شمېره سيمه ييزي اونژادي ډلي سره متحدي کړي چي زياتي

يې لا تر اوسه پوره وسله وال وه.

کـرزی وايـي چـي تـر لـويي جرګـې وروسـته د ائـتلاف د ځواکونـو امريکايي قوماندان په بېړنۍ توګه راغلی چې ويل يې زه ستا د امنيت په اړه خورا انديښمن يم. جنرال وويل هغه افغانان چې ستا پر شاوخوا راټول دي ښه روزنه نه لري او د دې جوګه نه دي چې د تروريزم د خوا تاسي ته د متوجه تهديدونو تر هوده ووتلای سي، او هغه مغلق امنيت ونيسي چي د يوه ولسمشر له پاره اړين وي او ده راته امريکايي امنيتي پلان تشريح کړ.

کـرزی وايـي مـا جنـرال تـه وويـل چـي زه بـه پـه دې اړه فکـر وکـړم او د خپلـو افغانانو سره به دا مسئله شريکه کړم. وبه ګورو چي دوی په دې اړه څه نظر لري. دی ډېر حيران سو چي ټولو افغانانو د هيواد له هر ګوټ څخه د دې خورا په ورين تندي ملاتړ وکړ، چي ما به د همدې پلان په اړه خبري ورسره کولې. دوی کرزي ته وويل دا به ستا تر ټولو غوره کار وي چي تر سره يې کړې او څومره ژر چي امکان لري بايد ويې منې. دوی ده تـه وويـل چـي امنيت يوازي په نفرو نه ساتل کېږي، بلکي پوهه، روزنه او تجهيزات خورا ورتـه مهـم دي. ځکـه نـو زه ورسـره موافـق سوم او امريکايانو د امنيـت پـه برابرولو کي خورا ستر خدمت تر سره کړ، بلکي دوی هغه افغان هم وروزل چي له دوی څخه مسئوليت واخلي. زه اوس يو ځل بيا افغان ساتونکي لرم چي خوراښه روزلي او ښه تهجيز دي. امريکايي امنيتي ځواک چي دوه کاله د کـرزي پـر شـاوخوا راټـول و تـر څنـګ يـې د افغـان ولسمشـري ګـارډ هـم وروزی، د کرزي امنيتي ساتونکو ټولو د امريکايي اردو په ځانګړو ځواکونو کي د کمانډو په توګه او يا په بحري سيلز کي دنده تر سره کړې وه. غښتلو او جګو امريکايانو چي د لمر عينکي به يې پر سترګو وې او خورا ډېري وسلې به ورسره وې چي کله به کرزی کوم ځای ته تلی هر چيري به دغه امنيتي کسان تر سترګو کېدل، چي همېشه به تر ده شاوخوا راچاپېر و. کله چي به کرزي د يوه ولايت مرکز ته د والي د ليدلو له پاره تلی نو په څرخکه کي به يې سفر کاوه چي د کښېناستلو سيمه به لا د وړاندي د امريکايانو له خـوا سـاتل سـوې وه. کـه چيـري بـه محلـي مشـرانو او يـا دولتـي چـارواکو د ولسمشر د روغبړ له پاره ليکي جوړي کړي وې او کـرزي بـه ورسـره تېرېـده

دوه امنيتي ساتونکي به يې اړخونو او دريم د اتوماتي وسلې سره د تيارسي په حالت کې د ليکي تر شا روان و.

د انتقالي ادارې د مشر په توګه تر ټاکلو درې مياشتي وروسته د ۲۰۰۲ م کال د سپټمبر پر پنځمه نېټه په کندهار کې چې کله د ورور واده ته تللی و وژونکې حمله پر وسوه، خو دی ژوندی پاته سو. د خپل وطنوال د ليدلو له پاره خورا ډېر خلک راغونډ سوي وه، ځکه چې دا دده تر ټاکلو وروسته کندهار ته د ده لومړی سفر و. کله چې د ولسمشر کاروان په جادو کې د خلکو تر ګڼې ګوڼې کرار تېرېدی يو کس چې د افغان پوليسو يونيفورم يې اغوستی و د کرزي پر موټر يې څلور ډزي وکړې، يوه مرمۍ د کرزي له سر څخه تېره سوه او د کندهار والي ګل اغا شېرزی يې په سر کې ژوبل کړ. د ده زخمونه شديد نه وه او د کرزي امريکايي ساتونکو پر هغه کس ډزي وکړې او ويې واژه. دغه کس عبدالرحمن نومېده چې يو مشکوک طالب و او تر يوه مياشت لږ موده وړاندي د کندهار د والي په شخصي امنيتي ځواک کې شامل سوی و.

تر دې دوه کاله وروسته د ولسمشرۍ د ټاکنو په هيواد کې د پراخ کمپاين پر مهال چې يو ځای ته په سفر و د ۲۰۰۴ م کال د اکتوبر په مياشت کې يې پر هيلکوپټر راکټي حمله وسوه.

خو د اوس له پاره ډېر څه په مخکي وه چې تر سره سي. کرزی وايي موږ بايد د اساسي قانون د لويي جرګې د دايرولو له پاره خورا سخت کار کړی وای. لومړی کار دا و چې د اساسي قانون د مسودې له پاره بايد کمېټې جوړې سي چې يوه د اساسي قانون مسوده جوړه کړي او هغه بله يې تر نظر تېره کړي. ما د ډېرو کسانو سره تر سلا مشورو وروسته د دغو کمېټو غړي وټاکل او د راتلونکي کال له پاره د دوی په وړاندي خورا ډېر کارونه پراته وه، چې تر سره يې کړي. د کمېټو غړو لومړی د عامو افغانانو نظر وغوښت. دوی کسان د افغانستان هري برخي ته ولېږل، چې د افغان ولس نظر معلوم کړي چې څه ډول حکومت غواړي. څو نظرونه وه چې په هغه کې د رياستي نظام، صدارتي نظام / پارلماني نظام او د شاهي نظام بير ته راتګ غوښتل سوی و، خو مطلق اکثريت د رياستي نظام غوښتونکی سو.

کرزي پخپله د مختلفو موضوعاتو په اړه د افغانانو د نظرياتو په راټولولو بوخت و. دی وايي تر دې وړاندي چي زه د افغانستان د انتقالي اداري د مشر په توګه وټاکل سم ما د هيواد د ټولو پر ګنو سره غونډې وکړې او همداسي پسې جاري وې. په هغو ورځو کي لومړی شی چي خلکو غوښت هغه بې وسلې کول، بې وسلې کول او بې وسلې کول و. خلکو غوښتل چي د بې شمېره ملېشو او ټوپکسالارانو څخه وسلي راغونډې سي او په هيواد کي د تشدد د بيا راتلو خطر کم سي. افغانانو همدا شان په پوره توګه د قانون پر حاکميت ټينګار کاوه. تر دغو شيانو وروسته چي نور شيان خلکو کرزي ته ويلي وه هغه ښوونه او روزنه، روغتيايي اسانتياوي، سړکونه، اوبه، برېښنا او هغه ټوله شيان چي پر مختللي نړۍ ورڅخه برخمنه ده. تر دې وړاندي هم د افغانستان زېربنا پر مختللي نه وه خو اوس بيا بېخي د مرګ پر پوله ولاړ و. يوازي ٦ فيصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي او حتی نن هم په کابل کي هر ځای د جنراتورونو ږغونه اورېدل کېږي، ډېر داسي کلي سته چي په ژمي کي يې د واورو له کبله چي پر لوړو کوتلونو وسي د نورو سيمو سره يې اړيکي پرې کېږي. روغتيايي خدمتونه خو تر لويو ښارونو بهر بېخي پر نېست حساب و. د جنګونو په جريان کي په سلګونو ښوونځي نړېدلي وه. د کرزي مکتب حبيبيه لېسه چي په افغانستان کي تر ټولو لوی او غوره ښوونځی دئ په کنډواله بدل سوی و، خو د دې ټولو سره افغانان په دې پوهېدل چي که وسلې ټولې نه سي د پر مختللي ټولني له هيڅ ګټې څخه به برخمن نه سي.

ډي ډي آر يا د بې وسلې کولو پروګرام د ۲۰۰۳ م کال په فبروري کي د افغانستان د نوي پيل پروګرام لاندي د يو ان ډي پي په ملاتړ او د يوناما په همکاري پيل سو. د راتلونکو درو کلونو په جريان کي د ډي ډي آر د پروګرام تر چتر لاندي په زرونو ميله وسلې، د توپونو ټوټې، کلاشينکوفونه، ټانکونه، او نوري درنې او سپکي وسلې راغونډې سوې او د دفاع وزارت په واک کي ورکړل سوې. تر ۲۵۰ زيات مليشه ترخيص او تر ٦۳۰۰۰ ډېر پخواني جنګيالي بې وسلې سول. د ډي ډي آر پروګرام همدا شان د پخوانيو جنګياليو سره مرسته وکړه، چي د حرفوي زده کړو له لاري

او نورو وظيفو ته په استخدامولو سره بير ته خپل ملکي ژوند ته راوګرځي او يا بيا په افغانستان کي د نوي ملي اردو نظامي ژوند ته ور وګرځي.

کرزی وايې چي تر خيض سو افسرانو او سرتېرو تـه د بيا استخدامولو له پاره ډېر شيان وه، چي په لسو کي نهو يې ملکي چاري انتخاب کړې لکه بزګري ، حرفوي زده کړې او تجارت. دوي نور د جګړې څخه ناروغـان او د جنګي الاتو د کارولو څخه ستړي او زاره تر کي و.

د ډي ډي آر پروګـرام د ۱۴۱ ميليونـو ډالـرو پـه لګښـت زياتـه برخـه جاپان پرېکړه چي د روسانو په مقابل کي يې د مجاهدينو سره د تجهيزاتـو مرسته کوله، په ځانګړې توګه د وسايطو او د ۲۰۰۲ م کـال پـه جنوري کـي د افغانستان د بيا رغوني په اړه د نړيوال کنفرانس کوربه و. په يقين سره چي د ټول افغانستان څخه وسلې ټولي نه سوې خو د درنو وسلو لوی اکثريت لکه ټانکونـه او توپونـه د ملېشـو او ټوپکسـالارانو د لاسـونو څخـه ووتـل او و نـوي حکومت ته وسپارل سول.

افغانسـتان يـوازي دانـه چـي د وسـلو څخـه ډک و، بلکـي د نـړۍ لـه نهـو ماين ګذاري سوي هيوادونو څخه و، چي په سوونه زره انسان ضد، ټانک ضد اونور چاودېدونکي مواد يې په ډېرينه خاوره کي کرل سوي وه. د ماين پـاکۍ هڅـي د طالبـانو د حکومـت د نسـکورولو راهيسـي روانـي دي، خـولا هـم پـه افغانستان کي تر ټولو لويه وژونکې وسيله ده چي هره مياشت تر سلو زيات افغانان وژني او يا يې ټپي کوي.

کله چي مسافرين د کابل و نړيوال هوايي ډګر تـه راورسېږي د رن وې او ټکسي لارو پر دواړو غاړو د ماين پاکانو د ډېرو نښانونو په ليدلو حيرانېږي خو د کابل هوايي ډګر تقريباً د ماينونو څخه پاک سوی دئ.

کله چي خلکو وليدل چي د ډي ډي آر پروسه بريالۍ ده نو لومړيتـوب بلي خوا ته وګرځېد داسي چي خلک به د ښووني او روغتيـايي خـدمتونو پـه اړه ډېر ږغېدل. کرزی وايي چي يو شی مي ډېر خوشحاله کوي هغه دا چي خلک د هر کلي او ولايت نه زما څخه د پوهنتون غوښتنه کوي. ما کوچنيـان وليدل چي په خېمو کي يې زده کړې کولې او داسي ښوونځي چي دبمباريو له کبله به يې چتونه نړېدلي وه. تعليم د خلکو تر ټولو لوی ارمان و.

هندوستان چي حامد کرزي پکښې پوهنتون ولوست او انګليسي يې پکښې زده کړه. د حبيبيې ليسې د بيا رغوني له پاره يې بسپنه ورکړه، د ښووني ستره غوښتنه چي کرزی يې په خبرو کي يادونه وکړه ډېره ښکاره وه، ځکه شاګردان په مختلفو دورو کي ښوونځي ته تلل او راتلل چي په خپمو کي به يې زده کړي کولې او د ورانو ټولګيو د بيا رغوني کار به د دوی په شاوخوا کي روان و.

يوبل شی چي د کرزي څخه به د کلي مشرانو غوښت هغه ښځينه روغتيايي اسانتياوي وې. دی وايي چي ما احساس کړه چي ښه ښځينه روغتيايي اسانتياوي ډېري مهمي دي، ځکه چي خلک يې خورا ډېره غوښتنه کوي. دا زما له پاره په دې معنا وه چي ټوله خلک د ښه ژوند ارمان لري. تر دې وروسته به دوی د سړک او برېښنا غوښتنه کوله چي د تجارت او سوداګرۍ له پاره ډېر اړينه ده.

دی وايي چي نن اول لمبر غوښتنه د برېښنا ده، چي د ده دا خبره د راډيو د يوه مخترع پروګرام چلوونکي لخوا عام ولس هم تايد کړه. په کابل کي يوې شخصي راډيو يوابتکاري پروګرام جوړ کړ چي په هغه کي به اورېدونکي په پروګرام کي برخه اخيستل چي خپل نظر ووايي. د همدې راډيو د ټليفون شمېره په راډيو کي خلکو ته اعلان سوه چي کله به اورېدونکو زنګ ورته راوواهه نو يوازي به جواب ورکوونکي ماشين بيپ بيپ کاوه چي نور هيڅ لارښوونه يې نه ورته کول، ځينو ټليفون کوونکو به همداسي ټليفون وکړ چي هيڅ به نه پوهېدل چي څه وکړي خو نورو به خپل پيغامونه پرېښوول او هغه څه به يې ويل چي په زړه کي به يې وه. دغه پيغامونه وروسته نشر سول چي وروسته ډېر خلک په وپوهېدل، د دغه غير رسمي او نامنظمو نظرياتو اورېدلو وروسته د راډيو مشر هغه پايلي ته ورسېد چي ولسشمر کرزی رسېدلی و. د افغانانو لومړني شکايتونه د برېښنا د نستنه والي په اړه وه.

د برېښنا غوښتنه بيله شکه چي ډېره وه، خو د طالبانو تر واکمنۍ وروسته چي کله بازار ته برېښنايي توکي راوارد سول څو چنده يې نوره هم زياته کړل. هيواد اوس د موبايل ټليفون او برېښنا ليک له لاري د نړۍ سره

وصل سو، چې همېشني چارج ته يې اړتيا لرل. ځوان افغانان د کمپيوټر پر خوا ور مات سول، د کمپيوټر دوکانونه او کورسونه د کابل په شمول ښارګوټو او کليو ته وغځېدل. افغانانو په خورا پراخه پيمانه توګه د موسيقۍ د سي ډي ګانو د کاپي کولو غلاوي پيل کړې او په ډي وي ډي کي به يې امريکايي او هندي فلمونه کتل. د امريکايي هغو فلمونو غير قانوني کاپي به په څو ورځو کي د کابل په دوکانونو کي تر لاسه کېده چې تازه به په امريکا کي ننداري ته وړاندي سوي وه او په کوچنۍ کېمره به په ډېره اسانۍ سره د تياتر د پردې څخه ريکارډ سوي وه. د دغو ډي وي ډيانو کتل داسي وه لکه سړی چې خپله په تياتر کي وي چې د فلم د لغړيانو، خبري، خندا او ټوخی به پکښې اورېدل کېدی. چې بالاخره به يې پرده هغه وخت بنده سول چې کله به يو ليدونکي او ليدونکي ولاړ سول، او پياده رو ته به ووتل. افغانانو همدا شان د ټلويزيون له ليدلو سره مينه درلوده چې دا کار يې د سټلايټ ډيشونو له لاري کاوه او حتی په ليري پرتو سيمو کي به هم تر ستر ګو کېده.

کرزي وويل چې البته موږ د نوري بريښنا له پاره پلان جوړوو خو دا هر څه ډېر ژر نه سي تر سره کېدلای. اوس دا تر ټولو مهم شی دئ چې نړۍ بايد زموږ سره مرسته وکړي چې تر څو د بريښنا د توليد ظرفيت ډېر کړو.

د نوي افغانستان په دغه لومړيو مراحلو کي تر هغه ډېر ژر وروسته چې نړۍ د جګړې دغه بېرووتکې هيواد ته بېر ته راوګرځېدله افغانانو خورا ډېري هيلي او ارزوګاني لرلې، چې دا خورا لوړي وې. کرزي وايې چې ما په خپله داسي فکر کوي چې موږ به هيواد په څو کلونو کي ورغوو، چې البته زه پخپله د ډېرو افغانانو سره غلط وم، هيله بلکي فکر مو کړی و چې دا هر څه به ډېر چسپ ورغېږي. خو د ژر تر سره کولو هيله لا تر اوسه ژوندۍ ده ځکه چې افغانستان څو کاله له لاسه ورکړي دي دوی د هغه فاصلې په بېر ته ډکولو کي خورا په بېړه کي دي او غواړي چې خپل ځانونه نوري نړۍ او په ځانګړې توګه د ګاونډيانو سره برابر کړي.

کله چې هيواد له کورنۍ جګړې له تيارې څخه راووت او طالبانو ته واک ورسېد په لومړي سر کي پرمختګ خورا چټک و خو بېر ته دغه پروسه ټکنې سوه، چې د هيواد حرکت همداسي پاته سو خو اوس ارزوګانو هم تغير

کړي و. خلکو لوړي تنخواوي غوښتې چې ښه کالي په رانيسي او کورونه په سم کړي. کرزی وايي چې کله به ما په لومړي سر کې د خلکو سره غونډې کولې خلکو به خراب کالي اغوستي وه او ستړيا او مشکلات به يې له ورايه له مخه ښکارېدل، نن دوی ډېري ښه جامې اغوندي اونظرونه يې مثبت سوي او د هيلو ډک دي. په افغانستان کې ژوند مثبت تغير کوي چې همدا تغير لا پسې روان دئ. کرزي دا خبره په ۲۰۰۵ کال کې وکړه کله چې د طالبانو په حملو کې زياتوالی راغلی، افغانان د پر مختګ د کراري ودي څخه خواشيني سول، په ځانګړې توګه د هغه ډول امنيت نه ورته برابرول چې دوی يې هيله لرل.

د اساسي قانون لويه جرګه د ۲۰۰۳ م کال په جنوري کې تر سره سوه، کرزی وايي چې هلته خورا سختي چنې ووهل سوې مګر پروفيسر مجددي چې د جرګې مشر وټاکل سو ټوله شيان ده د مختلفو خلکو د ګټو او د هغوی د نظرياتو سره په معامله کې د خورا حيرانوونکي طريقې څخه کار واخيست. د اساسي قانون مختلف شکلونه په نظر کې نيول سوي وه، چې بالاخره استازو رياستي نظام خوښ کړ چې البته دا د افغانانو هيله هم وه. دې کيسې شل ورځې په بر کې ونيولې چې بالاخره مسوده داسې حال ته راورسېده چې لوی مشکلات يې حل او د اضافي تغيراتو راوستلو تر پولي ورسېده. کله چې د نورو تغيراتو راوړلو نور څه نه وه پاته پروفيسور مجددي و هغه ته د رايې ورکولو اعلان وکړ. دا آزادي رايي وې چې ده يې د منلو له پاره د درېدلو وويل چې تقريباً ټوله غړي چې تر ۵۰۰ ډېر وه په تاييد يې ولاړ سول. کرزی وايي چې يوازي دوه درې کسان يې په تاييد ونه درېدل. چې دا خورا د حيرانۍ وړ و، ځکه چې افغانستان اوس اساسي قانون درلود چې دا خورا ښه اساسي قانون و چې په نړۍ کې خورا ځانګړی او حکومت ته يې په خورا سمه توګه د رسېدلو چاره تنظيمول.

د دغه نوي اساسي قانون يوه ځانګړنه دا ده چې کرزی په وياړ چې ټولو ژبو ته پکښې مساوي حق ورکړل سوی دئ، چې اوس به کوچنيان کولای سي چې په خپله سيمه کې په خپله ژبه زده کړې وکړي.

ښځو ته په پارلمان کې ۲۵ فيصده سيټونه ورکړل سوي دي، خو عملاً

د هیواد په ډېرو برخو کي خورا مشکل او ناممکن کار دئ، چي ښځي دي په آزاده توګه دمحلي دفترونو له پاره کمپاین وچلوي. په نتیجه کي د پارلمان خرڅ سوي غړي د ځواکمنو په توګه چي په هغو کي قاچاقبران، ټوپکسالاران د چوکیو د تر لاسه کولو له پاره هڅي کوي.

خو بیا هم ښځو ته قانون دا اجازه ورکړېده، چي په پارلمان کي چوکۍ ولري او اساسي قانون هم په دې اړخ کي لړ څه مرسته کړې چي په افغانستان کي د ښځو دغه دردمنه وضع لږ څه سمه کړي چي په روایتي توګه یې حیثیت خورا ټیټ و، چي د جګړو په جریان او د طالبانو د واکمنۍ په جریان کي خو یې هیڅ نه درلود. د ښځو وضعیت مخ پر تغیر دئ خو دغه پروسه په اطرافو کي خورا ټکنۍ ده. د ۲۰۰۴ م کال په پرتله ما په ۲۰۰۵ م کال کي په کابل کي خورا لږ ښځي ولیدې چي بورقې به یې کړي وې او هر وخت به مي دوې درې ښځي لیدې چي بېله نارنه به سره ملګري او د نوي ښار په لوړو مارکېټونو کي به یې سودا کول. د ځوانانو نجونو ډلي به لیدل کېدې چي د کابل د مرکزي هوټل په هال کي به یې قهوه څښل، باندار به یې کاوه او خندل به یې چي تر دوی څو مېزه ها خوا به بیا هلکانو په ناز او نخرو ورته کتل. خو د کابل په اطرافو کي د ښځو حقوق تقریباً له نېست سره برابر دي. کورنۍ تاوتریخوالي ډېر او په زوره ودول خورا عام دي. کم عمره نجوني د کورنیو د غریبۍ له کبله د پیسو په مقابل کي څلوېښت کلونو پنځوس کلونو خلکو ته ودېږي. د داسي پېښو راپور خورا لږ ورکول کېږي، خو بیا هم د بشر د حقوقو د خپلواک کمېسیون مشره سیما ثمر وایي چي د افغان ښځو د ځان وژني په سلګونو پېښي یې ثبت کړي دي. کمېسیون وایي چي په زوره ودول، د کم عمر نجونو ودول او پر بنو ورکول د ځان وژني تر ټولو لوی عاملونه دي چي اکثره دغه پېښي په مرګ پای ته رسېږي.

په افغانستان کي رسنیو ته په لاس رسي سره بېله شکه چي د ښځو په حقوقو کي به ښه والی راسي او د هغوی د اعتبار په اعاده کولو کي به مرسته وکړي خو سرعت یو تصوري ربط دئ چي دا به یو او دوه نسلونه په بر کي ونیسي چي د ښځو په وضعیت کي رښتوني پرمختګ راسي خو په دې شرط چي په هیواد کي امن او ثبات وي.

د اساسي قانون تر تصويب وروسته حکومت د ټاکنو له پاره په تياري بوخت سو. دوو ټاکنو ته ضرورت يو يو د ولسمشرۍ له پاره او هغه بل د پارلمان د غړو د ټاکلو له پاره چي دواړه بايد جلا تر سره سوي واى. په نړۍ کي داسي شکونه وه چي په افغانستان کي به آزادي ټاکني تر سره نه سي، داسي بېره وه چي طالب او القاعده ترهګر به خلک د انتخاباتو نوم ليکلو ته پرې نه ږدي او خلک به د رايو ورکولو څخه بېروي. کرزی وايي چي زما خپل توقعات خورا لوړ وه، چي يو ځل بيا غلط ثابت سول، ما ويل چي که د شپږو څخه تر اوو ميليونو افغانانو پوري نوم ليکنه وکړي دا به زموږ له پاره تر ټولو لوی شی وي او د ډيموکراسۍ له پاره به ستر ګام وي. خو په خورا ډېر لږ وخت کي د نوم ليکني پروسه ۱۰ ميليونو ته ورسېده چي دا يوازي د افغانستان د پولو دننه وه. خو کله چي په پاکستان او اېران کي مهاجرو نوم ليکنه وکړه دغه شمېره ۱۲ مليونو ته ورسېده. کرزی وايي چي افغانانو د انتخاباتو سره خورا مينه لرل او دې ته لېوال وه چي د خپل هيواد په راتلونکي کي برخه واخلي.

د ولسمشرۍ ټولټاکني لومړۍ د جولای پر پنځمه پلان سوي وې خو د ټاکنو د اماده ګۍ له پاره چي کوم اټکل سوې و هغه تر هغه ډېر ګران راوخوت. د رايو د کاغذونو له پاره ښه تياري ته اړتيا وه ځکه چي په هيواد کي د بې سوادۍ کچه خورا لوړه وه، او خورا ډېرو کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه کانديد کړي وه، په لومړي سر کي درويشت کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه نومولي وه چي شپږ يې تر انتخاباتو مخکي له خپلي کانديداتورۍ څخه لاس پر سر سول. د رايي پر هر کاغذ به د کانديد عکس، نوم او يوه خانه چي د ده او يا دې له پاره نښاني سي. دا چي زيات کانديدان مستقل وه او که به کوم رايه ورکوونکي د کوم کانديد نوم نه سو ويلای او عکس به يې نه پېژندی نو دا به يې زده کول چي کومه خانه نښاني کړي. تر انتخاباتو وړاندي ټولو رايه ورکوونکو ته کارډونه ورکړل سول او داسي آوازې هم وې چي ځينو رايه ورکوونکو څو کارډونه اخيستي دي. دا چي د دې مخنيوی وسي چي رايه ورکوونکي تر يوځل ډېر رايه ورنه کړي تر رايي ورکولو وروسته به يې ګوته په رنګ ورلړل داسي تورونه هم وه چي

دغه رنګ په خورا اساني سره پاکېږي.

د جولای ۵ وسپټمبر تـه وځنډېدل خـو چـي بیا هـم کارونـه نـه وه سـم ټاکني یو ځل بیا د اکتوبر ۷ ته وځنډېدې.

کرزی وایي چي تر ټاکنو وړاندي ما د هیواد د هر ګوټ له خلکو سره ولیدل، د ولایتونو څخه په ډلو ډلو مشران راتلل او که به هوا ښه وه نو په ارګ کي به مي له دوی سر د ارګ په باغ کي تر ونو لاندي کتل او هر څه چي به یې په زړه کي وه راته ویل به یې.

په ارګ کـي دننـه غونډې د کـرزي د انتخاباتي کمپاین تـر ټولـو ښـه او خوندي لار وه، چي په بهر کـي د ده د وژلو ډېره موجوده وه خو په ارګ کـي غونډې هم یو ډېر زړه ور سیاسي تاکتیک و، په اوونۍ کـي څو ورځـي چي کله به دی په کابل کي موجود و د ولایتونو څخه چي به کوم قومي مشران راوستل سوي وه لـه ده سره بـه پـه وار شـلو او تـر دې زیـاتو قـومي مشـرانو مخامخ لیدل. دغه قومي مشران به تر ساعتي ټاور لاندي څوځایه تلاښي کېدل او د ارګ مسجد ته نژدې به د لویو ونو تر سیوري لانـدي راغونډېدل. ولسمشر کرزي به د ګلخانې ماڼۍ څخه راووت او هلتـه بـه یې لـه دوی سره ولیدل او د دوی خبري، شکایتونه او ستایني به یې واورېدې. دغه مشران به د ارګ د ستر والي څخه اغېزمن کېدل او پـه حقیقت کـي بـه یې یو پـه یـو د هیواد له ولسمشر سره خبري کولې. خو کله چي به خپلو کلیو تـه وګرځېدل خلکو ته به یې ویل چي ما له ولسمشر سره ولیدل او هغه داسي راته وویل.

کـرزی وایـي چـي زمـا هغـه غونډه پـه یـاد ده چـي د کابـل و جنـوب تـه د پکتیا د ولایت د مشرانو سره مي لرل، یوه مشر حاجي عبدالرحمن ځدراڼ راته وویل چي موږ له دې کبله تا ته رایه نه درکوو چي تـه پښتون یې. موږ تاسي ته د یوه افغان په توګه رایه درکوو، او ده زیاته کړه چي رایه هم تـا تـه درکوو، ځکه چي موږ پوهېږو چي تـه بـه لـه هزاره ګانو سـره مرسـته وکړې او که موږ پـه دې پوه سو چي تـه د دوی ولسمشر نـه یې نو موږ تاسي تـه رایـه در نه کړو.

په یوه بله غونډه کي د مزار شریف یوه افغان ازبک کرزي ته وویل چي مـا پرېکـړه کـړې ده چـي رایـه بـه تاسي تـه در کـوم دا لـه دې کبلـه چـي زه هـم

ستاسي غوندي د پاکستان په کوټه کي مهاجر وم او ما هغه ځای لیدلی دئ چي تاسي به کار پکښې کاوه او هلته به ټول افغانان درتلل او غونډي به یې کولې او هلته هیڅ داسي غونډه نه ده تر سره سوې چي ما ته پکښې د ګډون بلنه نه ده راکړل سوې او له همدې کبله زه پر تاسو باور لرم.
کرزی وایي چي یو استازي له پامیر څخه راغلی و دا سیمه په شمال کي واقع ده سفر کول ورته ډېر ګران دي او دا په خورا ډېرو کلونو کي د دوی لومړی ځل و، چي خپل مشکلات یې حکومت ته وویل.
ولسمشر ته په خبرو کي پته ولګېده چي دوی ته ملي یووالی خورا ډېر ارزښت لري. دوی داسي حکومت غوښت چي د ټولو پرګنو استازیتوب وکړي او دا شي په ځانګړې توګه په غیر پښتنو کي خورا پیاوړی و، چي څو پېړۍ پښتنو واکمني پر کړېده. خو زیات پښتانه ټولو افغانانو ته په مساوي توګه کتلو ته خورا زیات ارزښت ورکوي. کرزی وایي څه موده وړاندي له کندهار څخه یو مخور کس چي زموږ د کورنۍ دوست و دلته راغی او تر پنځلس ورځو تېرولو وروسته یې وویل چي زه بیر ته کندهار ته ځم. ما ورته وویل چي زه کوم خدمت وکړم؟ ده وویل هیڅ نه زه مازي راغلم چي ستاسي احوال واخلم او تاسي هم شکر ښه یاست مګر زه یوه هیله لرم هغه دا چي افغانان ټوله ځورېدلي دي او تاسي به البته د هغه چا سره مرسته کوئ چي کومک ته اړتیا لري. مګر د افغانستان هندوان تر ټولو ډېر ځورېدلي دي خو په هره لار چي وي د دوی سره تر ټولو لومړی مرسته وکړه.
د ولسمشرۍ ټاکني د ۲۰۰۴ م کال د اکتوبر پر نهمه تر سره سوې خلکو چي د کومي بېري احساس کاوه غلط راوخوت او په خورا ډېر شمېر کي کسان د رایي اچولو له پاره راووتل او یوازي یو څو پېښي د ترهګرو له خوا تر سره سوې. د رایي اچوني مرکزونه د سهار پر شپږو او اوو بجو پرانیستل سوه او د مازدیګر پر ۴ بجو وتړل سول. د ټاکنو په ورځ اعلان وسو چي څونه امکان ولري هغونه رایي اچوونکي باید رایي واچوي، د رایي اچوني مرکزونه باید د مازیګر تر شپږو بجو پوري پرانیستي وي. خو دا خبر د رایو ځینو مرکزونو ته ناوخته ورسېده، دري برخي راجسټر سوو خلکو رایي واچولې او خلک په ډېره خوشحالۍ سره د ډیموکراتیکي پروسې له

پاره راووتل.

کرزی وايي چې وروسته مې د انتخاباتو په اړه خورا حيرانوونکي کيسې واورېدې. ځيني دغه کيسې په نړيوالو مطبوعاتو کې هم خپرې سوې چې افغانستان ته د ټاکنو د خبرونو له پاره راغلي وه. يو کس چې خپل عمر يې پنځوس کلن ښووه او پر مخ يې د اوښکو سېلاب را روان و وېي بې سي ته وويل داسي ښکاري لکه خوب چې وينم. پنځه ويشت کاله بې ځايه توب او د خپل کور څخه ليري ژوند مې ملا راماته کړه، خو نن داسي احساس کوم لکه چې بير ته زېږېدلی يم.

کرزی د انتخاباتو د ورځي بله کيسه داسي بيانوي: د فراه په ولايت کي يوه زړه ښځه د رايو اچولو مرکز ته راغله ويل چي دا د ځان او لور له پاره رايه اچوي. دې ته وويل سوه چي ته يوازې د خپل ځان له پاره رايه کارولای سې، خو د لور پر ځای يې نه سې کارولای. ښځي وويل چي ولي هغه خو زما لور ده زه غواړم د هغې پر ځای رايه واچوم. کارکوونکو ورته وويل: بخښنه غواړو خو تاسي داسي نه سئ کولای. دا ښځه ولاړه او تر دوه درې ساعته وروسته بير ته راوګرځېده او خپله ځوانه لور يې د ځان سره په داسي حال کي راوستل چي يو ګړی مخکي يې اولاد زېږېدلی و، او هغې خپله رايه پخپله واچوله.

يوه بله کيسه له باميان څخه راغله چي هلته يوې سپين سري ښځي څلور ساعته په واوره کي پر پښو مزل کړی و تر څو د رايو اچولو مرکز ته ورسېده. کارکوونکو ورڅخه وپوښتل چي ولي دي دونه تکليف د رايو اچولو له پاره پر ځان تېر کړ؟ ولي رايه دونه ارزښت در ته لري؟ دې په جواب کي ورته وويل زما ژوند خو هغسي تېر دئ خو زه غواړم د خپلو کوچنيانو له پاره او د دوی د بچيانو له پاره رايه ورکړم. د رايو اچولو په يوبل مرکز کي يوه ناوې چي د واده جوړه يې په غاړه وه له موټر څخه راکښته سوه او ويې ويل چي په خدای سوګند که رايه ورنه کړم نو خپل واده ته به په آرامو مغزو ولاړه نه سم. د کابل ورځپاڼي يوخبريال چي د مريم لېسې د رايو اچولو مرکز مخ ته شل دقيقې ولاړ و خبر ورکړ، چي زه دلته ډېري ښځي وينم چي د رايو اچولو د مرکز څخه د خوشحالۍ له کبله په اوښکو ډکي

ستر ګي راوزي. يوه اتيا کلنه ښځه چي په ستر ګو ړنده وه د خپل لمسي په مرسته د ملالۍ لېسې د رايو اچولو مرکز ته د سهار پر نهو بجو راورسېدل. دې يوه خبريال ته وويل چي تېره شپه مي يوه ستر ګه خوب هم نه دئ کړی. خپل لمسی مي د شپې له دې کبله راکښېنوی چي حتی ليدی مي هم نه، چي سهار سوی به وي د رايو اچول به راشخه پاته سوي وي. ټکسي ډرايور عبدالمتين وبي بي سي راډيو ته وويل دا يو داسي خوب دئ چي د تل له پاره به راسره وي. دا ټوله کيسې وې چي رايو اچوونکو ټوله خطر هېر کړی و او د رايو ورکولو له پاره راوتلي وه.

د کرزي تر ټولو لوی سيال د شمالي ټلوالي وتلی کس يونس قانوني و، چي پر ډېرو چوکيو يې کار کړی و او په لنډه مهاله اداره کي د کورنيو چارو د وزير په توګه پاته سوی و. کرزي بايد د ټولو رايو څخه پنځوس فيصده تر لاسه کړي وای تر څو د دوهم ځل له رايو لوېدلو څخه يې مخنيوی کړی وای. کله چي د نومبر پر دريمه د رايو پايلي اعلان سوې دی د افغانستان د لومړي ولسمشر په توګه په ۴، ۵۵ فيصده رايو وټاکل سو. دی وايي چي رايي د ټولو قومونو لخوا د هيواد په هره برخه کي وشمېرل سوې. په رايو کي د درغليو ناري پورته سوی، چي ملګرو ملتونو يې د يوه مستقل کمېسيون له لاري د پلټلو ژمنه وکړه، خو هيڅ داسي يو شی پيدا نه سو چي هغه دي دغه پايلي بې اعتباره کړي.

د ولسمشرۍ تر ټاکنو وروسته سمدستي د پارلماني او ولايتي شوراګانو د انتخاباتو له پاره اماده ګي نيول پيل سوه، چي د ۲۰۰۵ م کال د سپټمبر پر ۱ مه تر سره سوې. د ولسي جرګې د ۲۴۹ سيټونو له پاره ۲۷۰۷ کسانو ځانونه نومولي وه او ۳۰۲۵ د ولايتي شوراګانو له پاره. کرزی وايي چي ترهګرو د رايو اچولو پر ځينو مرکزونو حملې وکړې تر څو رايي ورکوونکي وبېروي، مګر افغانانو، کانديدانو او د هغوی ملاتړو او رايو اچوونکو تر هغه ځايه چي زه خبر يم د هيڅ وران کاري پېښي سره نه دي مخ سوي.

د افغانستان او حامد کرزي سفر (۲۰۰۱) کال راهيسي او بيا تر اوسه د خورا ډېرو پېښو ډک و، چي اکثره به دغه پېښي خورا بېروونکي وې. کرزی

وايي چې زه احساس کوم دا د افغانستان له پاره خورا د وياړ شېبې دي.
کرزی وايي زما په نظر چې د دغه ښو شېبو په تر لاسه کولو کې قومي مشرانو، جهادي رهبرانو، روحانيونو او هر چا مرسته کړې ده. موږ خپل هيواد بير ته تر ډېرې ورانۍ وروسته تر لاسه کړ، سره له دې چې خورا لويې ستونزې او دسيسې يې په وړاندې لوېدلې وې. خو د هيواد تاريخ چې په ژوره توګه يې په ملت کې ريښې غځولې وې او هغه باغير ته خلک چې د خپل هيواد سره يې بې کچې مينه لرل دا ټولې هڅې شنډې کړې، کله چې موقع راورسېده ملت هم يو سو.
په دغه يووالي کې هغه وخت بير ته درز پيدا سو، چې د افغانستان د بيا رغوني پروسه خورا ټکنۍ پر مخ روانه وه، چې دې کار د کرزي او ډېرو نورو افغانانو هيلې په اوبو لاهو کړې. د افغانستان د بيا رغوني پروسه ځکه کراره وه چې يو خو دا هيواد ټوله وران سوی و او بل دغه ناکامه دولت دې ته اړتيا لرله چې تقريباً ټوله بايد له سره جوړ کړل سي. بل علت يې دا هم و، چې د جنګ په جريان کې يو نسل د جوړوني مهارتونه او ملکي تعليم يافته کسان يې له لاسه ورکړي وه. امنيت يوبل مشکل و. طالبان چې د ۲۰۰۱ م کال په پای کې له واکه ليري کړل سوي وه هغه وخت بير ته راپور ته سول کله چې متحده ايالاتو خپله توجه عراق ته واړوله. راپور ته سوو طالب ښوونځي ونړول. استادان او اداري کارکوونکي يې ووژل او د هغه خلکو ملاتړ يې بير ته تر لاسه کړ چې فکر يې کاوه د کابل اداره د دوی امنيت نه سي خوندي کولای. کرزی د نړيوالي ټولني د مرستو په اهميت چې تر اوسه يې د افغانستان سره کړي دي او کوي يې پوهېږي، او دا ورته معلومه ده چې د نوري نړۍ د مرستي او ژمنو پر ته دغه هيواد دغه سفر په يوازي سر په ثابته اوخوندي توګه نه سي تر سره کولای. ډېر څه تر لاسه سوي دي او ډېر نور شيان بايد تر سره سي.
افغانستان اوس يو انتخابي حکومت لري، کرزی وايي چې موږ اوس بير ته د ملتونو ټولني ته راوګرځېدو. افغانان يوځل بيا دنړۍ د بلنو په ليست کې چې په کنفرانسونو کې به يې برخه اخيستل او ويناوې به يې اورولې راغلی، دا د افغانانو له پاره د وياړ تر ټولو ښه نخښه ده چې دوی يوځل بيا په

نړیوالي ټولني کي ځای لري.

افغاني پاسپورټونه یو ځل بیا وپشل کیږي چي دا تر ټولو مهم شی او د دې څرګندونه کوي چي افغانان نور بې دولته خلک نه دي چي نوري نړۍ ته سفرونه نه سي کولای. د کابل نوی ښار د جادو پر خامه خواوو چي دغه سیمه هر واګون چلوونکي ته معلومه ده په درزنو خلک د پاسپورټ د تر لاسه کولو له پاره ولاړ وي. په دغو کسانو کي زیات یې لیک لوست نه سي کولای چي عرضه لیکونکو د جادو پر څنډو دوکانونه ورته پرانیستي دي. د سړک د غاړي عکس اخیستونکي په زړو بکسي کامرو باندي تصویرونه ور باسي.

کرزی وایي زه چي د نړۍ هر ګوټ ته سفر کوم په دې ډېر خوشحاله او ویاړم چي د افغانستان بیرغ ما ته ښه راغلی وایي. د افغان حکومت یوه لاسته راوړنه دا وه چي کرزی په هغه ډېر فخر کوي هغه د زړو پیسو ټولول او په نوې سکه بدلیدل دي. کله چي انتقالي حکومت منځ ته راغی ډېري کرنسۍ د چلېدو په حال کي وې. موږ فیصله وکړه چي دغه زاړه بانک نوټونه راټول کړو، چي ټوله اتلس تریولینه وې او په نوي کرنسۍ مو بدلي کړې. دی وایي چي دا هر څه مو په درو میاشتو کي تر سره کړه او هغه زړې پیسې مو وسوځلې. کله چي نوي نوټونه چاپ سول لومړی سړی چي تر لاسه یې کړې په کابل کي و. کله چي هغه ته پیسې په لاس کي ورکړل سوې مچ یې کړې او ویې ویل چي دا زما پیسې دي. معنا دا چي دا د افغانانو پیسې دي. نوي پیسې د هیواد هري برخي ته په موټرو، الوتکو، خرو، اسانو او په غرونو کي پر پښو ورسول سوې. کرزی وایي چي یوه انه یې هم ورکه نه سوه.

د کرزي هغه یاد دي چي په خپل یوه سفر کي ورته یوه بزګر ویلي وه، دا داسي کیسه ده چي دی یې کوي نو ورسره خاندي، ځکه چي دا ده ته ښکاره کوي پر کوم څه چي دی باور لري هغه د افغانانو رښتینتوب او حقیقي طبیعت دئ. دی وایي چي زه بدخشان ته تللی وم او هلته د یوه زیارت سره تم سوم. د دغه زیارت تر څنګ یوه کوچنۍ کوډل وه چي یو سړی پکښې مېوه خرڅول. دا د شاتو په شان د خوږو خټکیو وخت و، دغه

کس یو ختکی مات کړ ما ته یې یوه دړه راکړه ما هم وخوړل او مننه مې ترې وکړه. ما ورته وویل ښاغلی خدای دې ستا دوکان دونه در لوی کړي لکه افغانستان. ده په جواب کې وویل نه ښاغلې زه داسي نه غواړم. موږ باید د ټول افغانستان د آبادۍ او ښه والي له پاره دعا وکړو چي په هغه صورت کې به زما دوکان هم ښه وي.

۹

پرمختګ، ژمنه او مشکلات

په مخ کې پرته لار

د اې بي سي نيوز(ABC News) لخوا چې په ۲۰۰۵ م کال کې تر دې سرليک لاندې سروې تر سره سول چې ايا افغانستان به پر پر تو ستونزو بريالى سي پايلې يې په دې ډول وې : ۷۷ افغانانو فکر کاوه چې هيواد يې پر سم لورو روان دئ. ۷۱ فيصده خلک دا حکومت د طالبانو تر هغې خوښوي. ۸۷ فيصده خلک فکر کوي چې د امريکا په مشرۍ د طالبانو له واکه ليرې کول د افغانستان په ګټه دي او د لسو څخه نهه افغانان د اسامه په اړه بد نظر لري. لوى اکثريت په دې نظر دئ چې د ژوند په حالت کې ښه والى راغلى دئ. د نظر څرګندول تر پخوا ډېر آزاد دي او امنيت هم ښه سوى دئ.
چې دا تر ټولو ښه خبر دئ.

په همدې کال کې تر ټولو بد خبرونه دا وه، چې د افغانستان د ټوله نفوذ څخه يوازې ٦ فيصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي. د افغانستان سم نيمايي بالغ افراد بې سواده دي او افغانستان لا د نړۍ تر ټولو غريبو هيوادونو په ليکه کې دئ. د تېرو دوو کالو راهيسې د پولې د هغې غاړې څخه د پاکستان ميشت طالبانو او القاعده ښورښيانو په حملو، په کابل کې د ځانمرګو بريدونو په شمېر او د اپيمو په توليد کې زياتوالى راغلى دئ او په حکومت کې فساد خپلې لوړې کچې ته رسېدلى دئ، چې په کابل کې د حکومتي مامورينو ښايسته ودانۍ يې تر ټولو ښه بېلګه ده. تر هغه چې دغه وضعيت حاکم وي تر هغه وخته به افغانان پر خپل حکومت او د هيواد پر ښې راتلونکې اعتبار ونه کړي.
دا هغه مشکلات دي چې ولسمشر حامد کرزى ورسره مخامخ دئ.
دى په دې پوهېږي چې دا ټوله شيان په يوازې سر نه سي سمولاى.

کرزى وايي د ۲۰۰۱ م کال راهيسې افغانستان ډېر پر مختګونه کړي خو موږ په مخ کې خورا اوږده لار لرو، چې وروسته دا دعوه وکړو چې موږ پر خپل ځان ويسا او خوندي يو. موږ ډېر مشکلات لرو، چې بايد حل يې کړو او ډېر خنډونه چې بايد له مخه يې ليرې کړو.
يو تر ټولو لوى مشکل مخدرات دي، د امريکا او بر تانيې پنځه کلني

ګډې هڅې چې د تارياکو توليد له منځه يوسي او يا يې کم کړي په څرګند ډول غير اغېزمني تمامي سوي دي. او افغانستان اوس په تخميني توګه د نړۍ د هيروئينو او اپيمو د ۸۵ څخه تر ۹۰ فيصده توليدوي. د سي بي سي (CBC) د ٦٠ دقيقو په راپور کي چې په ۲۰۰۵ م کال کي يې خپور کړ ويل سوي وه چې اپيم د افغانستان تر ټولو لوی نقد حاصل دي او د هيواد د کورنۍ کرهڼي سم نيمايي توليد دئ.

ولسمشر کرزی د ترياکو پر کرنه خورا سخته نيوکه وکړه، خو افغان حکومت د دې توان او منابع نه لري چې د دغي پديدې سره جګړه وکړي. د افغان ملت ملي پاليسي هيڅ چيري د دې جوګه نه ده چې د قاچاقبرانو سره مبارزه وکړي، چې زيات يې اوس په پارلمان کي ناست دي. چې د همدې لاري لاسته راغلو پيسو باندي اوس د هيواد په سياسي تشکل کي ځای لري.

کرزی وايي د مخدره موادو مشکل اقتصاد ټکنی کوي. چاروا کي فاسدوي او ترهګرو ته مالي منابع برابروي. زه په دې باور لرم هغه ترهګر چې نړيوال تجارتي مرکز يې ونړاوه د مخدره موادو او نورو غير قانوني لارو څخه په لاس راغلو پيسو څخه يې استفاده کړې وه.

ډېر څارونکي دا انديښنه لري چې افغانستان به د مخدره موادو په يو دولت بدل سي. داسي چې هر څه به يې د قاچاقبرانو له خوا اداره کېږي. لکه د کولمبيا د (Pablo Escobar) او (Cali) د کوکينو نېکمرغه شرکتونه چې هر څه د دوی په انحصار کي وه. کرزی وايي چې هغسي يو حالت به هيڅکله رانه سي خو دا يو جدي مشکل دئ او وي به، خو افغانان به يې د نړيوالي ټولني په مرسته او همکاري له منځه يوسي.

کوکنار په افغانستان کي د پېړيو راهيسي کرل کېږي. اپيم به همېشه د کوچنيو ډلو له خوا د اوښانو د کاروانو په واسطه د شرق څخه و غرب ته د افغانستان د وريښمو پر لار تېرېدل. د نونس سوه شپېتمو او اويايمو کلونو کي افغانستان د اروپا او امريکا د خوشحاله کلتور له پاره تر ټولو له دې کبله ښه ځای و چې هلته به اپيم او د هغوی اشتقاق سوې بڼه يعني هيروئين په خورا کښته بيه تر لاسه کېدل. له همدې کبله د هيروئينو کمپنيو د

پاکستان په غیر علاقو یا قبایلي سیمو کي د اپیمو په تصفیه پیل وکړ، چي په غرب کي خورا ډېر غوښتونکي لري. خو کرونده ګر د همدې پیسو خورا لږه برخه تر لاسه کوي چي ډېري پیسې یې د تولیدونکو، قاچاقبرانو، منځګړو او پر چادو خرڅوونکو جیبونو ته لوېږي. دا چي د مخدره موادو د کرلو غوښتنه ډېره وه کوکنارو د افغانستان په نقدي محصولاتو کي لومړی ځای ونیوی او هیواد چي د انارو، انګورو او خټکیو له کبله مشهور و بازار له لاسه ورکړ. جګړو د هیواد د غلو محصول ته نور زیان واړوی. د مجاهدینو ځیني ډلي بالاخره د همدې مخدره موادو په پیسو چلېدلې. دا چي د هیواد اقتصاد په خورا بد حالت کي و ځینو افغان بزګرانو له دې کبله چي ژوندي پاته سي خپلي مځکي د کوکنارو په مزرع واړولې او ځینو ته خو د کوکنارو نه کرلو په صورت کي د قاچاقبرانو له خوا د فصلونو اړولو او حتی وژلو ګواښ سوی و.

کرزی په دې اړه داسي ځرګندوني لري چي وایي کله چي په ۱۹۷۹ م کال کي روسانو پر افغانستان یرغل وکړ ډېر افغانان مختلفو هیوادونو ته مهاجر سول. هغه خلک چي په افغانستان کي دننه د خپلو کورونو او فارمونو د ساتلو له پاره پاته سول د روسانو اومجاهدینو تر منځ جګړه کي د دوام داري بېري سره مخامخ وه. هیڅ افغان پر ته له دې بېري په خپل کور کي بېدیدای نه سوای چي سبا به د دوی کور روغ وي، فارم به یې په راکټونو او بمونو نه وي وران سوی. سبا به ډوډۍ وخوري او حتی چي سبا به ووینی که نه. افغانان د سبا له پاره په پلان جوړولو نه وه اړ بلکي د هغه ورځي هغه ساعت او هغه دقیقې چي دوی پکښې ژوند کاوه.

افغانان په خورا مایوسه حالت کي وه له همدې کبله نو د کرزي په قول چي (بهرنیو عناصرو) د دغه وضعیت څخه ګټه پورته کړه او د کوکنارو کرلو ته یې وده ورکړه. بزګران چي د پېړیو راهیسي یې خټکي، انار او انګور کرل او هغو چي غواوي او پسونه روزل د قاچاقبرانو له خوا وهڅول سول، چي خپل زاړه محصولات پرېږدي او په خپلو مځکو کي کوکنار وکري. په ډېرو ځایونو کي دغه بزګران د ټوپک په ځوکه دې ته اړ کړل سول خو زیات یې په نورو لارو هم رامات کړل سوي دي. د مخدره موادو قاچاقبرانو به بزګرانو

ته په لویه اندازه پیسې په پور ورکړې خو د هغه بیرته ادراینه به یوازې د کوکنارو په کرلو کې ممکنه وه. کرزی د همداسې یوې کورنۍ یادونه کوي، چې د کندهار ولایت ته ټولو حاصل خېزه سیمه کې اوسېدل. چې په زوره دې ته اړل کړل سول چې خپل د انارو باغ له منځه یوسي. دی وایي دا چې نوره ټوله کورنۍ پاکستان ته مهاجره سوې وه او یو کس تر شا پاته و، چې مازې ژوندی پاته سي د انارو پر ځای کوکنار کرل. دا ډېر ګران او ځوروونکی کار و، چې هغه دې په زړه پوري د انارو باغ له منځه یوسي، چې د ده په کورنۍ کې د څو کلونو راهیسې و، چې ډېر به دې نازوی او له مېوو څخه دې خوند اوګټه پورته کول. خو دغه کس په دې اړ و، چې همداسې وکړي. ډېر افغان بزګران په همدې شان وځورول سول، چې خپل باغونه او د ځمکیو فارمونه یې وران کړل خو ځینو بیا دا کار بېله کومې اقتصادي ګټو او ژوندي پاته کېدلو له بېرې وکړ.

وروسته طالبان راغلل، چې هر څه له بدوبتر سول. کرزی وایي چې تر دوی وړاندې په افغانستان کې د هیروئینو هیڅ کمپنۍ نه وه کله چې دولت ونړېدی قاچاقبران وپوهېدل چې اوس نو په هیواد کې دننه په خوندي توګه فعالیت کولای سي. تر دې وړاندې د هیروئینو دغه کمپنۍ په همسایه هیوادونو کې وې. البته دا د دې کبله نه چې بزګران دې د کوکنارو د کرلو له کبله شتمن سوي وي داسې نه ده، ځکه چې د غه زیاته ګټه د اکمالولو کړۍ وړي خو بیا هم بزګران تر انارو ډېري پیسې جوړوي، چې له همدې کبله کرزی د کوکنارو په وړاندې د سوځېدونکې مځکې پالیسي مخ ته بیایي. دی وایي چې بزګرانو ته باید بدل معیشت برابر سي، تر څو دوی بیرته خپل رښتوني ژوند ته راوګرځي چې د افغانستان او نړۍ په پرمختګ کې برخه واخلي.

یوازې پنځه ویشت کلنه جګړه نه وه چې تر څنګ یې وچکالي هم چې په نونسوه نیویمو کلونو کې پیل او په یویشتمه پېړۍ کې لا روانه ده. همدې ګډ ترکیب په لویه پیمانه د افغانستان د اوبو لګولو زوړ سیستم زیانمن کړ چې څارویو او حاصلاتو ته یې زیان واړاوه او دې ته یې زمینه برابره کړه چې بزګران دې ډاډمن توکې وکري. په ملیونونو پسونه او غوایان له منځه

ولاړل. دوی اکثره د لوږې او تندې له کبله مړه سول او یا په ارزانه بیه د مالکانو له خوا خرڅ سول ځکه چې نور یې نه سو کولای د دوی د اوبو او خوراک تر اوده ووزي. کرزی وايي چې زه یو داسې کوچې پېژنم چې هر څوک به دده سره تېرېدی نو وریان به یې ورکول ځکه چې هغوی دونه کمزوري سوي وه، چې ده مړولای نه سوای او هغوی نور د ژوند کولو نه وه. ده به خلکو ته ویل چې دا درسره بوزئ که یې مړولای سئ وې ساتئ که یې نه سئ نو حلال یې کړئ.

کرزي وایې یوبل شی په غرب کې د مخدره موادو لویه غوښتنه ده، چې دوی یې په اړه ډېر څه نه وايي. په مطبوعاتو کې لویه خالګاه د اکمال په برخه کې ده، چې راپور جوړوونکې یوازې په افغانستان کې د اپیمو د تولید د ډېرېدو خبر ورکوي چې دا مناسب او متوازن راپور نه دئ ځکه چې هغه اړخ یې له پامه غورځول سوی دئ چې په افغانستان او د هغه په ګاونډیو هیوادونو کې د تولید سوو هیروئینو هر ګرام په غرب کې د روږدو کسانو لخوا رانیول کېږي وروسته څکول او پېچکاري کېږي. خو کرزی نه غواړي چې د پړې ګوته بل چا ته ونیسي. دی وايي چې موږ نه سو کولای غرب ته ووایو چې د مخدره موادو مشکل له دې کبله رامنځته سوی دئ چې ستاسې خلک یې رانیسي. دا یوازې د غرب مشکل نه دئ چې مبارزه ورسره وکړي بلکې دا د ټولو هیوادونو وظیفه ده. موږ په نشه یي توکو ډېر اخته کسان لرو، ایران همدا مشکل لري، چې دا یوازې تر غرب پورې محدود نه دئ، ځکه چې دا د ټول بشریت مشکل دئ. برتانوي او امریکایي ځوان، په افغان کلیو کې نجلۍ او هلک ټوله یو شان دي، ټوله یو ډول ارزښت لري، دوی ټوله یو بشر دي، موږ ټوله باید په ګډه هڅه وکړو، چې دوی د دغه خطر څخه وژغورو. کرزی یو داسې موقف غوره کوي چې بس افغانستان باید د مخدره موادو دغه مشکل په خپله حل کړي ځکه چې افغانستان ته زیان رسوي، او له بله پلوه دا د اسلام، افغاني کلتور او اخلاقو خلاف کار دئ.

دی وايي چې افغانان په دې ډېر ښه پوهېږي چې کله زه دوی د مخدره موادو په وړاندې مبارزې ته رابولم دوی هم غبرګون ښوولی دئ. ننګرهار چې د کوکنارو د کرلو ډېر لوی ولایت و په خورا لویه پیمانه یې په تولیدولو

کې کموالی راوستی دئ. بدخشان، ارزګان اونور ولايتونه همداسې درواخله. دا چې افغانستان په کراره يوځل بيا پر خپلو پښو درېږي د يو څه استقرار له کبله بزګران يو ځل بيا پر دې برياليي سوي دي چې ختکې، انګور او انار تر مارکېټ پوري ورسوي، او په ښه بيه يې وپلوري. کرزی وايي چې موږ د مخدره توکو په وړاندې مبارزه کې ښه پرمختګ وينو.

د ۲۰۰۵ م کال په پای کې د ملګرو ملتونو د سروې پر اساس د کوکنارو په کرنه کې ۲۱ فيصده زياتوالی راغلی و او د امريکا د متحده ايالاتو د سروې له مخې ۴۸ فيصده خو په نيولو کې يې هم زياتوالی راغی چې په ۲۰۰۴ م کال کې افغان امنيتي ځواکونو ۱۸۰۰۰ کيلو ګرامه اپيم، ۱۴۰۰ کيلو ګرامه هيروئين او ۸ د مخدره موادو لابراتوارونه ونيول او له منځه يې يووړل. خو سره له دې بيا يې هم په توليد کې زياتوالی راځي.

ترهګري او توندلاريتوب د افغانستان له پاره يو بل مشکل دئ، چې دا د نړۍ د ډېرو هيوادونو ګډه وظيفه ده، کرزی وايي اسلامي هيوادونه بايد د توندلاريتوب په وړاندې سخته مبارزه وکړي. د هغو په وړاندې چې مذهب د نورو د ځورولو له پاره کاروي او د هغه چا په وړاندې چې لومړني قربانيان يې اسلامي ټولني دي. دی وايي چې توندلاريتوب د غلطو پاليسيو او تنګ نظريو پايله ده، چې هغه وخت بيا سياسي بڼه خپلوي چې حکومتونه د مذهب توندلاري بڼه د خپلو سياسي اهدافو له پاره وکاروي. کرزی اخطار ورکوي چې د نړۍ په هيڅ ګوټ کې به هيڅوک پر ارامه پاتې نه سي چې توندلاريتوب د راپورته کېدو په حال کې وي، او هغه ته په بل نظر ګوري. په هر فورم کې او د هري ټولني او مذهب په نامه توندلاريتوب د ټولي نړۍ له پاره خطر دئ او ټوله نړۍ د هغه سره د مبارزې مسئوليت لري.

دا چې افغانستان اوس د مخدره توکو، فساد او ترهګرۍ له مشکل سره لاس او ګرېوان دئ سبب يې دا دئ چې د طالبانو تر نسکورولو وروسته له دې هيواد سره لږ مرسته وسوه، د ډېرو ډالرو مرستې او وعدې ورسره وسوې خو هغه هيوادونه چې په ۲۰۰۱ م کال کې د افغانستان د ژغورلو له پاره راغله چې په سر کې يې امريکا دئ دلته يې د يوه فعاله حکومت په جوړولو کې غلطه محاسبه کړې وه. دا بس نه وه چې طالبان دي له واکه

ګوښه سي او د القاعدې ښوونيز مرکزونه دي له منځه يووړل سي. دا چې افغانستان د بيا ناکامۍ او د ټوپکسالارانو، تنګ نظرو او ترهګرو و لاسو ته د لوېدلو څخه وساتو غربي هيوادونه تر هغه وخته پوري له افغانستان سره مرسته وکړي چې نوى حکومت پر پښو ودرېږي. د ښه امنيت په صورت کي افغانان کولاى سي چې د ملي سړکونو د رغولو سيستم، ملي بر ېښنا او محلي او ساحوي د اوبو لګولو سيستم ته توجه وکړي. د ښه امنيت په صورت کي به ښوونځي د هلکانو او نجونو له پاره پرانيستي وي چې په همدې سره به د يوه نسل د افغان عالمانو تشه ډکه سي. د ښه امنيت په صورت کي به وزارتونه او د حکومت قضايي سيستم فعاله وي لکه څنګه چې بايد وي او په داسي حال کي به ممکن وي چې واک د ټوپکسالارانو او قاچاقبرانو څخه واخيستل سي او يو قانوني ادارې ته وسپارل سي.

کله چې افغانستان د طالبانو څخه ازاد سو، اسامه بن لادن او د هغه عرب (د ځينو راپورونو له مخي چيچينيايان) جنګيالي د جلال آباد په شرق کي د توري بوړي غرونو سمڅو ته پر شا سول داسي ښکاري لکه چې متحده ايالاتو ستر ګي د توپ څخه واړولې، ولسمشر بوش په خپلو خبرو کي دا شعار ګرځولى و، چې دى به اسامه مړ يا ژوندى عدالت ته راولي، خو د امريکايي ځواکونو هغه کوچنۍ ډلي ته چې اسامه يې په غرونو کي تعقيبوى سر تېري ورنه کړل سول، چې پاکستان ته د ده د تښتېدلو لار بنده کړي. چې له همدې کبله د نړۍ لومړى لمبر ترهګر او د القاعده سازمان مشر وتښتېد. دا چې القاعده ماته سوې وه او نژدې و، چې له منځه يووړل سي بيا دغه ترهګري ډلي ته موقع ورکړل سوه، چې سره راټوله او خپل ځان سره منظم کړي.

تر هغه وروسته د بوش ادارې عراق ته د جګړې له پاره تياري پيل کړ. چې په ۲۰۰٦ م کال بوش د يوې خبري غونډې په جريان کي دې ته اړ کړل سو چې ومني دې د ۱۱/ ۹ له پېښي سره هيڅ تړاو نه درلود. له همدې کبله پر افغانستان د بسپني نل ليکه وچه کړل سوه او نظامي ځواک يې ورڅخه ليري کړ، چې له امله يې د افغانستان د نوي ژوند هيله په نا اميدي بدله سوه. توجه تر دې حده ورسېدل چې ولسمشر بوش په دې کي پاته

راغی چې د ۲۰۰۳ م کال په بودجه کې دافغانستان ته بسپنه ځانګړې کړې چې وروسته بیا د امریکا کانګرس دغه کار وکړ.

د امریکا د دفاع پخواني وزیر ډونالډ رمسفلډ هغه وړاندیز رد سو چې افغانستان ته اضافي عسکر ولېږي، حتی د ۲۰۰۱ م کال په هغه وخت کې هم چې د افغانستان توري بوړې ته په اسامه او د القاعدې په مورال بایللو سر تېرو پسې عسکر ولېږي. خو امریکا په مځکه کې پر بې باوره ټوپکسالارانو باندې تکیه وکړه او امریکایي الوتکو به په دوام داره توګه له هوا څخه بمباری کولې. خو پینتاګون له دې څخه انکار وکړ چې هلته مځکني پوځونه ولېږي، تر څو پاکستان ته د اسامه د تېښتې لار بنده کړې چې له کبله یې اسامه په اسانۍ سره تر پولې واوښت چیرې چې هلته ده ته د یو اتل په ستر ګه کتل کېږي. هلته یې پر سوونو کسانو اغېزه وکړه او په خپله ترهګرې شبکې کې یې استخدام کړل.

د ترهګرۍ ضد جګړې په پیل کې د پاکستان ولسمشر پروېز مشرف د امریکا سره د ترهګرو په له منځه وړلو کې د پوره همکارۍ ژمنه وکړه. د هغه راهیسې پاکستاني حکومت د طالبانو او القاعدې په له منځه وړلو کې یوازې نمایشي جګړه کړې ده سره له دې چې د ولسمشر کرزي د اعتراض او د امریکا له فشار سره هم مخامخ سوي دي. کله چې پاکستان خپل ځواکونه قبایلي سیمو ته د عملیاتو له پاره ولېږي نو پر ضد یې د تشدده ډکې مظاهرې وسي او پر مشرف فشار راوړې چې د اسلامي توندلارو سره موافقه وکړه او پوځ له هغه ځای څخه راوباسه، تر څو اسلامي توندلارې پر آرامه وي. البته دوی د پاکستان خوا ته خورا ښه آرام ژوند لري، خو امریکایي او افغان نظامي قوماندانان شکایت کوي چې تر تېرون وروسته په افغانستان کې د طالب او القاعده سازمان جنګیالیو په حملو کې ډېروالی راغلی دئ، ځکه چې دوی په آزاده توګه پر پوله تګ راتګ کوي. د طالبانو پخوانی ویاند د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کې چې کله افغانستان ته را اوښت ونیول سو. او ده افغان ادارې ته وویل چې د طالبانو مشر ملا عمر د کوټې په سرحدي ښار کې په ازاده توګه ژوند کوي، دا هغه ځای دئ چې یو وخت کرزی پکښې اوسېدی. کار یې پکښې کوی او په ۱۹۹۹ م کال کې یې پلار د

طالبانو لخوا پکښې ووژل سو.

په افغانستان کې د طالبانو او القاعده شبکې نفوذ په تدریجي توګه مخ پر ډېرېدو دی او دوی په ډېره پیمانه د عراقي شورشیانو تاکتیکونه کاروي چې په هغوی کې ځانمرګي بریدونه، چاودېدونکي مواد او د سړک د غاړې بمونه د ناټو، امریکا او افغان امنیتي ځواکونو په وړاندې استعمالوي.

د ۲۰۰۷ م کال په پیل کې څلیرویشت زره امریکایي سرتېري په افغانستان کې وه، چې د هغو څخه یې یوولس زرو د ناټو د ګډ ملتي ځواکونو په چوکاټ کې کار کاوه چې هغوی هم یو دېرش زرو ته رسېدل. نظامي قوماندانان او سیاستوال د بوش اداره دې ته راکاږي چې افغانستان ته نور سرتېري ولېږي. سناتور جان کیري چې په ۲۰۰۴ م کال کې یې بوش ته د ولسمشرۍ ټاکني بایلودې بوش له دې کبله ملامت کړ چې په افغانستان کي د زړه نا زړه پالیسۍ پر مخ بیایي او پر ده یې ږغ وکړ چې هلته نور پنځه زره سرتېري ولېږي. امریکایي قوماندانانو هم د نورو اضافي عسکرو غوښتنه کړېده.

د دفاع نوي وزیر رابرت ګېټس چې کله د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کې د افغانستان څخه لیدنه وکړه په دې راضي سو چې د بوش له ادارې څخه غوښتنه وکړي چې هلته نور سرتېري ولېږي، خو په عین حال کې بوش په عراق کې (نظامي څپې (Surge)) پلان کړ، چې هلته به سرتېري زیاتوي. چې په هغه کې باید ځیني پوځیان له افغانستان څخه استول سوي وای، چې دې هیواد لا په نور بد حالت کې پرېښود. په همدې مهال کې د ناټو ځیني هیوادونه په دې کې پاته راغله چې په ګډ ملیتیزه ځواکونو کې خپلې ژمنې پوره کړي. افغانستان یو ځل بیا د خورا ضرورت په وخت کې د مرستو څخه محروم دئ.

پر ولسمشر کرزي باندي له دې کبله انتقادونه کېږي، چې په دې کې پاته راغلی دئ، چې خپل هیواد مخ ته او په چټکه توګه د خود کفایۍ پر لار بوزي. پر ده باندي له دې کبله هم تورونه لګېږي، چې د کوکنارو د کښت په مخنیوي کې بریالی نه دئ. ټوپکسالاران یې په ټوله هیواد کې ایله کړي او ملي اداره د فساده ډکه ده. مګر دغه ناروغي به تر هغه وخته پوري پاته وي

چي کله مرکزي حکومت او ولایتي اداري ددې جوګه سي چي افغان قانون په ټوله هیواد کي نافض کړي ځکه چي په افغانستان کي تر جګړې وروسته واک له منځه تللي و. خو دا کار یوه نسل او یا تر دې ډېر وخت ته اړتیا لري، چي افغانستان ته باید مرستي ورکول سي. د کرزي د بې ځواکه اقداماتو ملامتي باید د ده پر نړیوالو ملګرو واچول سي، په ځانګړې توګه د بیارغوني په چارو کي چي د ده حکومت د دې جوګه نه دئ چي د هیواد لوی مشکلات دي حل کړي او بل شي په افغانستان کي د بوزکشی د ذهنیت حاکمیت دئ.

لکه یو خان چي تر هغه وخته پوري به د بوزکشۍ لوبي راونه بولي چي په بري یې ډاډمن نه سي. کرزی به هم هیڅکله پر هغه لار ولاړ نه سي چي وروسته د ده ځواک ته زیان ورسوي. ده ځیني ډېر با جرئته او بریالي اقدامات کړي دي د بېلګي په توګه کله چي لویه جرګه په شخړه کي راګیره سوه ده کابینه اعلان کړه. اوقوي کسان یې له خپلو سیمو څخه لیري او مرکز ته یې راوستل. لکه اسعمیل خان له هرات او دوستم له مزار څخه چي اوس دوی دواړه په کابل کي دي تر څو د دوی له نفوذ څخه په سمه توګه د حکومت په راتلونکو اهدافو کي کار واخیستل سي.

هیڅا تر اوسه داسي تور نه دئ لګولی چي کرزی شخصاً په فساد ککړ دئ او نه یې تر اوسه سترګي پر پټي کړي دي. څه چي باید دی وکړي هغه دا چي د خپل ټول شخصي او اخلاقي نفوذ څخه کار واخلي چي کابینه او پارلمان دې ته چمتو کړي چي په حکومت کي ریفورم راولي او په فساد اخته چارواکي له مخي لیري کړي چي دا لړ ناځر ګنده او مشکل ته د رسېدلو اوږده لار ده.

د ده په پراخو سفرونو کي چیري چي لا ده ته د یو اتل په سترګه کتل کېږي، د کرزي پیغام هغه یو شان دئ : زموږ سره مرسته وکړئ چي دا به مو په اصل کي له ځان سره کومک وي. ده په ۲۰۰۵ م کال کي د بوسټن پوهنتون فارغینو ته په وینا کي وویل چي : (همېشه باید د ملي ګټو سوال درسره وي) او همېشه مو باید پرېکړي بشریت ته د خدمت په رڼا کي وي. ده متحده ایالات او نور ځواکمن هیوادونه له دې کبله ملامت کړل چي

افغانستان یې د نونس سوه نوي په کلونو کې ترهګرو ته پرېښود او افغانان له ځورونې څخه خلاصول چې د دوی مسئولیت و سترګې پر پټې کړې او حتی پر خپلو ملي ګټو تر هغه چې د ۱۱/ ۹ پېښه وسوه او دوی یې متوجه کړل. د بوسټن په پوهنتون کې د نیکرسن په ځای کې د ده د خبرو په تایید دوه واره پنځه ویشت زره کسان په تودو چکچکو ودرېدل.

ولسمشر کرزی په دې باور دئ، چې افغانستان خورا ښه اینده لري خو دی و دغه راتلونکي ته د نړیوالي ټولنې د مداخلې په اهمیت هم پوهېږي. د ۱۱/ ۹ پېښې تر پنځه کاله زیاته موده کې افغانستان بیا هم د نړۍ د غریبو هیوادونو څخه دئ.

کرزی وایي چې وګورئ د ۲۰۰۱ م کال څخه ځونه لیري راغلي یو. پنځه سوه ښوونځي مو جوړ کړي او تر درې زره زیات مو رغولي دي. په سلګونو مایله سړک مو جوړ کړی او که مو کار همداسي روان وي نو ۲۰۰۸ م کال ته به تر دوه زره مایله ډېر سړک جوړ سوي وي.

خو هیواد تقریباً تر ۱۱ زره مایله زیات نوي سړکونو ته اړتیا لري او د ښووني او روزني وزارت اټکل کوي دا چې ټولو افغانانو ته ښه ښوونه برابره سي نو تر اوه زره زیاتو نوو ښوونځیو ته اړتیا ده.

کرزی وایي چې موږ باید ټوله هیواد ته برېښنا برابره کړو، ځکه چې بېله برېښنا سرمایه ګذاري امکان نه لري، په همدې شان روغتیایي اسانتیاوي باید برابري سي. زموږ د زراعتي توکو په محصولاتو کې باید ډېروالی راسي او نړۍ یې باید راڅخه رانیسي. دی وایي افغانان د سخت کار سره خورا ډېره مینه لري او نوره نړۍ باید د افغانانو سره په څنګ کې ودرېږي، تر څو بالاخره ملت د خپلو ارزښتونو په رڼا کې پر پښو ودرېږي.

یو غریب او کمزوري دولت په توګه افغانستان د نړیوالي ټولني منځګړیتوب ته ضرورت لري تر څو د ګاونډیانو سره یې مثبت اړیکې رامځنته کړي. کرزی دا احساس کوي چې هیواد یې د ترانزیټي لاري په توګه یو ځل بیا ښه رول لوبولای سي لکه د پېړیو په اوږدو کې چې یې لوبولی و. د مرکزي اسیا څخه د تیلو نل لیکه چې د افغانستان او پاکستان څخه تېرېږي او تر هندي سمندر پوري غځېږي چې خورا ډېر بحث پر سوی دئ

به یو مثال وي. خو اوس چي د افغانستان او پاکستان اړیکي خورا ترینګلي دي او په پراخه توګه د پاکستان څخه د طالبانو او القاعده د غړو را اوښتل چي تل د متحده ایالاتو د غندني سره مخ سوي دي په داسي یو وضعیت کي نو د داسي یوې پروژې تر سره کېدل ممکن نه برېښي.

افغانستان ډېره مرسته تر لاسه کوي، په بلیونونو ډالر افغانستان ته د بیارغوني او امنیت له پاره ورتوی سول. ولسمشر بوش د ۲۰۰۷ م کال په پلان کي اعلان وکړ، چي د افغانستان د بیا رغوني له پاره به مرسته ډېروي او همدا شان د سرتېرو په شمېر کي به زیاتوالی راولي. نور غربي هیوادونه د جاپان او چین په شمول همداسي در واخله. کرزی په روکه توګه وایي چي زه به ډېر خوښ سم چي د اسلامي هیوادونو ډېره مرسته ووینم چي البته اوس دوې په خپله د دغه مشکل سره په کراره کراره مخامخ کېږي.

په افغانستان کي د سرمایه ګذارۍ له پاره په خصوصي سکتور کي ځای سته. په ۲۰۰۵ م کال کي په کابل کي یو عصري هوټل پر انیستل سو، چي مارکیټ، د کافي ښنلو ځای په افغانستان کي لومړی برقي ځینې یې لرلې، چي کابلیانو به په خورا خندا سره پورته او کښته پکښې کېدل. د اغا خان بنیاد یو پنځه ستوریز هوټل جوړ کړ او همدا شان یې د تاریخي ځایونو د بیا رغوني له پاره څو پروژو ته بسپنه ورکړل. یو شمېر تعلیم یافته افغانان چي د جګړې په جریان کي امریکا، اروپا او استرالیا ته تللي وه، بیرته هیواد ته راوګرځېدل. ځینو یې په حکومت کي پوستونه اشغال کړل او ځینو بیا شخصي تجارتونه پیل کړل، لکه د راډیو او ټلوېزیون مرکزونه، د موبایل ټلیفون شرکتونه او د بیا رغوني کمپنۍ.

د افغانستان د بیا رغوني بریالۍ نمونه د کابل د لرغونتون بیا رغونه ده چي د مرکزي او جنوبي آسیا د زرګونو کلونو تاریخي خزانې پکښې خوندي وې. دا چي لرغوني او د تجارت لویه لار د افغانستان څخه تېرېږي نو له کبله یې همېشه د چنګېزخان ،لوی سکندر او نورو د لښکرو لخوا اشغال سوي دي. له همدې ځایه به کلتورونه تېرېدل چي خورا لرغوني مختلفي تاریخي خزانې به یې تر شا پرېښودلې. د کابل په لرغونتون کي اوس رومي سیکې، هندي عاج بودایي آثار او تر اسلامي پېر وړاندي مجسمو خزانې خوندي وې

خو د کورنۍ جګړې په جریان کې ورته سخت زیان ورسېد، چې په دوامداره توګه به یې آثار لوټېدل. خو کله چې طالبان واک ته ورسېدل دوی د موزیم د لوټمارۍ مخه ونیول خو د غیر اسلامي هنرونو ننداره یې منع کړه. دوی هغه مجسمې او نور هنرونه یې مات کړل چې ژوندي موجودات به یې انځورول چې په هغه کې یو تعداد د لرګي څخه جوړ د انسانانو او حیواناتو لویې مجسمې وې، چې له کافرستان څخه په لاس راغلي و. د لرګي څخه جوړ په دغو مجسمو کې ځیني یې تر دوه متره جګې وې چې د کافرانو جدي او حیواني خدایان وو. د دوی سیمه د افغانستان شمالي شرق غرونو کې وه او دا د هیواد یوازینۍ سیمه وه چې اوسېدونکي یې یاغي او غیر مسلمانان و. دا د دې هیواد یوازینۍ سیمه وه چې باید رعیت سوي او وګړي یې مسلمانان سوي وای چې په اتلس سوه نوییمو کلونو کې همدا کار تر سره سو او د ولایت نوم یې نورستان سو چې معنی یې د (رڼا ملځکه) ده.

د طالبانو تر واکمنۍ وروسته د موزیم کار کوونکي په خورا احتیاط اخته وه تر څو ځیني اثار بیر ته ترمیم کړي چې اوس یې یو څو ننداري ته ایښوول سوي وه، په نونس سوه اتیایمو کلونو کې د موزیم د کار کوونکو لخوا ډېر شیان یوې او بلې خوا ته سره پټ کړي وه، چې ځني د باختري دورې آثار په ملي زېرمتون کې ساتل سوي وه. د کابل موزیم دوباره پرانیستل سو او په خورا ښکلې بڼه رغول سوی چې د بیا رغوني کار یې لا دوام لري.

د ملي ارشیف ودانۍ بیر ته رغول سوې او په زرګونو دوسیې او اسناد یې و مجموعې ته وراضافه سوي دي. امنیتي ځواک مؤظف سوی دئ چې کلتوري او تاریخي ځایونه د بیا تالان څخه وژغوري چې په هغه کې د بامیان د بودا د مجسمو ځایونه هم شامل دي، چې د طالبانو تر وخت پوري ولاړ او وروسته بیا هغوی په ۲۰۰۱ م کال کې د خاورو سره برابر کړل.

په افغانستان کې د ۲۰۰۱ م کال راهیسي د لوړو زده کړو په موسسو کې زده کوونکي ډېر سوي دي چې شمېر یې څلوېښت زرو ته رسېږي، چې ۲۰ فیصده یې نجوني دي.

کرزی وایي چې موږ د پرمختګ په حال کې یو، چې باید هیڅکله

بیر ته شا ته راونه ګرځو، دی وایي کله چي نړۍ نن د افغانستان په اړه فکر کوي او په هغه علتونو پسې ګرځي چي ولي باید هلته منابع په کار واچوي نو دې ته اړتیا نه لري چي لیري وګوري یوازي دي د ۱۱/ ۹ پیښي ور په یاد کړي. اوه زما خدایه ! دغه ښایسته ټاورونه د اور خوراک سول او خلک یې د اتیایم یا نیویم منزل څخه راوغور ځېدل.

کرزی وایي نړۍ افغانستان ته د هغه لوی خطر د له منځه وړلو له پاره راغله چي په افغانستان کي له دې کبله راپیدا سوی و، چي ملت له پښو غورځول سوی و. ترهګرو او نورو بهرنیو عناصرو دغه هیواد یرغمل کړی او چلوی یې. په ستر ګو خو داسي ښکارېدل چي هر څه د افغانانو له خوا تر سره کېږي، خو په حقیقت کي افغانانو دا هیواد نه اداره کاوه. د هیواد ټوله تاسیسات د ترهګرو په خدمت کي وه چي هر وخت یې بېله کومه مشکله استفاده ځني کولای سول. افغانستان هوایي ډګرونه، الوتکي، ټیکنالوژي، ماشینري او د ښه نظامي سابقې کارپوهان لرل چي د هیواد دا ټول جوړښت د ترهګرو لاس ته ورغلی و.

کرزی وایي مګر نوري نړۍ افغانستان هېر کړی و، دوی فکر کاوه چي هلته هر څه روان وي تر دوی پوري به ور ونه رسېږي. دا و چي د نیویارک او واشنګټن پیښي رامنځته سوې. هر هغه هیواد چي اوس د افغانستان د پرېښودلو په لټه کي دئ او تر هغه وړاندي چي هیواد پر خپلو پښو نه وي درېدلی خپل ځان په خپله وساتي خپله ډوډۍ ولري، او د هغو بدو خلکو سره جګړه وکړي، چي هر وخت د بیر ته راتلو هڅه کوي، شاید بیا د ۱۱/ ۹ د پیښو سره مخامخ سي. موږ نه سو کولای د هغسي یوه افغانستان بیه ورکړو لکه دمخه چي مو ورکړل. موږ باید دغه خطر له پامه ونه غورځوو. افغانستان باید د نړۍ د سولي او ثبات او پر افغانانو د رحم په توګه ورغول سي چي دا پخپله یو ښه دلیل دئ.

وروستی خبري

کله چې د ۲۰۰۷ م کال په پیل کې د امریکا په کانګریس کې ډیموکراتانو اکثریت تر لاسه کړ تقریبا د افغانستان څخه هر راوتونکی خبر تکان ورکوونکی و. پر ایتلافي او افغان ځواکونو باندې د طالبانو او القاعدې لخوا حملې زیاتې سوې وې او په ۲۰۰۶م کال کې چې د پاکستان او ښورښیانو تر منځ چې کوم تړون له دې کبله وسو چې تر پولې د ښورښیانو اوښتل کم کړي په اصل کې دوی ته لا ښه زمینه برابره کړه، چې په خورا بیخاره به له سرحده پورې وتل. کله چې پاکستان د افغانستان او پاکستان پر پوله په قبایلي سیمو کې دنظامي عملیاتو څخه ځان وژغوري ښورښیانو دا یوه موقع وبلل چې بیله د پاکستان له بېرې یې په افغانستان کې خپلو حملو ته زور ورکړ.

دا چې د پرویز مشرف حکومت د ښورښیانو په مقابل کې په اقدام کولو کې سوړ او بې میله ښکاري نو سړي ته دا شک ورپیداکیږي چې په اصل کې دغه تړون ښورښیانو ته په افغانستان کې د خپلو وژونکو فعالیتونو له پاره یو جواز په لاسه ورکول دي. هم مهاله کوکنارو د خپل وخت ریکارډ ټینګ کړ او د مخدره موادو د پیسو له لارې په افغان حکومت کې فساد د ساري ناروغي په شان خپرېږي . د امریکا او نورو ایتلافي ځواکونه لخوا پر غلطه رهبري سوې بمونه او د غلطو استخباراتي معلوماتو پر اساس پر کلیو هجوم وروړل د ملکي خلکو مرګ ژوبله زیاتوي چې دا د غربي هیوادونو په وړاندې د عامو خلکو کرکه راپاروي او د یاغیانو سره مرسته کولو ته یې هڅوي. د ۲۰۰۷ م کال ځینو پېښو د نونسوه اتیایمو کلونو له حوادثو سره ورته والي درلود چې پاکستان میشتو مجاهدینو به د روسي یرغلګر ځواک په مقابل کې جګړه کول. اوس امریکایي او ناټو ځواکونو ته ډیرو افغانانو د اشغالګرو قواو په سترګه کتل چې د افغانانو پر خاوره هیڅ داسې یوه ځواک ته ښه راغلی نه دئ ویل سوی.

د کانګريس د غړو په منځ کي ورځ په ورځ دا پوهاوي زياتيږي چي امريکا د دواړو جګړو د بايللو په درشل کي ده او د بوش اداري هيواد د ۹\۱۱ تر پيښو وروسته د افغانستان او عراق په شحړه اخته کړ. افغانستان ته د نورو مرستو د ورکړي بړغونه را اوچت سول ځکه چي ددي سمي جګړي ګټل ممکن دي او حتي په کانګريس کي ډيمکراتانو او جمهوري خواهانو ويل چي د عراق څخه دي د سر تيرو د را ايستلو له پاره مهال ويش وټاکل سي ځکه چي د هغه جنګ د ګټلو څرک خورا لږ ښکاري.

د ۲۰۰۶م کال د ډسمبر پر ۱۳ د نيويارک ټايمز د Op-ed column کي (يوه جګړه اوس هم ګټل کيداي سي) تر سر ليک لاندي د titled Anthony Cordesman پر ستراتيژيکو او نړيوالو مطالعاتو له مرکز څخه امريکا او د ناټو پر غړو هيوادونو بږغ کړی و چي افغانستان ته نظامي او اقتصادي مرستي ډيري کړي. ده غرب ته اخطار ورکړي و چي پر کابل توجه زياته کړي په خاصه توګه د ښه حکومتداري په برخه کي چي د دي چاري د نسته والي له کبله د دښمنو ډلو د پياوړتيا او نفوذ له پاره ډيري خاليګاوي موجودي دي.

د ۲۰۰۷ م کال په مارچ کي ژورناليست Rory Stewart په ټايمز کي په يوه کالم کي نړيوالي ټولني له دي کبله ملامته کړي وه چي د افغانستان د کلتور او ارزښتونو سره اشنايي نه لري او کوښښ کوي چي غربي ډيموکراسي او مدني ټولنه پر افغانستان وتپي. سټيورت استدال کړی و، چي ډيري پيسي افغانستان ته د فساد او مخدره موادو پر ضد مبارزې په لار کي مصرف سوي چي زموږ پر عملياتو (ميشن) يي هيڅ مثبته اغيزه نه ده کړې او د نورو غربي هيوادنو د مرستي پرواګرامونه و محلي کلتور ته د خطر په سترګه کتل کيږي، چي همدې شي د افغانانو کرکه راپارولې ده. شايد غربي هيوادنونه په خپل هدف کي پاک وي او هدف يي د افغانستان سره مرسته کول وي خو تر ټولو مهمه دا ده چي په دغه غربي پيسو باندي کوم هدف تر لاسه سي هلته د کلتور او ارزښتنونو پيژندنه وسي. هغه څوک چي افغانان ډير ښه پيژني وايي چي افغانان د هغو

مرستو چې دوی ته ورکول کېږي قدرداني کوي خو دا د دې مخالفت کوي چې که چېرې دوی غربي ارزښتونه ومني نو هر څه به د دوی له پاره سم سي.

په داسي وضعيت کي نو هر څه یوه معما ښکاري. غربي هیوادونه فکر کوي چې دوی د یو داسي ټولني ملاتړ نه سي کولای چې هلته نارینه خپلي ښځي په بورقه کي ساتي، چېرې چې د کوکنارو کرنه د نړۍ د مخدره موادو مشکل تغذیه کوي، چېرې چې یو غیري انتخابي ټوپکسالار واک چلوي او چېرې چې مذهبي قانون د غیر مذهبي مخه نیسي. افغانان استدلال کوي چې دا د دوی خپل شخصي کارونه دي. د کوم علت له مخې چې دوی کوکنار کري هغه ګټه ده نه دا چې دوی پدې باور دي چې کوکنار ښه شی دي. په هغه غربي هیوادونو کي چې دوی ته وایي کوکنار مه کرئ د هیروئینو غوښتنه خورا ډیره ده نه په افغانستان کي که څه هم د تخمیني راپورونو پر اساس چې یو ملیون افغانان په نشه یي موادو اخته دي. که چېرې دوی د اپیمو غوښتنه لږ کړي افغانان به یې هم لږ کري. د افغانانو د ژوند او کلتور اړخ غربي هیوادونو ته د منلو وړ نه دئ او دا خورا مغلقه مسئله کرځیدلې چې د بازاري ځواکونو په واسطه یې حلول ناشوني کار دئ. دغه اړخ کېداي سي او (کیداي هم نه سي) چې په مرور د زمان تغیر وکړي خو په افغانستان کي د غربي نړۍ په پر تله وخت خورا ورو درومي.

راډیکال اسلام د افغانانو د ژوند کلتور نه و، تر هغه چې بهرنیو یرغلګرو شوروي اتحاد هڅه وکړه چې خپلو راډیکالو ته تغیر ورکړي. تر هغه وخت پوري افغانستان یو رښتوني او د زغمه ډک مسلمان هیواد و، چې په نونسوه شپیته او د نونسوه اویا په لومړیو کي یې غربي سیلانیان شاهدان دي. د روسانو د اشغال په وخت کي ملیونونو افغانانو خپل هیواد پرېښود او دا توندلاري وه چې د جهاد له پاره یې په لوړ اواز نارې وهلي او همدې شي د غربي هیوادونو په ځانګړې توګه امریکا مرستي راجلب کړې. د سړې جګړې ذهنیت د هیڅ داسي موقع مخنیوی نه سو کولای چې شوروي اتحاد بیله مخامخ جګړې څخه په بهرني هیواد کي را ایسار کړي. د توندلاریتوب تر ټولو شریر او موقع پېژوندونکی ګلبدین حکمتیار و، چې په نتیجه کي یې د امریکایي مرستو تر ټولو لویه برخه تر لاسه کول او د پاکستان

استخباراتي اداري ISI چي د امریکا د لاسپوڅي او پیسه ویشونکي اداري په توګه یې کار کاوه د ده پوره درناوی کوي. موږ باید دا هېر نه کړو چي یو وخت امریکا دغه اسلامي توندلاري تربیه، تجهیز او بسپنه ورکول چي نن یې د له منځه وړولو هڅي کوي.

۹\۱۱ تر پېښو وروسته د بوش اداري ډېر لوي چانسونه د لاسه ورکړل. تر ټولو څرګند یې د اسامه په وژلو او نیولو کي پاته راتلل دي چي د ۹\۱۱ د پېښي پلان جوړونکی دئ. پر افغانستان د حملي په وخت کي چي د ده د القاعده سازمان د رهبري په نیولو کي چي ټوله بي زړه سوي، ماته سوي او د پښو غورځېدلي وه چي ټوله باید د شرقي افغانستان په غرونو کي له منځه تللي وای هلته د پاکستان پولي ته نژدي د لاري بندولو له پاره د پوځونو په استولو کي پاته راغلل چي همدې شي اسامه او د ده ډلي ته موقع برابره کړه چي پاکستان ته وتښتي. دې تېښتي اسامه په یو اتل بدل کړ او مرسته یې ورسره وکړه چي د خلکو کومکونه راجلب، نوي کسان استخدام او دا تروریستي سازمان تر پخوا لا ډېر ښه سره منظم کړي. د لارو د بندولو له پاره د مځکنیو پوځونو د لېږلو پریکړه د دفاع پخواني وزیر ډونالډ رمسفلډ ته راجع کېږي داسي چي دا د ترهګرۍ په وړاندي د بوش د اداري تر ټولو لویه تېروتنه وه. دې د نړي تر ټولو لوي ترهګر ته اجازه ورکړه، چي بیر ته لوبي ته راسي.

کله چي امریکا د طالبانو پر رژیم حمله وکړه اسامه او القاعده پټ سول ځکه چي په حمله کي تقریباً هیڅ ځمکنیو ځواکونو ګډون نه درلود. د طالبانو چاره د شمال ټلوالي او د امریکایي او برتانوي کمانډو په لار ښوونه او د هوایي ځواک په مرسته وسول. په ټوله افغانستان کي د طالبانو د پخواني مرکز څخه نیولې په شرق کي تر هراته، له شماله تر کابله او نور په هر ځای کي چي د طالبانو حکومت نسکورېدی یو هوس یې درلود. په دې ټوله راضي وه چي د طالبانو دغه زیږ او ناپوه حکومت دي د دوی د غرب ملګرو سره چي دغه ناکامه هیواد ته د ویني په سرطان اوښتی دئ له منځه یوړول سي.

حامد کرزی فکر کوي چي دی د غرب تر اغېزې لاندي د بون په غونډه کي د موقتي اداري د مشر په توګه ټاکل سوی دئ او له هغه پراخ

ملاتړ څخه خوند اخلي چې د ۲۰۰۴ م کال په ملي ټاکنو کې افغانانو د لومړي ځل له پاره د خپل مشر د ټاکلو له پاره په ډېرې خوشحالۍ سره رایې واچولې. نوې ښوونځي د نجونو او هلکانو څخه په خورا شوق سره ډکې سوې او خوشباوري يو هر چيرې خپل وزرونه غوړولي و. کله چې طالبان نسکور سول غربي يو بې کنټروله ځواک د ټاکنونو سره هيواد ته ننوت چې ور پسې يې حکومتي ادارو، انجوګانو او شخصي د امنيتي کمپنيو هيواد پر سر سره واخيست چې افغانانو ته به يې ويل د يو مکمل ملت له پاره بايد څه تر سره سي. د غربي نظاميانو وظيفه چې شورش له منځه وړل و، يو څه د دوی دناپوهۍ او يو څه د افغانان کلتور او عنعناتو ته نه درناوي دا مسئله نوره هم پېچلې کړل. افغانانو بير ته په مقاومت لاس پوري کړ او د غرب ضد شورشيانو چې د خلکو په زړونو کي يې ځای د لاسه ور کړی و بير ته تر لاسه کړ.

د افغانستان د بنسټونو جوړونه او رغونه تقريباً په هغه اوايلو کي د بې کاره بيروکراټيک او بې اغېزې او د فساد له ډک حکومت له کبله د خنډ سره مخامخ سوه. حتی په کابل کي چې بې ساري ودانۍ جوړې سوې او نفوس هم خورا ډېر سوی دئ حکومت په دې بريالی نه سو، چې خلکو ته برېښنا او نور اساسي خدمتونه برابر کړي. مرکز د پيسو ډک و خو بيا هم ملکي کارکوونکو او ښوونکو ته معاش نه رسېدی. د افغانستان د ملي اردو او ملي پوليسو روزنه د تجهيزاتو د نسته والي او د فاسدو قوماندانانو له کبله چې ټولي پيسې به يې په خپلو جيبونو کي اچولې وځنډېد. په سوونو مليونه ډالر افغانستان ته راغله خو تر اوسه لا د هيواد د اقتصادي پياوړتيا تر ټولو ښه نښه د کابل په خامه جادو کي د لوکسو موټرانو کرځېدل، د فاسدو حکومتي چارواکو لوړې لوړې ودانۍ او ښايسته او د خيال رستورانتونه وه چې مړو غربيانو به را وارد سوي الکول پکښې څښل او ډوډي پکښې خوړل.

بيا هم پر مختګونه سوي دي ځکه چې ډېر افغانان سولي او ثبات ته خورا ډېر لېوال دي او د پرمختګ په کارونو کي ونډي اخيستلو ته ډېره تلوسه لري. نجوني مکتبونو ته ځي ځکه چې ډېر افغانان د نجوني زده کړي غواړي او ډېرو استادانو او اداري کارکوونکو د ښوونځيو په فعال ساتلو سره

خپل ژوند د هغه دوامدار تهدید له کبله چي دوی ته د توندلارو له خوا متوجه و په خطر کي اچولی و. د اطرافو ډېر ښوونځي وران او ښوونکي او اداري کار کوونکي يې د طالب ښورښيان له خوا ووژل سول. ملکي کار کوونکو د تنخوا نه تر لاسه کولو له کبله غوغا جوړه کړې وه. د ښاروالۍ کار کوونکو چي بايد د کثافاتو غرونه يي له منځه وړي وای د نوو خلکو په راستنېدلو سره د سونامي سره مخامخ سول. ترافيک پوليسو په کابل کي په کابل کي د نظم راوستلو خوشي هڅي کولې او افغاني سر تېري به د ښورښيانو سره په جګړه کي وژل کېدل.

د حامد کرزي هغه هڅي چي د ښه حکومتدارۍ له پاره يي کولې د کورنيو شخړو او فساد له کبله له خنډ سره مخامخ سوې. په ۲۰۰۱م کال کي د طالبانو چټکه ماته چي په ټوله هيواد کي د خوشحالۍ سبب سوه، چي ور سره سمدستي دا سوال ور سره راپورته سو چي په افغانستان کي د ائتلافي ځواکونو يو داسي ځواک ته اړتيا سته چي په افغانستان کي سوله وساتي. د ائتلافي ځواکونو د هوايي ځواک په ملاتړ شمالي ټلوالي ډېر ژر پر دې بريالي سول چي طالبان له پښو وغورځوي. دغه ټلواله د تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده چي په څرګند ډول يي د جنوب د پښتنو د خوا هر کلي ونه سو. د عبدالحق د وړانديز له مخي چي بايد په جنوب کي هم د ټوپکسالارانو يوه ټلواله رامنځ ته سوې وای او دې به د طالبانو په بيا راپورته کولو کي تر ائتلافي ځواکونو ډېره اغېزه لرلای چي اوس يي غربي ځواکونه لري.

حامد کرزي په خپل وخت کي دغسي يو ايتلاف جوړوی او طالبان هم خورا غلي وه تر څو چي دوي بالاخره په هغه ويرجنه ورځ په ترينکوټ کي تسليم سول. که د پښتنو دغه ناخبره ائتلاف تقويه سوی وای او ائتلافي ځواکونو يې د هوا څخه ملاتړ کولای دا به د هيواد له پاره تر ټولو ښه امنيتي ځواک وای. دا هغه طريقې دي چي افغانستان خپل ځان د تاريخ په اوږدو کي په ساتلی دئ. افغانستان هيڅکله هم په يوي قوي او ملي اردو سره نه دئ ساتل سوی او د قومي حکومتونو اتحاد د محلي او ساحوي حکومتونو په چلولو کي خورا اغېزمن دئ لکه څنګه چي د کرزي پلار کارونه د يوه قومي مشر په توګه تر سره کول. د افغانانو مطلق اکثريت د طالبانو د رژيم څخه

ښه خاطره نه لرل خو که د طالبانو تر نسکورېدلو وروسته د افغانانو سره مرسته سوې وای کېدای سول چي دوی په خپله د طالبانو د بیر ته راتګ مخه نیولې وای.

ددي ټولو سره افغانستان یو ځل بیا د بهرنیو سر تېرو له خوا اشغال سو او د ۲۰۰۷ مال په پیل کي هلته د نورو سر تېرو جوپې ور رواني وې. د جنوب د ائتلاف موقع د ۲۰۰۱م کال په اخیر کي د همېشه له پاره له منځه ولاړه. دا شاید د غربي ځواکونو پر ځاي تر ټولو ښه چاره وای چي د هیڅ سره هم بلد نه و. مګر د دغو غربي ځواکونو قومانده او کنټرول داسي یو شی دئ چي اوس هم کېدای سي چي خبري پر وسي او یو تغیر راولي چي په څه ډول د افغانانو سره متقابل عمل وکړي.

د ۲۰۰۵م کال د مي ۵ ولسمشر کرزي سپیني ماڼۍ ته ولاړ، چي هلته یي په خپل هیواد کي پر بهرنیو ځواکونو د ډېر کنټرول غوښتنه وکړه ولسمشر بوش نه یوازي دغه غوښتنه رد کړل بلکي په خلکو کي یي د ولسمشر کرزي سپکاوی وکړ. کرزي په دې اړه په عامه خبري نه دي کړي او نه زما سره په شخصي توګه خو ولسمشر ته نژدي افغانانو ماته وویل چي دی دې کار ډېر په غوسه کړی و. شاید کرزي په رسمي او عامه توګه پر خپلو غوښتنو ډېر ټینګار کړی وي خو ولسمشر بوش باید له ده څخه د خلکو په وړاندي خپل ملاتړ څرګند کړی وای. اوس ولسمشر کرزی د ناټو او امریکایي قواوو د وژونکو اشتباهاتو له کبله خورا ځورېږي او غندل کېږي او له بله پلوه د هغوی په اداره کولو کي هم بېوسه دئ. که چیري کرزی او دده لوړ پوړي مشاورین پر دغو ځواکونو ډېره اغېزه ولري نو په ډاډ سره ویلای سو چي مثبت تغیر به راسي. له بله اړخه به کرزی دافغانانو په سترګو کي د اعتبار خاوند سي. د بلي خوا به د ناټو او امریکایي ځواکونو له خوا چي کوم تاکتیک په کار اچول سوی دئ په تضمین سره به د وراني، ملکي وګړو ته د مرګ ژوبلي او د افغانانو سره د راشي درشي په چارو کي د کلتوري حساسیتونو د پېښو په مخنیوي کي مرسته وکړي.

په افغانستان کي د سولي له پاره هیلي ژوندۍ دي او خوشبختي مخ پر ډېرېدو ده، ځکه چي ډېر افغانان ورته لېوال دي. خو د افغانستان

راتلونکی شکل باید یوازي د افغانانو لخوا د دوی د خپل مهال وېش له مخې او د دوی په خپلو طریقو باندي وټاکل سي. څونه چي غرب پر افغانانو د خپلو نظریاتو د تپلو کوښښ کوي هغونه د افغانانو د مقاومت سره مخامخ کېږي. لکه څرنګه چي مخکي وویل سول چي افغانان د بهرنۍ نړۍ د مرستي مننه کوي خو هیڅکله مداخله نه مني. غرب باید افغانانو ته بېلچه په لاس ورکړي خو دا باید ورته ونه وایي چي کوم ځاي وکیندي. دوی ته ښښتي په لاس ورکړي خو باید ورته ونه وایي چي څه په جوړ کړي. افغانان خورا غښتلي، ځانګړي او په زړه پوري خلک دي. دوی خورا دوستانه او میلمه پال خلک دي خو یوازي میلمنو ته نه اشغالګرو ته. دوی محافظه کار دي خو توندلاري نه دي. توندلاریتوب د افغانانو په خاوره کي د امریکا او نورو هیوادونو د غلطو پالیسیو نتیجه ده چي افغانان یي د خپلو هدفونو له پاره وکارول. یو وخت ټولي نړۍ د افغانو احترام کاوه. په افغانستان کي به مثبت تغیرات راسي خو په کراره که چیري موږ د ژر تغیر راوستلو هڅه وکړو نو پایلي به یي راته په زړه پوري نه وي.